

การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดย
นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตรและการสอน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
หลักสูตรและการสอน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF THE ENRICHMENT CURRICULUM TO THE CONCEPT OF
SOCIAL PROCESS AND LIFE FUNCTION CURRICULUM ON THE ACTIVE CITIZEN
FOR HIGH SCHOOL STUDENT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education CURRICULUM AND INSTRUCTION
Department of Curriculum and Instruction
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม
เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โดย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร
สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรัญญา จันทร์ชูสกุล
อาจารย์ ดร. สุวิมล สพฤกษ์ศรี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิสูตร โพธิ์เงิน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรัญญา จันทร์ชูสกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. สุวิมล สพฤกษ์ศรี)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ มั่งคั่ง)

650620134 : หลักสูตรและการสอน แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : หลักสูตรเสริม, พลเมืองผู้ตื่นรู้, หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม, มัธยมศึกษาตอนปลาย, วิจัยและพัฒนา

นาย วรินทร์ สิริพงษ์ภัทร: การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร. ขนสิทธิ์ สิทธิสุนทร

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริม 2) การพัฒนาหลักสูตรเสริม 3) ทดลองใช้หลักสูตรเสริม แบ่งเป็น 3.1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร 3.2) เพื่อศึกษาความทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ 4) ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังโดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 170 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์หลักสูตร 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร 5 คน นักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 27 คน และครูผู้สอนจำนวน 3 คน โดยเครื่องมือในการวิจัยได้แก่ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติทดสอบที

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการพบว่าความต้องการในการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมฯ ของผู้เรียนมีระดับมากที่สุด และแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริม พบว่า ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในผู้เรียน ใช้แนวคิดที่เป็นสากล เน้นการเรียนรู้ขั้นสูง

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริม พบว่า หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล 7) แผนการจัดการเรียนรู้ มีจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่ 1) พลเมืองในสวนหลังบ้าน 2) พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากหลายสี และ 3) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองดอกไม้ เมื่อนำไปประเมินความเหมาะสมพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($M=4.67, SD=0.16$)

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม พบว่า 3.1) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้หลังการทดลองคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน สูงกว่าก่อนทดลอง 3.2) ความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้พบว่าหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ที่นักเรียนประเมินตนเองพบว่ามีความคงทน ในขณะที่เมื่อครูประเมินนักเรียนพบว่ามีความคงทนลดลง ทั้งนี้ผลการประเมินทั้งสองส่วนอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริม พบว่า ในการประเมินหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79, SD=0.42$) และมีการปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีระยะเวลาที่เหมาะสมมากขึ้น และเพิ่มเติมเนื้อหาให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม

650620134 : Major CURRICULUM AND INSTRUCTION

Keyword : Enrichment Curriculum, Active Citizen, Social Process and Life Function Curriculum, high School Student, Research and Development

MR. Varintorn SIRIPONGNAPAT : Development of the Enrichment Curriculum to the Concept of Social Process and Life Function Curriculum on the Active Citizen for high School Student Thesis advisor : Associate Professor Chanasith Sithsungnoen, Ph.D.

The thesis topic: "Development of the Enrichment Curriculum to the Concept of Social Process and Life Function Curriculum on the Active Citizen for high School Student", The objectives of this study were to 1) Study the needs and guidelines for developing the enrichment curriculum. 2) Develop the enrichment curriculum. 3) Experiment with the enrichment curriculum, divided into 3.1) Compare the characteristics of active citizen before and after participating in the curriculum. 3.2) Study the persistence of active citizen characteristics, and 4) evaluate and improve the enrichment curriculum as a research and development process. Using research and development methods. The One – Group Pretest-Posttest Design, collecting and analyzing by mixed methods. The target group consists of 170 volunteer high school students, 5 stakeholders, 7 experts for curriculum critique, 5 experts for curriculum suitability assessment, 27 experimental group students, and 3 teachers. The research instruments include 1) Enrichment Curriculum to the Concept of Social Process and Life Function Curriculum on the Active Citizen 2) assessment forms for active citizen characteristics and 3) opinion questionnaires. The statistics used to analyze the data were content analysis, percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings were as follows:

1. The study results on the needs assessment indicate that the demand for participating in the Enrichment curriculum among learners is at the highest level. The approach to development the Enrichment curriculum has shown that stakeholders prioritize the development of these the Enrichment curriculum to enhance learners' awareness and active citizenship. This development emphasizes global concepts and focuses on advanced learning.

2. The results of the supplementary curriculum development revealed that the developed curriculum includes: 1) fundamental principles and concepts, 2) curriculum objectives, 3) curriculum structure, 4) learning activities, 5) instructional media, 6) assessment and evaluation, and 7) learning management plans. There are three learning units: 1) Citizens in the backyard, 2) Citizens and colorful flower citizens, and 3) Human dignity of flower citizens. When evaluated for suitability, it was found that, overall, the curriculum was rated as most appropriate ($M=4.67$, $SD=0.16$).

3. The results of implementing the enrichment curriculum found that 3.1) The characteristic of active citizens showed that students' active citizens traits were higher after the experiment than before the experiment. 3.2) The persistence of Active citizens characteristics showed that one week and five weeks after the experiment, students' self-assessments indicated persistence of these characteristics. However, when teachers assessed the students, a decrease in persistence was observed. The evaluation results for both parts were at the highest level.

4. The results of the evaluation and improvement of the enrichment curriculum revealed that the overall curriculum evaluation was at the highest level ($M=4.79$, $SD=0.42$). Adjustments were made to ensure the curriculum had a more appropriate duration and Add content to be consistent with new phenomena occurring in society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณาเป็นอย่างสูงจาก อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล และอาจารย์ ดร. สุวิมล สพฤกษ์ศรี ผู้เป็นอาจารย์ที่คอยให้คำปรึกษาและควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์ รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิสูตร โภธิเงิน ผู้เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกให้ คำปรึกษา คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ชี้นำเส้นทาง ทำให้งานวิจัยนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธ ทัศนภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม, อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก, อาจารย์ ดร.ชฎานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์ และ ดร.รติ จิรนิรติศัย ให้ความอนุเคราะห์เป็น ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยให้มีคุณภาพ อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ สมนาม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ภัส แสงฮอง, อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา, นายพัฒนา ว่องธ นาคาร, นายฉันทรัฐ ทุงล้อม, โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่และนักเรียนโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ทุกคน ให้ความ อนุเคราะห์ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พัศเบศวัฒน์ เวชวิริยะสกุล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อิน เต็ม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ทองนิล, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติคม คาวีรัตน์, อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำ สมบูรณ์, อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก และนายรณชิต อภัยวาทีน ให้ความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม วิพากษ์หลักสูตรและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นในงานวิจัย

ขอขอบคุณ คุณยาย คุณตา คุณแม่ และครอบครัวของผู้วิจัยทุกคนที่ให้การสนับสนุนการศึกษาในระดับ บัณฑิตศึกษา อาจารย์ พี่และเพื่อนสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้ คำปรึกษา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันรวมถึงมิตรภาพที่แสนดี รวมถึงอาจารย์ เพื่อน พี่น้องสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้มอบองค์ความรู้และมติใหม่ในการจัดการเรียนรู้ทางด้านสังคมศึกษา

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแก่ชุมชนนักวิชาการ ขอให้ผู้ที่สนใจใคร่ รู้ได้ศึกษาจากทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์ และส่วนที่เป็นข้อจำกัดของงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อการพัฒนางานวิจัยที่จะช่วย พัฒนาประเทศไทยในอนาคตสืบไป

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
คำถามการวิจัย.....	11
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	11
สมมุติฐานการวิจัย.....	12
ขอบเขตการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	17
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	18
บทที่ 2	
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	20
1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
1.1 ความหมายของหลักสูตร.....	20
1.2 ความสำคัญของหลักสูตร.....	23
1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร.....	25

1.4	ลักษณะของหลักสูตรที่ดี	29
1.5	ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	32
1.6	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	33
1.7	การนำหลักสูตรไปใช้.....	43
1.8	การประเมินหลักสูตร	45
1.9	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร.....	52
2.	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
2.1	ความหมายของหลักสูตรเสริม.....	55
2.2	วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม.....	57
2.3	ลักษณะของหลักสูตรเสริม	59
2.4	ประเภทของหลักสูตรเสริม.....	61
2.5	องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม	62
2.6	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม.....	66
2.7	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม	70
3.	แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม	72
3.1	พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)	72
3.2	การศึกษาเพื่อเพื่อชีวิตและสังคม.....	74
3.3	แนวคิดเสรีนิยมใหม่	75
3.4	แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม	76
3.5	องค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม.....	78
3.6	ข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม	79
3.7	ข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม.....	80
4.	หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	82
4.1	วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะ และคุณลักษณะในหลักสูตร	82

4.2	กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	84
5.	แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองผู้ตื่นรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	86
5.1	องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	90
5.2	การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	93
5.3	มโนทัศน์ที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	103
5.4	แนวทางและการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	110
5.5	องค์ความรู้ที่ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	118
5.6	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	129
บทที่ 3		
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	136
	ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1: R ₁) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research).....	138
	ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development 1: D ₁) ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution).....	153
	ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย 2 (Research 2: R ₂) ขั้นทดลองหลักสูตร (Experimental).....	165
	ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2: D ₂) ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (modernize).....	172
บทที่ 4		
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	177
1.	ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร.....	178
1.1	ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	178
1.2	ผลการวิเคราะห์การสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตร.....	180
1.3	ผลการวิเคราะห์แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม.....	183
2.	ผลการพัฒนาหลักสูตร.....	191
2.1.	ผลการพัฒนาหลักสูตร.....	191
3.	ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	213
3.1	ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	213

3.2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	226
3.3 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง	231
4. ผลการประเมินหลักสูตร	237
4.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตร	237
4.2 ผลการปรับปรุงหลักสูตร	240
บทที่ 5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	243
1. สรุปผลการวิจัย	243
2. อภิปรายผล	245
3. ข้อเสนอแนะ	259
3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	259
3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้	260
3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	261
รายการอ้างอิง	262
ภาคผนวก	273
ภาคผนวก ก	
รายนามผู้เชี่ยวชาญ	274
ภาคผนวก ข	
หนังสือทางการขอความอนุเคราะห์	280
ภาคผนวก ค	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	302
ภาคผนวก ง	
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	317
ภาคผนวก จ	
ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้รายบุคคล	349

ภาคผนวก ฉ	
หลักสูตรฉบับสมบูรณ์.....	357
ประวัติผู้เขียน.....	417

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร	28
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร	42
ตารางที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม	64
ตารางที่ 4 ความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรและหลักสูตรเสริม	66
ตารางที่ 5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม	68
ตารางที่ 6 ความสอดคล้องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม	69
ตารางที่ 7 แบบของพลเมือง Westheimer, J., & Kahne, J. (2004).....	86
ตารางที่ 8 การสังเคราะห์องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้.....	92
ตารางที่ 9 สรุปการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองทั้งในและต่างประเทศ.....	102
ตารางที่ 10 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1	152
ตารางที่ 11 สรุปการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2	164
ตารางที่ 12 แบบแผนการวิจัย The One-Group Pretest-Posttest Design.....	166
ตารางที่ 13 ตารางการจัดอบรมตามหลักสูตร	168
ตารางที่ 14 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย จากขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร	171
ตารางที่ 15 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย จากขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้หลักสูตร.....	176
ตารางที่ 16 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ.....	180
ตารางที่ 17 สรุปผลการสอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตร	181
ตารางที่ 18 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	184
ตารางที่ 19 สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร	185
ตารางที่ 20 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่มในการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ.....	198
ตารางที่ 21 ผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ	199

ตารางที่ 22 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ	208
ตารางที่ 23 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ	209
ตารางที่ 24 ผลงานกิจกรรมหน้าตาแบบนี้เอง คนที่ซื้อประชาธิปไตย	213
ตารางที่ 25 ผลงานกิจกรรมพลังยุวชนประชาธิปไตย	215
ตารางที่ 26 ผลงานกิจกรรมเมืองในฝัน	217
ตารางที่ 27 ผลงานกิจกรรมแคมเปญนี้เลิศ	218
ตารางที่ 28 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โดยนักเรียนประเมินตนเอง	226
ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ต้นรู้ ที่นักเรียนประเมินตนเอง	227
ตารางที่ 30 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครู ประจำชั้น	228
ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ต้นรู้ที่ ครูประเมินนักเรียน	229
ตารางที่ 32 สรุปแนวโน้มของผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้ระหว่างนักเรียน ประเมินตนเองและครูผู้สอนประเมินนักเรียน	230
ตารางที่ 33 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง	231
ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent ความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียน ประเมินตนเอง	232
ตารางที่ 35 ความคงทนของคุณลักษณะที่ประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น .	233
ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent ความคงทนของคุณลักษณะที่ครูผู้สอน หน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้นประเมิน	234
ตารางที่ 37 สรุปแนวโน้มความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้ระหว่างนักเรียนประเมิน ตนเองและครูประเมินนักเรียน	235
ตารางที่ 38 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตร	237
ตารางที่ 39 ผลการปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้	240
ตารางที่ 40 ผลการประเมินโดยนักเรียนประเมินตนเอง	350

ตารางที่ 41 ผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น.....	351
ตารางที่ 42 ความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง	353
ตารางที่ 43 ความคงทนของคุณลักษณะที่ครูประเมินนักเรียน	355

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	10
แผนภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Hilda Taba.....	34
แผนภาพที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรของ J. Galen Saylor & William M. Alexander.....	35
แผนภาพที่ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ชนสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2564).....	41
แผนภาพที่ 5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม	69
แผนภาพที่ 6 องค์ประกอบข้อบ่งชี้เนื้อหาของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ตามแนวคิดของ Evelyn Daniel (2004)	78
แผนภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของการตั้งคำถามโสเครติสร่วมกับคำถามตามพุทธิพิสัยของบลูมเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพลเมืองรู้.....	117
แผนภาพที่ 8 กรอบดำเนินการวิจัยและพัฒนา	137
แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร	142
แผนภาพที่ 10 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม	145
แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์.....	148
แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนการร่างหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม	158
แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดประสิทธิผลของหลักสูตร	163

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ได้มีการเรียบเรียงโดยเกษม วัฒนชัย (2560) ศาสตราจารย์เกียรติคุณ องคมนตรี มีความว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง ข้อนี้มีคำขยายว่า ต้องมีความรู้ความเข้าใจที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม ข้อนี้มีคำขยายว่า ให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิด-ที่ถูก สิ่งชั่ว-สิ่งดี เพื่อปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีที่ชอบที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพื่อสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง 3) มีงานทำมีอาชีพ ข้อนี้มีคำขยายว่า ต้องให้เด็กรักงาน สู้งาน ทำงานจนสำเร็จ อบรมให้เรียนรู้การทำงานให้สามารถเลี้ยงตัวและเลี้ยงครอบครัวได้ และ 4) เป็นพลเมืองดี ข้อนี้มีคำขยายว่า การเป็นพลเมืองดีเป็นหน้าที่ของทุกคน สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสทำหน้าที่พลเมืองดี การเป็นพลเมืองดีหมายถึงการมีน้ำใจ มีความเอื้ออาทร ต้องทำงานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ “เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ”

พลเมืองในยุคสมัยปัจจุบัน มีความแตกต่างกับพลเมืองในอดีตอย่างชัดเจน ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับชาติ จนถึงนานาชาติ ต่างให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองที่มองผลประโยชน์สาธารณะมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัวโดยให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ดังที่องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 2020) ได้กล่าวถึงประเด็นความเป็นพลเมืองโลกไว้ว่า การเป็นพลเมืองโลก เป็นคำที่ครอบคลุมสำหรับการกระทำทางสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจของบุคคลและชุมชนทั่วโลกที่มีจิตสำนึกระดับโลก คำนี้อาจหมายถึงความเชื่อที่ว่าปัจเจกบุคคลเป็นสมาชิกของเครือข่ายหลายกลุ่ม หลากหลาย ท้องถิ่นและไม่ใช่ท้องถิ่น มากกว่าตัวแสดงเดี่ยวที่มีอิทธิพลต่อสังคมโดดเดี่ยว การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในการพัฒนาที่ยั่งยืนจะช่วยให้ปัจเจกบุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคมและปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ของทุกสังคมไม่ใช่แค่ของตนเอง เช่นเดียวกับที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ที่ต้องการ มุ่งเน้นพัฒนาให้คนไทยมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะที่ดีของบรรทัดฐานทางสังคม (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา) ของราชอาณาจักรไทย ที่ได้ระบุประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ไว้ว่า เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้มีเป้าหมายการพัฒนาคือเพื่อพัฒนา “คน” ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และในยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม เตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ในขณะเดียวกันแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทวิถีชีวิตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยในยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และตัวชี้วัด แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้แผนการศึกษาแห่งชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในยุทธศาสตร์ที่ 1 : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมายคือ คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สะท้อนความรักและการธำรงรักษาสถาบันหลักของชาติและการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการจัดการเรียนการสอน/กิจกรรม สิ่งสำคัญคือ

เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Center for Civic Education) และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

อีกทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand) คือ คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้อง อ้าวงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก นั่นคือเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน โดยเป็นคุณลักษณะขั้นต่ำดังต่อไปนี้ 1) ด้านผู้เรียนรู้ เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ 3) ด้านพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสันติสุข เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็น พลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกสันติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

สถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติ ในปัจจุบันการที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ (กรณีณพัชญ์ กิตติพิบูลย์, 2561) การขยายตัวทางเศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมกับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้งานมีผลเชิงลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทางเศรษฐกิจเน้นไปที่การเติบโตของประชากรและการผลิต ซึ่งอาจละเลยการพัฒนาสังคมที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่า รวมไปถึงการพัฒนาทางจิตใจของมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การกระทำความผิดในฐานะพลเมือง เช่น คอร์รัปชันในระดับประเทศ สอดคล้องกับนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2565) ศาสตราจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวว่าประเทศไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยคอร์รัปชัน ย่อมมีหลากหลายกลุ่มหาประโยชน์จากทรัพยากรของประเทศ เช่น การดำรงตำแหน่งสำคัญไปสู่การควบคุมเส้นทางของเงินเพื่อนำมาสู่การสร้างเกียรติและอภิสิทธิ์ นั้นทำให้จำเป็นต้องทบทวนวาทกรรม “โตไปไม่โกง” ที่การศึกษาไทยจำเป็นต้องปลูกฝังค่านิยมอันดีให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น จะเกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่ ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาของปัญหาสังคมปัจจุบันที่จะทวีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย ละทิ้งค่านิยมความเป็นไทย และขาดคุณธรรม เป็นปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน (บุญส่ง นาแสง , 2563) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559, หน้า 14) จึงได้ให้ข้อสรุปว่า เศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษามีความสัมพันธ์กัน เศรษฐกิจของประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของระบบการเมือง เช่น การเลือกตั้ง อายุของผู้เลือกตั้ง เป็นต้น ระบบการเมืองออกแบบและกำกับการศึกษา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การออกแบบระบบการศึกษาเพื่อ แก้ปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้การจัดการศึกษาพลเมืองของประเทศไทยใน ปัจจุบัน ตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษา พ.ศ. 2551 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พลเมือง ไม่ยอมรับการฉ้อโกง มีส่วนร่วมและสามารถตัดสินใจในการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ สามารถแก้ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

โดยผลการวิจัยของการศึกษาพลเมืองนานาชาติ (International Civic and Citizenship Education Study : ICCS) พบว่า การจัดการศึกษาพลเมืองในประเทศไทย ในปัจจุบันเป็นการบูรณาการเข้าไปในรายวิชา ไม่มีการบูรณาการข้ามหลักสูตร เน้นความรู้และความ เข้าใจในพลเมืองในด้านความจริงพื้นฐานและเข้าใจแนวคิดหลัก การมีส่วนร่วมผ่านโครงการและการ อภิปราย การวิเคราะห์ และการสังเกตในด้านชุมชน การพัฒนาพฤติกรรมในทางบวกและการพัฒนา ความรู้สึก และการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมชุมชนเป็นฐาน อย่างไรก็ตาม ไม่เน้น ค่านิยมหลักและพฤติกรรม การตัดสินใจในโรงเรียน ไม่เน้นด้านโรงเรียน การวิเคราะห์และการส่งผล กระทบ สำหรับผลลัพธ์ของผู้เรียนในด้านการศึกษาหน้าที่พลเมืองพบว่า ผู้เรียนในประเทศไทย ยอมรับและรับรู้การฉ้อโกง ยอมรับอำนาจรัฐบาล เชื่อฟังผู้มีอำนาจ รู้สึกถึงอัตลักษณ์อาเซียน สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม และมีความรู้พลเมืองน้อย (Schulz W., (2010) Kerr & Losito, 2010) (Fraillon J., 2012) จะได้เห็นได้ว่าพลเมืองไทยมีความรู้พลเมืองน้อย การจัดการศึกษาพลเมืองเน้นความรู้พื้นฐาน ไม่เน้น การคิดวิเคราะห์ และเนื่องจากบริบทของประเทศที่เปลี่ยนไป ดังนั้น ประเทศไทยควรสร้างพลเมืองให้ มีคุณลักษณะของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากล เพื่อให้พลเมืองสามารถคิดวิเคราะห์และ การส่งผลกระทบ เน้นการพัฒนาการตัดสินใจในโรงเรียน มีค่านิยมร่วมกันของคนในประเทศเพื่อนำ ประเทศไปสู่การพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) เห็นได้จากงานวิจัยติดตามและ ประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานของชาติ โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ไว้ว่า สถานศึกษา ภาควิชา ภาควิชา ครอบครัวยุวมชน และสังคมควรร่วมมือกัน พัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะ เป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ในมุมมองคนรุ่นใหม่กับการเคลื่อนไหวทางการเมือง สถานการณ์การเมืองในสังคมไทยเป็น การเมืองที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านระหว่างยุคเก่าและยุคใหม่ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเยาวชนรุ่นใหม่มีความ ตื่นตัวทางการเมืองสูง การชุมนุมเรียกร้องของบรรดานักเรียน นักศึกษา ต้องเรียนรู้จารีตเดิมควบคู่กับ จารีตยุคใหม่ เพื่อให้เกิดการตกลึกร่วมกัน จึงก้าวสู่สังคมแห่งสิทธิเสรีภาพ (กิตติทัศน์ ผกาทอง, 2563) แม้ว่าการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองจะเป็นไปเพื่อตอบสนองจุดยืนของตนเองผ่านสิทธิ และเสรีภาพทางการเมืองอย่างถูกกฎหมาย แต่บนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลายทางความคิด อาจก่อให้เกิดเงื่อนไขความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ (อินทิรา ปรายวงศ์, 2565) ประเด็น สำคัญที่ต้องคำนึงถึงต่อมาในฐานะพลเมืองคือการดำเนินชีวิตของตนเองที่คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของ ตนเองและผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งและมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นได้นั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาที่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาบุคคล การส่งเสริมพัฒนาการเด็กและเยาวชนในด้านการศึกษา สุขภาพ และความสามารถทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยสร้างพื้นที่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตและพัฒนาอย่างมีคุณภาพในประเทศชาติ และสังคมโลกอย่างยั่งยืน การลงทุนในการศึกษา การเข้าถึงบริการการศึกษาที่เหมาะสม และการสนับสนุนในด้านทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสามารถกำหนดความเป็นไปได้ในอนาคตของประเทศชาติได้ ฉะนั้นการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ต้องเริ่มที่การพัฒนาจิตสำนึกทางปัญญา หมายถึง การรู้ตัวของบุคคลที่ผ่านการคิดไตร่ตรองอย่างมีสติในการที่บุคคลรู้จักเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตนเองและผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีจิตใจเอื้ออาทร ตลอดจนเห็นคุณค่าในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งของเงิน และเวลา รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม (บุญส่งนาแสง, 2563) ประเด็นสำคัญคือความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันจากสถานะการศึกษาไทย ปี 2564 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565, หน้า 99) ได้สรุปสภาพการณ์การจัดการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา โดยได้มีข้อเสนอเชิงนโยบายส่วนหนึ่งสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันควรเน้น “คนและชีวิต” เป็นตัวตั้งมากกว่าการมุ่งเน้น “วิชา” เป็นตัวตั้งเป็นการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

การศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีศักยภาพนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้พลเมืองของประเทศมีการศึกษาได้เสาะแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างถ่องแท้จนสามารถนำความรู้นั้นมาปรับปรุงตนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรียกว่าเป็นยุคของข่าวสาร ความรู้ หรือสารสนเทศ การศึกษาหาความรู้จึงมีความจำเป็นในการพัฒนามนุษย์ให้รู้เท่าทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะเป้าหมายในการจัดการศึกษามุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ปลุกฝังให้ประชากรมีความรู้ความสามารถทั้งทางวิชาการในด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ความรู้ ด้านศิลปะวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทย อีกทั้งการศึกษา ยังเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ในสังคมในทางที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตมีความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564)

เมื่อพิจารณาในมุมมองที่เฉพาะเจาะจงลงในการจัดการศึกษา หลักสูตร คือหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแนวทางการสร้างลักษณะของพลเมืองของชาติ สร้างชาติและสามารถทำนายลักษณะ

ของสังคมในอนาคตได้ เป็นเครื่องชี้แนวทาง กำหนดแนวทางการจัดความรู้และประสบการณ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตของสังคมนั้น ๆ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, 2564)

ด้วยหลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่เป็นการเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ อาจเป็นเนื้อหาที่อยากขึ้นมีความลึกและความกว้างมากขึ้น หรือมีการขยายกลยุทธ์ในการสอนให้แตกต่างไปจากเดิมหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Clark B., 1997) ซึ่งมีพื้นฐานที่สำคัญทางวิชาการแต่ไม่ละเลยจารีตประเพณีของสังคม เป็นกระบวนการข้ามศาสตร์ คือการนำองค์ความรู้ในแขนงต่าง ๆ มาบูรณาการใช้ร่วมกัน เช่น ศิลปะมนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา และปรัชญา เป็นต้น เป็นการพัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากกรอบหลักสูตรเดิมที่มีให้ลึกหรือกว้างขึ้น (Joyce Van Tassel-Baska, 1996; Piirto J., 1994) มีความสำคัญในการเป็นพื้นที่กลางที่การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นจากการกำหนดกรอบทางการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลาง ให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นของสังคม

แนวคิดอุดมคติวิทยาในหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชนของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรทางสังคมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมที่มีแนวคิดพื้นฐานจากปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเพื่อปฏิรูปสังคม สร้างสรรค์ความเจริญของงานอันดีแก่สาธารณชน ดังนั้นหากไม่มีการพัฒนาซึ่งหลักสูตรเสริมที่เป็นพื้นที่ยืดหยุ่นทางการศึกษาแล้วในอนาคตอาจเป็นปัจจัยหนึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนโกวิทธารงเชียงใหม่ ยังขาดการหลักสูตรเสริมที่ได้รับการพัฒนาจากความต้องการจำเป็นของนักเรียนและมีส่วนเกี่ยวข้องที่จะสอดคล้องกับการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ที่มีบทบาทความเป็นพลเมืองที่แตกต่างไปจากอดีต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเป็นหลักสูตรทางเลือก เป็นพื้นที่ยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) นั้น กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ได้กำหนดแนวทางไว้ว่า การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน เน้นทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนในระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลายมีลักษณะคือเป็นผู้เรียนแบบเตรียมอุดมศึกษา จึงสามารถนำเนื้อหาสาระบางส่วนในระดับอุดมศึกษามาปรับใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ส่งผลเชิงบวกในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้แนวคิดเชิงวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ เป็นแนวทางหลักในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือ เป็นพลเมืองที่เข้าใจระบบกฎหมาย กติกาของสังคม มีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกแห่งรัฐ เป็นผู้ให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือ มีส่วนร่วมเป็นอย่างดีกับกระบวนการช่วยเหลือสังคมอย่างมีจิตอาสา ทำกิจกรรมที่เสียสละเพื่อสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม ตั้งคำถามในลักษณะที่ผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งถึงต้นตอปัญหาเพื่อนำเสนอแนวคิดเพื่อให้เกิดขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างดีงามในสังคมของตน ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนให้กลายเป็นอนาคตของชาติที่มีคุณภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่ประกอบด้วยกลุ่มแนวคิด 3 ด้าน ได้แก่ หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม การพัฒนาและองค์ประกอบของหลักสูตร และพลเมืองตื่นรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองตื่นรู้จึงเป็นหลักสูตรที่ใช้ปรัชญาปฏิรูปนิยมเสรีใหม่ คือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมภายนอกที่อยู่ในกระแสของโลกเสรีนิยมใหม่ เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ ตามแนวคิดปฏิรูปนิยมของ วารริตัน แก้วอุไร (2564, หน้า 60-61) ปฏิรูปนิยมเสรีใหม่ของ วงอร พัวพันสวัสดิ์ (2564); Tek Mani Karki (2024) การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมของ ทศพร มณีศรีขำ (2016) สุมน อมรวิวัฒน์ (2533, หน้า 389) (พระเทพเวที, 2532, หน้า 211) แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมของ สจัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 118-157) Evelyn Daniel (2004) พชรี ปิยภักดิ์ (2559) สิทธิพล อาจอินทร์ (2561) สายชู มั่นนยา (2563) ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564, หน้า 67-69)

การพัฒนาและองค์ประกอบของหลักสูตร

เป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของบุคคลและแนวโน้มของกระแสสังคม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของ Taba (1962);

Tyler (1969); Saylor, Alexander & Lewis (1981); Oliva (1982); Skibeck (1982); Ornstein & Hunkins (1993); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554); สุเทพ อ่วมเจริญ (2557); ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564); ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมจากแนวคิดของเพชรปानी อินทรพานิชย์ และคณะ; ประภัสร์ กุดหอม และคณะ (2562); กชพรรณ เขมเกื้อกุล และปริญญาภา สีสทอง (2563); พระครูภัทรปัญญาญต (2566) นำไปสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) 2) ชั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) 3) ชั้นทดลองหลักสูตร (Experimental) และ 4) ชั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (Modernize)

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรจากแนวคิดของ Hilda Taba (1962); Ralph W. Tyler (1971); Beauchamp George (1981); สุณีย์ ภูพันธ์ (2546); อารัง บัวศรี (2542); อัครพงศ์ สุขมาศย์ (2553); นิตยา เปลื้องนุช (2554); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554); มาลินี บุญยรัตพันธุ์ (2558); ขวลิต ชูคำแหง (2559); นิรมล ศตวุฒิ (2560); มนสิข สิทธิสมบูรณ์ (2561); วารินทร์ แก้วอุไร (2564); ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564); พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566) นำไปสู่องค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และ 7) แผนการจัดการเรียนรู้

พลเมืองผู้ตื่นรู้

พลเมืองผู้ตื่นรู้ อาจปรากฏทั้งในชื่อของ พลเมือง พลเมืองโลก พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และ ฯลฯ อันมีความหมายว่า พลเมืองที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจาร์ณญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนการใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ส่งเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม โดยพลเมืองตื่นรู้มีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้ มูลนิธิสยามกัลป์มาจล, (มปป.); สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, (2557); เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, (2564)

1. พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความยุติธรรม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม

2. พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มีความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น โดยเริ่มปฏิบัติจากตัวเอง

3. พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากนี้มีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่านทักษะการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู้อารมณ์เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

<p>1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวความคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม</p> <p>หลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและสังคมของผู้เรียน สังเคราะห์แนวคิดจาก ปรัชญาปฏิรูปนิยมวาร์ริตัน แก้วอูไร (2564) แนวคิดเสรีใหม่ของวงอร พัวพันสวัสดิ์ (2564); Tek Mani Karki (2024) การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมของ ทศพร มณีศรีขำ (2016) สุมณ อมรวิวัฒน์ (2533) (พระเทพเวที, 2532), แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมของ สจดี อุทรานันท์ (2530, หน้า 118-157) Evelyn Daniel (2004) พงษ์ ภัยกันท์ (2559) สิทธิพล อากอินทร์ (2561) สายชู มั่นยา (2563) ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564)</p>	<p>2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร</p> <p>เป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ที่เหมาะสมกับความจำเป็นของการจำเป็นของบุคคลและแนวโน้มของกระแสสังคม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตร สังเคราะห์แนวคิดของ Taba (1962); Tyler (1969); Saylor, Alexander & Lewis (1981); Oliva (1982); Skibeck (1982); Ornstein & Hunkins (1993); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554); สุเทพ อ่วมเจริญ (2557); ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564); ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) และกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมจากแนวคิดของ เพชรปณิ อินทรพาณิชย์ และคณะ (2560); ประภัทร กุดหอม และคณะ (2562); กชพรณม เขมแก้วกุล และปริญญา ภาส สีทอง (2563); พระครูภัทรปัญญาญต (2566)</p> <p>วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรจากแนวคิดของ Hilda Taba (1962); Ralph W. Tyler (1971); Beauchamp George (1981); สนิย์ ภูพันธ์ (2546); อังกรพงศ์ สุขมาศย์ (2553); นิตยา เบล็องนุช (2554); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554); มาลีนี บุญรัตน์พันธุ์ (2558); ขวลิต ชูกำแหง (2559); นิรมล ศคายุดี (2560); มนสิข สิทธิสมบูรณ์ (2561); วารรัตน์ แก้วอุไร (2564); ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564); พระสุเมธ เอี่ยมबर (2566)</p>
<p>3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้</p> <p>พลเมืองผู้ตื่นรู้ อาจปรากฏทั้งในชื่อของ พลเมือง พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และ ฯลฯ อันมีความหมายว่า พลเมืองที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ สังเคราะห์แนวคิดจากคุณลิขิตยัมภ์ปลั่งมล, (มปป.); สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, (2557); เอลิซ พันธ์เลิศ, (2564)</p>	

<p>กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริม</p> <p>ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) 2. ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) 3. ขั้นทดลองหลักสูตร (Experimental) 4. ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (modernize) 	<p>องค์ประกอบหลักสูตรเสริม</p> <p>ตามแนวความคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) หลักการ และแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู 6) การวัดและประเมินผล 7) แผนการจัดการเรียนรู้
--	--

<p>คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพลเมืองตื่นรู้</p> <p>ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า 2. พฤติกรรมการใช้สติปัญญา 3. พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม 	<p>ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริม</p> <p>หลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งหมด 3 มิติ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.มิติการสอน 2.มิติสถาบัน 3.มิติพฤติกรรม
--	--

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นอย่างไร
2. หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีองค์ประกอบอะไร เนื้อหาสาระเป็นอย่างไรและมีคุณภาพในระดับใด
3. การทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการดำเนินการอย่างไร
 - 3.1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลังเข้าร่วมมีสูงกว่าก่อนเข้าร่วมหรือไม่
 - 3.2 ความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลังเข้าร่วมหลักสูตรมีความคงทนหรือไม่
4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับใดและเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 3.1 เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร
 - 3.2 เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้หลังทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองด้วยหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. นักเรียนมีความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ เมื่อผ่านการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับมากที่สุด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1: R₁) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research)

กระบวนการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

1.1 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา หรือนโยบายสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองหรือมุ่งเน้นให้นักเรียนทำประโยชน์แก่สังคม และ 2) รูปแบบของสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 3) ไม่ปรากฏหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีจุดเน้นความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร

ประกอบด้วย 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองตื่นรู้ และ 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.2 แหล่งข้อมูลบุคคล

2.2.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ประชากร คือ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทอรรถรังเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 10 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน ทั้งหมด 270 คน

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรรถรังเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการอาสาสมัคร (Volunteer) จำนวน 159 คน จากทั้งหมด 270 คน ที่ได้จากตารางสำเร็จรูปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ของ Krejcie and Morgan (1970)

2.2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการการให้ข้อมูลพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ 1) มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องเนื้อหาสาระที่ใช้ในการวิจัย 2) มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องการสอนสังคมศึกษา 3) มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร 4) ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียน 5) ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์แนวคิดจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

วันที่ 1 ธันวาคม 2566 ถึง วันที่ 11 มกราคม 2567

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development 1: D₁) ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution)

กระบวนการพัฒนาระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.1. แหล่งข้อมูลเอกสาร

1.1.1. หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ

1.2. แหล่งข้อมูลบุคคล

1.2.1. ผู้วิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และ ปฏิบัติหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยหรือสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน

1.2.2. ผู้ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และ ปฏิบัติหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยหรือสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 คุณภาพของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2 คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

3.ระยะเวลา

วันที่ 12 มกราคม ถึง วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2567

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย 2 (Research 2: R₂) ขั้นตอนทดลองใช้หลักสูตร (Experimental)

กระบวนการวิจัยระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

1.1 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา หรือนโยบายสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองหรือมุ่งเน้นให้นักเรียนทำประโยชน์แก่สังคม และ 2) รูปแบบของสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 3) ไม่ปรากฏหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีจุดเน้นความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

2.1. แหล่งข้อมูลบุคคล

2.1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ประชากร คือ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 10 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน ทั้งหมด 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากจำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนห้อง ม.5/1 มีจำนวนนักเรียน 27 คน

2.1.2 ครูผู้สอน คือ ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน และ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 2 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้

2.2.2 ความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้

2.2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตที่ใช้ในการวิจัยการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 ชั่วโมง โดยเนื้อหาสาระที่ใช้ได้แก่

4.1. หลักประชาธิปไตย: ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เคารพหลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิและอิสรภาพของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติ

4.2. หลักความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม: หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

4.3. หลักสิทธิมนุษยชน: มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบต่อ

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

5.1 ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรเสริมฯ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 8.30-11.30 น. และ 20 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 8.30 – 15.30 น. รวม 9 ชั่วโมง

5.2 ระยะเวลาในการติดตามความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรไปแล้ว คือ วันที่ 1 มีนาคม ถึง วันที่ 5 เมษายน 2567

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2: D₂) ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (Modernize)

การบวนการพัฒนา การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1.2.1. แหล่งข้อมูลบุคคล

ประชากร คือ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 10 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน ทั้งหมด 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากจำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนห้อง ม.5/1 มีจำนวนนักเรียน 27 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้รูปแบบของ Hammond (1973) แบ่งเป็น 3 มิติได้แก่ มิติการเรียนการสอน (Instructional Dimension) มิติสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติพฤติกรรม (Behavioral Dimension)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

วันที่ 30 มีนาคม ถึง วันที่ 5 เมษายน 2567

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของบุคคลและแนวโน้มของ กระแสสังคม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตร โดยมี วิธีการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ 1) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) 2) ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) 3) ขั้นทดลองหลักสูตร (Experimental) และ 4) ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (Modernize) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D)

2. หลักสูตรเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ หมายถึง การจัดการ ศึกษาาระยะสั้น เป็นมวลงประสพการณ์ แนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งมีองค์ประกอบหลักได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญา 4.2) เทคนิคคำถามแบบโสเครติส 4.3) การลงมือปฏิบัติ 4.4) การเรียนรู้จากการอภิปราย 4.5) การระดมสมอง 4.6) การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) สื่อ ประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และ 7) แผนการจัดการเรียนรู้

3. พลเมืองผู้ตื่นรู้ หมายถึง พลเมืองที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับ มอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจรณ์ญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ร่วมกัน กับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนกรใด ๆ อันเป็น ประโยชน์แก่สาธารณะ สู่การสร้างเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม

4. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ หมายถึง องค์ประกอบที่ใช้ในการบ่งชี้คุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ เป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ในด้าน 1) พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า 2) พฤติกรรมการใช้สติปัญญา และ 3) พฤติกรรมสร้าง คุณค่าแก่สังคม ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ อธิบายได้ดังต่อไปนี้

4.1. พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความอยุติธรรม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือ ประโยชน์ของส่วนรวม

4.2. พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มีความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทัน ข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น มีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาที่นั้น ๆ โดยเริ่มจากตัวเอง

4.3. พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่านทักษะการตั้งคำถาม คิวเวิร์ค ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

5. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง ความนึกคิดที่มีต่อหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบของ Hammond (1973) แบ่งเป็น 3 มิติได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน (Instructional Dimension) มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

6. ความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ หมายถึง ความคงทนของพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่คงอยู่ หลังผ่านการเข้าร่วมหลักสูตรแล้วเป็นเวลา 5 สัปดาห์ ในด้าน 1) พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า 2) พฤติกรรมการใช้สติปัญญา และ 3) พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

7. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และครูประจำชั้นห้อง ม.5/1 ที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ครูในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทจักษ์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

8. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นตอนปลาย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทจักษ์วิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ต้นแบบหลักสูตร เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ สามารถเป็นต้นแบบในการใช้หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ใช้แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานเกี่ยวกับ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานเครือข่าย ตลอดจนเผยแพร่แก่ผู้ให้สนใจ

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีรู้อย่างยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดของการดำเนินการวิจัย ในส่วนของแนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการศึกษาแนวทางการกำหนดการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม และประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยนี้ นำเสนอเป็น 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรในประเด็นต่อไปนี้ ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความหมายของหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีนักวิชาการและนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

Hilda Taba (1962) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่าเป็นแผนสำหรับการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นที่จะชี้ให้เห็นถึงการเลือกและการจัดเนื้อหาในการสอนและการเรียน และรวมถึงแนวทางของการเรียนการสอน และการประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการกระบวนการการเรียนรู้และการสอนที่มุ่งเน้นการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณค่าให้แก่สังคม

Carter V. Good (1973) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “หลักสูตร” ในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ว่าเป็นกลุ่มรายวิชาที่จัดระบบหรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษาหรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาต่าง ๆ กล่าวคือหลักสูตรจะรวมเนื้อหาทางการเรียนรู้ที่นักเรียนหรือนักศึกษาต้องศึกษาและผ่านในลำดับหรือเรื่องที่มีระบบและกำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรหรือปรับปรุงคุณสมบัติในสาขาวิชานั้น ๆ ในด้านการศึกษา

หลักสูตรมักมีบทเรียนหลายวิชาต่าง ๆ ที่นักเรียนหรือนักศึกษาจำเป็นต้องผ่านเพื่อการจบการศึกษาในสาขานั้น ๆ หรือเพื่อได้รับประกาศนียบัตรในสาขานั้น ๆ ตามที่กำหนดในหลักสูตรนั้น

Peter F. Oliva (1992) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “หลักสูตร” ว่าเป็นแผนงานหรือโครงการทางการศึกษาที่จัดการประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียน โดยแผนงานต่าง ๆ ในหลักสูตรจะถูกกำหนดขึ้นโดยกำหนดขอบเขตที่หลากหลายเพื่อเป็นแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ และหลักสูตรนี้สามารถจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียน หรือในสถานที่เรียนรู้ที่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่าการอธิบายว่าหลักสูตรไม่จำกัดให้เรียนเฉพาะในห้องเรียน แต่อาจจะรวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ นอกห้องเรียนและในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมและมีความหลากหลายเพื่อตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษา

Ornstein & Hunkins (1993) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “หลักสูตร” ว่าเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ซึ่งหลักสูตรนั้นอาจเป็นแบบแผนหรือรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาการและกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติหรือสำเร็จตามคำสั่งหรือแนวทางที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ หลักสูตรยังรวมถึงกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

Sowell (1996) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ สิ่งที่สอนให้แก่ผู้เรียนซึ่งหมายความรวมถึงความรู้ ทักษะและเจตคติต่าง ๆ ที่สื่อสารถึงผู้เรียนในโรงเรียนทั้งที่ตั้งใจไว้และไม่ตั้งใจไว้

บุญชม ศรีสะอาด (2541) ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตร มีความหมายได้หลายอย่าง สามารถจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง กลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และกลุ่มที่มองหลักสูตรครอบคลุมทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมากลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่คาดหวัง ได้แก่ กลุ่มที่ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ วิชาและเนื้อหาวิชา หลักสูตรเป็นโปรแกรมการศึกษา หลักสูตรเป็นเอกสาร และที่หมายถึงหลักสูตรแม่บทส่วนกลุ่มที่มองหลักสูตรว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้แก่กลุ่มที่ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์

กมล สุดประเสริฐ (2544) กล่าวว่า หลักสูตรมิได้หมายถึงหนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่หมายถึงกิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็กรวมถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย

ฉันท ชาติทอง (2552) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญใน การส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้

ยังเป็นโครงการ แผนงาน ข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2554) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นได้ดังนี้ 1) หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน 2) หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร 3) หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียน 4) หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ ที่คาดหวังแก่นักเรียน 5) หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสบการณ์ 6) หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง และ 7) หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน

อรวรรณ ไชยปัญญา (2556) ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตร หมายถึง รายวิชา ส่วนความหมายที่กว้าง หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนทั้งในและนอกสถานศึกษาผ่านการจัดการเรียนรู้ทางตรง และทางอ้อม

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายซึ่งเป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้เขามีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้

จิราภรณ์ เกตุแก้ว (2559) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย แผนแบบในการกำหนดแนวทางใน การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อีกทั้งหมายรวมถึงเอกสาร เนื้อหาวิชา ทักษะ กระบวนการ และเจตคติที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะตามที่กำหนด

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางการจัดการศึกษาที่ประมวลเนื้อหาสาระประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ เจตคติ ทักษะ และสมรรถนะต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างเนื้อหาสาระและเวลา แนวทางสำหรับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน การวัดประเมินผลการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติที่พึงประสงค์

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงปรารถนาอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมายทิศทางของการจัดการศึกษา สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ชุมชน และสังคม

พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566, หน้า 13) หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดให้เป็นระบบ หรือสิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งได้วางแผนไว้เป็นการล่วงหน้า สำหรับให้ผู้เรียนศึกษาหรือเป็น

ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาในด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

สามารถสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรคือเส้นทางการเดินทางของ การเรียนรู้ ที่ถูกวางแผนมาเป็นอย่างดีแล้ว ซึ่งได้รับการพิจารณาจัดสรรมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับ และผลการเรียนรู้จะถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แรกเพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแสดงออกทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้เชื่อได้ว่าผู้เรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน

চারঙ্গ บัวศรี (2542) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนอย่างไร และสามารถให้ความรู้เสริมสร้างทักษะและเจตคติในด้านใดบ้าง

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 17) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรดังนี้ 1) หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายหรือจุดหมายในการให้การศึกษา 2) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา 3) หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทาง ในการให้การศึกษา 4) ในระดับสถานศึกษาหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู 5) หลักสูตรเป็นแนวทางการส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามและมีพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา 6) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียนสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง 7) หลักสูตรที่เป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม 8) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กเป็นไปด้วยราบรื่นและผาสุกอย่างไร 9) หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างเช่นไร และ 10) หลักสูตรได้กำหนดแนวทางความรู้ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถาบันการศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น ที่จัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายที่ต้องการ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาของผู้สอนเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและความประพฤติ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม

จิราภรณ์ เกตุแก้ว (2559) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้สอน ผู้บริหารและนักการศึกษา เพราะเป็นการสรุปแนวคิดหลักการสำคัญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นที่จะนำไปใช้ในให้เป็นประโยชน์ต่องานด้านการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

วรรณมาศ สืบโถพงษ์ (2560) กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมและความสมบูรณ์ทุกด้าน โดยมีหลักสูตรเป็นตัวชี้ทาง

มนสิข สิริสมบุญ (2563) กล่าวว่า หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดและเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่าจะให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายได้อย่างไร จะต้องจัดเนื้อหาและประสบการณ์อย่างไร จะใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลอย่างไรที่จะแสดงว่าผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนด ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ครูผู้สอนที่จะบอกให้ผู้สอนรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียน เกิดพฤติกรรมอะไร หลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564, หน้า 31-32) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตของสังคมนั้น ๆ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หลักสูตรเป็นเครื่องชี้หนทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564, หน้า 29) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแนวทางของการสร้างลักษณะของพลเมืองชาติ สร้างชาติ และสามารถทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตได้ เป็นเครื่องชี้หนทางและกำหนดแนวทางการจัดความรู้และประสบการณ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน

พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566, หน้า 15) กล่าวว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา การที่การเรียนการสอนจะบรรลุได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน จะต้องมียี่งี่ที่กำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลสมควรตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

ดังนั้นจึงสรุปความสำคัญของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรกุญแจสำคัญในการจัดการศึกษาของชาติ เพราะการจัดการศึกษาในทุกระดับจำเป็นต้องมาแนวทางในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดประเมินผลผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ คุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองที่สำคัญของชุมชนของตนเองและประเทศชาติ

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร ได้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายลักษณะ ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดและทฤษฎี ได้ดังต่อไปนี้

Hilda Taba (1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า ควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง การกำหนดว่าในหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นมีเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างไร และในการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่ออะไรบ้าง
2. เนื้อหาวิชา (Content) หมายถึง กระบวนการในการคัดสรรเนื้อหาสาระของความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องชัดเจนและครอบคลุม ทักษะด้านต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ทางการศึกษาที่ตั้งไว้
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) หมายถึง ขั้นตอนของการนำหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการใช้หลักสูตร
4. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการในการวัดค่าและหาคำตอบว่าหลักสูตรที่ได้ดำเนินการอยู่นั้น มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บรรลุตามความคาดหวังหรือไม่

Ralph W. Tyler (1971) ได้สรุปว่า องค์ประกอบ 4 ประการ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรมีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (education purpose) คือ ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ทางการศึกษา (education experience) คือ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้จุดมุ่งหมายบรรลุผล
3. วิธีการจัดประสบการณ์ (organization of education experience) คือ เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การประเมินผล (determination of what to evaluate) คือ เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ๆ แล้ว

Beauchamp George (1981) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ขอบข่ายเนื้อหา 2) เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ 3) การวางแผนการใช้หลักสูตร และ 4) การพิจารณาตัดสิน

สังต์ อุทรานันท์ (2532) ให้ความเห็นไว้ว่าหลักสูตรที่ดีควรประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสอน 5) การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการในชุมชน และ 6) การประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่ว ๆ ไป มีองค์ประกอบต่อไปนี้

1. เป้าหมายและนโยบายทางการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึง ลักษณะและแผนแสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากได้เรียนวิชานั้น ๆ ไปแล้ว
5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้ตามเนื้อหาที่กำหนด
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้
8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

Onstein and Hunkins (1993) ได้ระบุขององค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) เป้าหมาย จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 3) กิจกรรมการสอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่าเป็นสิ่งกำหนดแนวคิดระบบและความสอดคล้องของเอกสารหลักสูตรและการสอน ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวินิจฉัยความต้องการ
2. การกำหนดจุดประสงค์
3. การกำหนดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดแผนและจัดประสบการณ์
5. การประเมินผลการเรียนรู้

ชวลิต ชูกำแหง (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญจะต้องประกอบด้วย 3 ประการดังนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขอบข่ายของเนื้อหาของหลักสูตรและความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร

Gratthorn et al. (2019) ได้ระบุขององค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) หลักการ/ปรัชญา/เหตุผล 2) จุดหมาย/ เป้าหมาย 3) ผลลัพธ์ความรู้ 4) ทักษะ/ผลลัพธ์ กระบวนการ 5) ผลลัพธ์ทัศนคติ 6) เนื้อหาที่เป็นทางเลือก 7) การบริหารจัดการความเชื่อมโยง และ 8) กิจกรรม การสอน/การเรียนรู้

มนสิข สิริสมบุรณ์ (2563) กล่าวว่า ในการจัดทำหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับใดก็ตามจะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรตามส่วนประกอบ ดังนี้

1. หลักการเป็นเป้าหมายปลายทางของหลักสูตรนั้น บอกให้รู้ว่าหลักสูตรนั้นจัดขึ้นเพื่ออะไร กำหนดไว้ในลักษณะเชิงปรัชญาของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมาย แสดงความคาดหวังของหลักสูตรว่าผู้ที่เรียนจบหลักสูตรนี้แล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไร
3. จุดมุ่งหมายเฉพาะหรือจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาและรายวิชา ระบุเฉพาะเจาะจงถึงคุณลักษณะของผู้เรียนเมื่อเรียนจบแต่ละกลุ่มวิชาและแต่ละรายวิชา
4. โครงสร้างของหลักสูตร แสดงภาพรวมของทั้งหลักสูตรว่าได้จัดเนื้อหาและประสบการณ์ของหลักสูตรในลักษณะใด สัดส่วนของเนื้อหาและประสบการณ์ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นอย่างไร ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน แสดงการแบ่งเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร
5. เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วยขอบเขตเนื้อหาความรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการได้ลงมือทำหรือปฏิบัติ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ
6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยแนวทางหรือวิธีการวัดผลและประเมินผลว่าผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์กลุ่มวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วหรือยังรวมถึงระยะเวลาการประเมินผล
7. แนวทางการใช้หลักสูตร เป็นการให้คำแนะนำแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการใช้หลักสูตรให้ใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร

รายนามนักวิชาการ	องค์ประกอบของหลักสูตร						
	1) หลักการ	2) จุดมุ่งหมาย	3) โครงสร้างเนื้อหาและเวลาเรียน	4) เนื้อหา/การจัดกิจกรรม	5) สื่อและแหล่งเรียนรู้	6) การประเมินผล	7) แนวทางการใช้หลักสูตร
Hilda Taba (1962)		/		/		/	
Ralph W. Tyler (1971)		/		/		/	/
Beauchamp George (1981)		/		/			
Onstein and Hunkins (2004)		/		/		/	
Gratthorn et al. (2019)	/	/		/			
สงัด อุทรานันท์ (2532)	/	/	/	/	/	/	
ธำรง บัวศรี (2542)	/	/	/	/	/	/	
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)		/	/	/		/	
ชวลิต ชูกำแหง (2559)		/	/				/
มนสิข สิริสมบุญณ์ (2561)	/	/	/	/		/	/
ผู้วิจัยสังเคราะห์	/	/	/	/	/	/	/

จากตารางที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. หลักการ: เป็นหลักคิดสำคัญของหลักสูตร ระบุทั้งจุดเน้น คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมหลักสูตร และวิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่สะท้อนให้เห็นปรัชญาการศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์: เป็นการบอกจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนไม่ว่าจะในด้านผลสัมฤทธิ์หรือคุณลักษณะเฉพาะของหลักสูตร
3. โครงสร้างหลักสูตร: เป็นภาพรวมเฉพาะของหลักสูตร บ่งบอกถึงสัดส่วนของเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ หน่วยการเรียนรู้ ระยะเวลา แสดงการแบ่งเวลาที่ใช้ตลอดหลักสูตร
4. แนวทางการจัดกิจกรรม: วิธีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้: สื่อ คือ ตัวกลางสำหรับศึกษาเรียนรู้เฉพาะหลักสูตร ในรูปแบบเอกสารหรือบุคคลที่สามารถอธิบาย บอก เล่า เกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ ส่วนแหล่งเรียนรู้ คือ พื้นที่การค้นคว้าทั้งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือในพื้นที่จริง

6. การประเมินผล: เป็นแนวทางการวัดประเมินผล บอกวิธีการ เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินที่ใช้ในการตรวจสอบและตัดสินว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะบรรลุตามจุดประสงค์หลักสูตร

7. แผนการจัดการเรียนรู้: เป็นเอกสารคู่มือที่ช่วยให้ผู้นำหลักสูตรไปใช้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของหลักสูตร เป็นแผนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร ประกอบไปด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผล บันทึกผลหลังการเรียนรู้

1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรที่ดีจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรเป็นกรอบกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ ถ้าหลักสูตรดีการจัดการเรียนรู้ก็จะประสบความสำเร็จ เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา

มัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2553) หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของการพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ
3. ตรงตามลักษณะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ
4. เนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์พอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นมีพัฒนาการ
5. สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือ จัดวิชาทักษะและวิชาเนื้อหาให้เหมาะสมกันในอันที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทุกด้าน
6. เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ควรจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการ
7. มีความยืดหยุ่นตามสภาวะการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงทางทุกด้านปรัชญาการศึกษาความเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางจิตวิทยา ความเปลี่ยนแปลงในจุดประสงค์ของการศึกษาซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสัจจะแห่งตน หลักมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ ในฐานะพลเมืองดีวิวัฒนาการทางอุตสาหกรรมเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ เป็นต้น
8. ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อเนื่องและเรียงลำดับความยากง่ายไม่ให้ขาดตอน

9. สร้างประสบการณ์ชีวิตประจำวันของผู้เรียน ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขรู้จักแก้ปัญหา เกิดความรู้ทักษะ เจตคติ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต

10. ต้องเพิ่มพูนและส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นแก่ผู้เรียน
11. ส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นอิสระ และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อพัฒนาให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย
12. เสนอแนวทางวิธีการสอนและอุปกรณ์สื่อการสอนไว้อย่างเหมาะสม
13. มีการประเมินผลตลอดเวลา เพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น
14. จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีโอกาสแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ
15. จัดประสบการณ์และกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกอย่างเหมาะสมตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล และจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตผู้เรียน
16. วางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเหมาะสมแก่การนำไปปฏิบัติและสะดวกแก่การวัดและประเมินผล
17. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างชัดเจน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง
18. มีความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์ เรื่องราว ความต้องการและผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็น และกำหนดทิศทางหรือแนวโน้มให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ ความสนใจและความจำเป็นของชุมชนด้วย
19. ต้องสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญทางด้านพื้นฐานทางปรัชญา พื้นฐานทางด้านจิตวิทยาพื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์การศึกษา
20. ควรใช้ได้ดีในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น และควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขขึ้นมาใหม่ทุกระยะของการใช้งาน และเป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันดีเป็นอย่างดี นั่นคือ การนำผลของการใช้หลักสูตรนั้นมาวิเคราะห์และวิจัยเพื่อหาจุดดี จุดบกพร่องของหลักสูตรนั้น ๆ แล้วปรับปรุงแก้ไขใหม่ และก่อนนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพและคุณภาพของหลักสูตรนั้น ๆ ต่อไป

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) ได้สรุปว่าหลักสูตรที่ดี จะพิจารณา 3 ประการสำคัญ คือ

1. พิจารณาได้จากกระบวนการสร้างหลักสูตร ที่หลักสูตรต้องได้มาจากความสนใจของผู้เรียนและสอดคล้องกับข้อมูลในชุมชน รวมทั้งมีผู้เกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรจากหลายฝ่ายทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน

2. การนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยหลักสูตรที่นำไปใช้ต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนให้อิสระในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และมีวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ชุมชนอย่างกว้างขวาง

3. หลักสูตรที่ดีต้องยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ ได้ มีการติดตามและประเมินผลหลักสูตรเพื่อปรับปรุงเป็นระยะ ๆ โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นและให้ผลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

วารินทร์ แก้วไธ (2564, หน้า 36-37) ลักษณะของหลักสูตรที่ดีหลักสูตรที่ดีย่อมส่งผลดีต่อการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนกล่าวคือ หลักสูตรที่ดีจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพ ครูสามารถ นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเกิดผลดีต่อผู้เรียน หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัว สามารถปรับปรุงและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การเรียนการสอน บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. หลักสูตรควรได้รับการจัดทำ หรือพัฒนาจากคณะบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ประชาชน นักวิชาการ นักพัฒนาหลักสูตร และผู้บริหารได้มีส่วนร่วมและรับรู้ในการจัดทำหลักสูตร
4. หลักสูตรจะต้องจัดได้ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษาแห่งชาติ
5. หลักสูตรควรมีกิจกรรม กระบวนการ และเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และพัฒนาการเรียนผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน
6. หลักสูตรควรบอกแนวทางด้านสื่อการสอน การใช้สื่อ การวัด และประเมินผลไว้อย่างชัดเจน
7. หลักสูตรควรมีลักษณะที่สนองความต้องการ และความสนใจ ทั้งของนักเรียนและสังคม
8. หลักสูตรควรส่งเสริมความเจริญงอกงามในตัวผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาความคิด ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์
9. หลักสูตรควรชี้แนะแนวทางกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติ ได้ด้วยตนเอง จากสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
10. หลักสูตรควรจัดทำมาจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เช่น ข้อมูลทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น

11. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหา และกิจกรรมต้องเหมาะสมกับธรรมชาติ และความต้องการของผู้เรียน

12. เนื้อหาและประสบการณ์ต้องสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน ประสบการณ์ต้องเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564, หน้า 40) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาของชาติ มีลักษณะเป็นพลวัต หยืดหยุ่น คล่องตัว รับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีกระบวนการพัฒนาตามหลักวิชาการ เป็นวิทยาศาสตร์ หลักสูตรแต่ละระดับมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนเหมาะสมแต่ละช่วงวัย และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566, หน้า 18) สรุปได้ว่า ลักษณะของหลักสูตรที่ดีนั้นต้องเป็นหลักสูตรที่เกิดจากแนวคิดของบุคคล หลายฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญครอบคลุม จุดมุ่งหมายชัดเจน มีการจัดประสบการณ์ที่ดีและกิจกรรมหลากหลาย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน มีการวางกฎเกณฑ์ได้อย่างเหมาะสม นำไปปฏิบัติและวัดประเมินผลได้

จากลักษณะของหลักสูตรที่ดีโดยแนวคิดของนักวิชาการที่หลากหลาย ผู้วิจัยสามารถสรุปหลักสูตรที่ดีได้ว่า หลักสูตรที่ดีสามารถจัดการศึกษาให้ตรงตามจุดประสงค์การศึกษาของหลักสูตร มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเป็นระบบ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ การใช้วัสดุอุปกรณ์ การประเมินการเรียนรู้ รวมทั้งการบริหารจัดการต่าง ๆ ตามหลักวิชาการ ส่งเสริมความองอกงามทั้งทางสติปัญญา ทักษะพฤติกรรม และเจตคติของผู้เรียน สู่การนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.5 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

Hilda Taba (1962, หน้า 454) การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดตั้งแต่จุดประสงค์ และวิธีการและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนด้านความคิด และความรู้สึกรู้สึกของทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2557) การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายอยู่ 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และลักษณะที่สองเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่มี

หลักสูตรเดิมอยู่ก่อนเลย ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้น สอดคล้องกับสภาพสังคม และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วารินทร์ แก้วอุไร (2564, หน้า 268) ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่มีระบบเป็นเหตุเป็นผลในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีกว่าเดิม หรือกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม โดยอาจปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของหลักสูตรเดิมเป็นการสร้างหลักสูตรใหม่ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2564, หน้า 114) ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการของการสร้างหลักสูตรอาจเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นอีก ให้สมบูรณ์ขึ้นหรือเป็นการสร้างหลักสูตรใหม่โดยไม่มีพื้นฐานของหลักสูตรเดิมอยู่เลย ในการพัฒนาหลักสูตรต้องมีจุดมุ่งหมายใหม่ที่กำหนดไว้ได้ชัดเจน โดยต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน การวัดและประเมินผล

พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566, หน้า 21) การพัฒนาหลักสูตร คือ การสร้างหรือปรับปรุงหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล ผู้เรียนและสังคม และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ให้คำนิยามของการพัฒนาหลักสูตรไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายการพัฒนาหลักสูตรได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือ เป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของบุคคลและแนวโน้มของกระแสสังคม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์เฉพาะของหลักสูตร ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรวิสัยใหม่ (Neo-Curriculum Development) จึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้เท่าทันยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน (Disrupt Society) เป็นภาพสะท้อนของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ใช้กระบวนการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการออกแบบหลักสูตรใหม่ หรือปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการแพร่ระบาดของเชื้อโรคครั้งใหญ่ สังคมไร้พรมแดน อาชญากรรมดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฯลฯ รวมถึงปรากฏการณ์ที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นเพื่อเตรียมรับมือ

1.6 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนการพัฒนาที่เป็นระบบ ในงานวิจัยนี้ ผู้พัฒนาหลักสูตรได้ศึกษาแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักพัฒนาหลักสูตรทั้งชาวไทยและต่างประเทศมากำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ดังมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Hilda Taba (1962, pages 12 - 13) เสนอลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs)

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives)

ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content)

ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content)

ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences)

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences)

ขั้นที่ 7 การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing It)

แผนภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Hilda Taba

ที่มา: ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564, หน้า 126)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Ralph W. Tyler (1969) เสนอหลักการ Tyler rationale ในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 มีความมุ่งหมายอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะต้องแสวงหา

ประการที่ 2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ประการที่ 3 จะจัดประสบการณ์การศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

ประการที่ 4 จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในโรงเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

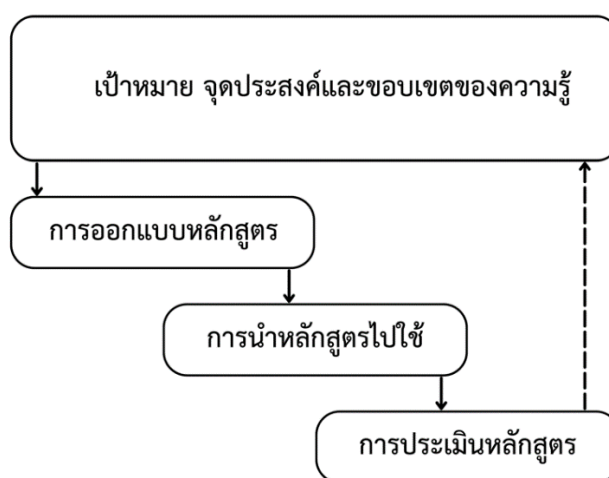
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ J. Galen Saylor & William M. Alexander (1981) เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต โดยกำหนดขอบเขตของเป้าหมายไว้ 4 ประการ คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาการของบุคคล ความสามารถทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ และความชำนาญเฉพาะด้าน

ขั้นที่ 2 การออกแบบหลักสูตร เป็นการตัดสินใจโดยใช้เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขตพร้อมทั้งพิจารณาข้อมูลอื่น ๆ ประกอบ เช่น ธรรมชาติของวิชา ความสนใจของผู้เรียน และสังคม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำวิธีสอนต่าง ๆ ที่ได้ออกแบบไว้ไปปฏิบัติวิธีการสอน รวมทั้งสื่อ ที่นำไปใช้ต้องเหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการสอน

ขั้นที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร ผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีประเมินผลแบบต่าง ๆ เพื่อบอกความก้าวหน้าของผู้เรียน ประสิทธิภาพการสอน รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรของ J. Galen Saylor & William M. Alexander

Skilbeck, M. (1984) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze the Situation) ประกอบไปด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

ก. ปัจจัยภายนอก สรุปลงได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ความต้องการของสังคมและยุคสมัย

ข. ปัจจัยภายใน สรุปลงได้ว่าประกอบไปด้วย เจตคติของผู้เรียน ค่านิยมของครู ความคาดหวังของโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์ และการยอมรับและการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรมาใช้

ขั้นที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Define Objective) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกในขั้นที่ 1 มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ โดยต้องเกิดจากผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนการสอน (Design the Teaching Learning Program) เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ (Interpret and Implement the Program) เป็นการบริหารหลักสูตรที่ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ได้จริง การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาหลักสูตรต้องเหมาะสมและต้องสอดคล้องกับศักยภาพของครูผู้สอน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินการเรียนรู้และการประเมินผลหลักสูตร (Assess and Evaluate) การประเมินการเรียนรู้เป็นการตัดสินคุณค่าในศักยภาพการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียนรู้ ส่วนการประเมินผลเป็นการรวบรวมหลักฐานเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับหลักสูตร นำไปสู่การปรับปรุงผู้เรียนและหลักสูตรให้ดีขึ้น

Peter F. Oliva (1992) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์หลัก 3 เกณฑ์ คือ เรียบง่ายครอบคลุม เนื้อหากว้าง และเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 12 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการศึกษา (Aims of Education) และหลักการปรัชญาและจิตวิทยาจากการวิเคราะห์ความต้องการจะเป็นของสังคมและของผู้เรียน

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของชุมชนที่สถานศึกษานั้น ๆ ความต้องการจำเป็นของผู้เรียนในชุมชน และเนื้อหาวิชาที่จำเป็นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. เป้าหมายของหลักสูตร (Curriculum Goals โดยอาศัยข้อมูลจากขั้นที่ 1 และ 2

4. จุดประสงค์ของหลักสูตร (Curriculum Objectives) อาศัยข้อมูลจากขั้นที่ 1, 2 และ 3 แตกต่างจากขั้นที่ 3 คือมีลักษณะเฉพาะเจาะจงเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักสูตร และการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร

5. รวบรวมและนำหลักสูตรไปใช้ (Organization and Implementation of the curriculum) เป็นขั้นของการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร

6. กำหนดเป้าหมายของการสอน (Instructional Goals) ของแต่ละระดับ

7. กำหนดจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน (Instructional Objectives) ในแต่ละรายวิชา

8. เลือกยุทธวิธีในการสอน (Selection of Strategies) เป็นขั้นที่ผู้เรียนเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสม

9. เลือกเทคนิควิธีการประเมินผลก่อนที่นำไปสอนจริง คือ 9A (Preliminary selection of evaluation techniques) และกำหนดวิธีการประเมินผลจากกิจกรรมการเรียนการสอนสิ้นสุด คือ 9B (Final selection of evaluation techniques)

10. นำยุทธวิธีไปปฏิบัติจริง (Implementation of Strategies) เป็นขั้นของการใช้วิธีการที่กำหนดในขั้นที่ 8

11. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน (Evaluation of Instruction) เป็นขั้นที่เมื่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้น ก็มีการประเมินผลตามที่ได้เลือกหรือกำหนดวิธีการประเมินในขั้นที่ 9

12. ประเมินหลักสูตร (Evaluation of curriculum) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้วงจรครบถ้วน การประเมินผลที่มีใช้ประเมินผู้เรียนและผู้สอน แต่เป็นการประเมินหลักสูตรที่จัดทำขึ้นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Ornstein and Hunkins (1993) ใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร โดยมี ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร (curriculum conceptualization and legitimization)

2. การวินิจฉัยหลักสูตร (curriculum diagnosis) เพื่อคัดเลือกวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. การคัดเลือกเนื้อหา (content selection) เป็นการคัดเลือก ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด หลักการ ทฤษฎี และเกณฑ์ รวมทั้งกระบวนการทางปัญญา

4. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (experience selection) เป็นการคัดเลือกวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ

5. การนำหลักสูตรไปใช้ (implementation) ในขั้นนี้ รวมถึงตั้งแต่การทดลองใช้หลักสูตร การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การประชาสัมพันธ์ และการอบรมการใช้หลักสูตรให้แก่โรงเรียน

6 การประเมินผล (evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร

7 การดูแลหลักสูตร (maintenance) เป็นการกำกับ ดูแล อำนวยความสะดวกทั้งในด้านการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร การจัดสรรด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์สร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้แก่ชุมชน

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 57- 58) สรุปแนวคิดและขั้นตอนกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้างและการออกแบบหลักสูตรขึ้นมา โดยอาศัยข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาอย่างสม่ำเสมอ

2. ยกร่างเนื้อหาสาระ แต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และแต่ละรายวิชาโดยปรึกษาหารือจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์การเรียนรู้วางแผนการสอน ทำบันทึกการสอน ผลิตสื่อการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

3. นำหลักสูตรที่พัฒนาได้แล้วไปทดลองใช้ในสถานศึกษานำร่อง (สถานศึกษาทดลองใช้หลักสูตรใหม่ โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรกำหนดไว้ ถ้ามีข้อบกพร่องก็ทำการแก้ไขปรับปรุงโดยปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาอยู่ตลอดเวลา

4. อบรมผู้สอน ผู้บริหารทุกระดับ และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรใหม่เพื่อจะได้ใช้หลักสูตรใหม่ให้ถูกต้องเหมาะสม ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้ง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

5. นำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติการสอนที่สถานศึกษาก่อนประการใช้หลักสูตร สนับสนุนให้ผู้บริหารและผู้สอนนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในสถานศึกษาต่อไป กิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่มี 4 ประการคือ

5.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน คือ จัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตรสื่อและอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นที่จะต้องใช้ประกอบการเรียนการสอน

5.2 ผู้บริหารจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคลากร วัสดุหลักสูตร และบริการต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่อบรมผู้สอน และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการใช้หลักสูตร จัดห้องสมุด ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการแหล่งเรียนรู้ และสื่อการสอนทุกชนิด รวมทั้งจัดงบประมาณสนับสนุนการบริหารหลักสูตร

5.3 การสอน เป็นหน้าที่ของผู้สอนประจำการทั่วไปที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5.4 การประเมินผล เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องของหลักสูตร แล้วดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป การประเมินผลมี 2 ประเภท คือ การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และการประเมินผลหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร ได้แก่ การประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ประเมินผลการใช้หลักสูตร ในการประเมินผลหลักสูตรนั้น จะต้องประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างในสังคมปัจจุบันย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสาร เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพแต่ละสาขาวิชา ก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาการพัฒนหลักสูตรโดยใช้แบบจำลอง SU Model

สุเทพ อ่วมเจริญ (2557, หน้า 23 - 26) ศึกษาแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรทั้งต่างประเทศและในประเทศ แล้วนำมาประมวลผลร่วมกับการศึกษาวิจัย และประสบการณ์ในการสอนวิชา การพัฒนาหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา ได้นำเสนอโมเดลที่เป็นแบบจำลองการพัฒนาหลักสูตร เรียกว่า SU Model เป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้เกิดการบรรลุเป้าหมาย อย่างน้อย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (เก่ง) ด้านผู้เรียน (อรอนงค์ ตุ่มนาค) ด้านสังคม (มีสุข) หลักการพัฒนาหลักสูตร จากแบบจำลองนี้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนหลักสูตร ได้แก่ ความรู้ การปฏิบัติ และคุณลักษณะ 2) การออกแบบหลักสูตร ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การจัดหลักสูตร เพื่อนำไปปฏิบัติ บริหารและจัดการเรียนการสอน และ 4) การประเมินหลักสูตร ประเมินคุณภาพหลักสูตรและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยแบบจำลองการพัฒนาหลักสูตร SU Model มีการนำเสนอขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. เริ่มจากการเขียนรูปร่างกลม มีความหมายตั้ง จักรวาลแห่งการเรียนรู้ หรือ โลกแห่งการศึกษาและเขียนรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า ลงบนเส้นรอบวงของวงกลม มีความหมายแทนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยให้มุมบนสุดของสามเหลี่ยมแสดงเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นความรู้ (Knowledge) มุมล่างด้านซ้ายมือ แสดงเป้าหมายของหลักสูตร ที่มุ่งเน้นผู้เรียน (Learner) เน้นคนดี และมุมล่างด้านขวามือ แสดงเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นสังคม (Society)

2. ระบุขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ในพื้นที่วงกลมซึ่งมีพื้นฐานหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ในที่นี้จะระบุพื้นฐาน 3 ด้าน (ปรัชญา จิตวิทยา และสังคม) ลงในช่องว่างนอกรูป โดยกำหนดให้ ด้านสามเหลี่ยมระหว่างความรู้กับผู้เรียนมีพื้นฐานสำคัญคือ พื้นฐานด้านปรัชญาด้านสามเหลี่ยมระหว่างผู้เรียนกับสังคมมีพื้นฐานสำคัญคือ พื้นฐานด้านจิตวิทยา และด้านสามเหลี่ยมระหว่างสังคมกับความรู้มีพื้นฐานสำคัญคือ พื้นฐานด้านสังคม

3. พิจารณาพื้นฐานด้านปรัชญา ได้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ที่มุ่งเน้นความรู้ (knowledge) มาจากพื้นฐานปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) กับปรัชญานิรันดรนิยม

(Perennialism) การพัฒนาหลักสูตรที่มีจุดหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้น ผู้เรียน (Learner) จากพื้นฐานปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) และการพัฒนาหลักสูตรที่มีจุดหมายของหลักสูตรที่เน้นสังคม (Society) จากพื้นฐานปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นต้น

4. กำหนดจุดกึ่งกลางของด้านสามเหลี่ยมทั้งสามด้าน เพื่อแทนความหมายว่า ใน การพัฒนาหลักสูตรต้องใช้ข้อมูลพื้นฐานอย่างน้อยสามด้านนี้ (ด้านปรัชญา ด้านจิตวิทยา และด้าน สังคม) จากนั้นลากเส้นตรงระหว่างจุดทั้งสามนี้ จะได้รูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ เกิดขึ้นรวม 4 รูป

5. พิจารณากระบวนการพัฒนาหลักสูตร จากแนวคิดของ Tyler, Taba, Saylor; & Alexander, Ornstein & Hunkins, Oliva, วิชัย วงษ์ใหญ่ และนักพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ นำแนวคิด กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมากำหนดชื่อสามเหลี่ยมเล็ก ๆ ทั้งสี่รูปชื่อสามเหลี่ยมทั้งสี่รูปตาม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นดังนี้ 1) การวางแผนหลักสูตร(curriculum planning) 2) การออกแบบหลักสูตร (curriculum design) 3) การจัดหลักสูตร(curriculum organization) และ 4) การประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation)

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564, หน้า 153-155) กล่าวว่า รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เป็น ภาพรวมที่มีลำดับต่อเนื่องกันและมีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จะวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียน สังคมและเนื้อหาความรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา

ขั้นที่ 2 การกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมาย โดยนำข้อมูลที่ได้จากในขั้นมากำหนด เป็นหลักการและจุดมุ่งหมาย หลักการจะแสดงถึงปรัชญาและเป้าหมายของหลักสูตร ส่วนจุดมุ่งหมาย จะบอกคุณลักษณะของผู้ที่เรียนจบตามหลักสูตรว่าจะมีความรู้ทักษะ อะไร มีเจตคติอย่างไร สามารถ ทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้บ้าง

ขั้นที่ 3 การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ กำหนดขอบข่ายและลำดับขั้นของเนื้อหา สาระ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แนวทางในการพัฒนา และใช้สื่อ

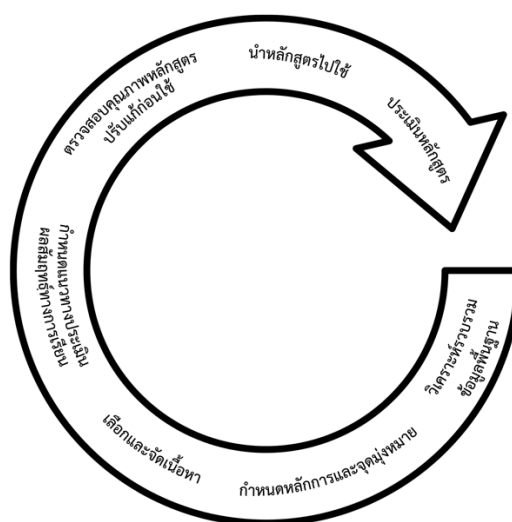
ขั้นที่ 4 การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ เป็นการนำโครงร่าง หลักสูตร ไปตรวจสอบความเหมาะสม ถูกต้อง สอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำผล การตรวจสอบคุณภาพ มาปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรให้ดีขึ้นก่อนนำไปใช้

ขั้นที่ 6 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำโครงสร้างหลักสูตรที่ตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขแล้วไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนต่อไป โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่มั่นใจได้ว่ามีความเหมาะสม

ขั้นที่ 7 การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยประเมินทั้งแยกส่วนและภาพรวมของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการนำผลการประเมินมาดำเนินการปรับปรุงในกรณีที่พบข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย หรือดำเนินการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหากพบข้อบกพร่องหรือปัญหามากมาย

แผนภาพที่ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564)

ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) กล่าวว่า นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการใน 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ ขั้นตอนที่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา สังคมวัฒนธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2) เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3) เป็นการใช้หลักสูตรที่จะต้องเตรียมบุคลากรการบริหารหลักสูตรและการนิเทศหลักสูตร และ 4) เป็นการประเมินคุณค่าหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ จากนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

รายนามนักวิชาการ	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร								
	1. ศึกษาความต้องการ	2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้	3. ทบทวนวรรณกรรม	4. อบรมผู้เกี่ยวข้อง	5. สร้างประสบการณ์การเรียนรู้	6. นำหลักสูตรไปใช้	7. ประเมินระหว่างใช้	8. ประเมินผลหลักสูตร	9. ปรับปรุงหลักสูตร
Taba (1962)	/	/	/		/		/	/	
Tyler (1969)		/			/		/	/	
Saylor & Lewis (1981)		/	/			/		/	
Oliva (1982)	/	/	/		/	/	/	/	
Skibeck (1982)	/	/	/			/		/	
Ornstein & Hunkins (1993)	/	/	/		/	/		/	/
วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554)	/	/	/	/	/	/	/	/	/
สุเทพ อ่วมเจริญ (2557)		/			/	/		/	
ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564)	/	/	/		/	/		/	/
ชรินทร์ มั่งคั่ง (2565)	/	/		/		/		/	
ผู้วิจัยสังเคราะห์	/	/	/		/	/		/	/

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ จากนักวิชาการหลายท่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความต้องการ ผู้เรียน ชุมชน สังคม ของผู้เรียนในด้านใดได้บ้าง ว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางใดในลักษณะใด ควรส่งเสริมหรือต่อยอดสมรรถนะ หลักสูตรความออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพชุมชนและสังคมเพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างดีมีสุข
2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ช่วยเป็นแนวทางสำคัญที่จะกำหนดกรอบแนวทางในการกำหนดกิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนั้น
3. ทบทวนวรรณกรรม เนื้อหาสาระ ศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ ที่ให้ความสำคัญไว้ ครอบคลุมรอบด้านและน่าเชื่อถือ

4. สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ จัดสร้างสื่อการเรียนรู้ รูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาแนวคิด และการบูรณาการ มีการอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเป็นการปรึกษาหารือกับวิทยากรหรือบุคลากรทางการศึกษาที่จะนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงทิศทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5. การนำหลักสูตรไปใช้ นำหลักสูตรไปใช้จริงในการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นวิธีการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และรูปแบบการเรียนรู้ที่มีแนวทางอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีการประเมินผลระหว่างใช้งานโดยการสร้างแบบวัดและประเมินเพื่อการเรียนรู้เอาไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

6. ประเมินผลหลักสูตร สรุปการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ข้อสำเร็จของหลักสูตร ข้อควรปรับปรุง หาแนวทางการปรับปรุงพัฒนา

7. ปรับปรุงหลักสูตร เป็นการปรับปรุงซึ่งต้องคอยพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง หลังการประเมิน ให้มีความสมบูรณ์

1.7 การนำหลักสูตรไปใช้

ในการพัฒนาหลักสูตรใด ๆ ขึ้นมาจะต้องนำไปสู่กระบวนการนำไปใช้ เพื่อให้ทราบถึงผลการใช้งานหลักสูตร เพื่อที่จะนำไปสู่ขั้นตอนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.7.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ได้นั้นวิชาการทางด้านการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

Beauchamp, G. (1975) ได้ให้นิยามความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอน

Chandra, A. (1977) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นการทดลองใช้เนื้อหาวิชาวิธีการสอน เทคนิคการประเมิน การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียน และทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน โดยมีครูและผู้ร่างหลักสูตรเป็นผู้ปัญหาแล้วหาคำตอบให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564, หน้า 267) การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนับแต่การเตรียมบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

วารินทร์ แก้วอุไร (2564, หน้า 61) การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึงการนำอุดมการณ์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่คัดสรรอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน ไปสู่ การปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้

จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้จากนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การนำ หลักสูตรไปใช้คือ กระบวนการที่นำหลักสูตรที่ได้พัฒนาหรือสร้างขึ้น อันประกอบด้วยองค์ประกอบ ของหลักสูตรที่สมบูรณ์ ไปสู่การปฏิบัติใช้จริงกับผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

1.7.2 หลักสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้

นักวิชาการทางการศึกษาค้นคว้าได้อธิบายหลักสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้วิจัยได้ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ดังต่อไปนี้

Beauchamp George (1975) กล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องปฏิบัติในการ นำหลักสูตรไปใช้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ครูผู้นำหลักสูตรไปใช้มีหน้าที่แปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยใช้ หลักสูตรเป็นหลักในการพัฒนาวิธีการสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตาม เป้าหมาย ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร
 2. ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้
- ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่สำคัญและมีความรับผิดชอบต่อการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร

หลักการที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

1. มีการวางแผนและเตรียมการ
 2. มีองค์คณะบุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานกัน
 3. ดำเนินการอย่างเป็นระบบ
 4. คำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยในการนำหลักสูตรไปใช้
 5. ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และ
- จริงจัง
6. จัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู
 7. หน่วยงานและบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
 8. มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีงาน หลัก 3 ประการ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับงานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร และการบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ทั้งนี้ได้กล่าวถึงบทบาทของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นในการนำหลักสูตรไปใช้

1. การใช้หลักสูตรโดยให้หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทเต็มที่

2. การใช้หลักสูตรโดยให้โรงเรียนมีบทบาทเต็มที่

3. การใช้หลักสูตรโดยให้หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทเป็นส่วนใหญ่ และมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ

4. การใช้หลักสูตรโดยให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ และหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้ให้การสนับสนุน

จึงสามารถสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีขั้นตอนและหลักการสำคัญ ครูควรมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและผู้บริหารต้องสนับสนุนการดำเนินการเพื่อให้หลักสูตรสามารถประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการวางแผนและเตรียมการอย่างดี ประสานงานระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการอย่างมีระบบ คำนึงถึงปัจจัยที่สามารถช่วยในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูเป็นบุคคลสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะและความรู้ การมีหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษเพื่อสนับสนุนและพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญ การติดตามและประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญเพื่อปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การทำงานร่วมกันและการประสานงานระหว่างครู ผู้บริหาร และหน่วยงานส่วนกลางและท้องถิ่นจะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้สร้างผลลัพธ์ที่ดีให้กับนักเรียนและสถาบันการศึกษา

1.8 การประเมินหลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร มีความจำเป็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรใดขึ้นมา เพื่อให้ทราบว่าหลังการทดลองใช้งานหลักสูตร หรือหลังการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรมีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

1.8.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

ความหมายของการประเมินหลักสูตรได้มีนักวิชาการทางด้านการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

Cronbach (1963) ให้ความหมายไว้ว่า “การประเมินหลักสูตร” คือ การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

Stufflebeam et al (1971) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า เป็นกระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

Good (1973) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายใต้กรอบของการสอนที่เน้นจุดประสงค์การตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผน การจัดโครงการ การต่อเนื่อง และการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น

Ornstein, A. and Hunkins (1993) กล่าวว่า การประเมินคือ กระบวนการรวบรวมข้อมูล เพื่อที่จะกำหนดคุณค่าของเป้าหมายในการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนเล็กน้อยหรือสร้างสิ่งใหม่ขึ้น

มาเรียม นิลพันธุ์ (2553) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรมาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงถึงระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลักสูตร เกี่ยวกับผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ สมรรถนะ และคุณธรรมจริยธรรม เจตคติ รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ สมรรถนะ จากการเรียนรู้การสอนในหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง ความผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบต่อหลักสูตร ในอันที่จะนำไปหาแนวทางเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การปรับปรุงการดำเนินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป หรือยกเลิกหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ การจัดทำทดลองใช้และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินใจคุณค่า และคุณภาพประสิทธิภาพของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2558) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ในลักษณะการตัดสินใจคุณค่า (Value Judgement) ประเด็นต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และนำผลการประเมินมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้น

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2558) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการเชิงระบบเพื่อจัดหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจากความหมายนี้ ลักษณะสำคัญของการประเมินหลักสูตร จึงมีดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เชื่อถือได้และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร หรือผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
2. การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการจัดเตรียมสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงการบริหารหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคม

3. จุดเน้นที่สำคัญของการประเมินหลักสูตร อยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ของการใช้หลักสูตรในการจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

Ubonwan Songserm and other (2018) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณาให้คุณค่าของหลักสูตรและนำมาสรุปตัดสินว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าประการใด มีคุณภาพดีหรือไม่ หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างไร

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนทร (2564) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือกระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรนั้น ๆ มีประสิทธิภาพแค่ไหนเมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

กล่าวโดยสรุป นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวความหมายของการประเมินหลักสูตรตามแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งมีความเหมือนกันในลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้ข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง การบริหาร และการพัฒนาหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนและการจัดการสถาบันการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นประสบการณ์เรียนรู้ที่ดีขึ้นสำหรับนักเรียนและผู้เรียนตลอดจนสังคมในที่สุด

1.8.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญในการบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยได้มีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

Taba (1962) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรกระทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงใดบ้างที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งการประเมินดังกล่าวจะครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรและกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ขอบเขตของเนื้อหาสาระ คุณภาพของผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร สมรรถภาพของผู้เรียน ความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ การใช้สื่อ และวัสดุการสอน ฯลฯ

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564, หน้า 291) การประเมินหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องต้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จุดมุ่งหมายของ

การประเมินหลักสูตรมี 2 ลักษณะคือ ประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตรคือการประเมินก่อนนำไปใช้ และ ประเมินเพื่อสรุปคุณค่าของหลักสูตรคือการประเมินเพื่อตัดสินใจว่าควรใช้ต่อหรือยกเลิก หรือยกเลิก บางส่วน

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้
 1) ช่วยให้เราทราบว่าเอกสารหลักสูตรมีความถูกต้องหรือไม่ 2) ช่วยทำให้ทราบว่าการใช้หลักสูตรมี ประสิทธิภาพเพียงใด 3) ช่วยให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับผลสมฤทธิ์ของหลักสูตร จุดเด่น จุดด้อย ของ หลักสูตร 4) ช่วยทำให้ทราบประสิทธิผลของหลักสูตร คือ คุณภาพผู้เรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และ 5) ช่วยให้เกิดการเสริมแรง สร้างพลังใจให้กับผู้บริหารหลักสูตร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายหลายด้านตามคำอธิบายของ Taba (1962), วาริรัตน์ แก้ว อุไร (2564), และ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564) สามารถเรียบเรียงได้ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ช่วยศึกษาและตรวจสอบกระบวนการในหลักสูตร เพื่อดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาหรือไม่ การประเมินนี้ครอบคลุมทั้งเนื้อหาและกระบวนการที่เกี่ยวข้องในหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ขอบเขต ของเนื้อหาสาระ, คุณภาพของผู้บริหารและผู้ใช้หลักสูตร, สมรรถภาพของผู้เรียน, ความสัมพันธ์ของ วิชาต่าง ๆ, การใช้สื่อและวัสดุการสอน ฯลฯ

2. จุดมุ่งหมายหลักของการประเมินหลักสูตรคือเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและคุณค่าของ หลักสูตรว่าเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 2.1) ประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตร คือ การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้เพื่อปรับปรุงและปรับให้ ตรงตามความต้องการ และ 2.2) ประเมินเพื่อสรุปคุณค่าของหลักสูตร: การประเมินเพื่อตัดสินใจว่า ควรใช้หลักสูตรต่อหรือยกเลิก

3. การประเมินหลักสูตรช่วยให้ทราบความถูกต้องของเอกสารหลักสูตรและประสิทธิภาพใน การใช้หลักสูตร เช่น ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

4. การประเมินหลักสูตรช่วยให้มีข้อมูลเกี่ยวกับผลสมฤทธิ์ของหลักสูตร เช่น จุดเด่นและจุด ด้อยของหลักสูตร

5. การประเมินหลักสูตรเพื่อการแนะนำเชิงบวก สามารถเสริมแรงและสร้างพลังใจให้กับ ผู้บริหารหลักสูตร, ครูผู้สอน, และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและดำเนินการหลักสูตรอย่างเหมาะสม

โดยสรุปคือ การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายในการตรวจสอบและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ ตรงตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาและให้ข้อมูลที่มีคุณค่าเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกใช้ หลักสูตรในแง่คุณค่าและประสิทธิผลในการสอนและเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อเสริมแรงและ สนับสนุนการพัฒนาและการดำเนินการหลักสูตรในทางที่เหมาะสมที่สุด

1.8.3 รูปแบบการประเมินหลักสูตร

ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินหลักสูตรไว้ พอสรุปได้ดังนี้

Stufflebeam (1971) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตรไว้ในเวลาต่อมาจึงได้ออกมาเป็นรูปแบบการประเมิน CIPP Model มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ 1) Context Evaluation การประเมินบริบทของหลักสูตร 2) Input Evaluation การประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร 3) Process Evaluation การประเมินกระบวนการของหลักสูตร และ 4) Product Evaluation การประเมินผลกระทบบของหลักสูตร สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation: C) เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับตัดสินใจในการวางแผนและกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ โดยการประเมินบริบทนี้จะโฟกัสที่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป ความต้องการ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม รวมถึงการประเมินระบบการบริหารและการจัดการ เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในการสร้างผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ

2. การประเมินตัวป้อน (Input Evaluation: I) เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างและปัจจัยที่สนับสนุนหลักสูตรหรือโครงการ การประเมินตัวป้อนนี้เน้นการประเมินปัจจัยพื้นฐานเช่น บุคลากร นักเรียน สื่อ งบประมาณ และสถานที่ เพื่อตรวจสอบว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการบรรลุจุดประสงค์ของโครงการหรือไม่ และเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกปัจจัยที่จะสนับสนุนการประเมินตัวป้อน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับตัดสินใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรหรือโครงการไปใช้งาน การประเมินกระบวนการนี้เน้นการประเมินผลจากกิจกรรม ประสบการณ์ การใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงการบริหารจัดการ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานตามหลักสูตรหรือโครงการมีปัญหาหรือข้อบกพร่องใด ๆ หรือไม่ และเพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขให้การใช้หลักสูตรหรือการดำเนินโครงการสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นกระบวนการที่ใช้สำหรับตัดสินใจเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการหรือการประสบความสำเร็จของโครงการ การประเมินผลผลิตนี้เน้นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้หลักสูตรหรือการดำเนินโครงการ เช่น ความรู้ ทักษะ และค่านิยมของผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรหรือโครงการนั้นสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายหรือไม่ ในการประเมินด้านผลผลิตนี้จะต้องคำนึงถึงทั้งการประเมินบริบท ตัวป้อน กระบวนการ เพื่อให้ได้ภาพรวมที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้เกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการ.

Hammond, R.L. (1973) มีแนวคิดในการประเมินหลักสูตร โดยยึดจุดประสงค์เป็นหลัก คล้าย Tyler แต่ Hammond ได้เสนอ แนวคิดที่ต่างจาก Tyler โดยเสนอว่า โครงสร้างการประเมิน นั้นประกอบด้วยมิติใหญ่ ๆ หลายมิติด้วยกัน แต่ละมิติก็จะประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ ๆ อีกหลายตัวแปร ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร ขึ้นอยู่กับการปะทะสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่าง ตัวแปรในมิติต่าง ๆ เหล่านี้ มิติทั้ง 3 ได้แก่ มิติด้านการเรียนการสอน (Instructional Dimension) มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

1. มิติด้านการสอน (Instructional Dimension) ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ 5 ตัวแปร คือ

1.1 การจัดชั้นเรียนและตารางสอน คือ การจัดครูและนักเรียนให้พบกัน และดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอน ซึ่งการจัดในส่วนนี้จะต้องคำนึงถึงเวลาและสถานที่ด้วย ในเรื่องเวลาหมายถึง การ กำหนดช่วงเวลาการสอนซึ่งต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ลักษณะวิชาว่าควรจัดวิชาใด ก่อนหลังในตารางสอน ส่วนสถานที่หมายถึง ลักษณะการแบ่งกลุ่มนักเรียนและลักษณะการเลื่อน ชั้นสูงขึ้นไป ซึ่งอาจจะจัดเป็นระดับชั้นเรียงลำดับตามความยากง่าย หรือการไม่แบ่งชั้นหรือแบบ ผสมผสานทั้งสองแบบ

1.2 เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จะนำมาจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยโครงสร้าง ของความรู้ ความคิดรวบยอดและวิธีการแสวงหาความรู้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละวิชาการ จัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของผู้เรียนและชั้นเรียนแต่ละระดับ

1.3 วิธีการ หมายถึง หลักการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้ง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน หลักการเรียนรู้ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการ คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีกับผู้เรียนการให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และการแบ่งการจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ละน้อย

1.4 สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หมายถึง สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์พิเศษ ห้องปฏิบัติการ วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่มีผลต่อการใช้หลักสูตร และการสอนด้านอื่น ๆ

1.5 งบประมาณ หมายถึง เงินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนการ ซ่อมแซม เงินเดือนครู ค่าจ้างบุคลากรที่จะทำให้งานการใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จ

2. มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) ประกอบด้วยตัวแปรที่ควรคำนึงถึงในการ ประเมินหลักสูตร ตัวแปร คือ

2.1 นักเรียน มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้น ที่กำลังศึกษา ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพกายและสุขภาพจิต ภูมิหลังทางครอบครัว

2.2 ครูมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ วุฒิสูงสุดทาง การศึกษา ประสบการณ์ทางการสอน เงินเดือน กิจกรรมที่ทำเวลาว่าง การอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการ ใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2.3 ผู้บริหาร มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ วุฒิสูงสุด ทางการศึกษา ประสบการณ์ทางวิชาการบริหาร เงินเดือน ลักษณะทางบุคลิกภาพ การฝึกอบรมเพิ่ม เต็มเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ

2.4 ผู้เชี่ยวชาญ มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลักษณะของการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือ ลักษณะทางบุคลิกภาพและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2.5 ครอบครั มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ สถานภาพสมรส ขนาดของครอบครัว รายได้ สถานที่อยู่ การศึกษา การเป็นสมาชิกของสมาคม การโยกย้าย จำนวนบุตรที่อยู่โรงเรียนนี้ และจำนวนญาติที่อยู่ร่วมโรงเรียน

2.6 ชุมชน มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ สภาพชุมชนจำนวนประชากร การกระจายของอายุของประชากร ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ศาสนา ลักษณะทางเศรษฐกิจ สภาพการให้บริการทางสุขภาพอนามัย การรับนวัตกรรมเทคโนโลยี

3. มิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) มีองค์ประกอบของพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และ พฤติกรรมด้านเจตคติ (Affective Domain) แนวคิดการประเมินหลักสูตรของ Hammond เริ่มด้วยการประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ แล้วจึงเริ่มกำหนดทิศทางและกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ขั้นตอนของการประเมินหลักสูตรมีดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ควรจะเริ่มต้นด้วยวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และจำกัดระดับของชั้นเรียน

2. กำหนดตัวแปรในมิติการสอนและมิติสถาบันให้ชัดเจน

3. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยระบุถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงว่า ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เงื่อนไขของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และเกณฑ์ของพฤติกรรมที่บอกให้รู้ว่าคุณเรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด

4. ประเมินพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวกำหนดพิจารณาหลักสูตรที่ดำเนินการใช้อยู่เพื่อตัดสิน รวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

5. วิเคราะห์ผลภายในองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมแท้จริงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลสะท้อนกลับไปสู่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้และเป็นการตัดสินว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด

6. พิจารณาส่งที่ควรเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแนวคิดในการประเมินหลักสูตรของ Hammond ใช้แนวคิดของ Tyler เป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลในการปรับปรุงจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้น แต่ Hammond ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ห้ตัวแปรของมิติด้านการสอนและมิติด้านสถาบันซึ่งอาจมีผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรนั้นด้วย

ในงานวิจัยฉบับนี้เลือกการประเมินหลักสูตรของ Hammond โดยมีองค์ประกอบการสำคัญ 3 ส่วนคือ มิติด้านการเรียนการสอน (Instructional Dimension) มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) ซึ่งมีความครอบคลุมโดยภาพรวมอย่างรอบด้านในการประเมินผลหลักสูตรภายหลังการนำไปใช้ อีกทั้งการประเมินแบบ Hammond

ยังมีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้ เนื่องจากกำหนดองค์ประกอบการประเมินเท่าที่จำเป็นได้ตามความเหมาะสมว่ากำลังประเมินหลักสูตรในระดับใด (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564, หน้า 301) ซึ่งจะนำมาใช้ในการประเมินผลในกระบวนการพัฒนา 2 (D₂) ของการวิจัย

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่าน ได้ดำเนินการและพัฒนาไว้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ดังต่อไปนี้

เดชกุล มัทวานุกูล (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง สุสานช่างวัดป่าอ้าเจียง จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาคุณภาพของหลักสูตร โดยมีวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) มี 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ออกแบบและประเมินร่างหลักสูตร 3) ทดลองใช้ 4) การประเมินคุณภาพเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ในส่วนของการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้มีการทดสอบก่อนเรียน มีการสังเกตพฤติกรรมขณะเรียน และทดสอบอีกครั้งหลังเรียน เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการเรียนรู้อีกก่อนและหลัง อีกทั้งยังมีการสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อหลักสูตร การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากจะต้องมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาที่รัฐกำหนดไว้ เช่น พรบ.การศึกษา, หลักสูตรแกนกลางฯ โดยผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคุณภาพของหลักสูตรเกิดจากขั้นตอนการจัดทำเอกสารที่เป็นระบบ มีวิทยากรชำนาญเฉพาะด้าน และ ผลทางการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนเป็นผลมาจากการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ

กาญจนสุตา ไชยเพชร และ บุญชม ศรีสะ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาหลักสูตร และทดลองใช้หลักสูตร โดยเป็นวิจัยแบบผสมวิธีแบ่งเป็น เชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร และเชิงปริมาณในการประเมินหลักสูตร 5 ระดับ และการสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษามีความต้องการเนื่องจากมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน ในส่วนของผลการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องมาจากผ่านการปรับแก้ตามคำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน และผลการทดลองใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพเนื่องมาจากการวางแผนการจัด

กิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นทักษะปฏิบัติ มีสื่อการเรียนรู้ทางหลักหลาย มีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

เมธาสิทธิ ธัญรัตน์ศรีสกุล (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ค30295 โครงการงานคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการชี้นำตนเอง” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาหลักสูตร 3) ทดลองใช้และทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตร และ 4) ปรับปรุงหลักสูตร โดยมีวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) มี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้และทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตร และ 4) การปรับปรุงหลักสูตร จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า ครูและหัวหน้ากลุ่มสาระมีความต้องการและคาดหวังให้นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้จากหลักสูตร เกิดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถเรียนรู้แบบชี้นำตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการพัฒนาหลักสูตร พบว่ามีความจำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคม จึงทำให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของผลการทดลองใช้และทดสอบประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่าผลการเรียนรู้หลังจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน เนื่องจากแนวคิดที่นำมาสร้างและพัฒนา เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัดและสนใจ และผลการปรับปรุงหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำข้อคิดเห็นจากนักเรียนมาเป็นหลักสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

อรอนงค์ ตุ่มนาค และ ดวงจันทร์ เตียววิไล (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านปัจจัย 4 ของตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้หลักสูตร โดยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า ผลการจัดการเรียนรู้หลังเรียนมีสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ฝึกปฏิบัติจริงจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน

รุจน์ ฤาชา และคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสังคมเป็นศูนย์กลางร่วมกับการอภิปรายไตร่ตรอง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพลเมืองยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะพลเมืองยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย และเพื่อพัฒนาหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) มี 3 ระยะเวลา 1) ศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะพลเมืองยุคดิจิทัล แบ่งเป็น 2) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพหลักสูตร 3) การศึกษาประสิทธิผลเมืองหลักสูตร ผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองนำร่องหลักสูตร จากผลการวิจัยเห็นได้ว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเน้นการนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและปรากฏข้อมูลในสังคมดิจิทัลมาเป็นหัวข้อให้นักเรียนอภิปรายไตร่ตรองในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะมุ่งเน้นของหลักสูตร

นราภรณ์ สโรดม (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของเดวีค” เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในงานวิจัยเรื่องนี้ นราภรณ์ สโรดม ได้นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนการวิจัยที่ 4 (D2) โดยการสอบถามนักเรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และ ด้านผลผลิต (Output)

พิศาล เครือลิต (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในงานวิจัยเรื่องนี้ พิศาล เครือลิต ได้นำแนวคิดทฤษฎีการประเมินเชิงระบบมาใช้ในการประเมินในขั้นตอนการวิจัยที่ 4 (D2) โดยการสอบถามนักเรียนแล้วนำมาสรุปผล

สุพรรณิการ์ สุทธหลวง (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา” ในงานวิจัยฉบับนี้ นำทฤษฎีการประเมินแบบ CIPP Model มาใช้ และได้พิจารณาแล้วว่า ด้านบริบท (Context) ได้รับการพิจารณา ในขั้นตอนที่ 1 ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วจึงมีการประเมินหลักสูตรในด้าน IPP คือ ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต เพื่อแสวงหาประเด็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินการ ใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าเมื่อเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตรแล้วเกิดผลผลิต คือ คุณภาพของผู้เรียน อย่างไร เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยการสอบถามนักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตร

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรพบว่า หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นภายใต้การวิจัยของนักวิชาการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เลือกใช้รูปแบบการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หรือความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร แล้วพัฒนาหลักสูตรจากข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนทดลองใช้หลักสูตร หลังจากนั้นมีการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร ในท้ายที่สุดมีการประเมินหลักสูตรโดยการสอบถามนักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตร ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนำไปสู่หลักสูตรที่มีคุณภาพ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ความหมายของหลักสูตรเสริม

ความหมายของหลักสูตรเสริมได้มีนักวิชาการทางด้านการศึกษาค้นคว้าให้ความหมายไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการพัฒนาหลักสูตรเสริม สรุปได้ดังต่อไปนี้

Aaron Harry Passow (1985) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมในความหมายเดิมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการเสนอแนะการเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ และ 2) เป็นการขยายและปรับหลักสูตรและวิธีสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษในชั้นเรียนปกติ ส่วนในปัจจุบัน หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่ขยายทั้งความกว้างและความลึกมากกว่าหลักสูตรปกติ ที่เพิ่มทั้งความรู้ ทักษะ และพัฒนาทักษะการคิดซึ่งครอบคลุมเนื้อหาที่นอกเหนือ หรือคาบเกี่ยวกับหลักสูตรปกติที่มีอยู่

Davis & Rimm (1994) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเจตนารมณ์ หรือเหมาะสมกับบริบทความพร้อมของชุมชน เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเองและชี้นำตนเองได้ ทั้งนี้หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่ขยายแนวกว้างและแนวลึกมากกว่าหลักสูตรปกติ โดยเพิ่มทั้งความรู้ และทักษะ ซึ่งอาจมีเนื้อหาที่นอกเหนือหรือคาบเกี่ยวกับหลักสูตรปกติก็ได้ หลักสูตรเสริม เป็นสูตรที่พัฒนาทักษะการคิดและมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและเจตคติทางบวกต่อการเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และชี้นำตนเองได้นอกจากนี้หลักการสำคัญของหลักสูตรเสริม คือ วิธีการสอนเพื่อการบรรลุเป้าหมายทางกระบวนการและทางเนื้อหา ซึ่งเป้าหมายทางกระบวนการนั้น ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการหรือทักษะต่าง ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหากับมโนทัศน์ ในส่วนเป้าหมายทางเนื้อหานั้น จะประกอบไปด้วย เนื้อหาในรายวิชา โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพัฒนากระบวนการหรือทักษะ

Barbara Clark (1997) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่เป็นการเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ อาจเป็นเนื้อหาที่อยากขึ้นมีความลึกและความกว้างมากขึ้น หรือมีการขยายกลยุทธ์ในการสอนให้แตกต่างไปจากเดิมหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากเป็นการขยายหลักสูตรเดิม และผู้สอนทราบความต้องการของผู้เรียนหรือทราบวัตถุประสงค์ว่าต้องการจะให้เกิดสิ่ง

โตขึ้นกับผู้เรียนหลักสูตรเสริมส่วนใหญ่ มักใช้สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จันทิมา แสงเลิศอุทัย (2550) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ หลักสูตรเสริมจะมีลักษณะที่ขยายออกทั้งแนวกว้างและแนวลึกมากกว่าหลักสูตรปกติ โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมจะกำหนดขึ้นตามคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนและเนื้อหาอาจมีนอกเหนือจากหลักสูตรปกติหรือมีเนื้อหาคาบเกี่ยวกับหลักสูตรปกติแต่จะมีความลึกความหลากหลายมากกว่าหลักสูตรปกติมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎีและการปฏิบัติและมีการประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย

ราชบัณฑิตยสถาน (2551) ได้นำเสนอไว้ว่า หลักสูตรเสริม เป็นการออกแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษผู้ด้อยโอกาส

สมพร หลิมเจริญ (2552) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริม คือ มวลประสบการณ์เรียนรู้ที่จัดขึ้นเพียงเพื่อขยายหลักสูตรสถานศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันหลักสูตรเสริมจะมีลักษณะขยายออกทั้งแนวกว้างและแนวลึกมากกว่าหลักสูตรสถานศึกษาโดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมจะกำหนดขึ้นตามคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

วรวิมล จิระสุจริตธรรม (2553) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้นเพื่อเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ โดยมีการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรทั้งความลึกและความกว้างมากขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากขึ้น มิใช่เพียงการจัดให้แต่ด้านความรู้หรือสติปัญญาเท่านั้น แต่รวมถึงการพัฒนาการทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม จิตวิญญาณและการมีอาชีพ และสามารถบูรณาการไปสู่คุณค่าความหมายในการใช้ชีวิตจริงได้ เป้าหมายสำคัญของการจัดหลักสูตรเสริม คือ เพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ดิฐภัทร บวรชัย (2555) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริม หมายถึง การเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทฤษฎี และการปฏิบัติและมีการประเมินผลด้วยเครื่องมือที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้เกิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์

วัลยา ธรรมอภิบาล (2555) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมหมายถึง มวลประสบการณ์เรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมจะกำหนดขึ้นตามคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน อาจมีสาระเป็นเนื้อหาในรายวิชา โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติม หรือคาบเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีอยู่ แต่จะมีความลึกหรือความหลากหลายมากกว่า รวมถึงมีการขยาย กลยุทธ์หรือวิธีการสอนให้แตกต่างไปจากเดิม มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติเพื่อพัฒนากระบวนการคิดในระดับที่สูงขึ้น

พันทิวา กุมภีโร (2560) หลักสูตรเสริม หมายถึง มวลประสบการณ์เรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมหลักสูตรเดิมที่มีอยู่เดิม และหลักสูตรเสริมจะมีลักษณะที่ขยายออกทั้งแนวกว้างและแนวลึกมากกว่าหลักสูตรปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือของผู้เรียนให้มากที่สุด โดยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มากขึ้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้เกิดคุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปนิยามและความหมายของหลักสูตรเสริม ได้ว่า หลักสูตรเสริม หมายถึง หลักสูตรเสริมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ขยายขอบข่ายเนื้อหาจากหลักสูตรปกติ อาจจะเป็นเนื้อหาที่มีความลึกและกว้างมากขึ้น โดยการใช้เทคนิควิธีสอนที่มีลักษณะเฉพาะให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมนั้น ๆ ทั้งการสอนแบบทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยการใช้การประเมินผลที่หลากหลาย มีคุณค่าต่อการใช้ชีวิตจริงของผู้เรียน

2.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

Barbara Clark (อ้างถึงใน วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล, 2544) ได้เสนอแนะว่าหลักสูตรเสริมอาจใช้แนวคิดการจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาของ Bloom ในมิติด้านสติปัญญามาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งจุดมุ่งหมายด้านสติปัญญา มี 6 ประการโดยเรียงพฤติกรรมจากง่ายไปหายากไว้ ดังนี้

1. ความรู้ความจำ คือ ความสามารถในการจำและระลึกได้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของเรื่องเหตุการณ์ปรากฏการณ์รายละเอียดของความรู้ในเนื้อหาทฤษฎีหลักการกฎเกณฑ์สูตร

2. ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการจับใจความสำคัญอธิบายความหมายของความรู้ที่ยากให้ง่ายแปลความตีความประเด็นที่มีความหมายแฝงให้เป็นภาษาที่ง่ายคาดคะเนแนวโน้มเกี่ยวกับปรากฏการณ์ใหม่

3. การนำไปใช้คือความสามารถในการนำเอาหลักการสูตรกฎเกณฑ์หรือวิธีดำเนินการต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริงใช้พิจารณากรณีตัวอย่างใหม่หรือใช้แก้ปัญหาสถานการณ์ใหม่

4. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการค้นหาหรือแยกแยะเนื้อหาสาระของความรู้รวมทั้งเรื่องราวเหตุการณ์เพื่อระบุถึงองค์ประกอบที่สำคัญข้อเท็จจริงที่ซ่อนเร้น

5. การสังเคราะห์ คือ ความสามารถในการผสมผสานความรู้หลาย ๆ ด้าน และเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทั้งในเชิงภาษาในเชิงแนวคิดตลอดจนการวางแผนและการออกแบบผลิตผลงานใหม่

6. การประเมินค่า คือ ความสามารถในการสรุปตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ หรือ ตัดสินการกระทำว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยยึดหลักเกณฑ์เชิงวิชาการหรือเกณฑ์ที่สังคมยอมรับหลักสูตร เสริมต้องสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและเพิ่มเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งสาระและ กระบวนการที่ไม่ปรากฏในหลักสูตรปกติ เช่น การคิดระดับสูง และสหวิทยาการ เป็นต้น

McKown (อ้างถึงใน ปริญญา สถาวรณิ, 2548) กล่าวว่า หลักสูตรเสริมไม่ใช่สิ่งใหม่เพราะ หลักสูตรเสริมเกิดพร้อมกับสถานศึกษาจากอดีตจนถึงปัจจุบันครูส่วนใหญ่คงสนใจงานสอนในชั้นเรียน เป็นหลักครู จึงไม่ทราบถึงความสนใจทางสังคมและทางกายภาพของนักเรียนเพราะเข้าใจว่าการสอน สำคัญกว่าการเรียนรู้และการทำงานหลักสำคัญกว่าการทำงานที่มีประโยชน์เหล่านี้เป็นการสกัด การศึกษาของนักเรียนแต่ละคนเพราะการศึกษาในยุคใหม่นักเรียนต้องเป็นผู้รอบรู้ทั้งด้านจิตใจ ร่างกายสังคมและการมีอาชีพ ดังนั้น ในปีคริสต์ศักราช 1952 การจัดทำหลักสูตรเสริมจึงมี วัตถุประสงค์ที่สำคัญ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การลงทุนเพื่อตอบแทนทางการจัดการศึกษาซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสอันมีค่ามากมาย ซึ่งเป็นแรงขับที่จะส่งผลให้มีการตอบแทน จากการลงทุนเพื่อการศึกษา

2. การเตรียมนักเรียนสู่ชีวิตจริงในระบอบประชาธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องนอกเหนือจากการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

3. การเพิ่มปริมาณการเป็นตัวของตัวเองโดยการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าการแสดงออก ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ความร่วมมือทางสังคมโดยการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าการแสดงออกโดย ตนเองสู่การลดความเห็นแก่ตัวลงในที่สุด

5. การเพิ่มความสนใจของนักเรียนในโรงเรียน โดยการเพิ่มโอกาสให้นักเรียนเป็น ผู้ให้มากกว่าผู้รับอันเป็นการเพิ่มจำนวนนักเรียนในการได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษา

6. การสร้างขวัญกำลังใจในโรงเรียนโดยพัฒนานักเรียนไม่เพียงให้เกิดความ ภาคภูมิใจในโรงเรียนเท่านั้นแต่เกิดความผูกพันกับโรงเรียนด้วย

7. การสนับสนุนกฎระเบียบโดยการให้นักเรียนเป็นผู้ตั้งกฎระเบียบมาตรฐานของตน ซึ่งหลักสูตรจะประกอบด้วยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความกตัญญูทางสังคมเกี่ยวกับ ระเบียบต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ในระดับสูง

8. การค้นพบและการพัฒนาคุณภาพและความสามารถพิเศษโดยการให้โอกาส นักเรียนค้นพบและพัฒนาพร้อมกับกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกันที่มีอุดมการณ์และความเข้าใจต่อสิ่งที่สนใจ ตรงกันอันเป็นแนวพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองดีซึ่งเป็นจุดประสงค์หลักของ การศึกษา

พันทิวา กุมภีโร (2560, หน้า 70) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม การเรียนรู้เป็นเรื่องกระบวนการพัฒนาการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องขณะที่ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อเทียบกับทฤษฎีการคิดของ Bloom หรือการจัดลำดับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของ Bloom จากลำดับง่ายสู่ลำดับยากพบว่าหลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านความรู้ความจำด้านการเข้าใจและด้านการนำไปใช้ขณะที่หลักสูตรเสริมจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์ด้านการสังเคราะห์และประเมินค่า

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปวัตถุประสงค์หลักสูตรเสริมได้ว่า หลักสูตรเสริมมีวัตถุประสงค์แตกต่างจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ในสถานศึกษา เนื่องจากมีความเฉพาะเจาะจงตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมนั้น ๆ

2.3 ลักษณะของหลักสูตรเสริม

ลักษณะของหลักสูตรเป็นการบ่งบอกคุณลักษณะ หลักเกณฑ์ที่แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเสริมมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของหลักสูตรไว้ดังนี้

Jane Piirto (1994) ได้กำหนด 5 เกณฑ์สำคัญ สำหรับหลักสูตรเสริมไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเสริมควรอยู่บนพื้นฐานของคุณลักษณะการเรียนรู้เชิงวิชาการของนักเรียน โดยพิจารณาจากอัตราความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม เชิงสร้างสรรค์ เชิงวิจารณ์ญาณ และเชิงวิเคราะห์ และความสามารถในการกักเก็บข้อมูลความรู้ที่ประกอบด้วย ข้อเท็จจริงและกระบวนการปฏิบัติ
2. หลักสูตรเสริมควรมีความเข้มข้นในวิชาการโดยไม่ละเลยองค์ความรู้ด้านจารีตประเพณี
3. หลักสูตรเสริมควรเป็นสหวิทยาการเปรียบเสมือนแผนภาพวงล้อที่ประกอบไปด้วยหลากหลายวิชา เช่น ศิลปะมนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา และปรัชญา เป็นต้น

4. หลักสูตรเสริมควรมุ่งเน้นโครงสร้างสำคัญ 6 ประเด็น ดังนี้

- 4.1 มุ่งเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล
- 4.2 มุ่งเน้นวิทยาศาสตร์ประยุกต์
- 4.3 มุ่งเน้นหลักการและเหตุผลเชิงวิชาการ
- 4.4 มุ่งเน้นการปรับตัวทางสังคมและการสร้างสังคมใหม่
- 4.5 มุ่งเน้นพัฒนากระบวนการทางปัญญา
- 4.6 มุ่งเน้นวิธีการเข้าใจอย่างถ่องแท้

5. หลักสูตรเสริมควรมีความสมดุลมีความเป็นบูรณาการและมีความหมายลักษณะของหลักสูตรเสริมที่แตกต่างกับหลักสูตรแกนกลาง ดังนี้

- 5.1 เนื้อหาที่จัดให้กับนักเรียนเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่นักเรียนสนใจ
- 5.2 การจัดการเรียนการสอนมีการบูรณาการ
- 5.3 ประสบการณ์ที่จัดให้กับนักเรียนเน้นให้นักเรียนได้ฝึก
- 5.4 เป็นการจัดการเรียนการสอนในเชิงลึกให้กับนักเรียนและนักเรียนสามารถเลือกเนื้อหาที่นักเรียนสนใจ
- 5.5 จัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
- 5.6 เป็นการพัฒนาผลผลิตที่มีความซับซ้อนหรือใช้ทักษะ
- 5.7 มุ่งให้เกิดการทำงานอย่างอิสระ
- 5.8 มีการพัฒนาทักษะและวิธีการวิจัย
- 5.9 มีการบูรณาการทักษะการคิดพื้นฐานกับการคิดระดับสูง
- 5.10 ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์
- 5.11 ส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย
- 5.12 สร้างความเข้าใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- 5.13 การประเมินผลด้วยวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้ เช่น การประเมินตนเอง

Joyce Dana & Linda Boyce (1996) ได้อธิบายลักษณะที่แตกต่างของหลักสูตรเสริมกับหลักสูตรแกนกลาง ดังนี้

1. มุ่งศึกษาสิ่งที่ลึกหรือกว้างกว่าสิ่งที่เรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลางเป็นการศึกษาภายใต้โลกของความเป็นจริงและแก้ปัญหาในสิ่งที่นักเรียน ต้องการจะรู้
2. ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมในสังคม
3. เป็นการพัฒนาการคิดระดับสูงเป็นการบูรณาการสิ่งที่ได้เรียนรู้และสร้างโอกาสในการประยุกต์ใช้ความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนรู้มา
4. ช่วยให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้โดยจะให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติได้ฝึกปฏิบัติวางแผนการปฏิบัติตามหน้าที่และการประเมินประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. เป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน
6. เสริมการเรียนรู้ที่เป็นปัญหาของนักเรียน
7. เป็นการพัฒนานักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน
8. จัดตามความต้องการความสนใจและความถนัดของนักเรียน

9. ใช้การประเมินตามสภาพจริง

ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปลักษณะของหลักสูตรเสริมได้ว่า หลักสูตรเสริม มีพื้นฐานที่สำคัญทางวิชาการแต่ไม่ละเอียดจารีตประเพณีของสังคม คือการนำองค์ความรู้ในแขนงต่าง ๆ มาบูรณาการใช้ร่วมกัน เช่น ศิลปะมนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษา และปรัชญา เป็นต้น เป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากกรอบหลักสูตรเดิมที่มีให้หรือกว้างขึ้น

ดังนั้นลักษณะวิสัยใหม่ของหลักสูตรเสริม (Neo-Characteristics of the enrichment curriculum) เป็นอาศัยกระบวนการข้ามศาสตร์จากหลากหลายแขนงวิชามาพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรเสริมมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้สูงดังนั้น จึงสามารถใช้เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกได้ในหลายบริบท เพื่อจุดมุ่งหมายพิเศษสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของหลักสูตรเสริมนั้น ๆ ลักษณะที่เด่นชัดของหลักสูตรเสริม คือ ไม่ปรากฏเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา หรือ หลักสูตรรายวิชาใด ๆ ต้องเป็นหลักสูตรที่ขยายวิสัยทัศน์ให้แก่ผู้เรียน หรือ หากมีเนื้อหาบางส่วนสอดคล้องกับหลักสูตรเดิมที่เคยมีอยู่แล้วต้องสามารถยกระดับองค์ความรู้ เจตคติ ทักษะ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดของผู้เรียนให้เป็นไปในลักษณะที่เกิดความเปลี่ยนแปลง

2.4 ประเภทของหลักสูตรเสริม

หลักสูตรเสริมมีนักการศึกษาได้ระบุประเภทของหลักสูตรเสริมทั้งชาวไทยและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

Colangelo & Davis (2003) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ (Process-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่ออกแบบโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีการพัฒนากระบวนการทางปัญญาที่สูงขึ้นรวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ สร้างโมเดลให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามลำดับหรือองค์ประกอบอาจเป็นหนึ่งหรือหลายโมเดลก็ได้ เช่น พุทธิปัญญาของ Bloom การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์หรือทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ Guilford โดยการเน้นทักษะผ่านกระบวนการเรียนรู้การอภิปราย การศึกษาอย่างอิสระตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ หลักสูตรเสริมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่เป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา ดังผลที่ได้รับจากการเป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา คือ ทำให้สามารถถ่ายโยงทักษะการคิดระดับสูงไปสู่เนื้อหาวิชาต่าง ๆ หรือนำเอาไปใช้ในสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

2. หลักสูตรเสริมที่เน้นเนื้อหา (Content-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาเฉพาะ เช่น หลักสูตรคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศิลปะ สังคมศาสตร์ เป็นเนื้อหาที่มีความลึกหรือกว้างกว่าหลักสูตรปกติ อาจจัดในลักษณะรายวิชาระยะสั้น ห้องพิพิธภัณฑสถานวิทยศาสตร์ เป็นทางเลือกสำหรับนักศึกษาที่ก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย หรือได้รับคำแนะนำให้

เรียน หลักสูตรเสริมประเภทนี้สามารถจัดให้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนควรมุ่งเน้นเกี่ยวกับมโนทัศน์พื้นฐานหรือการสรุปอ้างอิงเชิงนามธรรม ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์และเนื้อหาวิชา

3. หลักสูตรเสริมที่เน้นผลผลิต (Product-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นที่เกิดขึ้นหรือผลผลิตจากการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาหรือกระบวนการผลผลิตอาจจับต้องได้ เช่น รายงาน ภาพวาด นวนิยาย การนำเสนอ เป็นต้น หรือผลผลิตที่จับต้องไม่ได้ เช่น การปรับปรุงสุขภาพจิต ทักษะการจัดการ เป็นต้น โดยทั่วไปหลักสูตรประเภทนี้ดูเหมือนจะเน้นที่กระบวนการ แต่ความจริงกระบวนการเรียนการสอนมุ่งไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผลผลิต ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นความพยายามให้เกิดผลเชิงประจักษ์ว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ

พันทิวา กุมภีโร (2560, หน้า 72) กล่าวว่าหลักสูตรเสริมมี 3 ประเภท คือ หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ หลักสูตรเสริมที่เน้นเนื้อหา และหลักสูตรเสริมที่เน้นผลผลิต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปประเภทหลักสูตรเสริมได้ออกเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ (Process-oriented Approach) เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาให้สูงขึ้น ให้เชื่อมโยงความคิดขั้นสูงไปสู่การใช้ชีวิตจริงได้

ประเภทที่ 2 หลักสูตรเสริมที่เน้นเนื้อหา (Content-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระในรายวิชาต่าง ๆ ให้มีความลึกซึ้งหรือกว้างขวางมากขึ้น

ประเภทที่ 3 หลักสูตรเสริมที่เน้นผลผลิต (Product-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ผ่านการสร้างผลผลิตได้ทั้งรูปแบบนามธรรมและรูปธรรม

2.5 องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม

องค์ประกอบของหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการนำไปจัดโครงสร้างภายในของหลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากนักวิชาการด้านการศึกษาอย่างหลากหลาย สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 187) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบอื่น ๆ ของหลักสูตรที่นอกเหนือจากองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระหรือประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล แล้วควรเพิ่มเติมองค์ประกอบของหลักสูตรเสริม ดังนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน
3. แนวทางการใช้สื่อการเรียนการสอน

อ้าง บัณฑิต (2532, หน้า 8-9) ได้กล่าวว่า หากพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรแล้ว สามารถแยกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษาเป็นสิ่งที่รัฐต้องการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในด้านการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร เป็นผลรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนภายหลังจบหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร เป็นลักษณะและแผนผังแสดงการแจกแจงวิชา กลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์วิชาเป็นผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากได้เรียนวิชานั้น
5. เนื้อหาเป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทักษะและ ความสามารถหลังจากเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมอย่างมี หลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้
8. การประเมินผลเป็นการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เป็นวัสดุอุปกรณ์รวมทั้ง อุปกรณ์ โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียน การสอน

พันทิวา กุมภีโร (2560, หน้า 75) นักวิชาการศึกษาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริม ได้แก่ที่มาและความสำคัญ แนวคิด พื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการ วัดและประเมินผลการเรียนรู้

เพชรปानी อินทรพานิชย์ และคณะ (2560) ได้ระบุองค์ประกอบของหลักสูตรเสริม ทั้งหมด 7 ประการ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมี 4) โครงสร้างเนื้อหา 5) การ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้เป็นสื่อประเภทวัสดุ เอกสารเครื่องมือและ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และ 7) การวัดและประเมินผล

ประภัสร์ กุดหอม และคณะ (2562) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม ได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ และการวัดประเมินผล

กขพรรณ เขมแก้วกุล และปริญญญา สีสทอง (2563) ได้ระบุองค์ประกอบของหลักสูตรเสริม มีดังต่อไปนี้ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4)

องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม

นักวิชาการผู้ให้ความเห็น	1) หลักการ/ที่มา/แนวคิดพื้นฐาน	2) วัตถุประสงค์	3) คำอธิบายรายวิชา	4) โครงสร้างหลักสูตร	5) กิจกรรมการเรียนรู้	6) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้	7) การวัดและประเมินผล	8) แผนการจัดการเรียนรู้
พระครูภัทรปัญญาญต (2566)	/	/	/	/	/	/	/	/
วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และคณะ (2566)	/	/	/	/	/	/	/	/
ผู้วิจัยสังเคราะห์	/	/	/	/	/	/	/	/

จากตารางที่ 3 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็น 7 องค์ประกอบดังนี้

1. หลักการและแนวคิดพื้นฐาน คือ หลักการและแนวคิดพื้นฐานคือพื้นฐานทฤษฎีและหลักของหลักสูตรการศึกษา ที่ระบุทิศทางและแนวทางในการสอนและการเรียนรู้ และเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและเป็นประสิทธิภาพ

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรระบุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่หลักสูตรจะช่วยให้แก่นักเรียนบรรลุ เช่น ความรู้, ทักษะ, พฤติกรรม, และคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา

3. โครงสร้างของหลักสูตร คือ โครงสร้างของหลักสูตรระบุวิธีที่เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดระเบียบและเรียงลำดับการเรียนรู้ซึ่งอธิบายหลักการภาพรวมเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตร

4. กิจกรรมการเรียนรู้ คือ รูปแบบ วิธีการ เทคนิค และกิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้

5. สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ คือ สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้คืออุปกรณ์, เอกสาร, ระบบเทคโนโลยี, และแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการการเรียนรู้ เช่น หนังสือเรียน, สื่อการเรียนออนไลน์, ภาพยนตร์, และอุปกรณ์การสอน

6. การวัดและประเมินผล คือ การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้รับความรู้และทักษะตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือไม่ และเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อปรับปรุงกระบวนการการเรียนรู้

7. แผนการจัดการเรียนรู้ คือ เอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเอกสารที่ใช้เพื่อคำนวณหรือบริหารหลักสูตร รวมถึงข้อมูลเพื่อการแนะนำนักเรียนและครูในกระบวนการการเรียนรู้ อาจรวมถึงแผนการสอน, หนังสือเรียน, และคู่มือการบริหารหลักสูตรเพื่อความเข้าใจและการใช้งานของผู้ร่างหลักสูตรและครู

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การประเมินผล 7) เอกสารประกอบหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตรเสริมมีดังนี้ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และ 7) แผนการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรและหลักสูตรเสริม

องค์ประกอบของหลักสูตร	องค์ประกอบของหลักสูตรเสริม
1. หลักการ	1. หลักการและแนวคิดพื้นฐาน
2. จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์	2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. โครงสร้างหลักสูตร	3. โครงสร้างของหลักสูตร
4. แนวทางการจัดกิจกรรม	4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้	5. สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
6. การประเมินผล	6. การวัดและประเมินผล
7. แผนการจัดการเรียนรู้	7. แผนการจัดการเรียนรู้

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปและองค์ประกอบของหลักสูตรของหลักสูตรเสริมมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และ 7) แผนการจัดการเรียนรู้

2.6 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม

เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ นักการศึกษาต่าง ๆ ได้มีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเสริมในลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันไว้อย่างหลากหลาย สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประภัสร์ กุดหอม และคณะ (2562, หน้า 93-95) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมโดยได้ใช้ขั้นตอนการพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ปรับปรุงหลักสูตร

กขพรรณณ เขมเกื้อกุล และปริญญญาภา สีสทอง (2563, หน้า 113-114) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมโดยได้ใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาต้นแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม

2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรเสริม แนวทางการวัดและประเมินผล โดยศึกษาจากเอกสารตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ภายในหลักสูตร

4. สร้างหลักสูตรเสริม มีองค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้าง/เนื้อหาของหลักสูตร/จำนวนชั่วโมงเวลาที่ใช้ในหลักสูตร 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ 7) การวัดผลและประเมินผล ส่วนคู่มือการใช้หลักสูตรมีองค์ประกอบได้แก่ 1) คำแนะนำในการใช้หลักสูตร 2) สารระมาตรฐานการเรียนรู้ 3) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 4) ความเป็นมาของหลักสูตร 5) แบบทดสอบก่อนเรียน 6) แผนการเรียนรู้โดยผู้วิจัยได้แบ่งแผนการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 5 แผนและ 7) แบบทดสอบหลังเรียน

5. นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการแก้ไขข้อที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่บกพร่อง

6. ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการแก้ไขข้อปัญหาตามคำแนะนำของที่ปรึกษา

5. นำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมการแก้ไขข้อที่ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรและขอคำแนะนำในส่วนที่บกพร่อง

พระครูภัทรปัญญาณยุต (2566, หน้า 37-54) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมโดยได้ใช้ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 3 ขั้นตอน

1.2 สอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหา

1.2 สัมภาษณ์แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ

1.3 ศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อ

เสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

2. การสร้างหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน
4. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน

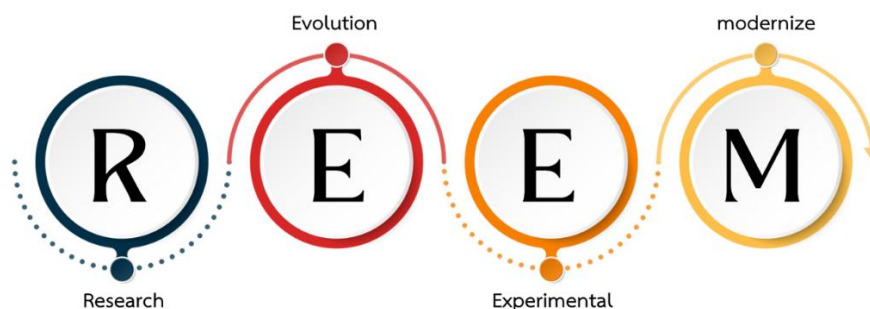
ตารางที่ 5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม

นักวิชาการผู้ให้ความเห็น	ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม					
	ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	พัฒนาโครงสร้าง	ตรวจสอบประสิทธิภาพ	ทดลองใช้	ประเมินความพึงพอใจ	ปรับปรุงแก้ไข
เพชรปภาณี อินทรพาณิชย์ และคณะ (2560)	/	/		/	/	
ประภัสร์ กุดหอม และคณะ (2562)	/	/		/		/
กชพรรณ เขมแก้วกุล และปริญญาภาส สีทอง (2563)	/	/	/			/
พระครูภัทรปัญญาญุต (2566)	/	/		/	/	
ผู้วิจัยสังเคราะห์	/	/		/		/

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นนักวิชาการที่ได้รับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมได้เป็น 4 ขั้นตอนหลักดังต่อไปนี้

1. ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) คือ การศึกษาบริบทและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ การสอบถาม โดยครอบคลุมทั้งแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
2. ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) คือ การสร้างหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร โดยมีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและเนื้อหาสาระในหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้
3. ขั้นทดลองหลักสูตร (Experimental) คือ การทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมาย ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ตามหลักสูตร โดยมีการประเมินความพึงพอใจหลังการทดลองใช้หลักสูตร

4. ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (modernize) คือ การประเมินหลักสูตรหลังการทดลองใช้ ให้มีความสมบูรณ์ แก้ไขและพัฒนาจุดบกพร่อง พร้อมนำไปใช้และเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ

แผนภาพที่ 5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริม

ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้นำเอากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 1) ศึกษาความต้องการ 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 3) ทบทวนวรรณกรรม 4) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) ประเมินผลหลักสูตร สรุปการใช้หลักสูตร และ 7) ปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมมีดังนี้ 1) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ขั้นพัฒนาหลักสูตร 3) ขั้นทดลองหลักสูตร และ 4) ขั้นปรับปรุงหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความสอดคล้องกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริม
1. ศึกษาความต้องการ	
2. กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้	1. ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
3. ทบทวนวรรณกรรม	
4. สร้างประสบการณ์การเรียนรู้	2. ขั้นพัฒนาหลักสูตร
5. การนำหลักสูตรไปใช้	3. ขั้นทดลองหลักสูตร
6. ประเมินผลหลักสูตร สรุปการใช้หลักสูตร	4. ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร
7. ปรับปรุงหลักสูตร	

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมมีลักษณะรูปแบบที่ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไป ดังนั้นในการวิจัยในครั้งนี้จะใช้รูปแบบการพัฒนา

- 4 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ชั้นพัฒนาหลักสูตร 3) ชั้นทดลองหลักสูตร และ 4) ชั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม ได้มีนักวิชาการทางการศึกษาหลายท่าน ดำเนินการและพัฒนาไว้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ดังต่อไปนี้

เพชรปानी อินทรพาณิชย์ และคณะ (2560) ได้วิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสกนนคร” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา, ศึกษาผลการทดลองใช้และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริม ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตรเสริม ตามที่ได้จากกระบวนการระยะที่ 1 และ 3) การทดลองใช้หลักสูตร จากการอภิปรายผลให้ข้อสรุปที่สำคัญคือ การพัฒนาต้องมีความเป็นระบบ ครอบคลุมการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน จุดหมาย การเลือกใช้ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีความสำคัญการต่อผลการเรียนรู้หลังการเรียนของผู้เรียน อีกทั้งยังส่งผลต่อความพึงพอใจเชิงบวกของผู้เรียนด้วย

ประภัสร์ กุดหอม และคณะ (2562, หน้า 91-98) ได้วิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเมตาคognition และการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการคิดศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน, พัฒนาหลักสูตรเสริม, เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังทดลองและหลังทดลอง และเปรียบเทียบเจตคติต่อรายงวิชาก่อนและหลังการทดลอง โดยมีการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างหลักสูตร 3) ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ปรับปรุงหลักสูตร การอภิปรายผลการวิจัยในวิจัยเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การดำเนินการพัฒนาหลักสูตร และ หลักสูตรควรผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการนำไปใช้ ซึ่งมีความสำคัญต่อผลการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

กขพรรณ เขมเกื้อกุล และปริญญาภาส สีทอง (2563, หน้า 109-121) ได้ทำวิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริม และศึกษาผลการใช้หลักสูตร โดยการวิจัยแบบทดลองที่มีกลุ่มควบคุมโดยเก็บข้อมูลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ได้สังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร และสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยการวิเคราะห์และ

สังเคราะห์จากแหล่งข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลการเรียนรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง เป็นผลสืบเนื่องจากเนื้อหาของหลักสูตรที่เป็นเรื่องใกล้ตัว มีความน่าสนใจ มุ่งเน้นการปฏิบัติ

พระครูภัทรปัญญาญต (2566, หน้า 37-54) ได้ทำวิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี” สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการพัฒนา 2) สร้างหลักสูตรเสริม 3) ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริม และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริม เป็นการวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) ดำเนินการ 4 ระยะ คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 3 ขั้นตอน (1) สอบถามสภาพปัจจุบันและปัญหา (พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560) สัมภาษณ์แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ 3) ศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐาน 4) ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริม การอภิปรายผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยนำหลักการ แนวคิดทฤษฎี แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนเนื่องจากการสร้างและทดลองหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และหลักสูตรที่มีคุณภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ตอบสนองมีผลต่อความรู้สึก และพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียน

วรินทร์ สิริพงษ์ภัทร และคณะ (2566, หน้า 29-43) ได้วิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริม เรื่อง วรรณคดีไทยเพื่อการเสริมสร้างการคิดวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย” บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการ และ 2) พัฒนาหลักสูตรเสริม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการอภิปรายผลการวิจัย จากการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรพบว่า การจะพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสม จำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพบริบทของนักเรียนและสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะ ด้านตามคุณลักษณะที่มุ่งเน้นของหลักสูตร บทสรุปของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรในยุคศตวรรษที่ 21 คือการพัฒนาทักษะการคิดวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนสู่การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในสังคม

Nurfadhilah Haris et al (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง “Implementation of Curriculum Development Based on KTSP Principles at SD Negeri Cibiru 06 Cileunyi Bandung City”

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรถูกพัฒนาโดยพิจารณาถึงความหลากหลายของลักษณะนักเรียน, เงื่อนไขท้องถิ่น, ระดับและประเภทของการศึกษาโดยไม่แยกแยะศาสนา, เชื้อชาติ, วัฒนธรรม, ประเพณี, ระดับสถานภาพทางสังคม, และเพศ มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้แน่ใจว่าการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชน โลก จากสรุปผลการวิจัยเห็นได้ว่าเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดที่ใช้ประโยชน์มาจากสภาพทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และจุดเด่นของชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษา ประเด็นสำคัญคือการสร้างสมดุล การเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องระหว่างห้องเรียนละบริบทภายนอก

Luthfi Yasykur Luthfi (2023) ได้ทำวิจัยเรื่อง “INNOVATION IN CURRICULUM: INDEPENDENT CURRICULUM AND ITS IMPLEMENTATION AT SMAIT MIFTAHUL KHOIR BANDUNG” งานวิจัยนี้ขับเคลื่อนโดยความสำคัญของการนำหลักสูตรใหม่และมีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินการของหลักสูตร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูบางคนตอบสนองข้อต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร มองว่าหลักสูตรอิสระมีความท้าทายมากขึ้น และครูพยายามดิ้นรนเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนตามที่คาดไว้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดนวัตกรรมของครูในกระบวนการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนไม่เพียงพอ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในบริบทต่าง ๆ เห็นได้ว่า ความเป็นมาของการพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นส่วนสำคัญ ไม่ว่าจะเพื่อตอบสนองบริบทเชิงพื้นที่ หรือ บริบทสังคมก็ตาม ในกระบวนการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรมักเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ไปสู่การออกแบบหลักสูตร ทดลองใช้ และประเมินหลักสูตร ในขั้นของการประเมินหลักสูตรเป็นการนำเอาทฤษฎีการประเมินหลักสูตรมาใช้สอบถามจากตัวผู้เรียนที่ผ่านการเข้าร่วมหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ ได้รับการประเมินในขั้นตอนของการออกแบบหลักสูตรไปแล้ว

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

หลักสูตรแต่ละหลักสูตร มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันออกไป หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นอีกหนึ่งหลักสูตรของหลักสูตรประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษาปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

พื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา มีความสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของหลักสูตรนั้น ๆ ว่าจะมีทิศทางเป็นอย่างไร ปรัชญาปฏิรูปนิยมเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่มีนักวิชาการทางการศึกษาได้ให้คำอธิบายไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564, หน้า 60-61) กล่าวว่า แนวคิดและความเชื่อของกลุ่มนี้กำหนดโดย Theodore Brameld ปรัชญาที่ประยุกต์มาจากแนวคิดปรัชญาทั่วไปคือปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) มีแนวคิดสำคัญที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาพัฒนาการนิยม แต่เน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมใหม่ เป็นสังคมที่มีความเสมอภาค ยุติธรรมกว่าสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการปฏิรูปสังคม

จุดมุ่งหมายของการศึกษา การศึกษาจะต้องช่วยแก้ปัญหาของสังคมที่เป็นอยู่ ส่งเสริมพัฒนาสังคมโดยตรง มุ่งสร้างระเบียบใหม่ของสังคมจากพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ ระเบียบใหม่ที่สร้างขึ้นจะต้องอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย พร้อมกับการศึกษาจะต้องให้เด็กเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง โดยมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของสังคมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะเน้นอยู่ในหมวดสังคมศึกษา นอกจากนั้นก็จะเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปะ การศึกษามนุษยสัมพันธ์และวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ

การจัดการเรียนการสอน มีลักษณะคล้ายกับปรัชญาพัฒนาการนิยม กล่าวคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือทำเอง มองเห็นปัญหาและเข้าใจเรื่องราวด้วยตนเอง วิธีการแก้ปัญหา วิธีการทางวิทยาศาสตร์ แต่เป้าหมายปลายทางจะต้องเป็นไปเพื่อสังคมเป็นหลัก ครูผู้สอนจะทำหน้าที่รวบรวม สรุป วิเคราะห์ประเด็นปัญหาของสังคมแล้วเสนอให้ผู้เรียนเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาสังคมและกระทำโดยวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ส่วนผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นเดียวกับปรัชญาพัฒนาการนิยมแต่จะมองเห็นความสำคัญที่จะสร้างประโยชน์ให้กับสังคมมากกว่า ซึ่งโรงเรียนมีบทบาทต่อสังคมโดยตรง โดยมีส่วนในการรับรู้ปัญหาของสังคม ร่วมกันแก้ปัญหาของสังคม รวมทั้งสร้างสังคมใหม่ที่เหมาะสม ดิงาม โรงเรียนจะต้องมีบรรยากาศในการเป็นประชาธิปไตย

ข้อดี เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นสมาชิกในสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมแบบประชาธิปไตย มองเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ทางสังคม

ข้อจำกัด เป็นการจัดการศึกษาที่เป็นอุดมคติสูง มีความหวัง ความตั้งใจที่ดีงาม แต่ในทางปฏิบัติจริงเป็นไปได้ยาก เพราะการจะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปสังคมจึงเป็นงานที่ใหญ่ เนื่องจากการปฏิรูปสังคมต้องอาศัยปัจจัยอื่นอีกมากมายนอกเหนือจากการศึกษา

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564, หน้า 60-61) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า หลักสูตรที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษานี้คือ หลักสูตรแบบหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum)

เห็นได้ว่า ปรัชญาการศึกษาที่อธิบายไว้เน้นไปที่การสอนและการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมุ่งหน้าไปที่การพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะสังคมที่มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันและสังคม โดยการศึกษาในกรอบนี้จะมีเนื้อหาที่เน้นการแก้ปัญหาของสังคม การสร้างสังคมใหม่ที่เป็นอยู่

ตามหลักประชาธิปไตย และการเชื่อมโยงความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ และวิชาอื่น ๆ กับประเด็นสังคม หลักสูตรลักษณะนี้เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของสังคมและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และใช้การศึกษาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม นอกจากนี้ หลักสูตรนี้ยังเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการแก้ปัญหาโดยใช้วิทยาศาสตร์และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับปรัชญาการศึกษาปรัชญาพัฒนาการนิยม (Pragmatism) ที่เน้นการแก้ปัญหาและการนำความรู้ไปใช้ในปฏิบัติการในสังคม

ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม คือ ปรัชญาการศึกษาที่จะนำไปสู่หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมนี้มุ่งหมายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีทักษะที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันและส่งเสริมพัฒนาสังคมที่ดีขึ้น และมุ่งสู่การปฏิรูปสังคมโดยอาศัยการศึกษาในกรอบของประชาธิปไตย และมองเห็นบทบาทของโรงเรียนในการสร้างสังคมที่เหมาะสมและดีงาม ซึ่งปรากฏได้ในหลักสูตรแบบหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

3.2 การศึกษาเพื่อเพื่อชีวิตและสังคม

การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นการนำเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและสังคมมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมที่เกี่ยวข้อ สามารถสรุปได้ดังนี้

พระเทพเวที (2532, หน้า 211) การจัดการศึกษาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ย่อมเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ การศึกษาช่วยให้ประชาชนแต่ละคนเกิดแรงกระตุ้น และความตั้งใจวิเคราะห้และพัฒนาตนเอง อันเป็นจุดเริ่มต้นที่แก่การพัฒนาในทุกด้าน คำว่าพัฒนา หมายถึง การกระทำและความเคลื่อนไหวที่ทำให้เกิดความเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2528) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นการฝึกฝนพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม หรือ กล่าวว่ การศึกษา คือ การพัฒนาคนให้มีชีวิตที่ดีงาม คำว่าชีวิตที่ดีงาม หมายถึง ความเป็นอยู่อย่างถูกต้อง มีคุณค่า เกื้อกูล เป็นประโยชน์ และมีความสุข อย่างน้อยไม่เบียดเบียนตน และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ทศพร มณีศรีขำ (2559) กล่าวถึง การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ว่า ในการพัฒนาชีวิตและสังคมสิ่งที่จะต้องคำนึงเป็นเบื้องต้น ได้แก่ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการศึกษา คือ พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา พื้นฐานทางความต้องการและปัญหาของสังคม พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรม พื้นฐานทางจิตวิทยาการเรียนรู้ พื้นฐานทางเนื้อหาสาระของวิชาความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สอน ผู้เรียน และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ บางประการ ความเข้าใจ ความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยให้หนักการศึกษาสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนและจัดหลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล

สรุปได้ว่า การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตและสังคม โดยการคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมของผู้เรียน การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการกระทำและเคลื่อนไหวให้เกิดความเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงามและสร้างประโยชน์ในสังคม

3.3 แนวคิดเสรีนิยมใหม่

แนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อระบบทางสังคม การพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมจึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดที่สะท้อนสังคมยุคสมัยปัจจุบันมา พิจารณาร่วมด้วย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเสรีนิยมใหม่ สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ในมิติทางการศึกษาไทย วงอร พัวพันสวัสดิ์ (2564, อ้างถึงในกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และ The101.world, 2564) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางเสรีนิยมใหม่ไว้ว่า การกำหนดนโยบายการศึกษาของไทยไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เนื่องจากถูกกำหนดโดย ความต้องการของทุนระหว่างประเทศ การศึกษาถูกมองในสองแนวคิดหลัก คือการศึกษาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนต้องได้รับอย่างเสมอหน้า และการศึกษาคือการสะสมต้นทุนของมนุษย์ตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ทั้งสองแนวคิดนี้มีการผสมผสานและปรากฏในนโยบายการศึกษาของไทย แนวคิดทั้งสอง ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติในห้องเรียนและต่อครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในโลก การศึกษา แต่ความเป็นจริงในสถานศึกษาจะสอดคล้องกับนโยบายหรือไม่เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอีกครั้ง แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนและความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายเศรษฐกิจโลกและการศึกษาในประเทศไทย รวมถึงการเจรจาต่อรองและการปฏิสัมพันธ์ของหน่วยงานและพลังต่าง ๆ ในสังคมที่มีส่วนกำหนดทิศทางของนโยบายการศึกษา ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงมุมมองหลากหลายที่นัก การศึกษาต้องคำนึงถึงเมื่อพิจารณาการเรียนการสอนที่ดี การพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอน ถือเป็นประเด็นทางปรัชญาการศึกษา และประเด็นทางเทคนิควิชาชีพอการสอนที่ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน แต่เพื่อจะไปถึงผลลัพธ์การศึกษาในอุดมคติ การที่ครูศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ต้องหันไปหาวิธีมองการศึกษาจากศาสตร์อื่น เช่น สังคมวิทยาการศึกษาและ รัฐศาสตร์ เป็นเพราะการศึกษาไม่ได้เกิดขึ้นในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่มันเกี่ยวข้องกับ กระบวนการทางสังคมและการเมือง ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจะช่วยให้เห็นภาพรวม ของการศึกษาอย่างชัดเจนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวของนักเรียน ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนกับโรงเรียน และนโยบายการศึกษาที่เชื่อมโยงกับภาพใหญ่ของสังคม ศาสตร์เหล่านี้ช่วยให้เห็นการศึกษาเข้าใจบริบทที่กว้างขึ้น และสามารถพัฒนาวิธีการสอนที่ไม่เพียงแต่ ตอบโจทย์ในห้องเรียน แต่ยังสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมือง ซึ่งเป็นประโยชน์ สำคัญในการสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบททางสังคมของนักเรียน

ส่วนสำคัญที่ วงอร พัวพันสวัสดิ์ ได้อธิบายไว้ คือ การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคสังคม ตลาดภายใต้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ โดยมีการอธิบายว่าการศึกษากลายเป็นทั้งสินค้าและทุนในตัวเอง แนวคิดเรื่อง “ทุนมนุษย์” (human capital) ทำให้การศึกษาถูกมองเป็นการลงทุนที่สามารถสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับบุคคลและประเทศได้ การเข้ามาของเสรีนิยมใหม่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ

รัฐในการจัดการศึกษา จากที่รัฐเคยเป็นผู้จัดหาสวัสดิการการศึกษาและผู้ผลิตทรัพยากรมนุษย์ รัฐเปลี่ยนมาสร้างกติกาและกำกับดูแลแทน โดยเปิดโอกาสให้เอกชนมีบทบาทในการจัดการการศึกษา เนื่องจากพิจารณาว่าภาคเอกชนมีประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้เร็ว การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนได้จากการตรา พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเปิดโอกาสให้สังคมทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมจัดการศึกษา โดยรัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดกติกาและทิศทางของการศึกษาแทน การเปิดให้เอกชนและท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทนี้นำไปสู่การถ่ายโอนโรงเรียนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การออกนอกระบบของมหาวิทยาลัย และการอนุญาตให้มีการจัดการศึกษาแบบ home-school เป็นต้น ทั้งนี้ วงอร พัวพันสวัสดิ์ ก็ได้ชี้ประเด็นข้อจำกัดของแนวคิดเสรีนิยมใหม่เอาไว้ ดังนั้นการนำแนวคิดนี้ไปใช้จำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

Tek Mani Karki (2024) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ต่อการจัดการศึกษาไว้ว่า ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โลกถูกขับเคลื่อนด้วยกระแสความคิดแบบเสรีนิยมใหม่ ส่งผลต่อทุกแง่มุมของชีวิต ไม่เว้นแม้แต่ระบบการศึกษา แนวคิดเสรีนิยมใหม่เน้นไปที่เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ การแข่งขัน และการลดบทบาทของรัฐ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อความคิดเกี่ยวกับการศึกษา หนึ่งในผลลัพธ์ที่ชัดเจนที่สุดของเสรีนิยมใหม่ต่อการศึกษา คือ การเน้นย้ำถึง “เศรษฐกิจฐานความรู้” แนวคิดนี้มองว่า ความรู้คือทรัพยากรที่มีค่าทางเศรษฐกิจ และการศึกษาคควรมีบทบาทในการผลิตและพัฒนา “ทุนปัญญา” ยังได้นำเสนออีกว่าแนวคิดเสรีนิยมใหม่นั้น การศึกษาในระบบนี้จะมุ่งเน้นให้นักเรียนจบการศึกษาไปพร้อมกับความรู้ที่จะนำไปตอบสนองตลาดแรงงาน เป็นพลเมืองที่มุ่งมั่น พร้อมด้วยทักษะและความรู้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การศึกษาในยุคเสรีนิยมใหม่เผชิญกับความท้าทายหลายประการ สิ่งสำคัญคือต้องมีการถกเถียงและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายเหล่านี้ เพื่อให้แน่ใจว่าการศึกษายังคงเป็นเครื่องมือส่งเสริมความเท่าเทียม โอกาส และความเป็นพลเมืองที่ดีสำหรับทุกคน หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้จึงเป็นหลักสูตรที่ใช้ปรัชญาปฏิรูปนิยมเสรีใหม่ คือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมภายนอกที่อยู่ ในกระแสของโลกเสรีนิยมใหม่ เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการดำรงอยู่ได้อย่างมีดุลยภาพ

3.4 แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นหลักสูตรประเภทหนึ่งที่น่าเอาประสบการณ์ทางชีวิตและสังคมไปปรับใช้ในการพัฒนาชุดประสบการณ์การเรียนรู้ นักวิชาการทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

สังต์ อุทรานันท์ (2530, หน้า 118-157) หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิต (Social Process and Life Function) เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยยึดสังคมเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นความคิดตามนักการศึกษา John Dewey โดยยึดหลักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือใน

การสร้างและปฏิรูปใหม่ ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดระบบการเรียน โดยยึดงานหรือกิจกรรมเป็นหลัก ครูเป็นเพียงผู้เสนอแนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน

Evelyn Daniel (2004) หลักสูตรที่เอากระบวนการทางสังคมและการออกแบบรูปแบบของชีวิต การออกแบบนี้เน้นไปที่สังคมอย่างมาก เรื่องการกระทำทางสังคม, รูปแบบ, หรือปัญหา จะกลายเป็นศูนย์กลางของหลักสูตรการเรียนรู้ วิธีหนึ่งในการมองวิธีนี้คือการใช้วิชาการสังคมเป็นพื้นหลังทั่วไปของหลักสูตรทั้งหมด จุดมุ่งหมายหลักคือการปรับปรุงสังคมผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรงของโรงเรียน

หลักสูตรถูกขึ้นโครงสร้างขึ้นรอบด้านต่าง ๆ ของปัญหาและกระบวนการในชุมชนโดยทางรายวิชาจะเป็นส่วนสมาชิกของปัญหานี้ การพัฒนาลักษณะต่อเนื่องสำหรับหลักสูตรทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญ การวางแผนร่วมกันเกิดบ่อขึ้น หลักสูตรเป็นไปได้มากกว่าซึ่งแน่นอนมากกว่าการใช้วิชาทางตรรกะหรือวิชาเบื้องต้น ทักษะที่สอนเป็นทักษะที่นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการใช้ทรัพยากรและวัสดุหลายรายการในการเรียนรู้เพิ่มเติมหรือแทนหนังสือเรียนทั่วไป ห้องสมุดและสื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายเพื่อหาทางแก้ปัญหาด้านสังคมจากแหล่งข้อมูลมากมาย

พัชรี ปิยภักดิ์ (2559) ได้เสนอรายละเอียดของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ยึดสังคมและชีวิตของผู้เรียนเป็นหลัก จัดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันโดยตรง เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างเนื้อหาวิชา กับชีวิตจริงของผู้เรียนได้

สิทธิพล อัจฉินทร์ (2561) ได้เสนอรายละเอียดของแต่ละหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่นำเอากระบวนการทางสังคม ปัญหาสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคม หรือสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและชีวิตจริงของเด็กเป็นหลักในการจัดทำหลักสูตร โดยหลักสูตรรูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลมาจากความคิดของ John Dewey กับปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) และปรัชญาสาขานิยาม (Reconstructionism) ที่เน้นการนำการศึกษา มาปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น

สายชู มั่นนยา (2563) รูปแบบหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) สอดคล้องกับสภาพปัญหา การดำรงชีวิตในสังคม เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม และมีกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered)

ชนสิทธิ์ ลิทธิสุนเนิน (2564, หน้า 67-69) กล่าวว่า หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Function Curriculum) เป็นหลักสูตรที่นำเอากระบวนการทางสังคม

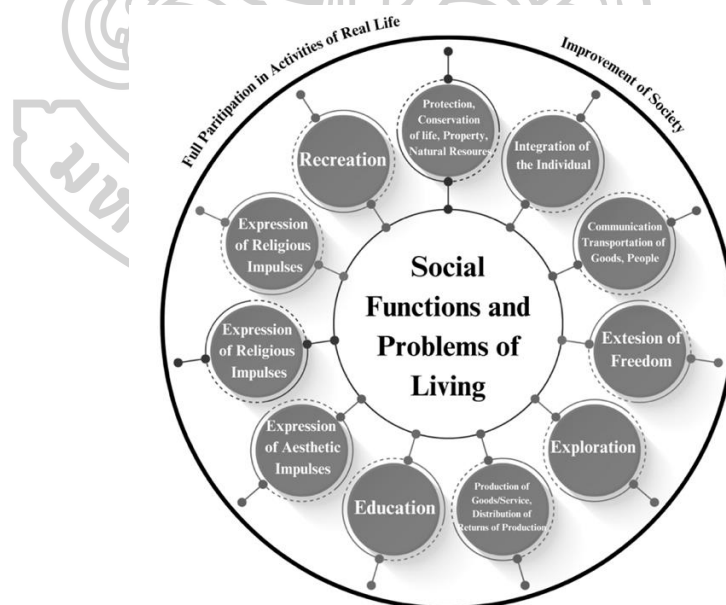
ปัญหาสังคม หรือสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมาเป็นศูนย์กลางของหลักสูตร หลักสูตรนี้จัดโดยยึดแนวปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ซึ่งเน้นการนำ การศึกษามาปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น

โดยสรุป หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิตนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และการทำงานในสังคม เพื่อเสริมพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียน และมุ่งหวังให้การศึกษา มีบทบาทในการปรับปรุงสังคมและแก้ไขปัญหาทางสังคมให้ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและ สังคมโดยรวม

3.5 องค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

องค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นการกำหนดขอบข่ายของประเด็นเนื้อหาที่จะนำมาออกแบบกิจกรรม เนื้อหาสาระในหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

Evelyn Daniel (2004) ได้แสดงตัวอย่างขององค์ประกอบ “เนื้อหา” ที่อาจถูกรวมเอาไว้ ได้แก่ การสื่อสาร, การขนส่งสินค้าและบุคคล, เสรีภาพของบุคคล, การสำรวจ, การผลิตสินค้าและบริการ, การกระจายผลิตภัณฑ์, การศึกษา, สุขศิลป์, นันทนาการ, การป้องกันและอนุรักษ์ชีวิต, ทรัพย์สินและทรัพยากรธรรมชาติ องค์ประกอบทั้งหมดเป็นสัมพันธ์กันและรวมกันเรียกว่า กระบวนการทางสังคมและปัญหาในการดำรงชีวิต ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 องค์ประกอบขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ตามแนวคิดของ Evelyn Daniel (2004)

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564, หน้า 67-69) เนื้อหาของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่

1. ชีวิตในสังคม ตัวอย่างของหัวข้อการศึกษาด้านชีวิตในสังคมและการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้แก่ การป้องกันและอนุรักษ์ชีวิต ทรัพย์สิน และทรัพยากรธรรมชาติ การบริโภคสินค้าและบริการ การสื่อสารและการขนส่งสินค้าและผู้คน การสันตนาการ ความชื่นชมในศิลปะ การแสดง ความเชื่อทางศาสนา การสำรวจ

2. ปัญหาของชุมชน ตัวอย่างของหัวข้อการศึกษาด้านปัญหาของชุมชน ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน ความเท่าเทียมกันของเชื้อชาติ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน การทำแท้ง ความแปลกแยกของตำรวจจากประชาชนทั่วไป ความรุนแรงในสังคมเมือง ปัญหาจากการว่างงาน การเสพยาเสพติดของวัยรุ่น

3. การดำเนินการเพื่อปรับปรุงสภาพสังคม สำหรับด้านที่ 3 คือ ด้านการดำเนินการเพื่อปรับปรุงสภาพสังคมนั้น หลักสำคัญจะจัดให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับปัญหาที่มีอยู่ในสังคม และกระบวนการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมนั้น นักเรียนจะลงมือ ปฏิบัติในสภาพแวดล้อมจริง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมและวิธีสื่อความหมายที่จำเป็น เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เป็นอยู่ ตัวอย่างของหลักสูตรด้านนี้ได้แก่ การปฏิบัติงาน การศึกษาปัญหาและรวบรวมข้อมูลและการเสนอแนะแนวทางแก้ไขในองค์กรสังคมสังเคราะห์ต่าง ๆ เช่น บ้านคนชรา บ้านเด็กถูกทอดทิ้ง สถานบำบัดยาเสพติด องค์กรดูแลเด็กที่พ่อแม่เป็นโรคเอดส์ เป็นต้น

งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมตามแนวคิดของชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน (2564) เนื่องจากมีความครอบคลุมครบถ้วน และไม่ระบุเนื้อหาในหลักสูตรอย่างเจาะจงมากเกินไป

3.6 ข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

ข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากนักวิชาการทางการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

พัฒนา ชัชพงศ์ (2541, หน้า 10) ได้ระบุข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาความคิดและช่วยให้เข้าใจความหมายของสิ่งที่ดี เรียนรู้ได้มากขึ้น ทำให้เกิดแรงดลใจในการเรียนสูงกว่า

2. ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. มุ่งส่งเสริมการเรียนแบบ Child-Centered คือการที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีส่วนร่วมในการเรียนและทำกิจกรรมให้มากที่สุด

ชาติชาย ม่วงปฐม (2557, หน้า 33) ได้ระบุข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาทางด้านความคิด และทำให้เข้าใจความหมายของสิ่งที่เรียนทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น

2. เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning กล่าวคือ การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด

3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นคุณค่าในการนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564, หน้า 67-69) ได้อธิบายถึงข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ว่า

1. เนื้อหาของหลักสูตรใช้กิจกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นหลัก เป็นการหลอมความรู้เข้ากับชีวิตของนักเรียน ทำให้นักเรียนมองเห็นประโยชน์ที่ได้จากการเรียน ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นและเกิดแรงจูงใจที่จะเรียน

2. การเรียนรู้จากสภาพปัญหาที่เป็นจริง ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหา

3. นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านจิตพิสัย การที่นักเรียนอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของปัญหาสังคม ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาในชีวิตมากขึ้นและจะปลูกฝังความรู้สึกเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ในตัวนักเรียน เป็นการเตรียมให้นักเรียนสามารถอยู่ในวัฒนธรรมภายนอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเติบโตขึ้น

4. การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้มีส่วนให้การปรับปรุงสังคมเกิดขึ้นได้จริง เพราะในอนาคตเมื่อนักเรียนออกไปเป็นสมาชิกของสังคม นักเรียนสามารถใช้ประสบการณ์และความรู้ที่เรียนมาจัดรูปร่างสังคมให้มีลักษณะที่ดีได้

โดยสรุปจุดเด่นหรือข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมจากนักวิชาการที่ได้ให้ความเห็นไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สำหรับผู้เรียนถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมประสบการณ์สู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้

2. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด

3. เป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง ฝึกการแก้ปัญหา โดยการเข้าใจปัญหาและหาสาเหตุแห่งปัญหาในชีวิตและสังคมของตนเอง ส่งเสริมความตระหนักสำคัญของการเป็นพลเมืองที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ดีขึ้นได้

3.7 ข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

ข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากนักวิชาการทางการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

พัฒนา ชัชพงศ์ (2541, หน้า 10) ได้ระบุข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. ขาดความสมบูรณ์และสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาไป เพราะเน้นความสนใจของผู้เรียนเกินควรในทางปฏิบัติ
2. การผสมผสานและการจัดหมวดหมู่ของประสบการณ์ยังมีปัญหา ผู้จัดไม่ทราบกิจกรรมหรือประสบการณ์ใดจะมีคุณค่ามากที่สุด
3. ผู้เรียนสามารถนำความรู้บางส่วนไปประยุกต์ใช้ได้เท่านั้น
4. การสอนและการสร้างแบบเรียนให้ตรงวัตถุประสงค์ทำได้ยาก

ชาติชาย ม่วงปฐม (2557, หน้า 33) ได้ระบุข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรแบบนี้อาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาวิชาได้เนื่องจากมีจุดเน้นที่ประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน
2. การนำไปปฏิบัติจริง อาจกระทำได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีหลายแง่มุม ทำให้ไม่สามารถสอนได้ทั้งหมด
3. การจัดหมู่ประสบการณ์การเรียนรู้ ยังไม่สามารถทำได้สมบูรณ์ เพราะผู้จัดไม่อาจจะยืนยันได้ว่ากิจกรรมและประสบการณ์ชีวิตใดที่มีค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียนที่จะนำมาสอนอีกทั้ง หากมีได้ระมัดระวังเท่าที่ควร อาจส่งผลให้การสอนไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน (2564, หน้า 67-69) ได้อธิบายถึงข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ว่า

1. หลักสูตรเน้นการปรับปรุงสังคม และมุ่งให้นักเรียนมีประสบการณ์จริงทำให้ละเลยส่วนที่เป็นเนื้อหาความรู้
2. การจัดเนื้อหาความรู้ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทำได้ยาก
3. ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวในการจัดเนื้อหาของหลักสูตร หรือในการเลือกปัญหาสังคมที่จะศึกษา
4. ถ้าค่านิยมในการดำรงชีวิตของผู้เรียนและผู้สอนแตกต่างกัน จะทำให้มองและตัดสินปัญหาต่างกัน หากผู้สอนไม่มีความเชี่ยวชาญในการนำให้ผู้เรียนศึกษาปัญหา จะทำให้เรียนเกิดความสับสนได้

โดยสรุปจุดด้อยหรือข้อจำกัดของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมจากนักวิชาการที่ได้ให้เห็นไว้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สร้างความสมบูรณ์และสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาเป็นเรื่องยาก: หากเน้นความสนใจของผู้เรียนเกินไปที่อาจทำให้ขาดความสมบูรณ์ของเนื้อหาวิชา ขาดสาระสำคัญของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม

2. การผสมผสานและการจัดหมวดหมู่ประสบการณ์: การจัดหมู่หรือการเลือกประสบการณ์ที่มีคุณค่าอาจเป็นภาระหนึ่ง และไม่สามารถทำได้สมบูรณ์เนื่องจากข้อจำกัดในการระบุกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงสุดสำหรับผู้เรียน

3. ข้อจำกัดในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้: หลักสูตรบางครั้งอาจทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้เพียงบางส่วน และไม่สามารถใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเต็มที่

4. ความยากที่จะสอนและสร้างแบบเรียนให้ตรงวัตถุประสงค์: การสอนและการสร้างแบบเรียนในหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมอาจทำได้ยากเนื่องจากความซับซ้อนของหลายประเด็นและการต้องให้ความสำคัญกับประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นมาตรฐานการจัดการศึกษาในระบบการศึกษาไทยให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ นำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาของตน ซึ่งเป้าหมายของการจัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Core Curriculum for Base) นั้น เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวม มีความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม สุนทจำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559)

4.1 วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะ และคุณลักษณะในหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังต่อไปนี้ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ” กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ยังได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

ในด้านของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ

4.2 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, 132) ได้ระบุความสำคัญของการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ดังนี้

- ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

- เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบมีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

4.2.1 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระบบการเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-6 ดังนี้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

1. วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก
2. วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. ปฏิบัติตนและมีส่วนสนับสนุน ให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก
4. ประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยและเสนอแนวทางพัฒนา
5. วิเคราะห์ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากล

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธาและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1. วิเคราะห์ปัญหาการเมืองที่สำคัญในประเทศจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข
2. เสนอแนวทางทางการเมืองการปกครองที่นำไปสู่ความเข้าใจและการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ
3. วิเคราะห์ความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
4. เสนอแนวทาง และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

สรุป หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมาย ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการนำไปออกแบบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ทิศทางที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ อีกทั้ง กระทรวงศึกษาธิการยังได้ระบุความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ส่วนหนึ่งระบุไว้ว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกัน ในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความ อดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนิน ชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการจัดการจัดการเรียนรู้เสริม

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-6 สารหน้าที่พลเมืองฯ ที่ ส.2.1 ม.4-6/1,2,3,4 และ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ ส.2.2 ม.4-6/1,3,4

5. แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองผู้ตื่นรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของพลเมืองผู้ตื่นรู้ หรือนักวิชาการบางส่วนใช้คำว่า พลเมืองเข้มแข็ง ได้มี นักวิชาการด้านศึกษา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ หน่วยงานทางราชการ และ ฯลฯ ได้อธิบายถึง ความหมายหรือคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้ไว้อย่างหลากหลาย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

Joel Westheimer and Joseph Kahne (2004) ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการเรื่อง What Kind of Citizen: The Politics of Educating for Democracy โดยได้อธิบายถึงพลเมืองแบบไหน ที่สังคมต้องการ โดยมี 3 ระดับ นำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แบบของพลเมือง Westheimer, J., & Kahne, J. (2004).

ประเภท	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (Justice-Oriented Citizen)
การอธิบาย	รับผิดชอบต่อชุมชน ตั้งใจทำงานและจ่ายภาษี ปฏิบัติตามกฎหมาย ริชเชิล และบริจาคเลือด อาสาที่จะทำงาน ที่ช่วยเหลือในกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์	เป็นสมาชิกขององค์กร ที่กระตือรือร้น และมีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะพัฒนา จัดการชุมชน ให้ใส่ใจต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ รู้ว่ารัฐ มี ตัวอย่างการปฏิบัติกระบวนกรทำงานอย่างไร รู้วิธีการ การทำงานอย่าง เชื่อมโยง	คิดเชิงวิพากษ์ต่อ โครงสร้างของสังคม นโยบาย และเศรษฐกิจ โดยพิจารณา มากกว่า เหตุการณ์ที่ผิวเผิน ความสับสนและนำเสนอ ประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสังคม และผลกระทบเชิง ระบบที่เกิดขึ้น
การปฏิบัติ	ร่วมบริจาคในงานการรณรงค์ แก้ปัญหาความอดอยาก ที่ เกิดขึ้น	มีส่วนร่วมในการรณรงค์ แก้ปัญหา ความอดอยาก	หาสาเหตุและต้นตอปัญหา ของความอดอยาก เพื่อแก้ไข ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
แนวคิดพื้นฐาน	แก้ปัญหาของสังคม พัฒนาสังคม พลเมืองต้องมีคุณลักษณะที่ดี ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เคารพ กฎหมาย และกติกาของสังคม	แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม พลเมือง ต้องมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการวางระบบและโครงสร้างของสังคม	แก้ปัญหาพัฒนาสังคม พลเมืองต้องตั้งคำถามและเปลี่ยนระบบหรือโครงสร้างของสังคมเมื่อมีการทำงานที่กระทบต่อความ ไม่เป็นธรรม

ที่มา: Westheimer, J., & Kahne, J. (2004).

พลเมืองทั้งสามแบบมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ทว่าพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมนั้นมีคุณลักษณะพิเศษที่จะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมเชิงมหภาคได้มากกว่าพลเมืองในระดับอื่น ๆ เนื่องจากพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมจะเป็นพลเมืองที่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงเชิงระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อกลุ่มคนในทุกระดับ พลเมืองกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นไปที่การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างสังคมนโยบายและเศรษฐกิจโดยพิจารณาปรากฏการณ์เชิงลึก มีการสืบสอบ วิเคราะห์ติดตามความเคลื่อนไหวทางสังคมและผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น ตลอดจนนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคม (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2564)

Véronique Jochum, Belinda Pratten and Karl Wilding (2005) ได้อธิบายไว้ในผลงานเขียนเรื่อง *Civil renewal and active citizenship: a guide to the debate*. Stephen Austin & Sons Ltd ไว้ว่า สถาบันของรัฐและสถาบันทางกฎหมายต่างก็เป็นศูนย์กลางของวาทกรรมทางการเมืองและนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นซึ่งเน้นไปที่การลงคะแนนเสียง การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการสาธารณะเป็นหลัก ตามที่รัฐบาลระบุ การเป็นพลเมืองที่แข็งขันนั้นเกี่ยวกับการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐอีกครั้ง และท้ายที่สุด เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในรัฐบาล สิ่งที่ดีเหมือนจะเป็นจุดสนใจของรัฐบาลคือการที่ประชาชนมีความสัมพันธ์กับรัฐและสถาบันของรัฐมากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกันอย่างไร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมืองมากกว่าการมีส่วนร่วมของพลเรือนได้อย่างไร ส่วนหนึ่งเกิดจากความเข้าใจในการเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นอีกคำที่ถกเถียงกันมาก ความแตกต่างมักเกิดขึ้นระหว่างแนวทางทฤษฎีสามแนวทางในการเป็นพลเมือง วรรณกรรมร่วมสมัยเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองพยายามเชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน: ต่อมาได้กำหนดแนวคิดการเป็นพลเมืองว่าเป็นทั้งสถานะและแนวปฏิบัติที่กระตือรือร้น

Alistair Ross (2007) ทำวิจัยเรื่อง “Multiple Identities And Education for Active Citizenship” ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาความเป็นพลเมืองมีประเพณีที่ยาวนานของการส่งสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ของความเป็นพลเมือง ครูหลายคนเชื่อว่าการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ขัดแย้งเป็นปัญหา ผลการศึกษาพบว่าครูไม่เต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในปัญหาร่วมสมัย การเรียนรู้ที่ใช้งานต้องมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้ที่จะกล่าวว่าคนหนุ่มสาวไม่ต้องชื่นชมและเข้าใจสิทธิของพลเมืองที่ได้รับในอดีต สิทธิเหล่านี้จะต่อสู้เพื่อมันและควรได้รับการยอมรับเราควรจะทำให้ความสำคัญกับผู้ที่ต่อสู้เพื่อมันไม่ทั้งหมดของสิทธิเหล่านี้จะปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นในอังกฤษหรือที่อื่น ๆ สิทธิอย่างเป็นทางการหลายยังคงต้องยืนยันและต่อสู้โดยเฉพาะสิทธิของชนกลุ่มน้อย แต่วิธีที่เราสามารถเปลี่ยนแนวคิดนามธรรมเหล่านี้เป็นรูปแบบของพฤติกรรม

Bryony L. Hoskins & Massimiliano Mascherini (2009) ได้เผยแพร่ผ่านผลงานวิชาการเรื่อง *Measuring Active Citizenship through the Development of a Composite Indicator*

กล่าวว่า การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นได้รับการอธิบายว่าเป็นวิธีการส่งเสริมให้พลเมืองสามารถแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ คุณค่าของประชาธิปไตย ความเสมอภาค และความเข้าใจในวัฒนธรรมและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ศุภรัตน์ รัตนมูขัย (2556) กล่าวว่าการพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ นั้น กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสา เป็นแนวทางที่หลาย ๆ ประเทศกำลังดำเนินการขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service – Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้โอกาสลงมือทำ กิจกรรมเพื่อสังคม โดยกิจกรรมนั้นจะสะท้อนความคิดและมองเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมจิตอาสาและทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ กระบวนการ จิตอาสานอกจากเรื่องการทำ ความดีแล้ว สิ่งก็ตามมาจากการมีจิตอาสาคือจิตสาธารณะที่เชื่อมโยง กับคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองตื่นรู้

กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ (2557) ได้กล่าวว่าความเป็นพลเมืองมิใช่ลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่ต้องสร้างขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการขัดเกลาทางสังคมโดยมิได้จัดระบบความคิดก็ไม่อาจจะเอื้อต่อการสร้างความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active citizenship) ได้ ดังนั้น การศึกษาในฐานะกลไกที่ช่วยบ่มเพาะลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองจึงต้องทำหน้าที่ดังกล่าว เพื่อผลักดันความสำเร็จ การสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมือง

ญาศินี เกิดผลเสริฐ (2558) กล่าวในบทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นตัว (Active Citizenship) กล่าวว่า การเป็นพลเมืองตื่นรู้มีความสำคัญ ยิ่งในระบอบประชาธิปไตยในการปฏิรูปภาครัฐ พัฒนาประเทศด้วยการส่งเสริมสร้างบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้พลเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการเสริมสร้างบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองตื่นรู้ หรือพลเมืองใส่ใจสังคม คือบุคคลที่เข้าใจถึงหน้าที่และกระทำการด้วยความ รับผิดชอบในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย 3 แนวคิด คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาของสังคมและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหานั้น การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนค่อนข้างมีบทบาทสำคัญทางสังคมเป็นอย่างมาก ส่วนการเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาของสังคมและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหานั้นเป็นพลเมืองตื่นรู้ในอุดมคติการเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) คือ บุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีจิตอาสา จิตสาธารณะที่ไม่หวังผลตอบแทน มีความตระหนักในสิ่งที่ตนทำ เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญคำว่า Citizen แปลว่า “พลเมือง” ซึ่งหมายถึง “กำลังของเมือง” (พล + เมือง) เมื่อทุกคนคือพลเมืองของประเทศนั้นๆ การเป็น พลเมืองตื่นรู้ที่รู้หน้าที่

สิทธิความรับผิดชอบของตัวเอง จึงเป็นสิ่งที่ทุกประเทศพึงปรารถนา การเป็นพลเมืองตื่นรู้จึงมิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะได้เรียนวิชานี้หรือท่องคำจำกัดความได้หากเกิดจาก การบ่มเพาะโดยพ่อแม่ครูและสังคม ทุกคนที่เกิดในแผ่นดินไทยล้วนมีฐานะเป็นพลเมืองไทย (Thai Citizen) แต่ถ้าจะเป็น Active Citizen แล้วจะต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบ

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2559) อธิบายไว้ว่า พลเมืองผู้ตื่นรู้คือผู้มี จิตสำนึกแห่งการรักษา กฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด การมีจิตสาธารณะ การยึดหลักสันติวิธีและการ ประนีประนอม การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การมองโลกในแง่ดี และการยึดมั่นในหลักศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพและมีคุณภาพได้ในท้ายที่สุด

อรรถพล อนันตวรสกุล (2560) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการการพัฒนาพลเมืองตื่นตัวตามโมเดลสู่ ความเข้มแข็งในสังคมประชาธิปไตยของไทย หลายประเทศ ทุกการปกครองต้องการให้พลเมืองของ ตนมีความกระตือรือร้น แต่ถ้าเป็นการปกครองแบบอำนาจนิยมแบบเผด็จการ ก็จะมีพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) แบบที่กระตือรือร้นคือได้รับสั่งก็ทำตามหมด แต่ถ้าพลเมืองตื่นรู้ ในแบบประชาธิปไตย สัมผัสที่มีนัยตรงกับสังคมประชาธิปไตยก็คือ Civic engagement คือมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่สูง

กันทรากกร จรัสมาธูสร (2560) ได้กล่าวว่าแนวคิดการเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ สามารถสรุปได้ว่าการตื่นรู้เรื่องของความรับผิดชอบในสิทธิ หน้าที่กฎหมาย จารีตประเพณีที่สังคมกำหนดไว้เมื่อเป็น พลเมืองตื่นรู้จึงครอบคลุมไปถึง การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ควรทำกิจที่ต้องทำหรือ ควรทำในสิ่งที่กำหนดให้ทำหรือสิ่งที่ห้ามกระทำปฏิบัติตามกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรม รู้จักรับผิดชอบ ชั่วดีตามหลักจริยธรรมและหลักธรรมทางศาสนา พลเมืองตื่นรู้สามารถ เกิดขึ้นในทุกระดับตั้งแต่ ระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม ชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลกโดยมีการ แสดงออกถึงความสำนึก รับผิดชอบต่อส่วนร่วมลดละความเห็นแก่ตัวลง มีจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้น แนวคิดการเป็นพลเมือง ตื่นรู้กับแนวคิดจิตอาสาอาจจะมีความเกี่ยวข้องกันในบางมิติแต่หากมองใน มิติที่ต่างกัน พลเมืองตื่นรู้เป็นเรื่องของหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมที่เชื่อมโยงกับเรื่อง สาธารณะ ส่วนเรื่องจิตอาสานั้น เป็นเรื่องของความสมัครใจโดยไม่มีใครบังคับ และในนิยามของจิต อาสา จะมองค้ำประเกอบพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องของการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน

วินิจ ฝาเจริญ (2562) ได้กล่าวว่า พลเมืองที่ตื่นตัวในสังคมประชาธิปไตยของไทย ที่มีความสามารถการคิดเชิง เหตุผล มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึก เพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และรู้รอบทุกด้านและเท่าทัน เหตุการณ์ ทำทลายความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในสังคมไทยต้องสลัดจารีตประเพณีแบบ ดั้งเดิมออกจาก ระบบอุปถัมภ์ ระบบศักดินา อภิสิทธิ์นิยม และอำนาจนิยม เพราะระบบเหล่านี้ ครอบงำประชาชน ส่วนใหญ่จนนำไปสู่พลเมืองที่เฉื่อยชา ดังนั้นหากเกิดจากการบ่มเพาะ การปลูกฝังความคิด อุดมการณ์

และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม จากสถาบัน ครอบครัว ชุมชน ศาสนา สื่อมวลชน การปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ย่อมทำให้พลเมืองที่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น

ประทีป ธนกิจเจริญ (2563) ได้กล่าวว่า พลเมืองผู้ตื่นรู้ (Active Citizen) คือ พลเมืองของประเทศที่มีความตระหนักรู้ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในภารกิจของประเทศร่วมกัน เป็นพลังที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นกระแสขับเคลื่อนสังคมมาตลอดทั้งในอดีตและชัดเจนมากในปัจจุบัน

วรินทร์ สิริพงษ์ธนภัทร (2566) กล่าวว่า พลเมืองผู้ตื่นรู้ คือ พลเมืองผู้ตื่นรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ กฎหมายและกติกาสังคมของตนเองได้เป็นอย่างดี ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตนเป็นจิตอาสา มอบความช่วยเหลือผู้อื่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตั้งคำถามเชิงวิพากษ์สู่สาธารณชน เพื่อสร้างแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของสังคม

ดังนั้นจึงสามารถสรุปนิยามของพลเมืองผู้ตื่นรู้ได้ว่า พลเมืองผู้ตื่นรู้ อาจปรากฏทั้งในชื่อของพลเมือง พลเมืองโลก พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และ ฯลฯ อันมีความหมายว่า พลเมืองที่มีความรู้ และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจารณญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนการใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม

5.1 องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้

องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้ เป็นการอธิบายคุณสมบัติของพลเมืองตื่นรู้ว่าต้องมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะอย่างไรบ้าง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

มูลนิธิสยามกัลป์มาจล (มปป.) ได้เผยแพร่องค์ประกอบของความเหมือนพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizens) ไว้ว่ามีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี คือ ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามกฎหมาย อาทิ ไปเลือกตั้ง เสียภาษี เกณฑ์ทหาร ฯลฯ ประกอบสัมมาชีพ ดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม
2. มีจิตอาสา คือ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน ใช้ศักยภาพของตัวเองที่มีอยู่ช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ
3. ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหา คือ ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมส่วนรวม ให้ความสนใจศึกษาข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ถึงสาเหตุ พร้อมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ๆ โดยเริ่มจากตัวเอง

4. มีสำนักรับผิดชอบต่อสังคม คือ ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นคุณค่าหลักในการดำเนินชีวิต ให้ความสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างหรือผดุงความเป็นธรรม ความเสมอภาค ความผาสุกร่วมกันของคนในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2557) ได้กำหนดคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ (Active Citizen) 8 ระดับได้แก่

1. เคารพกติกาสังคม ปฏิบัติตนตามที่กฎหมายกำหนด
2. ทำหน้าที่ทางสังคม รู้หน้าที่การใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษี เข้ารับการเกณฑ์ทหาร
3. ติดตามข่าวสารบ้านเมือง สนใจกับปัญหาสังคม สามารถวิเคราะห์ ประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
4. เข้ากิจกรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ช่วยเหลืองานพัฒนางานในชุมชน
5. กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ สามารถแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานหลักการประชาธิปไตย ในการรับฟังซึ่งกันและกัน
6. ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่าง ๆ ในสังคม แสดงออกในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อความยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่เสียเปรียบ
7. อาสาสมัครเข้าร่วมในสถานการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้ต้องการแค่เงินช่วยเหลือแต่ต้องการอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือในเหตุการณ์เหล่านั้น
8. มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ มีธรรมาภิบาล พร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564, หน้า 161) ได้เสนอคุณลักษณะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งพลเมืองผู้ตื่นรู้ (Active Citizen) ถือเป็นส่วนหนึ่งในร่วมการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยจำแนกออกเป็นสามด้าน

1. คุณค่าและเจตคติ: ยกตัวอย่างเช่น คุณค่าพื้นฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก ความเสมอภาค ความยุติธรรม การเคารพกฎหมาย ระบบตัวแทนที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ เป็นต้น
2. ความรู้ความเข้าใจ: ในบริบทของสังคมประชาธิปไตย พลเมืองควรมีความรู้และความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และค่านิยมที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยไทย ทั้งทางตรงและระบบผู้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ภาคประชาสังคม กระบวนการในการติดตามและตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในระบบการเมือง เป็นต้น
3. ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์: ได้แก่ ทักษะการตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทักษะการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ การประเมินสถานะหรือตัดสินใจ การเลือก

จุดยืน การปกป้องจุดยืน ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การสื่อสาร ตลอดจนการติดตามความเคลื่อนไหว เป็นต้น

ตารางที่ 8 การสังเคราะห์องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้

มูลนิธิสยาม- กัลป์มาจล (มปป.)	สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (2557)	เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564)	ผู้วิจัยสังเคราะห์
1. ปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ตาม กฎหมาย อาทิ ไป เลือกตั้ง เสียภาษี 4. ยึดถือประโยชน์ ของส่วนรวม การผดุง ความเป็นธรรม ความเสมอภาค	1. เคารพกติกาสังคม 2. ทำหน้าที่ทาง สังคม 6. ไม่เพิกเฉยต่อ ความยุติธรรม	1. คุณค่าและเจตคติ: เช่น คุณค่าพื้นฐานของ ประชาธิปไตย ได้แก่ สิทธิ และเสรีภาพ ความเสมอ ภาค ความยุติธรรม การ เคารพกฎหมาย	1. พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอน ใจต่อความยุติธรรม ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่ง ยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม
3. ไม่นิ่งดูดายต่อ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับ สังคมส่วนรวม ให้ ความสนใจศึกษา ข้อมูล เพื่อทำความ เข้าใจและวิเคราะห์ถึง สาเหตุ มีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากตัวเอง	3. ติดตามข่าวสาร บ้านเมือง สนใจกับ ปัญหาสังคม สามารถวิเคราะห์ ประเมินตนเองใน การช่วยเหลือต่อ เหตุการณ์ต่าง ๆ	2. ความรู้ความเข้าใจ: มี ความรู้และความเข้าใจใน หลักการ แนวคิด กระบวนการในการ ติดตามและตรวจสอบและ ถ่วงดุลอำนาจในระบบ การเมือง	2. พฤติกรรมการใช้สติปัญญาคือ มี ความรู้ เข้าใจในกระบวนการทาง สังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมิน ตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์ นั้น หรือ มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหานั้น ๆ โดยเริ่มจากตัวเอง
2. มีจิตอาสา คือ เอื้อเพื่อแบ่งปัน ใช้ ศักยภาพของตัวเองที่ มีอยู่ช่วยเหลือหรือ สร้างประโยชน์ให้กับ ผู้อื่น	4. เข้ากิจกรรมของ ชุมชน การมีส่วนร่วม ช่วยเหลือ 5. กล้าแสดงความ คิดเห็น 7. อาสาสมัครเพื่อ ช่วยเหลือใน เหตุการณ์ต่าง ๆ 8. มีความเป็นผู้นำ	3. ทักษะและพฤติกรรม อันพึงประสงค์ เช่น แก่ ทักษะการตั้งคำถาม การ สืบค้นข้อมูลอย่างเป็น ระบบ ทักษะการวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ การ ประเมินสถานะหรือ ตัดสินใจ	3. พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึง ประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วม ช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดง ความเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่าน ทักษะการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู่การเป็น

มูลนิธิสยาม- กัลป์มาจล (มปป.)	สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้าง เสริมสุขภาพ (2557)	เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564)	ผู้วิจัยสังเคราะห์
	กล้าคิด กล้าตัดสินใจ พร้อมเป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง		ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จากตารางที่ 8 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของพลเมืองผู้ตื่นรู้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากนักวิชาการและหน่วยงานที่ได้รับบุงถึงองค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้ไว้ได้เป็น 3 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความอยุติธรรม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม

2. พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มีความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่ตน ำ โดยเริ่มจากตัวเอง

3. พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่านทักษะการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู้อำนาจเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

5.2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้จัดทำรายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยได้มีการศึกษาวิจัย รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจน รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งของไทยและต่างประเทศ จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) สามารถสรุปได้ดังนี้

5.2.1 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของราชอาณาจักรไทย

การจัดการศึกษาพลเมืองของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อเกิดวิกฤตทางการเมืองในปี 2556 เนื่องมาจากการแบ่งแยกทางการเมือง ประชาชนมีความขัดแย้งทางการเมือง ส่งผลให้เกิดรัฐประหารในปี 2557 ทั้งนี้ จากงานวิจัยของ ICCS 2009 เกี่ยวกับการศึกษาพลเมือง พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และพฤติกรรมพลเมืองน้อย ผู้เรียนเชื่อว่ารัฐบาลแทรกแซงการตัดสินใจของศาล ยอมรับและเห็นด้วยกับการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล ในขณะที่ผู้เรียนที่มีความรู้พลเมืองในระดับสูง ไม่ยอมรับการฉ้อโกงหรือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเพื่อหาประโยชน์สาธารณะ และให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนในประเทศไทยสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมเชื้อฟิงผู้มีอำนาจ มีความรู้สึกในอัตลักษณ์ความเป็นอาเซียน (Frailon J., 2012)

เมื่อพิจารณากระบวนการและหัวข้อการศึกษาพลเมืองพบว่า มีการกำหนดหัวข้อ การศึกษาพลเมืองไว้ในหลักสูตรและระบุแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน แต่กระบวนการจัดการศึกษาพลเมืองของประเทศไทยเน้นการเข้าใจความจริงและความรู้ เข้าใจแนวคิดหลัก ไม่เน้น ค่านิยมหลัก และพฤติกรรม ครูจัดการเรียนการสอนพลเมืองเน้นหัวข้อความรู้ในสิทธิและหน้าที่ พลเมือง ไม่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะใน โรงเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนในประเทศไทย มีความเข้าใจในการศึกษาพลเมืองน้อย ไม่สามารถคิดอย่างมี วิจารณญาณ เชื้อฟิงผู้มีอำนาจ ไม่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง ต่างจากผู้เรียนในประเทศที่มีความรู้พลเมืองสูง ผู้เรียนยอมรับและเห็นด้วยกับการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล เมื่อเกิดวิกฤตทางการเมืองขึ้น พลเมืองไทยไม่มีแนวทางในการแก้ ปัญหาาร่วมกัน มีค่านิยมส่วนบุคคลที่ขัดแย้งกับค่านิยมของผู้อื่น เลือกผู้ที่ไม่มีความคุณธรรมและจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้บริหารประเทศ ไม่เห็นความสำคัญและไม่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและเป็น พฤติกรรมเงียบทางการเมือง (ไม่มีส่วนร่วม) ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังพฤติกรรมในรูปแบบนี้และนำไป ใช้ในชีวิตพลเมือง เกิดสังคมเงียบทางการเมือง ไม่รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

กล่าวได้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นกระบวนการจัดการ เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ การฝึกปฏิบัติผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง การเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ที่ผู้จัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการเรียน การสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนหรือเยาวชน เช่น การเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนที่เน้น การบริการ โดยในการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีชีวิตชีวาและตื่นรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติและใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ปฏิบัติ สำหรับการเรียนที่เน้นการบริการ เป็นการจัดการการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมนุษย์และนำมาปฏิบัติ

เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวผู้เรียน โดยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนในการบริการสังคมมา พัฒนาตัวเองผ่านการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันและสามารถดำรงชีวิต ของความเป็นพลเมือง ทั้งพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในศตวรรษที่ 21 แต่อย่างไรก็ดี กระบวนการสอนพลเมืองของประเทศไทยเน้นการเข้าใจความจริง และความรู้ เข้าใจแนวคิดหลัก ไม่เน้นค่านิยมหลักและพฤติกรรม ไม่มีค่านิยมหลักและความเข้าใจ ร่วมกัน ไม่เน้นกระบวนการสร้างโอกาสและการมีส่วนร่วมในโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญ และไม่รู้สึกร เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและเป็นพฤติกรรมเชิงบวกทางการเมือง (ไม่มีส่วนร่วม) ส่งผลให้ เกิดการปลุกฝังพฤติกรรมในรูปแบบนี้และนำไปใช้ในชีวิตรพลเมือง เกิดสังคมเชิงบวกทางการเมือง ไม่รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ อีกทั้งกระบวนการศึกษาพลเมืองของประเทศไทยไม่เน้นการส่งผลกระทบและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วม วิธีการสอนพลเมืองของประเทศไทยเป็นการสอนโดยครูวิชา พลเมือง บูรณาการกับวิชาอื่น ๆ และได้รับการถ่ายทอดวิชาพลเมืองจากการพิจารณาจากผลของ ประสบการณ์โรงเรียนโดยรวมที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2559, หน้า 26-27)

ทั้งนี้ คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาหน้าที่พลเมือง เน้นการมีส่วนร่วมและ แนะนำ ผู้อื่นให้อนุรักษ์ และเผยแพร่มารยาทไทยสู่สาธารณะเห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ และ เผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นแบบอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมและสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่างพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยประยุกต์ใช้กระบวนการ ประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายที่ตนสนใจมีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมี วิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล ยอมรับ ในอัตลักษณ์และ เคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติ และพึ่งพา ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตัวเองแนะนำผู้อื่น และยกย่องบุคคลที่มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่น แสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และ เผยแพร่ พระบรมราชาชาต หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบอย่าง และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ประยุกต์ใช้ กระบวนการ ประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ มีส่วนร่วมและ ตัดสินใจเลือกตั้ง อย่างมีวิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบน

พื้นฐานของข้อมูล มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยสันติวิธี และสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหา ความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตัวเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 30)

5.2.2 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของสาธารณรัฐฟินแลนด์

กระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรมของฟินแลนด์ มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อสนับสนุน ผู้เรียนให้เติบโตมาเป็นมนุษยชาติและเป็นสมาชิกผู้มีความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสังคม และเพื่อให้ความรู้และทักษะที่ จำเป็นสำหรับชีวิตของพวกเขา (Ministry of Education and Culture, 2012)

ความสามารถในการทำหน้าที่พลเมืองไม่มีอยู่ในตัวบุคคล บุคคลต้องเรียนรู้ ดังนั้น การศึกษาหน้าที่พลเมือง หมายถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุมทุกส่วนของชีวิต ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Kekkonen S., 2007)

การรวมกันของเด็กและเยาวชนและการส่งอิทธิพลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา เป็นการส่งเสริมสนับสนุนพลเมืองตื่นรู้ในการพัฒนาความรู้และทักษะสำหรับการดำเนินการ ประชาธิปไตย ความเสมอภาคในสังคม โดยการทำงานบนหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Ministry of Education and Culture, 2012)

กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการสนับสนุนให้บุคคลมีความรับผิดชอบทางจริยธรรมของสังคม และเกิดทักษะความรู้ที่จำเป็น เป็นพลเมืองตื่นรู้และรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้มีการรวมตัวกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองบน พื้นฐานหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 57)

การจัดการศึกษาหน้าที่พลเมืองของประเทศฟินแลนด์ นำเนื้อหา रूपแบบข้ามหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ เน้นคุณลักษณะพลเมือง ดังนี้ (Ministry of Education, 2009)

1. การเป็นพลเมืองตื่นรู้และการเป็นผู้ประกอบการ (Active Citizenship and Entrepreneurship)
2. ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดี (Safety and Well-Being)
3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)
4. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความรู้ของวัฒนธรรม (Cultural Identity and Knowledge of Cultures)
5. เทคโนโลยีและสังคม (Technology and Society)
6. การสื่อสารและสมรรถนะสื่อ (Communication and Media Competence)

วิธีการจัดการเรียนการสอนข้ามหลักสูตร เป็นการบูรณาการพลเมืองเข้าไปในทุก วิชาที่จัดการเรียนการสอนและสะท้อนถึงวิธีการและวัฒนธรรมการดำเนินการของโรงเรียนเพื่อให้เกิด การมี

ส่วนร่วมแบบตื่นรู้ในการเรียนรู้และกิจกรรมอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน (Tibbitts, 2015, page 67) ครูมีอิสระในการเลือกวิธีการตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาแห่งชาติ สำหรับการศึกษากลุ่มเมืองในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นวิธีการของครูในการสนับสนุน การพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ การคิดและการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมและทักษะสังคม (Niemi H., 2012) โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์เพื่อสนับสนุนให้บุคคลมีความ รับผิดชอบทางจริยธรรมของสังคมและเกิดทักษะความรู้ที่จำเป็น เป็นพลเมืองตื่นรู้และรับผิดชอบต่อ สังคม จัดการศึกษาโดยใช้เทคนิคการสอนและการเรียนรู้ มากกว่าโครงสร้างโดยรวม โรงเรียนมีวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ที่มีนัยยะและใช้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติและความร่วมมือในชีวิตประจำวันมากกว่า การกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ โดยให้อิสระกับท้องถิ่นในการจัดการศึกษาตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 60)

ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้รักษาค่านิยมร่วมกัน ยอมรับความแตกต่างและกระตุ้นความตื่นรู้ของพลเมือง ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนเป็นวิธีการข้ามหลักสูตร เนื้อหาโดยรวมเพื่อให้ผู้เรียนเติบโต เป็นบุคคล มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสากลนิยม ทักษะสื่อและการสื่อสาร พลเมืองที่มีส่วนร่วม และ ความเป็นผู้ประกอบการ หน้าที่สำหรับสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่ดีและอนาคตอย่างยั่งยืน ความปลอดภัยและจรรยาบรรณ เทคโนโลยีและบุคคล และต้องบูรณาการเนื้อหาข้ามหลักสูตรเข้าไปในทุกวิชา ที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อสะท้อนถึงวิธีการและวัฒนธรรมการดำเนินการของโรงเรียน เกิดการมีส่วนร่วมแบบตื่นรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้และกิจกรรมอื่นในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สำหรับการจัดการศึกษาหน้าทีพลเมืองในฟินแลนด์ เกิดขึ้นเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมที่มาจากการอพยพ ทำให้เกิดสังคมพลเมืองที่มีพื้นฐานต่างกัน โรงเรียนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในการทำงานร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 61)

5.2.3 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การศึกษาพลเมืองเกิดขึ้นเพื่อเน้นให้ประชาชนรู้จักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน เป็นเสาหลักของประชาธิปไตยและสังคม และถูกบรรจุอยู่ในรัฐธรรมนูญเยอรมนี (Basic Law) โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และทำงานร่วมกับภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อ การศึกษาพลเมืองเยอรมนี คือ 1) รัฐให้อิสระกับการจัดการศึกษาพลเมือง ไม่ชี้แนะเนื้อหาการศึกษา พลเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และ 2) การยอมรับความหลากหลายทางความคิด เช่น เยอรมนีมีมูลนิธิด้านการเมือง 6 แห่ง ทำงานใกล้ชิดกับพรรคการเมือง เป็นตัวเชื่อมระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน ให้ความรู้ด้านพลเมือง โดยนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ ที่มีความหลากหลายเพื่อให้ความรู้กับประชาชน เช่น มูลนิธิคอนราต อาเดนาวร์ มีศูนย์การทำงาน 16

แห่ง ในแต่ละมลรัฐของประเทศเยอรมนี (สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา, 2557)

แนวคิดของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายพื้นฐานของประเทศเยอรมนี (Grundgesetz Art. 33) โดยระบุว่า คนเยอรมันทุกคนในทุก ๆ มลรัฐมีสิทธิพลเมือง และหน้าที่เท่าเทียมกัน (Eurydice, 2005) สำหรับการจัดหลักสูตรพลเมืองของประเทศเยอรมนี ต่างกันในแต่ละมลรัฐและชนิดของโรงเรียน เนื้อหาหลักสูตรโดยรวมเน้นความเปราะบางของ ประชาธิปไตย และพลเมืองตื่นรู้ประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับแนวคิดของรัฐธรรมนูญเยอรมนี มีจุดเด่นคือ การพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมืองซึ่งนำไปสู่แนวคิดของความเป็นยุโรปมากกว่าชาตินิยม คนเยอรมนีถูกปลูกฝังให้มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภูมิภาค ชาติ และยุโรป

การศึกษาพลเมืองในประเทศเยอรมนี หมายถึง การให้การศึกษา และกระตุ้นพลเมืองให้ตื่นรู้ในการเป็นเจ้าของกระบวนการประชาธิปไตย ผ่านการมีส่วนร่วมใน กระบวนการทางการเมือง ประเทศเยอรมนี แนวคิดของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งของ กฎหมายพื้นฐานที่ระบุว่า คนเยอรมันทุกคนในทุก ๆ มลรัฐมีสิทธิพลเมืองและหน้าที่เท่าเทียมกัน สำหรับการจัดหลักสูตรพลเมืองของประเทศเยอรมนีต่างกันในแต่ละมลรัฐและชนิดของโรงเรียน เนื้อหาหลักสูตรโดยรวมเน้นความเปราะบางของประชาธิปไตยและพลเมืองตื่นรู้ประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับแนวคิดของรัฐธรรมนูญเยอรมนี มีจุดเด่นคือ การพัฒนาอัตลักษณ์ทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่แนวคิดของความเป็นยุโรปมากกว่าชาตินิยม โดยคนเยอรมนีถูกปลูกฝังให้มีอัตลักษณ์ท้องถิ่น ภูมิภาค ชาติ และยุโรป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 83)

กรอบแนวคิดของการสอนพลเมืองเยอรมนีตั้งอยู่บนแนวคิดทางการเมือง ได้แก่ บุคคลและสังคมรวมถึงการมีที่ยืนของเยาวชนในสังคม ระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมและสิทธิ มนุษยชน สวัสดิการสังคม การเลือกตั้ง พรรคการเมือง กระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ค่านิยม พื้นฐานและรัฐธรรมนูญ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สื่อและอิสระของสื่อ สังคมผู้บริโภค เศรษฐกิจ ตลาดสังคม และโลกของการทำงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 83)

5.2.4 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของสาธารณรัฐสิงคโปร์

พลเมืองแบบสาธารณรัฐนิยม (Civic Republicanism) เป็นแนวคิดพลเมืองของประเทศสิงคโปร์ เน้นหน้าที่พลเมืองและความรับผิดชอบ ทั้งนี้ พลเมืองมีหน้าในการเติมเต็ม หน้าที่ เกี่ยวข้องกับทุกด้านของชีวิตและส่งผลให้เกิดชุมชนการเมืองที่ยั่งยืน (Hill & Liam, 1995: 244-245 as cited in Berlach, 1996, page 6) คำประกาศของรองนายกรัฐมนตรี ลีเซียนหลุง ระบุว่า ผู้เรียนใน โรงเรียนทุกคนต้องเติบโตขึ้นมาด้วยความเข้าใจในความจริงพื้นฐานของชีวิตการเมืองว่า สิงคโปร์เป็น ประเทศ

เล็ก เศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การส่งออก ผ่านความพยายามอย่างไม่สิ้นสุดและแสวงหาความเป็นเลิศที่ สิ่งโคปป์สามารถทำได้ (Berlach R, 1996)

การสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศสิงคโปร์ ใช้หลักการศึกษาแบบผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง และการขับเคลื่อนค่านิยม การแสดงคุณสมบัติของคุณลักษณะและพลเมือง การขยาย โดเมนจาก ตัวเองไปสู่โลก และประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนในบริบทที่เป็นไปได้ ครูสร้างประสบการณ์ ชีวิตของผู้เรียนในบริบทที่เป็นไปได้สำหรับการสอนหลักสูตรคุณลักษณะและการศึกษาหน้าที่พลเมือง เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เกิดทักษะ และค่านิยม สำหรับการจัดหลักสูตรคุณลักษณะและการ ศึกษาหน้าที่พลเมืองแนวคิด 3 อย่าง ได้แก่ 1) อัตลักษณ์เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนา ตระหนักถึงการมีสมรรถนะ และกลายเป็นอัตลักษณ์ของผู้ใหญ่ 2) ความสัมพันธ์ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชุมชน และตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียนต่อชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ สังคม อารมณ์ กายภาพ และคุณธรรมของผู้เรียนและ 3) ทางเลือกค่านิยมส่งผลให้เกิดทางเลือก และทางเลือก มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทางเลือกช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติภายใต้ค่านิยมในสิ่งที่ถูกต้อง ภายใต้ความกดดันต่าง ๆ

5.2.5 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของประเทศสหรัฐอเมริกา

การศึกษาหน้าที่พลเมืองและรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในชีวิตการเมือง ประชาชนมีอำนาจ มุ่งมั่นในค่านิยม พื้นฐานและ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญอเมริกัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วม รับผิดชอบและ ประสิทธิภาพพลเมืองได้มาจากการพัฒนาทักษะความรู้และการมีส่วนร่วม (Center for Civic Education, 2010) ผ่านการพัฒนาอุปนิสัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคคลในการ มีส่วนร่วมใน กระบวนการการเมือง นำไปสู่ระบบการเมืองที่ดีและปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น โรงเรียน มีหน้าที่พัฒนา ผู้เรียนผ่านหลักสูตรทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการศึกษาดูเมือง ควรเป็น ศูนย์กลาง วัตถุประสงค์ของการศึกษาของอเมริกันและเป็นส่วนที่จำเป็นในระบอบ ประชาธิปไตยอเมริกัน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (K-4)

การจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นหน้าที่ของรัฐบาล ท้องถิ่น โรงเรียน นำมาตรฐานหลักสูตรหรือแนวทางที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มาประยุกต์ใช้ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องจัดห้องเรียนในการ “สอนเพื่อสอบ” ผู้สอนได้รับ อิสระในการเสนอหลักสูตรและพัฒนาแบบทดสอบสำหรับใช้ในห้องเรียน (Center for Civic Education, 2010, page 16)

การสร้างความเป็นพลเมืองสหรัฐอเมริกา มีอยู่ทั้งในรูปแบบทางการและไม่ทางการ ในรูปแบบทางการเป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน รวมอยู่ในวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ ผู้เรียนทำงานในระบบการเมืองได้ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์กับการเมืองและรัฐบาล รวมถึง ความ

ปลอดภัยในตัวเอง ความเท่าเทียมกัน เศรษฐกิจที่เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค ต่างประเทศ และองค์กรต่าง ๆ (Branson, 1998)

สำหรับรูปแบบไม่ทางการ รวมการปกครองของชุมชน โรงเรียน ความสัมพันธ์ และกิจกรรมร่วมหลักสูตรไว้ด้วยกัน โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้ ห้องเรียนและโรงเรียน ต้องสร้างบริบทให้สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตยและแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ (ส่วนตัวและ ส่วนรวม) ที่มีคุณค่าในการเลียนแบบ ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความเท่าเทียมกัน มาตรฐานที่เป็นธรรมและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น เป็นต้น (Branson & Margaret, 1998, หน้า 15) การจัดการเรียนการสอนพลเมืองอย่างไม่เป็นทางการ ปรากฏในโครงการสถานักเรียน การเลือกตั้ง คำปฏิญาณประจำวันที่เรียกว่า ปฏิญาณความจงรักภักดี และอื่น ๆ (Parker, 2014)

การจัดการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่น โรงเรียนนำมาตราฐานหลักสูตรหรือแนวทางที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามาประยุกต์ใช้ ผู้สอนได้รับอิสระในการเสนอหลักสูตรและพัฒนาแบบทดสอบสำหรับใช้ในห้องเรียน ศูนย์การศึกษาพลเมือง มีหน้าที่จัดทำมาตรฐานแห่งชาติสำหรับพลเมืองและรัฐบาล โดยในการสร้างความเป็นพลเมืองของสหรัฐอเมริกามีอยู่ทั้งในรูปแบบทางการและไม่ทางการ รูปแบบทางการเป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เนื้อหาพลเมืองรวมอยู่ในวิชาประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนทำงานในระบบการเมืองได้ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์กับการเมืองและรัฐบาล รวมถึงความปลอดภัยในตัวเอง ความเท่าเทียมกัน เศรษฐกิจที่เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค ต่างประเทศ และองค์กรต่าง ๆ สำหรับรูปแบบไม่เป็นการรวมการปกครองของชุมชน โรงเรียน และ กิจกรรมร่วมหลักสูตรไว้ด้วยกัน เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างห้องเรียนและโรงเรียน โดยสร้าง บริบทให้สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตยและแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ (ส่วนตัวและส่วนรวม) ที่มีคุณค่าในการเลียนแบบ ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความเท่าเทียมกัน มาตรฐาน ที่เป็นธรรมและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น เป็นต้น

5.2.6 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้ของสหราชอาณาจักร

การศึกษาพลเมืองหมายถึง การเพิ่มโอกาสการให้การศึกษาให้กับผู้ที่มี สิทธิของพลเมือง เพื่อมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะและสร้างกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม การตัดสินใจในรัฐช่วย ให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ เตรียมผู้เรียนให้ตื่นรู้และมีบทบาทในสังคม ตระหนักรู้และ เข้าใจ ประชาธิปไตย รัฐบาลและการได้มาซึ่งกฎหมาย วิธีการสอนควรอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมี ทักษะ ความรู้ในหัวข้อทางการเมืองและสังคมอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อชั่งน้ำหนักปัญหา อภิปราย และโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เตรียมผู้เรียนให้เป็นบุคคลในสังคม เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ จัดการ กับ

ปัญหาการเงินและตัดสินใจทางการเงินได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 133-134)

การศึกษาพลเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พลเมืองมีส่วนร่วม เป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบจัดการกับการเงินและตัดสินใจเรื่องการเงินได้ดี โดยหลักสูตรแห่งชาติสำหรับพลเมือง มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (Department for Education, 2014) ผู้เรียนต้อง

1. ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองของสหราชอาณาจักร (ระบบการเมืองและพลเมืองมีส่วนร่วมอย่างตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตยในรัฐบาลอย่างไร)
2. พัฒนาความรู้และความเข้าใจในบทบาทของกฎหมายและระบบความยุติธรรมในสังคมและกฎหมายถูกจัดตั้งและบังคับใช้อย่างไร
3. พัฒนาความสนใจ และความตั้งใจ การมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร เช่นเดียวกับกิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบในรูปแบบอื่น เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่
4. มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการโต้แย้งคำถามการเมือง สามารถจัดการการเงินในชีวิตประจำวันได้ และวางแผนอนาคตการเงินได้

ประเทศอังกฤษสร้างพลเมืองด้วยวิถีมุขยและวัฒนธรรม หลังจากการบรรจวิชา พลเมืองในหลักสูตรแห่งชาติในปี พ.ศ. 2557 โรงเรียนได้นำหลักสูตรพลเมืองไปประยุกต์ใช้ในทุกวิชา โดยไม่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงโครงการพลเมืองที่มีอยู่ ทั้งนี้ การตัดสินใจของโรงเรียนในการเลือกใช้รูปแบบในการจัดการศึกษาพลเมือง อยู่ภายใต้ขอบเขตหลักสูตรการศึกษาพลเมืองของโรงเรียนที่มีอยู่ ก่อนนำกรอบหลักสูตรแห่งชาติไปประยุกต์ใช้ ครูและสถานศึกษามุ่งมั่นในการกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นส่วนประกอบที่ตื่นรู้ในสังคม อย่างไรก็ตาม ในบางโรงเรียนไม่มีการจัดโครงสร้างเพื่อการศึกษาพลเมือง ทั้งนี้ ครูในประเทศอังกฤษ มีความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีและเป็นพลเมืองตื่นรู้ อย่างไรก็ตาม ความหมายของพลเมืองดี และพลเมืองตื่นรู้มีความแตกต่างกันในบริบทของอังกฤษ (Burton D, 2015)

ในบริบทนี้ พลเมืองตื่นรู้ คือ ผู้ที่พยายามกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การเลือกตั้ง การประพฤติปฏิบัติดี เป็นต้น พลเมืองดี คือ ผู้ที่ตระหนักในตัวตน ตระหนักในสังคม ตระหนักในโลก และตระหนักถึงบทบาทที่จะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้ พลเมืองตื่นรู้ห้ามในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ พลเมืองดีไม่คิด ที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควร (Burton, 2015: 81-83)

การศึกษาพลเมืองในสหราชอาณาจักรเมื่อกล่าวโดยสรุป หมายถึง การเพิ่มโอกาสการให้การศึกษาให้กับ ผู้ที่มีสิทธิของพลเมือง เพื่อมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะและสร้างกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม การตัดสินใจในรัฐช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ เตรียมผู้เรียนให้ตื่นรู้และมีบทบาทในสังคม ตระหนักรู้ และเข้าใจประชาธิปไตย รัฐบาลและการได้มาซึ่งกฎหมาย วิธีการสอนควรอำนวยความสะดวกให้ ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ในหัวข้อทางการเมืองและสังคมอย่างมีวิจารณญาณ

เพื่อชั่งน้ำหนักปัญหา อภิปรายและโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เตรียมผู้เรียนให้เป็นบุคคลในสังคม เป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ จัดการกับปัญหาการเงินและตัดสินใจทางการเงินได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 136)

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในแต่ละประเทศ โดยสามารถนำเสนอแบบตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 9 สรุปการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองทั้งในและต่างประเทศ

ประเทศ	จุดเน้น	คำสำคัญ
ไทย	อนุรักษ์ และเผยแพร่มารยาทไทยสู่สาธารณะเห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ และ เผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายที่ตนสนใจมีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ ยอมรับในอัตลักษณ์และ เคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ	- ประชาธิปไตย - วิพากษ์ - วิจารณ์ญาณ - พหุวัฒนธรรม - สันติ - รู้ทันสื่อ
ฟินแลนด์	ส่งเสริมให้เติบโตมาเป็นมนุษยชาติและเป็นสมาชิกผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเกิดทักษะความรู้ที่จำเป็น เป็นพลเมืองตื่นรู้และรับผิดชอบต่อสังคม 1) การเป็นพลเมืองตื่นรู้และการเป็นผู้ประกอบการ 2) ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดี 3) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 4) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความรู้ของวัฒนธรรม 5) เทคโนโลยีและสังคม และ 6) การสื่อสารและสมรรถนะสื่อ	- จริยธรรม - พลเมืองตื่นรู้ - รับผิดชอบต่อ - สมรรถนะสื่อ
เยอรมนี	การมีส่วนร่วมและสิทธิมนุษยชน สวัสดิการสังคม การเลือกตั้ง พรรคการเมือง กระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ค่านิยม พื้นฐานและรัฐธรรมนูญ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สื่อและอิสระของสื่อ สังคมผู้บริโภค เศรษฐกิจ ตลาดสังคมและโลกของการทำงาน	- สิทธิมนุษยชน - ค่านิยม - การตัดสินใจทาง การเมือง - สื่อและอิสระของสื่อ
สิงคโปร์	หน้าที่พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียนต่อชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ สังคม อารมณ์ ทัศนคติ และคุณธรรม ปฏิบัติตนภายใต้ค่านิยมในสิ่งที่ถูกต้อง	- รับผิดชอบต่อ - มีส่วนร่วม - ชุมชน - คุณธรรม - ค่านิยม
อเมริกา	ความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความเท่าเทียมกัน มาตรฐานที่เป็นธรรมและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อชีวิตการเมือง ประชาชนมีอำนาจ มุ่งมั่นในค่านิยม พื้นฐาน	- รับผิดชอบต่อ - สิทธิ - ค่านิยม

ประเทศ	จุดเน้น	คำสำคัญ
	และหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย	- ประชาธิปไตย
อังกฤษ	สิทธิของพลเมือง เพื่อมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะและสร้างกฎหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ตื่นรู้และมีบทบาทในสังคม ตระหนักรู้และ เข้าใจ	- อภิปรายสาธารณะ - ตื่นรู้
	ประชาธิปไตย รัฐบาลและการได้มาซึ่งกฎหมาย ทักษะ ความรู้ในหัวข้อทางการเมืองและสังคมอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อชั่งน้ำหนักปัญหา อภิปราย และ	- บทบาทในสังคม - ประชาธิปไตย
	โต้แย้งอย่างมีเหตุผล เตรียมผู้เรียนให้เป็นบุคคลในสังคม เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	- วิจารณญาณ - รับผิดชอบ

จากตารางที่ 9 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองทั้งในและต่างประเทศ เห็นได้ว่าการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตื่นรู้เป็นสิ่งสำคัญที่มีผลสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและการเมืองในประเทศทุกแห่งที่ได้ถูกกล่าวมาในข้างต้น การศึกษาพลเมืองมุ่งเน้นการเรียนรู้และการสนับสนุน ในด้านความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างพลเมืองที่มีความเข้าใจในค่านิยมหลักและพฤติกรรมพลเมือง นอกจากนี้ การสอนพลเมืองยังเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมในสังคมและการรับผิดชอบต่อสังคมของแต่ละประเทศ เน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสนับสนุนในการพัฒนาประเทศต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษาพลเมืองจึงเป็นหลักสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนในทุกประเทศ ในแต่ละประเทศจะมีจุดเน้นที่มีความแตกต่างกันในบางประเด็น ทั้งนี้เห็นได้ว่ามีหลายประเด็นที่มีจุดร่วมเหมือนกัน เช่น ประชาธิปไตย สิทธิ วิจารณญาณ รับผิดชอบต่อสังคม การเท่าทันสื่อ ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ในการออกแบบเนื้อหาสาระในการพัฒนาหลักสูตร

5.3 มโนทัศน์ที่ใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้

มโนทัศน์ (Concept) เป็นส่วนสำคัญของการบอกหัวใจสำคัญของเนื้อหาประสบการณ์นั้น ๆ ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตื่นรู้ในแต่ละบริบทนั้นอาจมีการจัดเนื้อหาและประสบการณ์แตกต่างกันออกไป แต่ควรมีมโนทัศน์ร่วมกันที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่น่าเชื่อถือและมีความทันสมัย ผู้วิจัยได้ศึกษาและสรุปได้ดังนี้

Cogan, et al (1999, อ้างถึงใน ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559, หน้า 12) ที่ได้เสนอแนวคิดการศึกษาพลโลกแนวใหม่โดยมุ่งจัดพลโลกศึกษาแบบพหุมิติ (Multidimensional Global Citizenship Education) ใน 4 มิติ ได้แก่

1. คุณลักษณะของพลโลก เช่น การคิดอย่างเป็นระบบและมีวิจารณญาณ ค่านิยมในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเต็มใจที่จะปกป้องสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชน

2. การมีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นคนใจกว้าง มีจิตสาธารณะและยอมรับสิทธิของผู้อื่น

3. หน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกชุมชนต่างระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ พลโลกต้องมีความสามารถในการคิดระดับสากล แต่เริ่มในระดับท้องถิ่น และสามารถใช้ชีวิตและการทำงานในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล

4. กาลเวลา พลโลกต้องพิจารณาประเด็นร่วมสมัยจากมิติของกาลเวลา คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต อีกทั้งต้องสำนึกว่าการกระทำใด ๆ ในปัจจุบันย่อมส่งผลกระทบต่อพลโลกและสังคมโลกในอนาคตเสมอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553, หน้า 16-17)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้มีการประเมินสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก (Global Competence) เพราะเล็งเห็นว่าหากใครหรือสังคมใดก็ตามต้องการที่จะมีความเจริญ รุ่งเรืองในอนาคตก็จะต้องเตรียมเยาวชนให้มีความสามารถที่ทำงานและดำเนินชีวิตอย่างประสบความสำเร็จได้ในทุกสถานการณ์ เพราะในโลกปัจจุบันแม้เราจะไม่ได้ท่องเที่ยวไปทั่วโลก แต่ความหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคมก็เสมือนโลกเข้ามาหาเราเอง โรงเรียนจึงต้องเตรียมเยาวชนในวันนี้ให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ 1) อยู่ในสังคมวัฒนธรรมนานาชาติอย่างสมานสามัคคี 2) มีความสำเร็จและรุ่งเรืองในตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 3) ใช้สื่อต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม 4) สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย OECD และศูนย์การศึกษาโลกแห่ง Asia Society ได้ระบุลักษณะต่าง ๆ ของสมรรถนะ การอยู่ในสังคมโลกของเยาวชนไว้สี่ประการ 1) สำรวจโลกที่อยู่ไกลออกไปจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเองโดยการตรวจสอบประเด็นสำคัญทางด้านท้องถิ่น โลก และวัฒนธรรม 2) รับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงมุมมองต่าง ๆ ในโลกและทัศนคติต่อโลกของผู้อื่น 3) สื่อสารความคิดอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้ฟังที่หลากหลายโดยเกี่ยวข้องผูกพันกับต่างวัฒนธรรมอย่างเปิดเผย เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และ 4) ปฏิบัติการเพื่อความผาสุกโดยรวมและการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นและโลก สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. สำรวจประเด็นสำคัญในบริบทท้องถิ่น ในบริบทโลก และวัฒนธรรม นักเรียนควรจะได้ใช้ความรู้ที่มีมาพัฒนาและบอกเล่าความคิดเกี่ยวกับประเด็นนั้น เช่น ความยากจนและโอกาสทางเศรษฐกิจ การอพยพย้ายถิ่นของผู้คน ความไม่เท่าเทียมกัน ความเสี่ยงของประเด็นสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้ง และความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการผสมรวมของลักษณะนิสัย เป็นต้น นักเรียนอาจเรียนรู้มาจากคณิตศาสตร์ วรรณคดี ดนตรี วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือสื่อต่าง ๆ นำมาช่วยตั้งเป็นคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินและโต้แย้งกลับ อธิบายเหตุการณ์และสถานการณ์ นักเรียนสามารถเลือกใช้ประจักษ์พยานและสื่อสารประจักษ์พยานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนเอง เพื่อแสดงว่ามีความสามารถ นักเรียนควรต้องรู้จักเลือกและตัดสินใจเลือกข้อมูลจากสื่อที่มี

ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ โดยดูว่ามาจากแหล่งใด และรู้จักนำสื่อใหม่ ๆ ที่มีอยู่หลากหลายมาเสนอความคิดของตน

2. เข้าใจและเข้าถึงมุมมองและทัศนคติต่อโลกของผู้อื่น นักเรียนที่มีความสามารถจะพิจารณาปัญหาในระดับโลกและพฤติกรรมของคนจากมุมมองต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ นักเรียนพวกนี้มักมีความอยากรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ค่านิยม รูปแบบการสื่อสาร ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของผู้คนในวัฒนธรรมอื่น พร้อมทั้งอยากรู้ว่าวิถีปฏิบัตินั้น ๆ มีผลต่อทัศนคติของผู้คนอย่างไร นักเรียนมีความเข้าใจว่าความแตกต่างในอำนาจ ความร่ำรวย และการเข้าถึงความรู้ที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสของแต่ละคน และแต่ละกลุ่มในสังคมอย่างไร นักเรียนเรียนรู้ว่าทัศนคติและพฤติกรรมของตนเองก็มีอิทธิพลมาจากประสบการณ์ ครอบครัว และการเห็นความหมายของประวัติศาสตร์นั้น ๆ คนที่มีสมรรถนะการอยู่ในสังคมโลกจะตั้งคำถามก่อนตัดสินใจเกี่ยวกับบุคคลอื่น รับรู้ว่าคุณอื่นก็เหมือน ๆ กันในด้านความต้องการด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าเมื่อรู้ความต้องการของวัฒนธรรมผู้อื่นก็ต้องยกเลิกอัตลักษณ์ของตนเอง แต่หมายความว่าแม้จะรู้ว่าผู้คนเป็นอย่างไรก็จะไม่เหมารวมว่าเป็นไปทั้งกลุ่ม แต่ยังสามารถติดต่อคบหาเป็นรายบุคคลได้

3. เกี่ยวข้องผูกพันกับต่างวัฒนธรรมอย่างเปิดเผย เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่มีความสามารถจะรู้ว่าผู้คนจากต่างวัฒนธรรมจะมีความแตกต่างกันและมักมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่แตกต่างกัน นักเรียนจึงรู้จักการปรับพฤติกรรมและวิธีการสื่อสารเพื่อให้เข้ากับกลุ่มของคนที่ติดต่อด้วย มีความระมัดระวังในการแสดงออกถึงความเชื่อ ความจำเป็นของตน การตั้งคำถาม หรือการพยายามชักจูงให้ผู้สนทนาเปลี่ยนความคิด หรือการจัดการกับความคิดที่แตกต่างจะต้องทำด้วยความระมัดระวัง

4. เริ่มการปฏิบัติเพื่อความผาสุกโดยรวมและการพัฒนาที่ยั่งยืน นักเรียนที่มีความสามารถจะตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อประเด็นหรือสถานการณ์ของท้องถิ่น โลก หรือวัฒนธรรมที่แตกต่าง แม้ว่าจะยังเด็กก็ยังสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่ในสังคมและกับคนที่ติดต่อด้วยอย่างมีศักดิ์ศรี นักเรียนที่มีความสามารถจะไม่กลัวที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อผู้อื่นเมื่อถูกรุกรานสิทธิหรือศักดิ์ศรี

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564, หน้า 156-160) ได้กล่าวว่า มโนทัศน์ (Concepts) เป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาเพื่อการพัฒนาพลเมือง โดยมองว่า เราอาศัยอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งหมายความว่าปัจเจกและกลุ่มต่าง ๆ มีประโยชน์และการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน ชุดของมโนทัศน์หลักจึงไม่ควรมาจากแหล่งอ้างอิงเพียงแหล่งเดียว มโนทัศน์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย อัตลักษณ์ (Identity) ความหลากหลายและพหุนิยม (Diversity and Pluralism) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความขัดแย้ง (Conflict) กติกาและกฎหมาย (Rules and Law) รัฐบาลและการเมือง (Government and Politics) ความเท่าเทียม (Equity) เสรีภาพ (Liberty) สื่อ (Media)

จะเห็นได้ว่าชุดมโนทัศน์หลักเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นสังคมระดับจุลภาคและเชื่อมโยงกับชุมชนการเมืองในภาพรวมด้วย ที่มาของมโนทัศน์หลักที่ใช้ในการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง มีดังต่อไปนี้

อัตลักษณ์ : สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มุ่งเน้นไปที่ปัจเจกบุคคล มนุษย์ทุกคนมีศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่จะมีชีวิตอย่างเสรี รวมทั้งสามารถใช้สิทธิของพวกเขา โดยไม่ได้รับการเลือกปฏิบัติ เสรีภาพส่วนบุคคลให้มีสิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างเสรี รวมถึงทางเลือกชีวิตสำคัญ ๆ ได้แก่ การให้คุณค่า คู่ครอง อาชีพและการลูก เสรีภาพบางครั้งเป็นความท้าทายต่อกรอบประเพณีเดิมด้วย เนื่องจากเสรีภาพเสนอว่า ปัจเจกบุคคลควรมีทางเลือกของเขาเอง ทั้งนี้ทางเลือกดังกล่าวที่เราตัดสินใจเลือกอาจกระทบต่อบุคคลอื่น ทำให้การตัดสินใจจืดจาง อัตลักษณ์ของเราแต่ละคนย่อมเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ตามมาอย่างแยกกันไม่ออก สำหรับตัวอย่างชุมชนในระดับโรงเรียน นักเรียนย่อมสามารถแบ่งปันประสบการณ์และการทำงานที่เขามีสิทธิที่จะเลือก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษาหรืออาชีพในอนาคต

ความหลากหลายและพหุนิยม : สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมพหุนิยม ปัจเจกบุคคลต่างใช้สิทธิและเสรีภาพของตน ปัจเจกจึงเป็นผู้สร้างความเป็นพหุนิยม ที่มีทางเลือกของวิถีชีวิตที่หลากหลาย มีผลประโยชน์และสิ่งที่แต่ละคนให้ความสำคัญต่าง ๆ กันไปตามทรัพยากร รายได้และทรัพย์สินที่แต่ละคนถือครองอยู่ ขณะที่สังคมยังมีความหลากหลายในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความแตกต่างในเรื่องเพศสภาพ ชาติกำเนิดชนชั้น อายุ ประเภทของการเรียนรู้ ภูมิภาค ศาสนาและการให้คุณค่า สังคมพหุนิยมได้สร้างความท้าทายที่สำคัญ เช่น ชุดคุณค่าใดที่สมาชิกในชุมชนหนึ่ง ๆ ยอมรับได้ ทั้งนี้เสถียรภาพของชุมชนที่มีฐานของสิทธิมนุษยชนย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของรัฐประชาธิปไตยนั้น ๆ ว่า สามารถสร้างหลักประกันให้กับชุมชนนั้นได้มากน้อยเพียงใด มโนทัศน์เรื่องนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับโรงเรียน ด้วยการให้นักเรียนเรียนรู้เพื่อเข้าใจและจัดการกับความหลากหลายและพหุนิยมในฐานะที่เป็นความท้าทายหนึ่ง ๆ แน่แน่นอนว่า จะต้องเผชิญกับปัญหาและความเสี่ยงที่มาพร้อมกับโอกาส

ความรับผิดชอบ : เสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงมีแต่ขณะเดียวกันต้องยอมรับในข้อจำกัดของเสรีภาพพร้อมกันไปด้วย ตัวอย่างเรื่องนี้ในห้องเรียน ได้แก่ นักเรียนทุกคนควรได้รับเวลาที่เท่ากันในการพูดของแต่ละคนและตั้งใจฟังเพื่อนร่วมชั้นพูดเช่นเดียวกัน สำหรับในระดับสังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ หากสังคมหนึ่ง ๆ ที่มีการแข่งขัน มีการกระจายรายได้และสวัสดิการที่ไม่เท่าเทียมกันย่อมส่งผลต่อโอกาสในชีวิตที่แตกต่างกันและส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพของแต่ละคนตามมาด้วย ในสังคมประชาธิปไตยแม้จะยึดเสียงส่วนใหญ่แต่เสียงส่วนน้อยต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อสร้างหลักประกันให้การยึดโยงของสังคมโดยรวมจริงอยู่ว่า การสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพกับความเท่าเทียมอาจไม่ใช่เรื่องง่ายนัก หนทางที่จะช่วยนำไปสู่ความสมดุลคือการสร้างให้เกิดความ

รับผิดชอบส่วนบุคคล พร้อม ๆ กับการสร้างความสมดุลโดยผ่านการตัดสินใจทางการเมือง ทั้งสองวิธีนี้ล้วนมีความจำเป็นพอ ๆ กัน และแต่ละวิธีไม่ว่าจะเป็นรับผิดชอบส่วนบุคคลหรือวิธีการตัดสินใจทางการเมืองล้วนมีข้อจำกัด ซึ่งกฎหมายไม่สามารถดูแลในทุกเรื่องทุกราวของสมาชิกในสังคมได้ ดังนั้น ชุมชนที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนจึงต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความจริงในเรื่องนี้ และมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองตลอดจนคำนึงถึงความต้องการของผู้อื่น

ความขัดแย้ง : เนื่องจากความแตกต่างทางความคิด ความต้องการ ผลประโยชน์ และความเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในสังคมพหุนิยม หลายคนอาจมองว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องอันตราย เราควรอยู่ในสังคมปรองดอง แต่ในชีวิตจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ก่อนอื่นเราต้องมีมุมมองว่า ความขัดแย้งที่มาจากความต้องการที่แตกต่างกันไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตายหรือเป็นอันตรายต่อชีวิต หากแต่เป็นเรื่องปกติธรรมดาและความขัดแย้งเป็นเหรียญสองด้านที่สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่สร้างสรรค์ได้ สิ่งที่เราควรต้องเพิ่มเติมคือ องค์ความรู้และทักษะการจัดการหรือแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นพลังสร้างเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและด้วยสันติวัฒนธรรม เช่น การฟังกันและกันโดยไม่ด่วนตัดสิน การสื่อสารอย่างสันติ การสานเสวนา การเจรจาต่อรองกันด้วยเหตุและผล นักเรียนจึงควรจะเรียนรู้เป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับกรอบ กติกา และวัฒนธรรมทางการเมืองที่ต่างเคารพซึ่งกันและกันเพื่อให้มีพื้นที่สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่างและสามารถโต้แย้งกันได้ โดยที่ระดับกลุ่มคนและระดับปัจเจกบุคคลสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขาและได้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในการถกเถียงเรื่องหนึ่ง ๆ อย่่างไรก็ตาม ในการถกเถียงหรือต่อรองกัน ทุกฝ่ายควรจะเตรียมพร้อมสำหรับการต่อรองที่นำไปสู่จุดที่มีความลงตัว ทั้งนี้ความลงตัวที่ทุกฝ่ายยอมรับจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อแต่ละฝ่ายต่างมีทัศนคติที่สร้างสรรค์และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ผ่านการถกเถียงหลากหลายมุมมองบนฐานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แต่ละคนยืนอยู่ ตามหลักการทั่วไปความขัดแย้งเกี่ยวกับการกระจายทรัพยากรมีแนวโน้มที่จะหาจุดประนีประนอมของฝ่ายต่าง ๆ ได้ ด้วยตัวเลขหรือเม็ดเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่งที่แต่ละฝ่ายต่างยอมรับ ขณะที่ความขัดแย้งเกี่ยวกับอุดมการณ์ การให้คุณค่าหรือชาติกำหนด การหาทางออกที่เป็นจุดประนีประนอมจะแตกต่างกันออกไป

กติกาและกฎหมาย : กฎหมายทำหน้าที่วางกรอบในเชิงสถาบันแบบทางการสำหรับชุมชนที่ เป็นประชาธิปไตยและคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ตามหลักการแล้ว ทุกคนถูกคาดหวังว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายเพราะ การออกกฎหมายเป็นสิ่งที่ผ่านความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ อย่างน้อยก็ในระบอบรัฐสภา ซึ่งสมาชิกล้วนมาจากการเลือกตั้งทั่วไป หรือบางครั้งกฎหมายอาจเป็นผลมาจากการลงประชามติ กฎหมายหนึ่ง ๆ ย่อมคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและมีกระบวนการพิจารณาที่มุ่งไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้กระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ส่วนการสร้างกติกาใด ๆ ก็มีเป้าประสงค์ในลักษณะเดียวกันเพียงแต่ว่าที่มาของกติกาอาจมาจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ซึ่ง

ปรากฏทั้งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้คำถามที่สำคัญก็คือ หากเรารู้สึกว่า กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับไม่มีความเป็นธรรมหรือไม่ยุติธรรมแล้ว ? เราพบเห็นกรณีแบบนี้ผ่าน การแสดงออกที่เรียกว่าอารยะขัดขืนในหลายกรณี พลเมืองจำนวนมากจึงตั้งใจที่จะแสดงออกให้เห็นว่า พวกเขาไม่พอใจและต้องการท้าทายว่า กฎหมายที่ออกมาชิ้นนั้นไม่มีความเป็นธรรมเพียงพอหรือ ละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้การแสดงออกในหลายรูปแบบดังกล่าวจึงมีเป้าหมายเพื่อที่จะนำมาสู่การ ถกเถียงหรือให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น ๆ ด้วยเหตุที่บริบทของสังคมในมิติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเป็น เช่นนี้ ดังนั้น นักเรียนจึงควรได้รับความเข้าใจและมีความสนุกหรือพึงพอใจต่อการใช้เหตุผลหรือวิชา วิธีระหว่างสิ่งที่เรียกว่า “สิทธิของเสรีภาพและการคุ้มครองตลอดจนข้อจำกัดผ่านกรอบการทำงานเชิง สถาบัน” พวกเขาควรได้รับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ว่า หากกรอบการทำงานนี้ถูกเพิกถอนหรือ ยกเลิกไป เสรีภาพอาจกลับกลายเป็นอนาธิปไตยหรือภาวะที่ไร้รัฐ และนำไปสู่ติกาว่าด้วยความรุนแรง นักเรียนควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ลักษณะนี้ในโรงเรียน การเปิดพื้นที่ให้พวกเขาได้ใช้เสรีภาพ และกาสร้างสรรค์ และพวกเขาอาจเป็นผู้มีส่วนในการปฏิรูปกฎกติกาของโรงเรียนที่สะท้อนความไม่ เป็นประชาธิปไตยหรือกติกาที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

รัฐบาลและการเมือง : มโนทัศน์หลักว่าด้วยการเมืองให้ความสำคัญกับลักษณะของ การเมืองเป็นกระบวนการยุติความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา ขณะที่รัฐบาลดูแลให้การตัดสินใจทาง การเมืองเกิดขึ้นภายใต้กรอบการทำงานหนึ่ง ๆ ในระดับโรงเรียนที่ปกครองแบบประชาธิปไตยควรให้ นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมและสร้างแรงกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งเพื่อจัดการเรื่องที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและมีส่วนร่วมในการกำหนดนิยามความหมายเป้าประสงค์ ในเรื่องนั้น ๆ คำว่า รัฐบาลและการเมือง จะสังเกตได้ว่าเป็นมโนทัศน์ที่คู่กัน ทั้งสองสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับ บริบทของการตัดสินใจทางการเมืองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ขณะที่รัฐบาลเน้นไปที่มิติเชิงสถาบัน การ จัดลำดับชั้น ส่วนการเมืองเป็นมิติที่ไม่เป็นทางการ เป็นส่วนที่ทำหน้าที่เสริมประกอบและม ีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบเชิงสถาบัน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนหรือการเมืองระดับภาค หรือชาติ จะพบว่า สถาบันไม่สามารถจัดการกับปัญหาหรือเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้ ดังนั้นพลเมืองต่าง ก็ต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและความขัดแย้งด้วยตัวเองด้วยนอกเหนือจากการพึ่งพาความเป็นสถาบัน อย่างรัฐบาลหรือกฎหมายเท่านั้น

ความเท่าเทียมและเสรีภาพ : โปรดสังเกตว่า เราตั้งใจที่จะกล่าวถึงมโนทัศน์ทั้งสอง อย่างนี้พร้อมกัน เนื่องจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าหลักของสิทธิมนุษยชน หลักการพื้นฐาน ของความยุติธรรมที่สร้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกรอบของกฎหมาย คือ ความเท่าเทียมที่ไม่เลือก ปฏิบัติ และเสรีภาพผ่านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มโนทัศน์สองเรื่องนี้มีลักษณะของการยื้อ กันไปมาระหว่างเสรีภาพกับความเท่าเทียม ยกตัวอย่างเช่น ในชั้นเรียน นักเรียนมีเสรีภาพในการ แสดงความคิดเห็น แต่ละคนต้องมีเวลาจำกัดเพื่อให้ทุกคนได้มีจำนวนนาที่พูดที่เท่ากันในการแสดง

ความเห็นต่อหัวข้อหนึ่ง ๆ นักเรียนอาจกังวลใจว่า แล้วจะมีเวลาพูดประเด็นครบที่ต้องการถกเถียงได้อย่างไรในเวลาจำกัด ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนควรเรียนรู้คือการพัฒนาความสามารถในการสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกและความเท่าเทียมในโอกาสที่จะได้รับการนำเสนอเรื่องหนึ่ง ๆ ความหมายของ “ความรู้ความเข้าใจ” (Competence) ในที่นี้ จึงเกี่ยวข้องกับ 1) ทักษะในเรื่องภาษาที่จะใช้สื่อสาร 2) ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเรื่องที่กำลังพูดคุยกัน 3) ความพอใจหรือเห็นด้วยกับกรอบการทำงานของกติกาในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพกับความเท่าเทียม

นักเรียนควรได้เรียนรู้การใช้สิทธิในเรื่องเสรีภาพ เช่น การแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พวกเขาต้องเรียนรู้ในเรื่องที่ท้าทายเมื่อพบเห็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อตัวพวกเขาและต่อผู้อื่น ขณะที่ครูต้องมีความตระหนักในเรื่องเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ไม่เท่าเทียม โอกาสของการเรียนรู้ที่มีรากฐานแตกต่างกัน เช่น การศึกษาและรายได้ของผู้ปกครอง ภูมิหลังทางวัฒนธรรมและชาติกำเนิด จริงอยู่ว่าสังคมและโรงเรียนไม่อาจจะบรรลุถึงการกระจายรายได้และโอกาสที่เท่าเทียมกันได้ แต่สิ่งที่โรงเรียนและสังคมสามารถสร้างหลักประกันได้คือการสร้างเงื่อนไขเบื้องต้นที่เท่าเทียมกันให้ได้มากที่สุด ยกตัวอย่าง ในโรงเรียน

หลักการความเท่าเทียมไม่ได้หมายความว่า ครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยวิธีการเดียวกันหมด ครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนในแนวทางที่สอดคล้องกับความจำเป็นของพวกเขา แนวทางแบบนี้จึงเป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงมิติทางด้านสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกับประชาธิปไตยความเท่าเทียมเป็นมโนทัศน์ที่ใกล้เคียงกันมาก

สื่อ : สังคมสมัยใหม่ สร้างให้เราสัมผัสการณ์อยู่ในสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรมการสื่อสาร (Media Culture) สื่อเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงออก การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมทางการเมือง การควบคุมรัฐบาลและการตัดสินใจทางการเมือง ตลอดจนการกำหนดวาระทางสังคม ในสังคมที่มีความซับซ้อน มีเรื่องท้าทายที่เราต้องทำความเข้าใจ เราต้องมีการพึ่งพาสื่อมากขึ้นสื่อเปิดให้มีเครื่องมือและโอกาสใหม่ ๆ ในการสื่อสารและมีส่วนร่วม แต่ขณะเดียวกันก็อาจเป็นตัวก่อให้เกิดการชักใยทางการเมืองและอาชญากรรมได้ด้วย ด้วยความที่สื่อเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บอกเล่าและผู้ขายของหรือกระตุ้นการบริโภคไปพร้อมกัน นักเรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะ ความสามารถเกี่ยวกับการรับและส่งสื่อ ทั้งในแง่ที่ว่า จะสร้างข้อความในสื่ออย่างไร รวมทั้งควรมีความสามารถในการถอดรื้อข้อความที่ปรากฏในสื่อพร้อมกันไปด้วย หรืออาจกล่าวโดยรวมว่าเป็นทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

มโนทัศน์หลักข้างต้นเหล่านี้ ล้วนเป็นพื้นฐานในการวางกรอบแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย และได้ถูกนำมาประยุกต์เพื่อวางกรอบในการจัดทำหลักสูตร ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำมโนทัศน์ข้างต้นมาปรับใช้อย่างเหมาะสมในขั้นตอนการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ภายใต้หลักสูตรที่พัฒนา

5.4 แนวทางและการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองผู้ตื่นรู้

วิธีการที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีวิธีการที่หลากหลาย จำเป็นต้องเลือกใช้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอจากนักวิชาการต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564, หน้า 160-166) ได้กล่าวว่า หลักการของการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลัก 5 ประการได้แก่ ประการที่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ประการที่ 2) การจัดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by doing) ประการที่ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learning by doing) ประการที่ 4) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ชี้นำความคิด (Prohibition Against Imposition of point of view) และ ประการที่ 5) การจัดการเรียนรู้ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง (Prohibition Against Political Bias-nonpartisan Learning)

โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์หลักในการเรียนรู้ (Learning Concepts) กับวิธีการพัฒนาความสามารถและทักษะของผู้เรียน อยู่ที่การเปิดให้ผู้เรียนได้บอกเล่า ยกตัวอย่าง ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ ถกเถียง อภิปรายถึงความสำคัญ และเหตุผล เพื่อนำไปสู่การนำเสนอการแก้ไขปัญหาและปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับหลักการในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ในแต่ละมโนทัศน์ได้ตามเหมาะสม ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างมโนทัศน์หลักในการเรียนรู้ ที่รวบรวมขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: ครูผู้สอนสามารถใช้วิธีทัศนหรือการอ่านข่าวเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ข้อถกเถียงในประเด็นสิทธิมนุษยชน โดยสามารถเลือกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก และใช้รูปแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อเปิดให้ผู้เรียนได้นำเสนอความเห็น ยกตัวอย่าง ตลอดจนอภิปรายแลกเปลี่ยนถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

2. การมีความซื่อสัตย์สุจริต และการมีความกล้าหาญทางจริยธรรมเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม: รูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้มโนทัศน์นี้ ครูผู้สอนสามารถนำกรณีศึกษาบุคคลตัวอย่าง ทั้งที่เป็นพลเมืองทั่วไป หรือ ข้าราชการ ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนจากบุคคลจริง รวมทั้งเปิดให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3. การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม เป็นสำคัญ ความสำนึกในความเป็นเจ้าของโรงเรียน ชุมชนท้องถิ่น ประเทศและโลก: รูปแบบการจัดการที่ครูสามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนา

ความสามารถและทักษะในเรื่องนี้ของผู้เรียน ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มย่อยหรือการอภิปรายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความเห็นและอภิปรายในประเด็นข้อขัดแย้งที่หลากหลาย และตระหนักถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม

4. การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และการเคารพสิทธิผู้อื่น: ครูผู้สอนสามารถใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนบอกหรือแสดงบทบาทที่สะท้อนความเข้าใจ ค่านิยม และการตัดสินใจของตนและเปิดให้มีการอภิปรายถึงเหตุผล ความเข้าใจที่แตกต่าง เคารพในความหลากหลาย เรียนรู้ที่จะรับฟัง โต้แย้ง ปรับเปลี่ยนมุมมองและหาข้อสรุปร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิผู้อื่น

5. การใช้สิทธิโดยไม่ละทิ้งหน้าที่ของตนตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม และความมีวินัยในตัวเอง: เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมือง เช่น สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน เสรีภาพฯ เลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ รักษาผลประโยชน์ของชาติ ปกป้องประเทศ ช่วยเหลือราชการ และส่วนรวมสืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนสามารถใช้วิธีการ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักและเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

6. การรู้จักเสรีภาพและการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ รวมถึงการเคารพเสรีภาพของผู้อื่น: ผู้สอนสามารถใช้กรณีศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กรณีตัวอย่างที่มีแนวปฏิบัติถูกต้องและไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพอย่างไม่รับผิดชอบ การไม่เคารพเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อเปิดให้มีการอภิปรายถกเถียงถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องรู้จักใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบและเคารพเสรีภาพของผู้อื่นและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

7. การรักความเสมอภาคและความยุติธรรม ใช้รูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมติที่แตกต่างกันในประเด็นถกเถียงเรื่องความเสมอภาคและความยุติธรรมถึงมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับความรู้ด้านกฎหมายมุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและอธิบายเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องรักความเสมอภาคและความยุติธรรม

8. การยึดหลักภราดรภาพและความเป็นพหุนิยมและการเคารพความแตกต่าง: การแสดงละคร เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ ที่ครูสามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกของบุคคลกลุ่มอื่นที่มีความแตกต่างจากตนผ่านการแสดงละคร เช่น ความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ถิ่นกำเนิด ความพิการ สภาพร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักภราดรภาพและความเป็นพหุนิยม และการเคารพความแตกต่างและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

9. สันตวิธีและการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันตวิธี: เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด ความเข้าใจมุมมอง และค่านิยม ครูใช้รูปแบบสถานการณ์จำลอง และการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนที่แสดงในบทบาทสมมติได้นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความเห็น และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเข้าใจหลักสันตวิธีและการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันตวิธี

10. สิทธิมนุษยชน: การใช้กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิผู้บริโภค สิทธิชุมชน สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง และอภิปรายความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดถือสิทธิมนุษยชน

11. การรู้เท่าทันสื่อ: ครูสามารถใช้กรณีศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อสารมวลชนเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความเห็น ยกตัวอย่าง และอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผล การเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอ การแยกแยะความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง การคิดไตร่ตรอง และเลือกรับอย่างเป็นเหตุเป็นผล

12. การเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบันด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การใช้กรณีศึกษาจากข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีประเด็นน่าเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันคัดสรรมา เพื่อให้ผู้เรียน บอก ยกตัวอย่างและอภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องเรียนรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ปัจจุบัน และนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

13. การมีจิตสำนึกรวมหมู่ การทำงานเป็นหมู่คณะ และการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน: การเรียนรู้ด้วยการทำงานและการแก้ไขปัญหาเป็นหมู่คณะ เพื่อให้เห็นคุณค่า และเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นหมู่คณะ

14. การคิดอย่างมีวิจารณญาณในระบอบประชาธิปไตย ความมีเหตุมีผล: มโนทัศน์ การเรียนรู้ที่ครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้จากการตั้งคำถาม การวิจัย ค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การโต้แย้ง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการคิดสืบสาวหาสาเหตุ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดเปรียบเทียบ การคิดประเมินค่าและการตัดสินใจ รูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การสนทนาแบบโสเครตีส และการพูดคุยปรัชญาในห้องเรียน ในประเด็นที่เป็นที่น่าถกเถียงต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด คิดอย่างมีคุณภาพ มีหลักคิด และมีเหตุผลขึ้น

15. ทักษะการสื่อสารในระบอบประชาธิปไตย: ครอบคลุมถึงการฟัง การอ่าน การค้นคว้า การจับใจความ การสรุปความ การย่อความ การขยายความ การตีความ การแปลความ การพูด การเขียน การโต้เถียง การอภิปราย การวิจารณ์ประเด็น การไม่วิจารณ์บุคคล การกล้าแสดงออก และการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การพัฒนาความสามารถและทักษะนี้ สามารถใช้การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และการแสดงบทบาทสมมติ ฝึก

ฟัง อ่าน ค้นคว้าและทักษะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสื่อสารกันในระบอบประชาธิปไตยได้เข้าใจกันอย่างมีประสิทธิภาพ

16. การยึดหลักเสียงข้างมากและการเคารพเสียงข้างน้อย: การแสดงบทบาทสมมติสามารถนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในชีวิตจริง โดยเปิดให้ผู้เรียนได้อภิปรายถึงความสำคัญและเหตุผลที่พลเมืองยึดหลักเสียงข้างมากและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องการพัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ พฤติกรรมและการทำงานของตนเองอยู่เสมอ มโนทัศน์การเรียนรู้สามารถพัฒนาความสามารถและทักษะได้ผ่านการอภิปรายกลุ่มย่อยหรือการอภิปรายในชั้นเรียน

17. การมีจิตสาธารณะและการมีจิตอาสา การมีส่วนร่วมช่วยครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ความสามารถและทักษะนี้สามารถใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ โดยให้ผู้เรียนสำรวจปัญหา เสนอวิธีการแก้ปัญหา อภิปรายทางเลือกในการแก้ปัญหา ตัดสินใจด้วยการลงมติ หรือใช้ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือด้วยกันด้วยเหตุผลโดยไม่ต้องลงมติ วางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการสรุปงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ การคิด เจตคติและค่านิยมทักษะ พฤติกรรมและการนำไปใช้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ตั้งคำถาม ค้นคว้าได้อย่างเป็นระบบ คิดวางแผนและลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ต้นตอของปัญหาเพื่อผลที่ยั่งยืน ยุติธรรมและสามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง

18. การมีส่วนร่วมทางการเมือง: ประกอบไปด้วย การมีความสนใจการเมือง การติดตามข่าวสารเมือง และหลักธรรมาภิบาลและการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมือง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นทางการเมืองกับผู้อื่น การใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ การร่วมกิจกรรมรณรงค์ทางการเมือง การเมืองภาคพลเมือง เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การเข้าชื่อถอดถอน การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

19. ความรู้พื้นฐานทางการเมือง: ประกอบด้วย ความหมายและความสำคัญของการเมืองการปกครอง ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับรัฐ ระบอบการเมืองการปกครองเผด็จการและประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจกับระบอบการเมืองการปกครอง ทูนิยม และสังคมนิยม เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหมายหลักการ ความเป็นมา รูปแบบ วิธีการ ข้อดี ข้อเสีย ทั้งนี้ ครูผู้สอนสามารถใช้วิธีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอหน้าชั้นเรียน และรูปแบบการสนทนาแบบโสเครติส เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ด้านประชาธิปไตย รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย หรืออภิปรายในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจชีวิตกับการเมือง การเมืองในชีวิตประจำวัน การเมืองกับคุณภาพชีวิต การเมืองกับการจัดสรรภาษีอากร งบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากร

วัชรฤทัย บุญธินันท์ (2565) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ได้อธิบายไว้ว่ากระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญานั้นสามารถทำได้

หลายแบบ ในที่นี้วัชรฤทัย บุญธินันท์ได้ออกแบบไว้ร่วมกับคณะทำงานวิชาการไว้ 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เตรียมการ (Warm Up) เป็นการใช้กิจกรรมละลายพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เรียน เตรียมความพร้อมทางอารมณ์ให้กับผู้เรียน ชี้แจงเรื่องกติกากิจการทำกิจกรรม

2. นำเสนอตัวกระตุ้น (Presenting Stimulus) เป็นขั้นตอนที่อาจใช้สื่อวิดีโอ ภาพ บทความ เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ เพื่อจุดประเด็นในการตั้งคำถามสนทนา ให้ผู้เรียนลองเริ่มแสดงความคิดเห็นจากสิ่งกระตุ้นที่ได้รับโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเอง

3. การตั้งคำถามและเลือกคำถาม (Question Making and Question Choosing) อาจใช้วิธีจับคู่สนทนากับผู้เรียนร่วมกัน ให้ผู้เรียนออกแบบคำถามและคัดเลือกหัวข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนา พร้อมให้เหตุผลประกอบว่าทำไมจึงเลือกคำถามนั้นมาเป็นหัวข้อในการสนทนา

4. การสืบสอบ/สนทนา (Inquiry/Enquiry) การสนทนาดำเนินไปโดยมีผู้เรียนเป็นหลัก ผู้สอนมีหน้าที่สนับสนุน ช่วยเหลือให้บทสนทนาดำเนินต่อไปอย่างสร้างสรรค์

5. การสะท้อนคิด (Reflection) ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ทุกครั้งหลังบทสนทนาจบลง ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนสะท้อนสิ่งที่ตนเองมองเห็นจากกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในแง่ของกระบวนการที่ใช้กิจกรรม เนื้อหาสนทนา บรรยากาศสนทนา รวมถึงให้ผู้เรียนได้ลองประเมินตนเอง

วรินทร์ สิริพงษ์ภัทร (2566) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสให้แก่ผู้เรียนเป็นอีกหนึ่งวิธีการหลีกเลี่ยงจากวิถีของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีการเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบพุทธรพัสัยของ Bloom สอนให้ผู้เรียนได้กระตุ้นคิดจากคำถามในแต่ละประเภท สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดขั้นสูงหรือการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองตื่นรู้ ประเด็นสำคัญคือการนำสิ่งที่ได้จากการตั้งคำถามไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการตั้งคำถามมีทั้งหมด 8 ประเภทดังนี้

1. คำถามเพื่อเปิดความคิด: จุดประกายความคิด เน้นให้ผู้เรียนตอบอธิบาย เช่น ผู้ตอบเล่าเรื่องราวของนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาโดยผู้ถามจะไม่ร่วมสนทนาใด ๆ จะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับฟังการอธิบายนั้นเท่านั้น ดังนั้นการตั้งคำถามส่วนนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการจุดประกายหัวข้อของการสนทนาในขั้นต่อไป ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะได้ทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีต่อหัวข้อการสนทนา ซึ่งการตั้งคำถามในขั้นนี้ตรงกับ ขั้นตอนการจำ (Remember) ของ Bloom คำถามในระดับนี้จะเป็คำถามที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนความรู้และข้อมูลของผู้เรียนที่

เรียนมาก่อนแล้วเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการคิดระดับสูงขึ้นไป เช่น ในช่วงนั้น (ระบุเหตุการณ์สำคัญ) รัฐบาลไทยมี “ใคร” เป็นนายกรัฐมนตรี หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจนถึงปัจจุบันมีกี่ฉบับ

2. คำถามเพื่อให้สร้างความเข้าใจแจ่มชัด: เป็นการถามที่ผู้ถามจะคอยขัดเกลาความคิดของผู้เรียนสลับไปกับการตั้งคำถามต่อยอด ดำเนินไปในลักษณะเช่นนี้จนกว่าจะได้ความชัดเจนของเนื้อหา เช่น เมื่อผู้เรียนอธิบายถึงนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา ผู้ถามจะถามคำถามเพื่อให้ชัดเจนว่านักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาดังกล่าวนั้นคือนักเรียนกลุ่มไหน ทำไมถึงมีแนวคิดเช่นนั้น จะสามารถยกตัวอย่างใดประกอบได้หรือไม่

3. คำถามเพื่อขบคิดความแจ่มชัดนั้นให้เกิดเป็นมโนทัศน์: เป็นการถามเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาถึงแนวคิดที่ตนได้ตอบจากขั้นตอนก่อนหน้าให้เกิดเป็นภาพชัดเจนภายในจิตใจ เช่น ให้ผู้เรียนนึกถึงภาพของนักเรียนที่หลุดจากการศึกษา จินตนาการภาพเชื่อมโยงเป็นใยเครือข่ายไปหาเหตุผลและผลอันก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวหมายถึงการพูดคุยในรูปของนามธรรมภายในจิตจะแสดงตัวตนชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ซึ่งการตั้งคำถามในข้อ 2 และ 3 นี้ตรงกับ ขั้นการเข้าใจ (Understand) ของ Bloom เป็นขั้นการที่ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายของเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ การนำมาใช้ในการถามได้แก่ เพราะเหตุใด หมายความว่าอย่างไร เช่น อธิบายความแตกต่างระหว่างคนไร้บ้านกับวณิก หรือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคืออะไร

4. คำถามเพื่อแสวงหาสมมุติฐานอื่นหรือก่อให้เกิดสมมุติฐาน: เป็นการถามเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดในมุมมองที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดเดิม ในขั้นตอนนี้ประเด็นหลักคือการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองตามความคิดเห็น แนวคิด ความเชื่อ เพื่อให้เกิดการประเด็นคำถามต่อเนื่องไป เช่น ผู้เรียนเห็นมโนภาพของนักเรียนที่หลุดจากการศึกษาชัดเจนแล้ว แล้วคนอื่นในวงสนทนามีความคิดเห็นแตกต่างออกไปหรือไม่ มีความคิดเห็นอย่างไร เชื่อเช่นนั้นหรือไม่ แล้วมีความเชื่ออย่างไร ผู้อื่นนอกวงสนทนาแห่งนี้ละมีความเชื่อเช่นไร (เป็นการสืบค้นความคิดเห็นจากแหล่งข้อมูลอื่นเพิ่มเติม)

5. คำถามเพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมุติฐานนั้น: เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนได้ใส่ใจกับแนวความคิดหรือมโนทัศน์มากยิ่งขึ้น คือการหาเหตุและผลในการรองรับแนวความคิดดังกล่าว เพื่อสนับสนุนแนวคิดนั้นให้มีความชัดเจนมากขึ้น เป็นการถามเพื่อสร้างคุณค่าให้ความคิด เป็นการถามเพื่อเพิ่มคุณค่าในลักษณะที่มีความเป็นหลักวิชาการมากขึ้น โดยปราศจากข้อคิดเห็น มีการหาหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนรองรับแนวคิดดั้งเดิมที่สามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่แนวคิด

ซึ่งการตั้งคำถามในข้อ 4 และ 5 นี้ตรงกับ ขั้นการวิเคราะห์ (Analyze) ของ Bloom เป็นการเรียนรู้อันถึงระดับที่ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างส่วนประกอบของสรรพสิ่ง เช่น

องค์กร สิ่งของ ระบบ หรือทฤษฎีต่าง ๆ ได้และการบอกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งนั้นได้ สังเกตได้ผ่านการให้เปรียบเทียบ การให้บอกความแตกต่างการจำแนกแยกแยะ การวิพากษ์วิจารณ์ นักเรียนคิดว่า ปัญหาคนไร้บ้านมีสถาบันทางสังคมใดเกี่ยวข้องบ้าง อย่างไร คิดเห็นอย่างไรนักเรียนคิดว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีองค์ประกอบใดบ้าง แล้วคิดว่าเป็นอย่างไร

6. คำถามเพื่อขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ : เป็นการย้อนคำถามอีกครั้ง ผ่านการแสดงความคิดเห็นแบบอุปนัย เช่น ผู้เรียนตั้งสิ่งที่เป็นเฉพาะเจาะจงเรียงเรียงเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคำนิยามอื่น ๆ ในสังคมโลกแล้วสังเคราะห์เฉพาะแก่นสำคัญเพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประเด็นหลักสำคัญ เช่น สิ่งเฉพาะเจาะจงคือ นักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา เปรียบเทียบกับนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาในประเทศต่าง ๆ ที่บริบทมีความใกล้เคียงกันหรือต่างกัน เพื่อหาคำจำกัดความที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษานั้นมีลักษณะและองค์ประกอบอย่างไร ซึ่งการตั้งคำถามในข้อนี้ตรงกับ ขั้นการประยุกต์ใช้ (Apply) ของ Bloom เป็นคำถามให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มาถึงขั้นประยุกต์ใช้ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ การสาธิต บอกวิธีใช้ การเตรียมการเพื่อนำความรู้ไปใช้ การแก้ปัญหา คำที่มักนำมาใช้ในการตั้งคำถามได้แก่ แสดงแนวทางในการแก้ปัญหา เช่น เราจะช่วยเหลือกลุ่มคนไร้บ้านได้อย่างไร หรือแนวทางการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

7. คำถามเพื่อให้อนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น: เป็นการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้พยากรณ์แนวคิดที่น่าเสนอหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูลมาแล้วว่า หากแนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นจริงผู้จะเป็นเช่นไร เกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ อาจมีผลใดตามมาภายหลังอีกหรือไม่อย่างไร ขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนถึงทิศทางและจุดหมายโดยการตั้งคำถามกับตนเอง ซึ่งการตั้งคำถามในข้อนี้ตรงกับ ขั้นการประเมินผล (Evaluate) ของ Bloom ผู้เรียนสามารถตัดสินใจหรือพิจารณาตัดสินผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยมาตรฐานหรือเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องอ้างอิง สังเกตได้ผ่านการประเมินผล เลือกระเมินค่า แสดงความคิดเห็น เช่น มีแนวทางแก้ปัญหาทางปัญหาในประเด็นดังกล่าวหรือไม่แล้วมีหนทางอื่นที่ดีกว่านี้อีกไหม นักเรียนคิดว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดีหรือไม่ ควรใช้หรือไม่ควรใช้ แล้วคิดว่าเป็นอย่างไร

8. คำถามเพื่อพิสูจน์คำจำกัดความ: เป็นคำถามที่เน้นการตรวจสอบ พิสูจน์คำจำกัดความ แนวคิดที่ผู้เรียนอภิปรายมาทั้งหมด โดยใช้วิธีการนิรนัย คือเมื่อเราได้ข้อสรุปของ นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาแล้วนั้น ลองเปรียบเทียบกับนักเรียนในกลุ่มอื่นที่สังคมโลกให้ความสำคัญว่ามีความใกล้เคียงหรือเข้าข่าย นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาหรือไม่ หรือเมื่อได้ข้อสรุปจากการศึกษานักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาสามารถหาที่มาของปัญหาได้แล้ว เปรียบเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ด้านการศึกษาของนักเรียนในสังคมว่ามีเครือข่ายปัญหาที่เชื่อมโยงกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งการตั้งคำถามในข้อนี้ตรงกับของ ขั้นการสร้างสรรค์ (Create) Bloom เป็นขั้นสูงสุดของลำดับขั้นทางพุทธิ

พิสัยของ Bloom คือสามารถสรรค์สร้างสิ่งใหม่ทางวิชาการผ่านการสังเคราะห์ โดยสังเหตุพฤติกรรมจากการสร้างสรรค์ การวางแผน การตั้งคำถาม เช่น เสนอแนวทางใหม่เพื่อแก้ปัญหาคนไร้บ้านที่ไม่เคยมีได้หรือไม่ หรือสามารถพัฒนาแนวคิดการพัฒนาที่เคยมีใหม่หรือไม่ นักเรียนคิดว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถพัฒนาเพื่อให้เกิดแนวทางใหม่ที่ดีกว่าได้อย่างไร

แผนภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ของการตั้งคำถามโสเครติสร่วมกับคำถามตามพุทธิพิสัยของบลูมเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นพลเมืองรู้

ที่มา: วรินทร์ สิริพงษ์ฉัตร (2566)

หลักการใช้คำถามดังกล่าวนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้คำถามตามแนวคิดขั้นตอนทางพุทธิพิสัยของบลูม (Bloom's Taxonomy) ผู้สอนควรใช้คำถามในหลายลักษณะ โดยประเภทของคำถามที่ควรนำมาใช้ได้แก่ คำถามที่ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่าและการนำไปใช้ ตลอดจนควรเป็นคำถามแบบเปิดหรือข้อสอบอัตนัยที่มีความเปิดกว้างในการแสวงหาคำตอบโดยมีเงื่อนไขทางความคิดให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการรองรับ ทั้งนี้นอกจากการบรรลุจุดมุ่งหมายทางวิชาการที่ต้องการแล้วควรสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนด้วย ซึ่งก็จะเป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในด้านการคิดได้เป็นอย่างดีต่อไป สามารถนำมาประกอบใช้ร่วมกับการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการถามเพื่อเกิดการตื่นรู้ในประเด็นการเรียนรู้ผ่านการสนทนา

จากแนวทางและการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตื่นรู้ ผู้วิจัยจะนำไปบูรณาการใช้ในกระบวนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตร โดยการใช้วิธีการเรียนรู้แบบสืบสอบเชิงปรัชญาร่วมกับเทคนิคในการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ

5.5 องค์ความรู้ที่ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

องค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จะมอบให้ผู้เรียนภายใต้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยได้กำหนดขอบข่ายไว้ 3 ประการคือ 1) หลักประชาธิปไตย 2) หลักความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม และ 3) หลักสิทธิมนุษยชน

5.5.1 หลักประชาธิปไตย

เคารพหลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิและอิสรภาพของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็จะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติ เอลิมชัช พันธุ์เลิศ (2564) ได้อธิบายหลักการประชาธิปไตย: หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับหลักการของเสรีภาพ (Liberty) ความเสมอภาค (Equity) และเหตุผล (Rationality) ของปัจเจกชน กล่าวคือ หลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิ (Rights) และอิสรภาพ (Freedom) ของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็จะต้องมีหน้าที่ (Duty) และความรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติ ซึ่งเป็นส่วนรวมของพลเมืองทุกคนด้วย ความคิดความเชื่อทางการเมืองภายใต้กฎหมายเท่าเทียมกัน (All citizens are equal before the law state.) และหลักเหตุผลให้ความสำคัญกับปัจเจกชน หรือพลเมืองที่จะใช้ความคิด ความรู้ อธิบายด้วยเหตุผล และการใช้เหตุผลในการแสดงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น พฤติกรรมความคิดหรือการตัดสินใจใด ๆ ของบุคคลในสังคมประชาธิปไตย จะยึดถือหลักการใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ เพื่อให้การแสดงออกซึ่งความขัดแย้งทางความคิดของบุคคลภายใต้ขอบเขตของการไม่ทำลายล้างแต่เป็นวิธีประนีประนอมอย่างสร้างสรรค์

5.5.1.1 นิยามความหมายของหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองรูปแบบหนึ่ง ในหลากหลายรูปแบบการปกครองซึ่งประเทศไทยเองให้ความสำคัญและยึดหลักประชาธิปไตยทั้งในการปกครอง นิยามความหมายของหลักประชาธิปไตยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร (2564) ประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีกแต่ประชาธิปไตยในสมัยกรีกมีลักษณะที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในปัจจุบัน มารากศัพท์มาจากคำว่า Demos มาจากคำว่า People หรือ ประชาชน และคำว่า Kratein มาจากคำว่า To rule หรือ ปกครอง ดังนั้นจากรูปศัพท์ Democracy หรือ ประชาธิปไตย แปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Rule by people)

ในความหมายอย่างกว้างของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยน่าจะหมายถึงปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติ หรือหลักการที่กำหนดพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หมายความว่า

ทางการเมือง: ประชาชนแต่ละคนควรมีส่วนในการกำหนดนโยบายในการปกครองบ้านเมืองในระดับชาติ

ทางเศรษฐกิจ: ประชาชนมีเสรีภาพในการประกอบการทางเศรษฐกิจ หรือให้บุคคลได้รับหลักประกันในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ หรือได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ได้ลงแรงไป

ทางสังคม: ประชาชนได้รับความยุติธรรมในสังคม ไม่มีการกีดกันระหว่างชนชั้น กลุ่มชน หรือความแตกต่างใด ๆ หรือเกิดระบอบอภิสิทธิ์ชนหรือระบบอุปถัมภ์

ทางวัฒนธรรม: ส่งเสริมค่านิยม แบบแผน หรือประเพณีที่ยึดมั่นในหลักการ ประนีประนอม การใช้เหตุผล การยอมรับนับถือคุณค่าและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ มีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วมร่วมกันเพื่อส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนเพียงฝ่ายเดียว รวมทั้งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงชอบธรรมและเหมาะสมกับกาลสมัย ตลอดจนให้ความสำคัญกับสมาชิกที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เป็นต้น

ประชาธิปไตยในทางกว้างจึงมีความหมายทั้งในรูปแบบการปกครองและเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในแง่ของการปกครองจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลที่เกิดขึ้นนี้จึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการช่วยให้ประชาชนได้บรรลุจุดหมายปลายทางของสังคมการเมือง นั่นคือความผาสุกของประชาชนทั้งปวง ซึ่งหมายความรวมถึง

เสรีภาพ: ที่บุคคลอาจมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสอดคล้องกับหลักการเรื่องความมั่นคง ความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวัสดิการของส่วนรวม

โอกาส: โอกาสที่บุคคลจะสามารถดำเนินงานหรือกิจการต่าง ๆ ตามความต้องการ ทุกคนควรจะได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ตามความสามารถของตัวเอง

ความเจริญ: บุคคลมีโอกาที่จะพัฒนาตัวเอง มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถและบุคลิกภาพของแต่ละคน และศักดิ์และสิทธิ์ในการปกครองประเทศ หรือการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจปกครองตัวเอง

5.5.1.2 หลักการเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย

หลักการเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย เป็นแนวคิดที่สำคัญที่รัฐไทยให้ความสำคัญมาโดยตลอดโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ม.ป.ป.) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคน มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสร้างความเป็น พลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมือง ในวิถีระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญ ต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐ ในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจ อธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้น ทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนี้ ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของ สิทธิในอำนาจอธิปไตย ยังสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบ ประชาธิปไตยโดยตรงและทางอ้อม คือ

1. ประชาธิปไตยทางตรง หรือที่เรียกว่า “การเมืองภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน” เช่น การใช้สิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดด้วยตนเองหรือต้องทำร่วมกับผู้อื่น โดยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมเวทีประชาคม การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น

2. ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือที่เรียกว่า “การเมืองภาคตัวแทน” เป็นการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การเลือกตั้ง อบต. เทศบาล อบจ. เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่แทนประชาชน ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เป็นต้น

ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ ปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ 10 ประการ ดังนี้

1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ รวมตลอดทั้งสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการบรรเทาสาธารณภัย
3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
4. เข้ารับการศึกษอบรมในการศึกษาภาคบังคับ
5. รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

5.5.1.3 หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เป็นการส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สามารถสรุปได้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556) การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น นอกจากจะมี สิทธิและเสรีภาพแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งคือ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในสังคมประชาธิปไตยนอกจากได้กำหนด ในเรื่องของสิทธิเสรีภาพไว้แล้ว ยังได้กำหนดหน้าที่ของประชาชน ไว้อีกด้วย การที่ต้องกำหนดหน้าที่ของประชาชนในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับรัฐไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ได้เกิดความตระหนักว่า ภายใต้การปกครองนี้ประชาชนจะต้อง เสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม และความเจริญก้าวหน้าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่สำคัญ ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมของชนชาวไทยไว้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

และการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยังมีหน้าที่ที่สำคัญอื่น ๆ อาทิ

1. บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย
2. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของ ราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการ ให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความเจริญ ก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดหรือไม่ั้น ส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ความรับผิดชอบของประชาชน ถ้าพื้นฐานความรับผิดชอบต่อ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ดีแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็มักจะขาดเสถียรภาพตามไปด้วย ในเรื่องความรับผิดชอบนั้น สามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ส่วนคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะและ บทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องดำรงตนให้อยู่ใน ฐานะที่ช่วยเหลือตัวเองได้ รู้จักว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ยอมรับ ผลการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้น บุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบ ก่อนว่าสิ่งที่ตนเองทำลงไปนั้นจะมีผลดีผลเสียหรือไม่ และจะเลือก ปฏิบัติแต่สิ่งที่จะก่อให้เกิดผลดีเท่านั้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง มีระดับแตกต่างกันไป เช่น เด็ก เยาวชนต้องรับผิดชอบต่อเรื่องการศึกษาหาความรู้ การช่วยเหลือ ครอบครัวเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ รวมถึงความรับผิดชอบต่อในการ เอาใจใส่ดูแลพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือเครือญาติตามแบบ วัฒนธรรมไทย ในวัยหนุ่มสาวยังต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น การชวนชวายเป็นงานทำ การคิดพัฒนา วิชาชีพให้เกิดความเจริญก้าวหน้า วัยสูงอายุ ต้องมีความ รับผิดชอบต่อในการนำประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองผ่านพบมาถ่ายทอด ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา หรือแม้แต่การอบรมสั่งสอนให้ลูกหลาน เครือญาติประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของ บุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่สังคมขนาดเล็ก ๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากนักน้อย บุคคล ทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อที่ต้องปฏิบัติ ต่อสังคมดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบต่อน้ำที่พลเมือง ได้แก่ การปฏิบัติ ตามกฎระเบียบของสังคม การรักษาทรัพย์สินของสังคม การช่วยเหลือผู้อื่น และการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ การเคารพ เชื่อฟังผู้ปกครอง การช่วยเหลืองานบ้าน และการรักษาชื่อเสียง ของครอบครัว
3. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ได้แก่ ความตั้งใจเรียน การเชื่อฟังครู – อาจารย์ การปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนและ การรักษาสมบัติของโรงเรียน
4. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่ การช่วยตักเตือน แนะนำเมื่อเพื่อนกระทำผิด การช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม การให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด การไม่ทะเลาะและเอาเปรียบเพื่อน และการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองแล้ว การพัฒนา ประชาธิปไตยก็จะไม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ประเทศใดก็ตามที่ต้องการ ให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแล้ว ประเทศนั้นจะต้องเร่งจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งประชาธิปไตยจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้นั้น ประชาชนจะต้อง พัฒนาสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ การพัฒนาตนเอง การมีวินัยในตนเอง การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการใช้สติปัญญาและเหตุผล

การพัฒนาตนเอง ประชาธิปไตยจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้ มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การพัฒนาตนเองของ ประชาชนเป็นหลัก การพัฒนาตนเองของประชาชน หมายถึง การพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน แต่การพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุด ก็คือ การพัฒนาตนเองทางการศึกษา คนที่มีการศึกษานั้น จะเป็นคนที่มีระบบและระเบียบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อพบกับปัญหาใด ปัญหาหนึ่งที่จะต้องตัดสินใจก็จะใช้ความรู้ที่ สั่งสมมานั้นไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีหลักมีเกณฑ์ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความจำเป็นที่จะต้อง อาศัยคนที่มีความรู้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความรู้ของคน จะช่วยให้การวิเคราะห์สิ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้อง มากขึ้น และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงที่จะตัดสินใจสิ่งใดได้ด้วย ความเชื่อมั่นโดยไม่ต้องมีใครมาโน้มน้าว

การมีวินัยในตนเอง สังคมประชาธิปไตยเป็นสิ่งของ การอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกฎเกณฑ์ที่ประชาชนช่วยกันเสนอแนวคิด โดยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทน แล้วนำกฎเกณฑ์นั้น ประกาศให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันว่าจะต้องปฏิบัติร่วมกันอย่างไร การที่ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวจนก่อ ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ลักษณะเช่นนี้เรียกได้ว่า ประชาชนในสังคมนั้นเป็นผู้ที่มีระเบียบ วินัย

วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือก ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือ ถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ ข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับ ความสงบ

สุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดจากความสมัครใจของ บุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรม และเลือกสรรไว้ เป็นหลักปฏิบัติ ประจำตน

การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อ ความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือ ความเสียสละ นั้นหมายถึง การเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคน ต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้ว ความสุขความสงบจะ เกิดขึ้นได้อย่างไร

ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกัน ในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจ เอื้อเพื่อ เสียสละ แบ่งปัน ให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็น คุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือ สร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวม มากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว

การเสียสละเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละ ความสุขส่วนตัว เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหน้อยยาก ลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังที่เห็นได้ จากการเสียสละ บริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกัน มักจะมี การรับบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของ ไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับ ความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย

5.5.2 หลักความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม

หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564) อธิบายไว้ว่าหลักการความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม: สังคมพหุนิยมมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นกรอบคิดสำคัญ ที่ไม่มองมนุษย์แต่ละคนว่าเหมือนกัน แต่มองว่ามีความแตกต่างกันมาแต่ต้น ด้วยสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมและการศึกษาที่ได้รับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตยเป็นการช่วยให้เข้าใจและอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายนั้นได้

5.5.2.1 สังคมพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของผู้คนในสังคม ๆ หนึ่ง สามารถสรุปเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

คำว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม“ (Multicultural Society) ตามเงื่อนไขทางประชากร สังคมพหุวัฒนธรรม จะหมายถึง สังคมที่มีประชากรตั้งแต่สองกลุ่มวัฒนธรรมขึ้นไป แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะ

วัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีอัตลักษณ์และชุมชนของตนเอง แต่ในบางครั้งอาจมีลักษณะที่ซ้อนทับกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาจเป็นเรื่องของการพึ่งพิงทางอำนาจ หรือเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม การศึกษา และอิทธิพลทางการเมือง (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2547)

พระมหามงคโลกานต์ ฐิตธมฺโม (2562) กล่าวว่า สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลายมีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง อย่างมีเสรีภาพ โดยไม่มีการกีดกัน ก้าวก่าย ล่วงละเมิด หรือก่อกวนซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สงบ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมให้กับพลเมืองที่สำคัญคือ การสร้าง “วัฒนธรรมทางจิตใจ” เป็นการสร้างพลเมืองให้มีจิตสาธารณะ รักความเป็นธรรม สำนึกในพันธหน้าที่ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ และมีความรู้มากพอที่จะประเมินว่าการกระทำหนึ่ง ๆ ของตนจะมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร เพื่อจะเลือกดีที่คิดว่าตนควร จะทำอะไร และทำอย่างไร เพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมหรือ ส่วนรวม ขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญทางจริยธรรมคือ กล้าพูด กล้าเขียน หรือกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงาม แม้ว่าตนเองจะต้องได้รับผลร้ายจากการพูด การเขียน หรือ การกระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงามก็ตาม นอกจากนี้ ยังต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพร้อมที่จะ พิจารณาความเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรมใจกว้างมากพอที่จะ เปลี่ยนความคิดเมื่อได้รับรู้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ดีกว่า และ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จต่าง ๆ วัฒนธรรมทางจิตใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ “พลเมืองไทย” เป็นผู้ที่มี “เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์” บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ คือ มีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ในบริบททางสังคมหรือในเงื่อนไข สภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่ใช่มาตรฐานของตนเองในการตัดสิน คนอื่นอย่างง่าย ๆ ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมี ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่อยู่ในบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนคติทางการเมือง หรือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเกิดจากสถานการณ์ที่กดดัน เป็นต้น

การสร้างวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองอีกอย่างหนึ่งคือ การสร้างให้พลเมืองมี “วัฒนธรรมทางความรู้” เป็นการเสริมสร้าง ให้ความรู้ ให้รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ หรือทัศนวิพากษ์ ความคิดเห็น และนโยบายของทุกฝ่าย สามารถมีส่วนร่วม ทางการเมืองอย่างฉลาดและสร้างสรรค์ ก็จะทำให้สังคมไทย เป็นสังคมที่ใช้ความรู้ และใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา แทนการใช้อำนาจเป็นหลักเป็นการเปลี่ยน “วิถีไทย” จาก “อำนาจนิยม” เป็น “ความรู้นิยม” หรือ “ปัญญานิยม”

ในปัจจุบันการนิยามคำว่า “ความจริง ความดี ความงาม” ในสังคมไทยได้แปรเปลี่ยนไป เพราะบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการ “คิดต่าง” คือ คิดต่างบนฐานความเชื่ออีกแบบหนึ่ง โดยไม่พยายามที่จะทำความเข้าใจ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ซับซ้อน และรอบด้าน นั้นหมายถึง เป็นการ “คิดในกรอบ” หรือ “มองมิติเดียว” ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้ พลเมืองไทยสามารถที่จะเข้าใจ และมีทัศนวิพากษ์ ต่อความคิด และต่อความเคลื่อนไหวในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น วัฒนธรรม เดิมของไทยเรายังมี ทัศนต่อความรู้ คือ การท่องจำ ประเด็น ความรู้ที่กล่าวถึง คือ การเปลี่ยนจารีตทางความรู้หรือ วัฒนธรรม เดิมของไทย เป็นวัฒนธรรมทางความรู้ของพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย จะต้องทำให้ การเรียนการสอนไม่เน้นการท่องจำ เนื้อหาวิชา แต่จะต้องใช้เนื้อหาวิชาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธี คิด วิธีการสร้างความรู้ ตลอดจนวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ตระหนัก ว่าคนสามารถมองเห็น “ความจริง” ต่างกัน หรือมี “ความจริง” จากหลากหลายมุมมอง ซึ่งแต่ละคนต้องสามารถมองจากมุมมอง ของคนอื่น ๆ หรือสามารถมองจากมุมมองของคนที่มีฐานคิด ต่างกัน ไม่คิดว่าเรื่องหนึ่ง ๆ จะต้อง มีคำตอบถูกหรือผิดที่ตายตัว แต่พร้อมจะเปลี่ยนความคิดหรือมุมมองของตนเมื่อพบ คำอธิบายใหม่ที่ ดีกว่า

5.5.3 หลักสิทธิมนุษยชน

มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564) ได้อธิบายไว้ว่า หลักการสิทธิมนุษยชน: (ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความยุติธรรม) มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่า สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5.5.3.1 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนในมนุษย์ที่ สำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 10-12) มนุษย์นอกเหนือจากต้องมีปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตแล้ว มนุษย์ยังถูกผลักดันด้วยความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความเคารพตนเอง (self-esteem) และในส่วนนี้ได้นำไปสู่ความรู้สึกของความต้องการมีศักดิ์ศรี นั่นคือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่ เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใด ทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น จะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคม อย่างไร และยังคงมีติดตัวบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่า สิทธิเสรีภาพทั่วไป และเป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้

การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการยอมรับใน เกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม สังคมปัจจุบันมักจะละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะมีการให้คุณค่าของคนแตกต่างกัน สังคมทั่วไปให้คุณค่าของความเป็นคน ที่สถานภาพทางสังคมของผู้คน เช่น เป็นกำนัน นายทหาร นายกรัฐมนตรี ผู้พิพากษา เป็นต้น สถานภาพทางสังคมของคนแต่ละคน ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ หรือไม่ แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การให้คุณค่าความเป็น คนตามธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดมาพิการ เป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย และเกิดมาเป็นคนปัญญาอ่อน หรือยากจน คนทุกคนที่เกิดมาถือว่ามีความเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกันอย่าง เสมอภาคกัน เพราะการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมอย่าง เสมอภาคกันเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหากมี ผู้กระทำ ความผิดก็ต้องว่าไปตามกระบวนการกฎหมาย ผู้ใดที่ละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำ ผิด กฎหมายอย่างรุนแรง กระทำ ผิดต่อหลักศาสนา และกระทำ ผิดต่อศีลธรรม การธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์จะต้องกระทำโดยรัฐในเบื้องต้น ได้แก่ การพยายามขจัดตัวแปรที่จะนำไปสู่ ความเหลื่อมล้ำในสังคม สิ่งที่รัฐต้องทำ ให้เกิดขึ้นให้ได้ก็คือ ต้องทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐดำรง ชีวิตอย่างมีความสุข

กล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความมีอิสระภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิในชีวิต และร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ การได้รับ การยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งการถูกกีดกันสิทธิและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึง การถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคมนั้น ๆ โดยศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีใคร สามารถพรากสิทธิดังกล่าวจากปัจเจกบุคคล (ความเป็นตัวตน) ได้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเองซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

5.5.3.2 สิทธิ

สิทธิเป็นสิทธิที่ได้รับมาอย่างชอบธรรมโดยรัฐเป็นผู้มอบให้ประชาชนตามรัฐธรรมนูญสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 22-25) สิทธิ (Rights) หมายถึง สิทธิ เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคน ตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ คนทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่าง สมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตาม ธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายมารองรับสิทธิก็ยังมีอยู่

สิทธิ เสรีภาพในความเป็นพลเมือง เป็นสิทธิ เสรีภาพ เกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความ ต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบใน รูปของบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะร้องขอได้ จะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ติดตัวมา โดยเกิด ขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองหรือ เป็นราษฎรของรัฐ โดยที่รัฐไม่อาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือ ความช่วยเหลือด้วยการเพิกเฉยไม่กระทำ การตอบสนองตาม ชื่อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งสิทธิและ เสรีภาพที่รัฐมีหน้าที่ในการ ให้ความคุ้มครองได้ เช่น

- สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา
- สิทธิของผู้บริโภค
- เสรีภาพในการชุมนุม
- เสรีภาพในการรวมตัวเป็นหมู่คณะ
- สิทธิการรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ
- เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง
- สิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุข และสวัสดิการจากรัฐ
- สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ
- สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐ
- สิทธิในการคัดค้านการเลือกตั้ง
- สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น
- สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติและระดับ

ท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง จึงเป็นสิทธิ ของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้อง ได้รับประโยชน์เท่ากัน หากแต่เป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบ ในการสนองตอบต่อการใช้สิทธินั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็ก ย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรี ในภาคบังคับจากรัฐได้ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งได้

ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวน ไว้ให้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดทำให้ประชาชน

5.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรนวัตกรรมการทางการศึกษาหลายท่าน ได้ดำเนินการและพัฒนารูปแบบและรูปแบบเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองตื่นรู้ไว้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ดังต่อไปนี้ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2549) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี” กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในชั้นทดลอง ได้ทำการวัดคุณลักษณะของผู้เรียน 2 ระยะ คือ หลังการทดลอง และ 4 สัปดาห์หลังการทดลองครั้งที่ 1 ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะอุดมคติไทยมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ยังคงอยู่ โดยมีการประเมินเชิงคุณภาพโดยการนำบันทึกท้ายแผนการจัดการเรียนรู้และผลการสะท้อนคิดจากผู้เรียนมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

กนกวรรณ อุ่นใจ และคณะ (2558) ได้วิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ” ได้กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizen) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ ในด้านการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม การพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบและกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ จากการอภิปรายผลการวิจัย ผลการตรวจสอบหลักสูตรอยู่ในระดับมากและมีความสอดคล้องสามารถนำไปทดลองใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากไกระบวนการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งในความพึงพอใจของผู้เรียนและหุ้นส่วนชุมชน พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกระบวนการออกแบบการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและหุ้นส่วนชุมชน

พระทรงพล ทิพย์คำและคณะ (2564) ได้จัดทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น” การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ และ 3) เพื่อศึกษาระดับทักษะความเป็นพลเมืองดี ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยกึ่งทดลอง จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองดีนั้น มีที่มาจากจากการจัดกิจกรรมที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้การแสวงหาความรู้เป็นขั้นตอน เข้าใจ เชื่อมโยงและระบุ

ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เชื่อมโยงสู่การใช้ชีวิตจริงได้ และผลการเรียนรู้หลังเรียนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนเรียนเนื่องมาจากการเรียนรู้มีความเป็นระบบเชื่อมโยงกับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

รุ่งนภา ตาดเงิน และคณะ (2564) “แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุตรดิตถ์” การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้สภาพการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม จากการอภิปรายผลการวิจัยเรื่องนี้พบว่าการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง เป็นผลจากการสอบถามความเห็นของผู้เรียนในด้านนโยบายและกระบวนการจัดการเรียนรู้ และการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนค่อนข้างน้อย

อดิเรก กาวีเป็ง และชรินทร์ มั่งคั่ง (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT: Team games tournament) ร่วมกับสื่อบอร์ดเกมการศึกษาการ์ดพลังสิทธิ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนสันทรายวิทยาคม” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษาการ์ดพลังสิทธิ ในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีและ 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยหลังเรียน การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดของ วลัย พาณิช (2542) มาใช้ได้การสร้างเกณฑ์ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐาน 2) ด้านการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 4) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีการวัดก่อนและหลังการเรียนรู้ออกมาจากการวิจัยยังพบว่า นอกจากประสิทธิภาพของตัวแปรอิสระแล้ว บทบาทของครูผู้สอนมีส่วนเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ คอยตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อยู่เสมอควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของนักเรียน

สิรินทร พรหมสวัสดิ์ (2566) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” การวิจัยมีความมุ่งหมาย เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้ 3)

ศึกษาผลการใช้ และ 4) การประเมินรูปแบบการเรียนรู้ จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ขึ้นกว่าก่อนเรียน คือ มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอน มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหา จากสถานการณ์ต่าง ๆ ใกล้เคียง สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และชุมชน ส่งเสริมให้ร่วมกันค้นหาความรู้ ร่วมกันวางแผน ปฏิบัติ สะท้อนคิดและปรับปรุง ส่งผลต่อประสิทธิภาพที่ดีในการเรียนรู้ ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่มีสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชุมชน มีการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชัดเจนจนสามารถปฏิบัติได้

เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาวิทยากรกระบวนการ “ผสานนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์การภาคีเครือข่ายได้ดำเนินการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตยมีพื้นฐานแนวคิดสำคัญ 3 ด้าน และเน้นแนวทางการศึกษาแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติของมนุษย์ด้วยกันกับเรื่องการศึกษาด้านการเมือง มีความเชื่อเรื่องการพัฒนาคุณภาพพลเมืองด้วยการอย่างเป็นระบบ แนวคิดทั้งสามประกอบด้วย

1. หลักการประชาธิปไตย: หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับหลักการของเสรีภาพ (Liberty) ความเสมอภาค (Equity) และเหตุผล (Rationality) ของปัจเจกชน กล่าวคือ หลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิ (Rights) และอิสรภาพ (Freedom) ของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็จะต้องมีหน้าที่ (Duty) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติ ซึ่งเป็นส่วนรวมของพลเมืองทุกคนด้วย ความคิดความเชื่อทางการเมืองภายใต้กฎหมายเท่าเทียมกัน (All citizens are equal before the law state.) และหลักเหตุผลให้ความสำคัญกับปัจเจกชน หรือพลเมืองที่จะใช้ความคิด ความรู้ อธิบายด้วยเหตุผล และการใช้เหตุผลในการแสดงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น พฤติกรรมความคิดหรือการตัดสินใจใด ๆ ของบุคคลในสังคมประชาธิปไตย จะยึดถือหลักการใช้เหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ เพื่อให้การแสดงออกซึ่งความขัดแย้งทางความคิดของบุคคลภายใต้ขอบเขตของการไม่ทำลายล้างแต่เป็นวิธีประนีประนอมอย่างสร้างสรรค์

2. หลักการความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม: สังคมพหุวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นกรอบคิดสำคัญ ที่ไม่มองมนุษย์แต่ละคนว่าเหมือนกัน แต่มองว่ามีความแตกต่างกันมาแต่ต้น ด้วยสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมและการศึกษาที่ได้รับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย เป็นการช่วยให้เข้าใจและอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายนั้นได้

3. หลักการสิทธิมนุษยชน: (ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความยุติธรรม) มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

Laura Johnson & Paul Morris (2010) ในงานเรื่อง “Towards a framework for critical citizenship education” ซึ่งให้เห็นว่าทั่วโลกกำลังส่งเสริมแนวคิดของการเป็นพลเมืองที่มีความ “สำคัญ” มากขึ้นในหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน อย่างไรก็ตาม คำว่า “สำคัญ” นั้นมีความหมายที่หลากหลายและเบื้องหลังของมันแตกต่างกันไป ตั้งแต่การพัฒนาทักษะเชิงนามธรรม และทักษะทางเทคนิคที่ถูกเรียกว่า “การคิดเชิงวิพากษ์” ไปจนถึงความปรารถนาที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมการกระทำ และการปลดปล่อยทางการเมือง ที่มักจะถูกแทนที่ด้วยคำว่า “การสอนเชิงวิพากษ์” ตลอดจนได้พัฒนากรอบแนวคิดเพื่อการวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะของความเป็นพลเมืองแบบวิพากษ์วิจารณ์

Gainous & Martens (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองในห้องเรียนของประเทศอเมริกา ตามผลการศึกษาที่เคยตีพิมพ์พบว่า ความรู้, ความสามารถทางการเมือง, และความสนใจในการเข้าร่วมการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของนักเรียน ได้รับผลการสำเร็จจากการศึกษาที่เน้นการพัฒนา การศึกษานี้พบว่า ความเป็นพลเมืองของนักเรียนมีระดับสูงขึ้นเนื่องจากการสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย, รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายที่ได้รับการนำทางโดยครู ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จที่มีต่อความสามารถทางประชาธิปไตยของนักเรียน, และการที่ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนที่หลากหลายได้ช่วยเพิ่มความรู้และส่งเสริมความสามารถทางประชาธิปไตยของนักเรียน

Valeri R. Helderbran & Brianna R. Strahler (2013) ในงานวิจัยที่ชื่อ “Children as Global Citizens: A Socratic Approach to Teaching Character” ได้บ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้สอนในการนำเสนอวิธีการสอนที่ใช้เทคนิคโสเครติสเพื่อส่งเสริมการพัฒนาลักษณะพลเมืองโลกในนักเรียน โดยมีลักษณะเดียวกันกับผู้เป็นพลเมืองต้นรู้ โดยระบุว่าผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการให้นักเรียนพัฒนาทักษะและความเข้าใจที่ลึกซึ้งผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ การฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ท้าทายความเชื่อและเส้นทางทางจิตวิญญาณที่มีมานาน เพื่อสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการทำความเข้าใจในหลายๆ ด้านของชีวิต ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคนิคโสเครติสนี้ได้แก่การกระตุ้นความคิดอย่างสร้างสรรค์และการเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจและเชื่อมโยงกับความคิดของผู้คนในทั่วโลกได้ ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้สร้างจุดร่วมร่วมในการสร้างพลเมืองโลกที่

มีความรับผิดชอบและเชื่อมโยงกับความต้องการของสังคมโลกในปัจจุบัน ผ่านทางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและคิดอย่างวิจารณ์ญาณในทุกระดับการศึกษาของนักเรียน

Jessie Angeline and Bustillos Morales (2023) ในงานเรื่อง “Youth worldlessness and civic participation online and at school: Exploring Arendt’s philosophy” การศึกษาพบว่า นักเรียนใช้พื้นที่ออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองของเขา เกี่ยวกับปัญหาที่เขาได้พบในชีวิตประจำวัน เนื่องจากนักเรียนบางคนรู้สึกที่ถูกกีดกันจากทางโรงเรียน โรงเรียนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง นักเรียนจึงใช้โลกสังคมออนไลน์เป็นกลยุทธ์ในการระดมสมองและฝึกฝนความคิดของพวกเขา สิ่งนี้นักเรียนกำลังเรียกร้องไปยังครูผู้สอนเป็นหลัก การมีส่วนร่วมในสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ของนักเรียนสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง แม้ว่าในบางแนวคิดจะนิยามความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมคือการเน้นไปที่การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองตื่นรู้ในบริบทต่าง ๆ สรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองตื่นรู้ นั้น เป็นการพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ให้แก่ผู้เรียน การใช้ปัญหามาเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ผ่านชีวิตประจำวันของผู้เรียน ซึ่งในหลาย ๆ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้มาจากตัวครูเป็นสำคัญ ครูจำเป็นต้องจัดบรรยายภาคการเรียนการสอนให้เป็นประชาธิปไตยคือการเพิ่มบทบาทของผู้เรียนผ่านกิจกรรม และแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ สังเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตรถูกยสำคัญในการจัดการศึกษา ของชาติ เพราะการจัดการศึกษาในทุกระดับจำเป็นต้องมาแนวทางในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดประเมินผลผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ คุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนกลายเป็นพลเมืองที่สำคัญของชุมชนของตนเองและประเทศชาติ ในขณะที่แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม สรุปได้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ขยายขอบข่ายเนื้อหาจากหลักสูตรปกติ อาจเป็นเนื้อหาที่มีความลึกและกว้างมากขึ้น โดยการใช้เทคนิควิธีสอนที่มีลักษณะเฉพาะให้สอดคล้องกับผล การเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมนั้น ๆ ทั้งการสอนแบบทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยใช้การประเมินผลที่หลากหลาย มีคุณค่าต่อการใช้ชีวิตจริงของผู้เรียนในส่วนของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม สรุปได้ว่า เป็นแนวคิดหลักสูตรที่มีลักษณะที่สำคัญคือ มีพื้นฐานแนวคิด

มาจากปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยมเสรีใหม่ โดยมีขอบเขตเนื้อหาที่สำคัญคือลักษณะสำคัญ การดำเนินชีวิตของผู้คน สภาพปัญหา การดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ซึ่งข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม คือการที่ผู้เรียนจากสภาพปัญหาจริงในสังคมรอบตัวของผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วม เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสู่การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และข้อจำกัด คือการจัดเนื้อหาและ ประสบการณ์ให้สมบูรณ์ รวมถึงการนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้การสอนตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมมีความสำคัญต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรและการกำหนด ขอบเขตเนื้อหา รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องนำข้อดีมาต่อยอด และ นำข้อจำกัดมาหากระบวนการป้องกันให้เกิดความสมบูรณ์ โดยพัฒนาหลักสูตรตามคำแนะนำจาก ผู้ทรงคุณวุฒิในแขนงที่เกี่ยวข้องซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ ว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระบุไว้ว่าช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตาม สภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับใน ความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ และสังคมโลก ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการจัดการจัดการเรียนรู้เสริมซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-6 สารหน้าที่พลเมืองฯ ที่ ส.2.1 ม.4-6/1,2,3,4 และ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ ส.2.2 ม.4-6/1,3,4

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้ สรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่มีความ เป็นสากล พลเมืองตื่นรู้สามารถปรากฏทั้งในชื่อของ พลเมือง พลเมืองโลก พลเมืองในวิถี ประชาธิปไตย และ ฯลฯ อันมีความหมายว่า พลเมืองที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตน ได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจรรย์ญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิด สิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนการใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม โดยองค์ประกอบที่ ใช้ในการบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ได้ดังนี้ 1) พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็น คุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความอยุติธรรม ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม 2) พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มี ความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมิน ตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น โดยเริ่มปฏิบัติจากตัวเอง 3) พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วม ช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่านทักษะ

การตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมีการนำแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมมาใช้เป็นลักษณะ แนวทางของหลักสูตรคือเป็นหลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำรงชีวิตนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและ การทำงานในสังคม เพื่อเสริมพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียน และมุ่งหวังให้การศึกษา มีบทบาทในการปรับปรุงสังคมและแก้ไขปัญหาทางสังคมให้ดีขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest - Posttest Design) โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัย มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1: R₁) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) : กระบวนการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development 1: D₁) ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) : กระบวนการพัฒนาระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย 2 (Research 2: R₂) ขั้นทดลองใช้หลักสูตร (Experimental): กระบวนการวิจัยระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2: D₂) ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (Modernize) : กระบวนการพัฒนาระยะที่ 2 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบดำเนินการวิจัย ดังแผนภาพที่ 8 ดังนี้

แผนภาพที่ 8 กรอบดำเนินการวิจัยและพัฒนา

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1: R₁) ขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Research) การศึกษาความต้องการและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต) ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์หลัก

1. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 วัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. เพื่อศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. แหล่งข้อมูล

2.1 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา หรือนโยบายสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองหรือมุ่งเน้นให้นักเรียนทำประโยชน์แก่สังคม และ 2) รูปแบบของสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 และ 3) ไม่ปรากฏหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีจุดเน้นความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

2.2 แหล่งข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้ และ 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.3 แหล่งข้อมูลบุคคล

2.3.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ประชากร คือ ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมดจำนวน 10 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน ทั้งหมด 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการอาสาสมัคร (Volunteer) ให้นักเรียนจำนวน 159 คน จากทั้งหมด 270 คน ที่ได้จากรางสำเร็จรูปกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ของ Krejcie and Morgan (1970)

2.3.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านละ 1 คน สำหรับศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท และปฏิบัติหน้าที่สอนในมหาวิทยาลัยหรือสอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี

3. วิธีการดำเนินการ ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้ และ 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบพรรณนาความเรียง

3.2 ศึกษาความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบถามความต้องการในการเข้าร่วมหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) จำนวน 5 คน เกี่ยวกับการพัฒนา

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อทราบความต้องการและขอความช่วยเหลือหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นต่อไปนี้ 1) ลำดับที่ 2) ชื่อเอกสาร/ประเด็น/หัวข้อ 3) ปีเผยแพร่ 4) บรรณานุกรม/การเข้าถึงข้อมูล และ 5) สรุปสาระสำคัญ

4.2 แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็นตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น, ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด (Opened form)

4.3 ประเด็นการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ และ ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

5. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

5.1 การสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.1.2 สร้างแบบแบบวิเคราะห์เอกสาร ประกอบไปด้วย 1) ลำดับที่ 2) ชื่อเอกสาร/ประเด็น/หัวข้อ 3) ปีที่เผยแพร่ 4) บรรณานุกรม/การเข้าถึงข้อมูล 5) สรุปสาระสำคัญ

5.1.3 นำแบบวิเคราะห์เอกสาร ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

5.1.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสาร เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 1 คน, ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา

1 คน โดยมีคุณสมบัติคือ 1) จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 2) มีประสบการณ์สอนในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาของแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามในแบบวิเคราะห์เอกสารมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบวิเคราะห์เอกสารมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบวิเคราะห์เอกสารไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์จากนั้นนำผลคะแนนมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตรดังนี้

$$IOC = \sum R/N$$

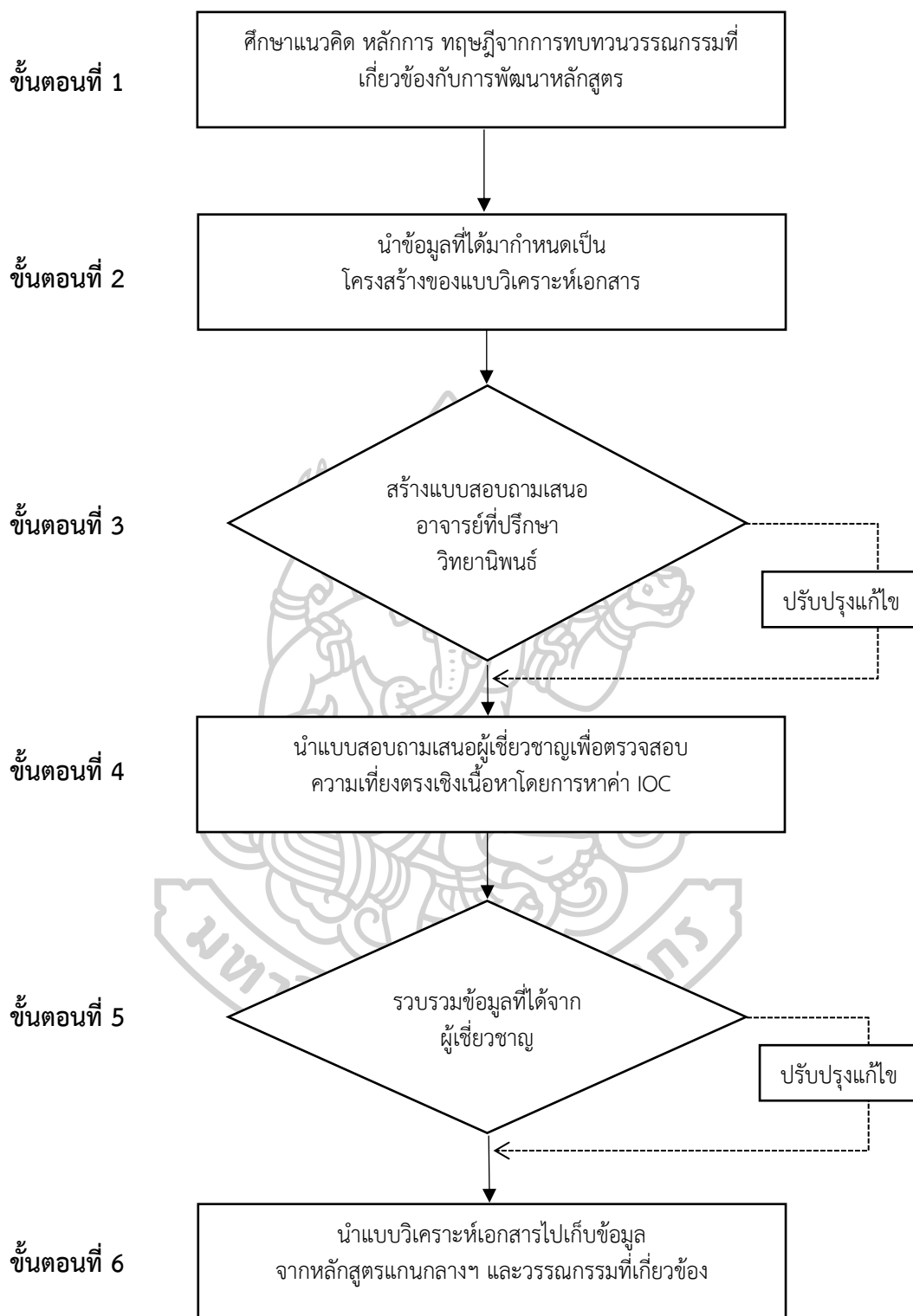
$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

นำข้อมูลที่ได้รับรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณเพื่อหาค่า IOC โดยใช้ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ยุเชี่ยวชาญเสนอแนะ

5.1.5 นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00 หมายความว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้งานได้ โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้คำแนะนำว่า ควรเพิ่มประเด็นชื่อผู้เขียน หน่วยงาน และสำนักพิมพ์ (ภาคผนวก ค)

5.1.6 นำแบบวิเคราะห์เอกสารไปเก็บข้อมูลหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแสดงขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.2 การสร้างแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

5.2.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.2.2 สร้างแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น

ตอนที่ 2 สอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เนื้อหา รูปแบบและกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ รูปแบบการประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามต้องการเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด (Opened form) จำนวน 1 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.2.3 นำแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

5.2.4 นำแบบสอบถามความต้องการในหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน (รายละเอียดดังข้อ 5.1.4)

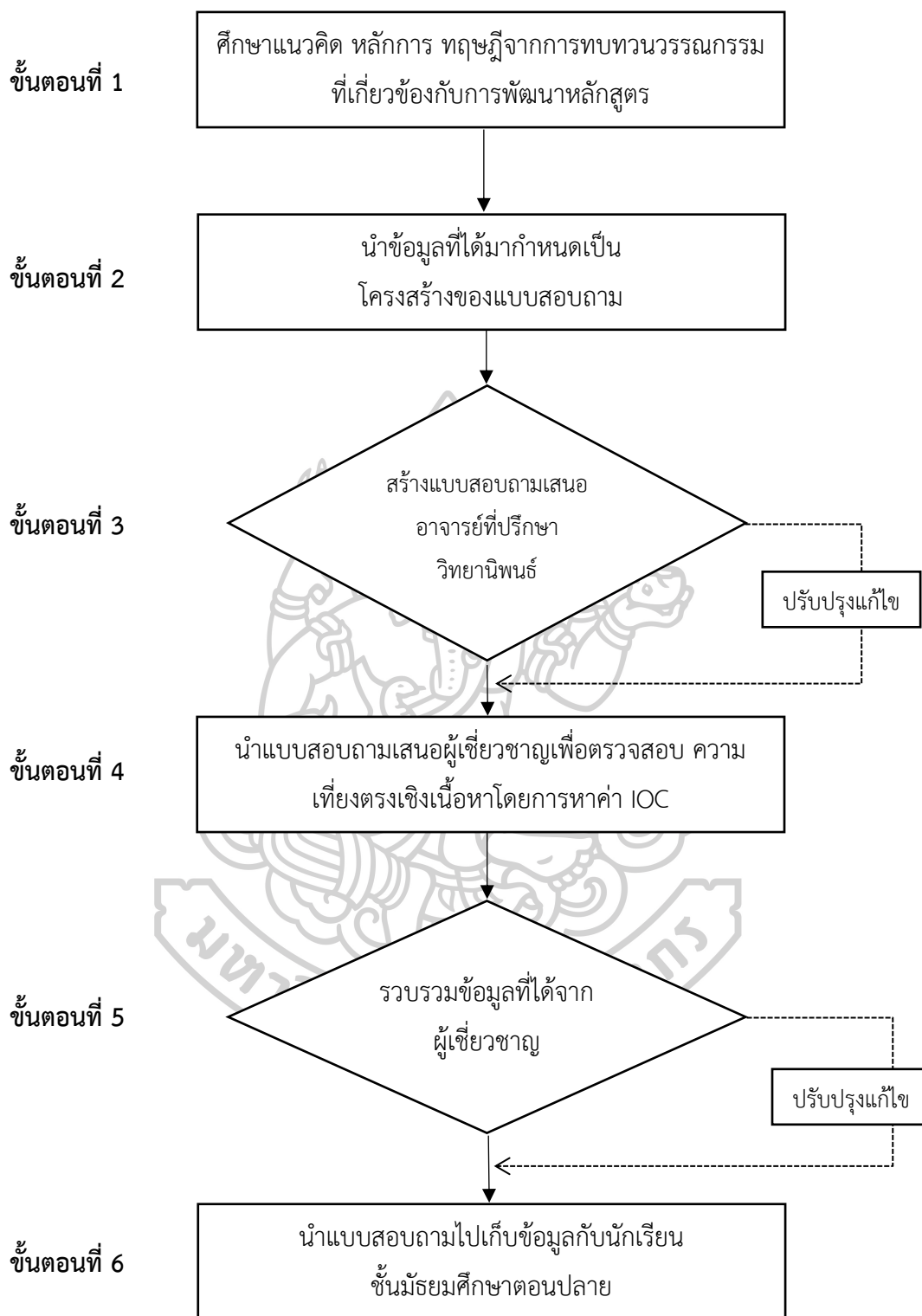
ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาของแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณา ดังข้อ 5.1.4

5.2.5 นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ

0.33-1.00 ซึ่งหัวข้อที่ไม่ผ่านค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ที่ระดับ .50 มีจำนวน 1 ข้อ คือ การสอบถามอายุของผู้เรียน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้คำแนะนำว่า เพิ่มการระบุช่วงอายุอื่น ๆ และในประเด็นอื่น ๆ ดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00 หมายความว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ ให้ปรับปรุงการใช้ภาษาให้ร่วมสมัย เพิ่มเติมข้อความให้สมบูรณ์สอดคล้องกับงานวิจัย (ภาคผนวก ค)

5.2.6 นำแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญงเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 159 คน โดยสามารถแสดงขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

5.3 การสร้างแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) แนวทางการพัฒนาหลักสูตร เสริมฯ ผู้วิจัยสร้างประเด็นสัมภาษณ์โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังต่อไปนี้

5.3.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.3.2 สร้างประเด็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ตามขอบเขตเนื้อหาโดยการสนทนาในประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ชื่อ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ สถานภาพและความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เนื้อหา รูปแบบและกิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.3.3 นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

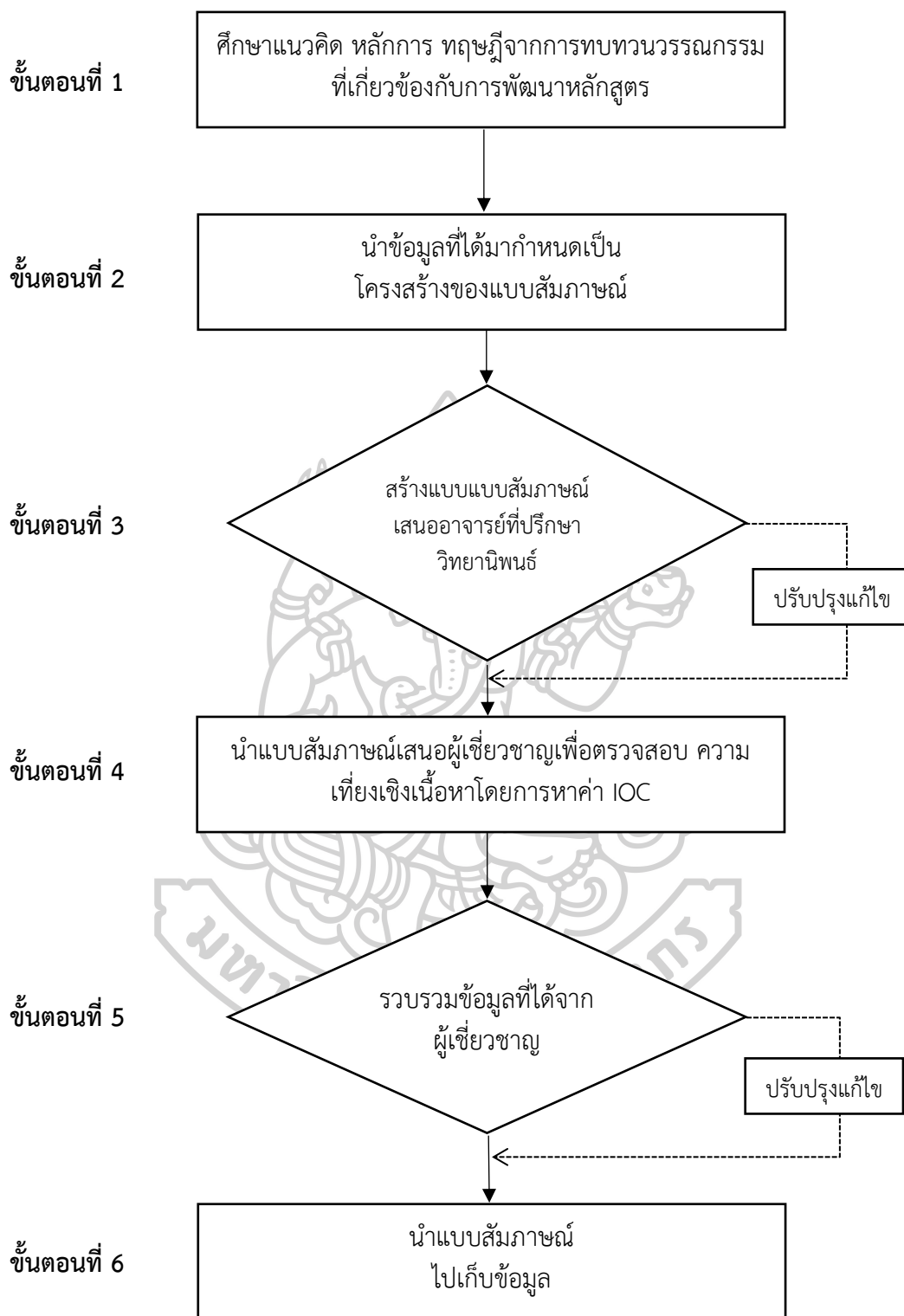
5.3.4 นำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (รายละเอียดดังข้อ 5.1.4) ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาของแบบสอบถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence: IOC)

5.3.5 นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ทุกรายการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้คำแนะนำว่า ควรปรับปรุงแก้ไขการเรียบเรียง
ประโยค การเพิ่มเติมข้อความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ภาคผนวก ค)

5.3.6 นำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของ
การหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ไปเก็บข้อมูลกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จำนวน 5 คน
ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 4) รองผู้อำนวยการ
โรงเรียน และ 5) ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านละ 1 คน
สามารถสรุปขั้นตอนได้ดัง แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนการสร้างแบบสัณยาณ

6. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสาร

6.1.1 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต) และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

6.1.2 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอในรูปแบบความเรียง

6.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

6.2.1 ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่ เพื่ออนุญาตให้นักเรียนแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

6.2.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโกวิทอรัญเชิงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่ผู้วิจัยจัดทำผ่าน Google Form โดยมีนักเรียนอาสาสมัคร 170 คน เข้าตอบแบบสอบถาม

6.2.3 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้นักเรียนผ่าน Google form และดำเนินการส่งลิงค์พร้อมอธิบายคำถามประกอบ เพื่อทำความเข้าใจที่ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

6.2.4 รวบรวมแบบสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกลับคืนมาสรุปผลจากโปรแกรม และดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลจากแบบสอบถามผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

6.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ตอน โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในตอนที่ 1 และวิเคราะห์ความคิดเห็นในตอนที่ 2 ด้วยการใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการแปลผล (Likert R., 1967) ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อย

1.00-1.80 หมายถึง นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

6.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

6.3.1 ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเรียนเชิญบุคคลให้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านละ 1 คน กำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 1-2 ชั่วโมง เกี่ยวกับประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบตัวต่อตัว และผ่านห้องประชุมออนไลน์ด้วยโปรแกรม Zoom Meeting

6.3.2 จัดการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

6.3.2.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเป็นผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

6.3.2.2 กำหนดผู้ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน (รายละเอียดดังข้อ 6.3.1)

6.3.2.3 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ กำหนดประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป ความจำเป็นและความสำคัญ และความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ 1) เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ 2) รูปแบบการจัดกิจกรรม 3) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

6.3.2.4 ผู้วิจัยแนะนำตัวแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง จากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และกล่าวถึงความสำคัญของการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้ขออนุญาตบันทึกภาพขณะทำการสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6.3.2.5 เริ่มการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำประเด็นมาตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้คำสัมภาษณ์ได้เสนอความคิดเห็นในแต่ละประเด็นแล้วผู้วิจัยสรุปแต่ละประเด็นของข้อคำถามอีกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้การสัมภาษณ์และควบคุมระยะเวลาในการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ให้การสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็นคำถาม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณ

6.3.3 การวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ตอน

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติค่าร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอแบบพรรณนา

ความความเรียง

ตารางที่ 10 สรุปวิธีดำเนินการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต) และข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตร (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิต) และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อ ชีวีตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	วิเคราะห์ จาก การศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาหลักสูตร	- ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อ ชีวีตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย - หลักสูตรแกนกลางการศึกษาพุทธศักราช 2551 สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สาระที่ 2 หน้าที่พลเมืองฯ)	- แบบวิเคราะห์ เอกสาร	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
2. เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	สอบถามความต้องการ เข้าร่วมหลักสูตรของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	- นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโกวิทอรัญชัยใหม่	- แบบสอบถาม	- วิเคราะห์คำร้อยละ (%) - ค่าเฉลี่ย (M) - ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	สัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้าน สังคมศาสตร์การศึกษา, ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา, ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร, รองผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองฯ ด้านละ 1 คน	- ประเด็น การสัมภาษณ์	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 (Development 1: D₁) ขั้นพัฒนาหลักสูตร (Evolution) : การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม โดยพัฒนาและหาคุณภาพของเนื้อหากิจกรรมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อีกทั้งพัฒนาและหาคุณภาพประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม, แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพเนื้อหากิจกรรมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 วัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1. เพื่อวิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

1.2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. เพื่อประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1. ผู้ตรวจสอบและประเมินคุณภาพหลักสูตร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือ 1) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และ 2) ปฏิบัติหน้าที่อยู่หรือเคยสอนในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้าน

การวิจัยและวัดประเมินผลทางการศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร 3 คน

2.2. ผู้ตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร คือ ผู้เชี่ยวชาญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รายละเอียดดังข้อ 2.1 โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัดประเมินผลทางการศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2 คน

3. วิธีการดำเนินการ นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ขั้นตอนที่ 1 คือ ชั้นศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การพัฒนาหลักสูตร เนื้อหา/รูปแบบกิจกรรม สื่อที่ใช้ และแบบประเมินต่าง ๆ ร่างหลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.2 นำร่างหลักสูตรเสริมฯ เข้ารับการวิพากษ์ผ่านการสนทนากลุ่มและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร และแบบประเมินต่าง ๆ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร ชื่อหน่วยการเรียนรู้ สาระ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และใบความรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

3.3 นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนำไปประเมินคุณภาพโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมและตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรเสริมฯ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในการวิพากษ์หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1.3 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

5. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 หลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.1.1 การสร้างหลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) สังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 Research 1 (Research) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร

2) กำหนดขอบข่ายเนื้อหากิจกรรมเพื่อนำมาสร้างหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การเรียงลำดับเนื้อหา ก่อน-หลังการจัดลำดับขั้นตอนของกิจกรรม

3) ออกแบบร่างหลักสูตรการฝึกอบรมตามเนื้อหาและข้อมูลที่ได้จากการประมวลเนื้อหาจากตารางเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีส่วนประกอบของร่างหลักสูตรดังนี้

3.1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน คือ พื้นฐานทฤษฎีและหลักของหลักสูตรการศึกษา ที่ระบุทิศทางและแนวทางในการสอนและการเรียนรู้ และเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและเป็นประสิทธิภาพ

3.2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่หลักสูตรจะช่วยให้แก่นักเรียนบรรลุ เช่น ความรู้, ทักษะ, พฤติกรรม, และคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา

3.3) โครงสร้างของหลักสูตร คือ วิธีที่เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้โดยจัดระเบียบและเรียงลำดับการเรียนรู้ซึ่งอธิบายหลักการภาพรวมเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตร

3.4) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ รูปแบบ วิธีการ เทคนิค และกิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้

3.5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ คือ อุปกรณ์, เอกสาร, ระบบเทคโนโลยี, และแหล่งข้อมูลที่ใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการการเรียนรู้ เช่น หนังสือเรียน, สื่อการเรียนออนไลน์, ภาพยนตร์, และอุปกรณ์การสอน

3.6) การวัดและประเมินผล คือ กระบวนการที่ใช้เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้รับความรู้และทักษะตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือไม่ และเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อปรับปรุงกระบวนการการเรียนรู้

3.7) แผนการจัดการเรียนรู้ คือ เป็นแผนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตร ประกอบไปด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผล บันทึกผลหลังการเรียนรู้

จากนั้นนำหลักสูตรที่ร่างแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ตรวจสอบความถูกต้องซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญา 4.2) เทคนิคคำถามแบบโสเครติส 4.3) การลงมือปฏิบัติ 4.4) การเรียนรู้จากการอภิปราย 4.5) การระดมสมอง 4.6) การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล 7) แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย หน่วยการเรียนรู้วัตถุประสงค์, สาระ/เนื้อหา, กิจกรรม, สื่อ/แหล่งเรียนรู้, ระยะเวลา, การวัดผลและประเมินผล, ใบความรู้

4) นำฉบับร่างหลักสูตรตามแนวคิดหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข

5) สร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เกี่ยวกับร่างหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการเรียนรู้ 6) การวัดและการประเมินผล 7) คุณสมบัติวิทยากร และคุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร 8 9 และ 10 คือ แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยที่ 1 ถึง 3 และ 11) ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร แล้วนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 1 คน, ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) แสดงว่านำประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับฉบับร่างหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์สามารถนำไปทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้แล้วนำมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกรายการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและให้คำแนะนำว่า ควรปรับปรุงแก้ไขการเรียบเรียงประโยค การเพิ่มเติมข้อความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ภาคผนวก ค)

6) นำหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไปรับการวิพากษ์ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน (รายละเอียดตั้งกลุ่มเป้าหมายข้อ 2.1)

7) นำฉบับร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

8) นำหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงไปประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ อีกครั้ง เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน (รายละเอียดตั้งกลุ่มเป้าหมายข้อ 2.2) ผู้วิจัยปรับแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรของ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2564) แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบประเมิน Rating Scale 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และ ตอนที่ 3 แบบประเมินแบบปลายเปิดข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

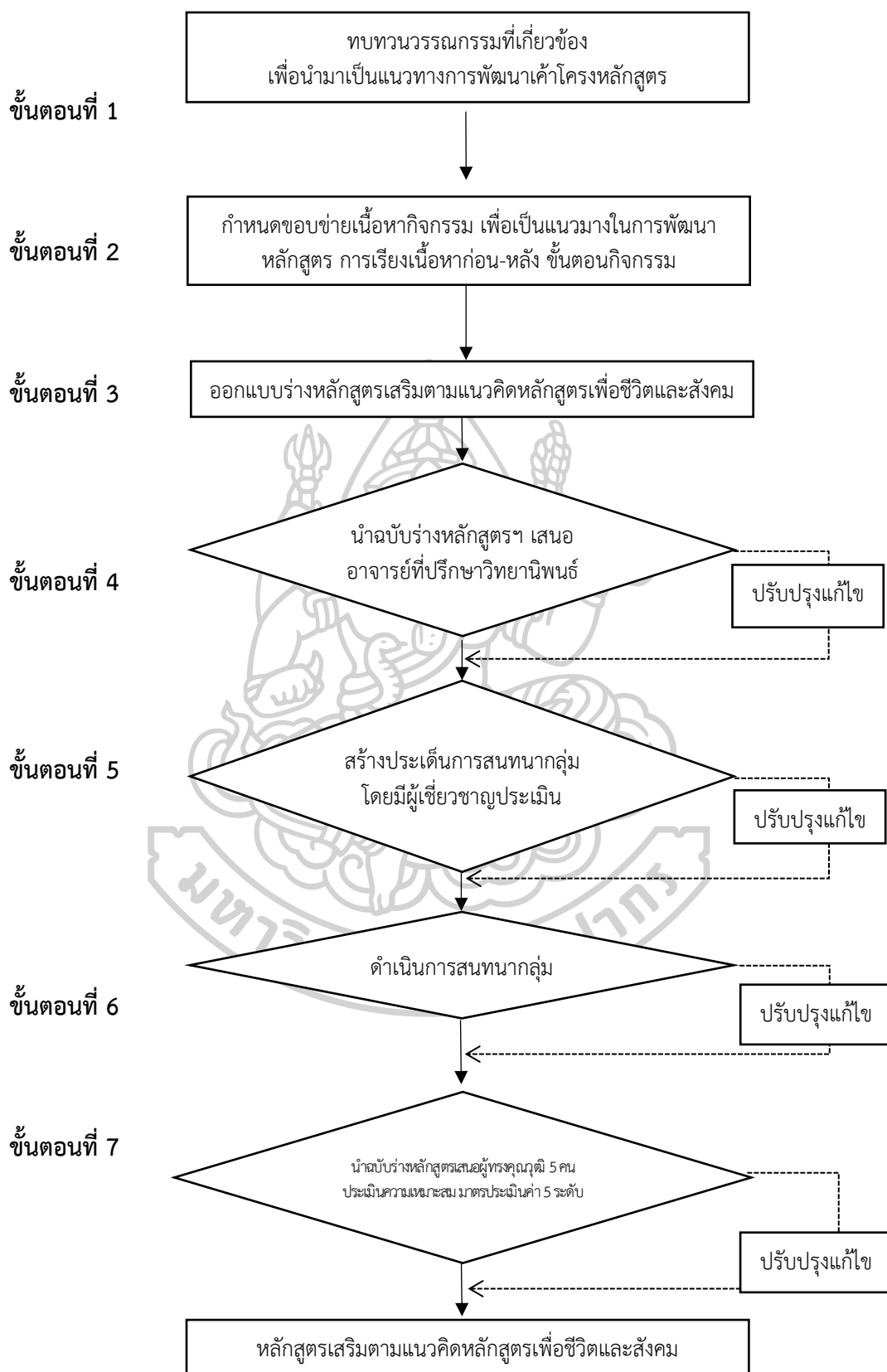
การประเมินคุณภาพหลักสูตรเสริมที่สร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับกำหนดค่าระดับของข้อความถามในแบบประเมินคุณภาพ ดังนี้

5	ให้ค่าระดับเท่ากับ	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
4	ให้ค่าระดับเท่ากับ	มีความเหมาะสมในระดับมาก
3	ให้ค่าระดับเท่ากับ	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
2	ให้ค่าระดับเท่ากับ	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1	ให้ค่าระดับเท่ากับ	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ในการแปลความหมายของแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรใช้คะแนนเฉลี่ย ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (M) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อเพื่อตัดสินคุณภาพด้านความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์การยอมรับคุณภาพของแต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ มนตรี วงษ์สะพาน (2563) ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลางน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลางน้อยที่สุด

โดยที่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ถือว่าหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเหมาะสม

แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนการร่างหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

5.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเรียนเชิญบุคคลเป็นผู้เชี่ยวชาญประเมินเครื่องมือและผู้ทรงคุณวุฒิเข้ารับการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน 7 คน (รายละเอียดดังกลุ่มเป้าหมายข้อ 2.1)

2) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผ่านห้องประชุมออนไลน์ด้วยโปรแกรม Zoom Meeting ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567

2.1) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเป็นผู้จัดบันทึกด้วยตนเอง

2.2) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับ หลักการและแนวคิดพื้นฐาน, จุดมุ่งหมายของหลักสูตร, โครงสร้างของหลักสูตร, กิจกรรมการเรียนรู้, สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้, การวัดและประเมินผล และเอกสารประกอบหลักสูตร

2.3) ผู้วิจัยแนะนำตัวแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง จากนั้นจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และกล่าวถึงความสำคัญของการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้ขออนุญาตบันทึกภาพขณะทำการสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2.4) เริ่มการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำประเด็นมาตั้งคำถามในการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมได้เสนอความคิดเห็นในแต่ละประเด็นแล้วผู้วิจัยสรุปแต่ละประเด็นของคำถามอีกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมและควบคุมระยะเวลาในการสัมภาษณ์ให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด

2.5) เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็นคำถามผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญ กล่าวขอบคุณ และปิดการสนทนากลุ่ม

2.6) ปรับปรุงฉบับร่างหลักสูตรตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3) นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มนำไปประเมินคุณภาพโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมและตรวจสอบความสอดคล้องของหลักสูตรเสริม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน (รายละเอียดดังกลุ่มเป้าหมายข้อ 2.2)

5.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพโดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

5.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.2.1 การสร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและคุณภาพดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการสร้างแบบประเมินคุณลักษณะและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ จากหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางแบบเครื่องมือให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ

2.2) สร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบประเมินคุณลักษณะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบประเมินทักษะในการปฏิบัติตนด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

- พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในปฏิบัติตนในชั้นเรียนที่เคารพกฎกติกาในชั้นเรียน ให้เกียรติสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของตนเองและเพื่อนร่วมชั้น

- พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ พุดคุยแลกเปลี่ยนในชั้นเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นทางปัญหาในสังคมในมิติการให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนา

- พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่น ตั้งคำถามหรือแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคม

ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรม ด้านละ 10 ข้อ รวมจำนวน 30 ข้อ โดยใช้คำถามปลายปิด (Close-ended response question) และปลายเปิด (Open-ended response

question) ควบคุมในแต่ละประเด็น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) โดยกำหนดค่าระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก
3 คะแนน หมายถึง	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อย
1 คะแนน หมายถึง	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นคำถามเกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร ประกอบด้วย 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติด้านการเรียนการสอน (Instructional Dimension) 2) มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และ 3) มิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) มิติละ 5 ข้อ รวม 15 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Likert R., 1967) โดยให้ผู้ตอบได้เพียงคำตอบเดียว กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1 ถึง 5 แทนระดับความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงคะแนนที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของ อंतरภาคชั้น (Class interval) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการแปรผล (Likert R., 1967) ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิด (Open-ended) เป็นการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมหลักสูตรเพื่อรับทราบปัญหาข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

3) นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ ที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

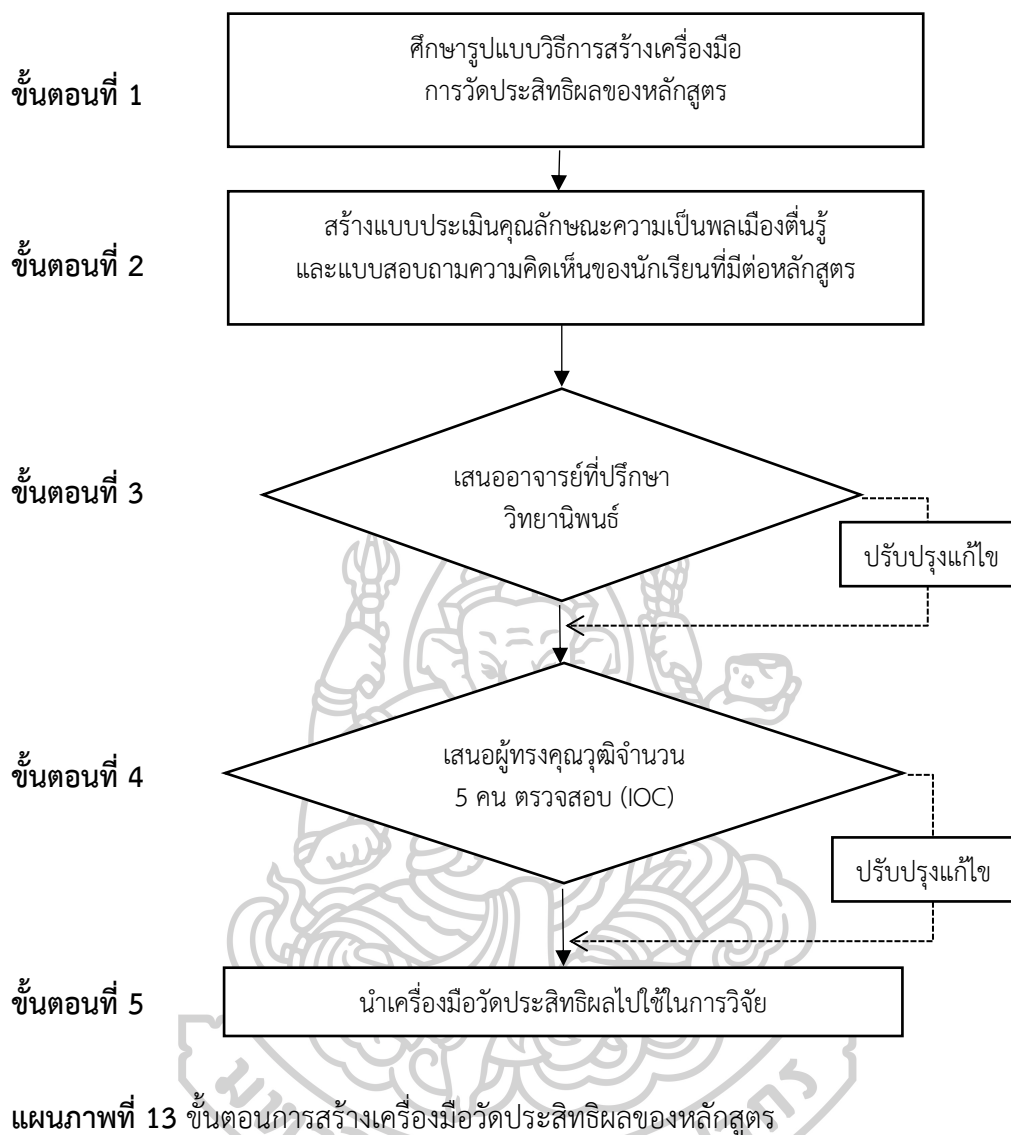
4) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ หากค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าแบบประเมินทักษะในการปฏิบัติตนนั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ สามารถนำไปทดลองใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้

5) นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) พบว่า

5.1) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วง 0.67-1.00 หมายความว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้งานได้ โดยผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำว่า ควรเขียนคำกริยาที่บ่งบอกพฤติกรรมได้ชัดเจน (ภาคผนวก ค)

5.2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกรายการ หมายความว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้งานได้ (ภาคผนวก ค)

6) นำเครื่องมือที่พัฒนาไปใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมฯ สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในการปฏิบัติได้ดังแผนภาพที่ 13

5.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเรียนเชิญบุคคลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเครื่องมือค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC) ได้แก่ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัดประเมินผลทางการศึกษา 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านละ 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2 คน

5.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of objective congruence: IOC)

ตารางที่ 11 สรุปการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2

วัตถุประสงค์ย่อย	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
วัตถุประสงค์หลัก			
1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ	ออกแบบร่าง หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	- วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร แนวทางการพัฒนาหลักสูตร -จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา 1 คน, ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัด ประเมินผลทางการศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร 3 คน	หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
1.1. เพื่อวิพากษ์คุณภาพหลักสูตรเสริมฯ	การสนทนากลุ่ม(Focus group discussion)		วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอแบบ พรรณนาความเรียง
1.2. เพื่อประเมินคุณภาพหลักสูตรเสริมฯ	ประเมินคุณภาพแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัด ประเมินผลทางการศึกษา	วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพ Rating Scale 5 ระดับ โดยการทำค่าเฉลี่ย (M) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. เพื่อพัฒนาและหาคุณภาพประสิทธิภาพของ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ	หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าความสอดคล้องเนื้อหา (IOC)	ประเมินผลทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้าน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ 2 คน	- วิเคราะห์หาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC)

เอกสารประกอบและรายละเอียดฉบับสมบูรณ์แนบมาในเล่ม ปี ๒๕๖๑ และปี ๒๕๖๒

๑. ๒๕๖๑ ๒. ๒๕๖๒

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย 2 (Research 2: R₂) ขั้นตอนทดลองหลักสูตร (Experimental) : ทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และเครื่องมือในการวิจัยที่เตรียมไว้ ซึ่งดำเนินการจัดด้วยหลักสูตร จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. วัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 วัตถุประสงค์ย่อย

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร

1.2.2 เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

2.1 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา หรือนโยบาย สถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองหรือมุ่งเน้นให้นักเรียนทำประโยชน์แก่สังคม และ 2) รูปแบบของสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 3) ไม่ปรากฏหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีจุดเน้นความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสุ่มอย่าง

ง่าย (Simple random sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน ผลการสุ่มได้ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5/1 มีนักเรียนจำนวน 27 คน

3.2 ครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 1 คน และ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5/1 จำนวน 2 คน รวม 3 คน

4. เครื่องที่ใช้ในการวิจัย

4.1 หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.2 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

4.3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. แบบแผนการวิจัย

เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทดลองใช้ หลักสูตรดังกล่าว ซึ่งในการทดลองใช้มีแบบแผนการวิจัยแบบ The One-Group Pretest-Posttest Design คือ กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2549)

ตารางที่ 12 แบบแผนการวิจัย The One-Group Pretest-Posttest Design

กลุ่มทดลอง	การทดสอบก่อนการทดลอง	การทดสอบหลักสูตร	การทดสอบหลังการทดลอง
E	T ₁	X	T ₂ T ₃

E หมายถึง กลุ่มทดลอง

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง

X หมายถึง การทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง 1 สัปดาห์

T₃ หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง 5 สัปดาห์

6. วิธีการดำเนินการ

6.1 ขั้นตอนการทดลอง เป็นขั้นที่ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.1.1 ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้อำนวยการโรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ได้แก่

1) หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 หน่วยการเรียนรู้ 2) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

6.1.2 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ ครูผู้สอน นักเรียน ประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตร ก่อนการเข้าร่วมหลักสูตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป (Google Form)

6.2 ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้เครื่องมือในการวิจัยที่เตรียมไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมถึงวิธีวัดและประเมินผล และการลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

6.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยชี้แจงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรให้นักเรียนได้เข้าใจร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน

6.2.3 ผู้วิจัยได้ให้นักเรียน เรียนรู้โดยวิทยาการ รวมถึงลงมือปฏิบัติจริงจากกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน

6.2.4 ผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน และเป็นผู้สังเกตการณ์การเรียนรู้

6.2.5 ในการจัดกิจกรรมของหลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 13 ตารางการจัดอบรมตามหลักสูตร

วันและเวลา	กิจกรรม
วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”
8.20-8.40 น.	ชี้แจงรายละเอียดแก่ผู้เข้าร่วมหลักสูตร แนะนำวิทยากรและคณะทำงาน
8.40-9.00 น.	นำเข้าสู่กิจกรรม ทบทวนองค์ความรู้เดิม
9.00-9.30 น.	กิจกรรมที่ 1 หน้าตาแบบนี้เอง คนที่ชื่อ “ประชาธิปไตย”
9.30-10.00 น.	กิจกรรมที่ 2 ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน
10.00-11.00 น.	กิจกรรมที่ 3 พลังยุวชนประชาธิปไตย
11.00-11.30 น.	สรุปกิจกรรม
วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจากดาวอังคาร และเธอไม่ได้มาจากดาวพุธ
8.20-8.40 น.	ชี้แจงรายละเอียดแก่ผู้เข้าร่วมหลักสูตร แนะนำวิทยากร
8.40-9.10 น.	นำเข้าสู่กิจกรรม ทบทวนองค์ความรู้เดิม
9.10-9.55 น.	กิจกรรมที่ 1 “เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ด้านหลัง”
9.55-10.35 น.	กิจกรรมที่ 2 “พหุวัฒนธรรมที่ฉันเข้าใจ”
10.35-11.20 น.	กิจกรรมที่ 3 “เมืองในฝัน”
11.20-11.50 น.	สรุปกิจกรรม
วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพอได้
13.00-13.35 น.	นำเข้าสู่กิจกรรม ทบทวนองค์ความรู้เดิม
13.35-14.15 น.	กิจกรรมที่ 1 “ใคร ๆ ก็เป็นฟ้ารักพอได้”
14.15-14.55 น.	กิจกรรมที่ 2 “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน”
14.55-15.30 น.	สรุปกิจกรรม

จากตารางการใช้หลักสูตรด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้

5.2.6 ดำเนินการใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแผนที่กำหนดไว้

5.2.7 นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ตามเอกสารประกอบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่ 1) ผู้บันทึก 2) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และ 3) สะท้อนคิดการเรียนรู้

5.3 ขั้นหลังการทดลอง ภายหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง รายละเอียดดังนี้

5.3.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์นักเรียน และครูผู้สอนประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โดยประเมินจากการปฏิบัติตนของนักเรียน หลังจากผ่านการเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ และหลังการทดลองไปแล้ว 5 สัปดาห์ เพื่อประเมินความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป (Google Form)

5.3.2 สรุปผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน หลังการเข้าร่วมหลักสูตรโดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนักเรียนประเมินตนเอง และครูผู้สอนประเมินนักเรียน

5.3.3 นำผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีผู้ต้นรู้ในการปฏิบัติตนก่อนการทดลองและหลังการทดลองครั้งที่ 1 มาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

5.3.4 นำผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีผู้ต้นรู้ในการปฏิบัติตนหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และ หลังทดลอง 5 สัปดาห์ มาวิเคราะห์ความคงทน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์การทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองดีผู้ต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการนำบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ตามเอกสารประกอบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่ 1) ผู้บันทึก 2) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และ 3) สะท้อนคิดการเรียนรู้ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

6.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีผู้ต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร จากผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีผู้ต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก่อนการเข้าร่วมหลักสูตรและหลังจากผ่านการเข้าร่วมครบหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ โดยการใช้คำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ สถิติทดสอบ t-test dependent

6.3 การวิเคราะห์ความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากผ่านการเข้าร่วมครบหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ และหลังจากการเข้าร่วมครบหลักสูตรไปแล้ว 5 สัปดาห์ โดยการใช้คำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และ สถิติทดสอบ t-test dependent

ตารางที่ 14 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย จากขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์
เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้	1.2.1 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเรียนรู้ร่วมกันหลักสูตร	ขั้นตอนการทดลอง 1.ขอหนังสือ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนโกวิทอรรถัย 2 ปีการศึกษา พ.ระเมิน คุณลักษณะการใช้หลักสูตร 1.1 ประเมิน คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ก่อนเข้าร่วมหลักสูตร ขั้นตอนการทดลอง 2. ดำเนินการใช้ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตร เพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ขั้นหลังการทดลอง 3. ประเมิน คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้	-นัก เรียน ชั้น มัธยมศึกษา ตอน ปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2566 โรงเรียน โกวิท อรรถัย จำนวน 27 คน	- หลักสูตรเสริมตาม แนวคิดหลักสูตรเพื่อ ชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับ นัก เรียน ชั้น test	- ค่าเฉลี่ย (M) - ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) - สถิติทดสอบ t-

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา 2 (Development 2: D₂) ขั้นประเมินและปรับปรุงหลักสูตร (modernize) : ประเมินผลหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยประเมินหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Hammond (1973) แบ่งเป็น 3 มิติได้แก่ มิติการเรียนการสอน (Instructional Dimension) มิติสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติพฤติกรรม (Behavioral Dimension) โดยมีวัตถุประสงค์

1. วัตถุประสงค์

1.1 วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 วัตถุประสงค์ย่อย

1.2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2.2 เพื่อปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

2.1 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ หรือปรัชญา หรือนโยบายสถานศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองหรือมุ่งเน้นให้นักเรียนทำประโยชน์แก่สังคม และ 2) รูปแบบของสถานศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 3) ไม่ปรากฏหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับหลักสูตรที่มีจุดเน้นความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 10 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนรวม 270 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกอย่างง่าย (Simple

random sampling) โดยการจับฉลาก จำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5/1 จำนวนนักเรียน 27 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นำเครื่องมือที่ได้จากการพัฒนาในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา 1 Development 1 (Evolution) คือ ประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอบถามจำนวน 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติการเรียนการสอน (Instructional Dimension) 2) มิติสถาบัน (Institutional Dimension) และ 3) มิติพฤติกรรม (Behavioral Dimension) มิติละ 5 ข้อ รวม 15 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Likert R., 1967) โดยให้ผู้ตอบได้เพียงคำตอบเดียว กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 1 ถึง 5 แทนระดับความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

5. วิธีดำเนินการ

การประเมินหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยดำเนินการประเมินหลังการใช้หลักสูตร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนหลังการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น มีวิธีการดังนี้

5.1.1 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้ปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้ว ไปประเมินกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 27 คน

โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยนักเรียนเป็นผู้ประเมิน

5.1.2 นักเรียนประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป (Google Form)

5.1.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์ ระดับความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.4 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนหลังการเข้าร่วมหลักสูตร เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาวิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เกณฑ์การประเมิน สามารถแบ่งช่วงคะแนนที่ใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างของอันตรภาคชั้น (Class interval) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล (Likert R., 1967) ดังนี้

4.21-5.00	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
3.41-4.20	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับมาก
2.61-3.40	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับปานกลาง
1.81-2.60	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อย
1.00-1.80	หมายถึง	นักเรียนเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

5.1.5 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

5.2 การปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.2.1 ที่นำความคิดเห็นได้จากการสอบถามความคิดเห็นที่ได้ไปประเมินโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรรถเชิงชใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 27 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเสริมฯ ร่วมกับข้อสังเกตที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร

5.2.2 นำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.3 วิเคราะห์เชิงเนื้อหาประเด็นที่มีการปรับปรุงแก้ไขตามการประเมิน ก่อนและหลังการประเมิน

ตารางที่ 15 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย จากขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้หลักสูตร

วัตถุประสงค์หลัก	วัตถุประสงค์ย่อย	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย/ เอกสาร	เครื่องมือ	การวิเคราะห์
เพื่อประเมินหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	เพื่อศึกษาความ	ประเมินความ	- นักเรียนชั้น	- แบบประเมิน	- ค่าเฉลี่ย (M)
	คิดเห็นต่อ	คิดเห็นต่อ	มัธยมศึกษาตอน	ความคิดเห็นต่อ	- ส่วนเบี่ยงเบน
	หลักสูตรเสริม	หลักสูตรเสริม	ปลาย ภาคเรียนที่	หลักสูตรเสริม	มาตรฐาน (SD)
	ตามแนวคิด	ตามแนวคิด	2 ปี 2566	ตามแนวคิด	-วิเคราะห์เชิง
	หลักสูตรเพื่อ	หลักสูตรเพื่อ	โรงเรียนโกวิท	หลักสูตรเพื่อ	เนื้อหา
	ชีวิตและสังคม	ชีวิตและสังคม	ธำรงเชียงใหม่	ชีวิตและสังคม	
	เรื่อง พลเมืองผู้	เรื่อง พลเมืองผู้	จำนวน 1	เรื่อง พลเมืองผู้	
	ตื่นรู้สำหรับ	ตื่นรู้สำหรับ	ห้องเรียน (27 คน)	ตื่นรู้สำหรับ	
	นักเรียนชั้น	นักเรียนชั้น		นักเรียนชั้น	
	มัธยมศึกษาตอน	มัธยมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ปลาย	ตอนปลาย		ตอนปลาย	
	เพื่อปรับปรุง	ปรับปรุง	- หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตร		-เปรียบเทียบ
	หลักสูตรเสริม	หลักสูตรเสริม	เพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้		เชิงเนื้อหา
	ตามแนวคิด	ตามแนวคิด	ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา		ประเด็นที่มีการ
หลักสูตรเพื่อ	หลักสูตรเพื่อ	ตอนปลาย		ปรับปรุงแก้ไข	
ชีวิตและสังคม	ชีวิตและสังคม			ตามการ	
เรื่อง พลเมืองผู้	เรื่อง พลเมืองผู้			ประเมิน ก่อน	
ตื่นรู้สำหรับ	ตื่นรู้สำหรับ			และหลังการ	
นักเรียนชั้น	นักเรียนชั้น			ประเมิน	
มัธยมศึกษาตอน	มัธยมศึกษา				
ปลาย	ตอนปลาย				

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest - Posttest Design) โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยการวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
 - 3.1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร
 - 3.2 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1. ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2. ผลการวิเคราะห์การสอบถามนักเรียน เกี่ยวกับความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวิจัย ในส่วนของแนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการศึกษาแนวทางการกำหนดการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยนี้ นำเสนอเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม 3) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองผู้ตื่นรู้ และ 4) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.1.1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรเสริม พบว่าหลักสูตรคือเส้นทางการเดินทางของการเรียนรู้ ที่ถูกวางแผนมาเป็นอย่างดีแล้ว ซึ่งได้รับการพิจารณาจัดสรรมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะต้องได้รับ และผลการเรียนรู้จะถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แรกเพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแสดงออกทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ โดยมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาความต้องการ 2) กำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้ 3) ทบทวนวรรณกรรม 4) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) ประเมินผลหลักสูตร สรุปการใช้หลักสูตร และ 7) ปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมมีดังนี้ 1) ชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ชั้นพัฒนาหลักสูตร 3) ชั้นทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ชั้นปรับปรุงหลักสูตร

ในส่วนขององค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย/วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนวทางการจัดกิจกรรม 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การประเมินผล 7) เอกสารประกอบหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตรเสริมมีดังนี้ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) กิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และ 7) แผนการจัดการเรียนรู้

1.1.2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม พบว่า มีลักษณะที่สำคัญคือ มีพื้นฐานแนวคิดมาจากปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) โดยมีขอบเขตเนื้อหาที่สำคัญคือลักษณะสำคัญ การดำเนินชีวิตของผู้คน สภาพปัญหา การดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ปัญหา ซึ่งข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม คือการที่ผู้เรียนจากสภาพปัญหาจริงในสังคมรอบตัวของผู้เรียน เน้นการมีส่วนร่วม เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสู่การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และข้อจำกัด คือการจัดเนื้อหาและประสบการณ์ให้สมบูรณ์ รวมถึงการนำไปใช้ให้เกิดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมมีความสำคัญต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรและการกำหนดขอบเขตเนื้อหา รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ต้องนำข้อดีมาต่อยอด และนำข้อจำกัดมาหากระบวนการป้องกันให้เกิดความสมบูรณ์ โดยพัฒนาหลักสูตรตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิในแขนงที่เกี่ยวข้อง

1.1.3 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า ได้กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดมุ่งหมาย ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการนำไปออกแบบทิศทางพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทิศทางที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการยังได้ระบุความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาส่วนหนึ่งระบุไว้ว่า ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่นมีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการจัดการจัดการเรียนรู้เสริมซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วงชั้น ม.4-6 สารหน้าที่พลเมือง ฯ ที่ ส.2.1 ม.4-6/1,2,3,4 และ มาตรฐานการเรียนรู้ที่ ส.2.2 ม.4-6/1,3,4 แต่ยังคงขาดประเด็นของการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพลเมืองตามยุคสมัย บทบาทสำคัญของพลเมืองแบบต่าง ๆ ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจนถึงสังคมสาธารณะ รวมถึงประเด็นการส่งเสริมการตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณเชิงลึกต่อประเด็นปัญหาในสังคมในลักษณะรูปแบบต่าง ๆ

1.1.4 ผลการวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับ พลเมืองผู้ตื่นรู้ พบว่า อาจปรากฏทั้งในชื่อของ พลเมือง พลเมืองโลก พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และ ฯลฯ อันมีความหมายว่า พลเมืองที่มีความรู้ และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจารณญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนการใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สู่การสร้างเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม โดยพลเมืองตื่นรู้มีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้ 1) พฤติกรรมที่แสดงการเห็น

คุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความอยุติธรรม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม 2) พฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มีความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุ และประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น โดยเริ่มปฏิบัติจากตัวเอง 3) พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคมผ่านทักษะการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

1.2 ผลการวิเคราะห์การสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน จำนวน 3 ประเด็นด้วยกัน คือ เพศ อายุ และระดับชั้นที่กำลังศึกษา สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 16 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	85	50.00
หญิง	84	49.41
ไม่ระบุ	1	0.59
รวม	170	100.00
อายุ		
15	7	4.12
16	94	55.29
17	47	27.65
18	20	11.76
19	1	0.59
21	1	0.59
รวม	170	100.00

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับชั้นที่กำลังศึกษา		
ม.4	84	49.42
ม.5	71	41.77
ม.6	15	8.81
รวม	170	100.00

จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 50, เพศหญิง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 49.41 และไม่ระบุเพศ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.59 โดยพบว่านักเรียนที่มีอายุ 16 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 55.29 มีจำนวนมากที่สุด, รองลงมาอันดับที่สอง คือ อายุ 17 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 27.65 และน้อยที่สุด คือ อายุ 19 ปี จำนวน 1 คน และ อายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.59 ซึ่งระดับชั้นที่นักเรียนกำลังศึกษาระดับชั้น ม.4 มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 49.42, รองลงมาคือ ระดับชั้น ม.5 จำนวน 71 คิดเป็นร้อยละ 41.77 และน้อยที่สุด คือ ม.6 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.81

ตอนที่ 2 สรุปผลการสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ จากการสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตรจากนักเรียนจำนวน 170 คน สามารถนำเสนอผลการสอบถามได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 สรุปผลการสอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตร

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
		M	SD		
1	ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ(ทำกิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยายสาระความรู้ นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้อยู่ในระดับใด	4.17	0.74	มาก	5
2	ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีสื่อการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล ที่หลากหลาย นักเรียนมีความต้องการเรียน	4.36	0.70	มากที่สุด	3

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
		M	SD		
	รู้อยู่ในระดับใด				
3	ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากรจากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือ ผู้เชี่ยวชาญ นักเรียน มีความต้องการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด	4.43	0.78	มากที่สุด	2
4	ได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่ใช้รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย นอกเหนือจากวิธีการสอบเก็บคะแนน เช่น การประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับใด	4.26	0.74	มากที่สุด	4
5	ความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์เมื่อได้เรียนรู้กิจกรรมตามความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพลเมือง				
5.1	นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.51	0.62	มากที่สุด	2
5.2	นำความรู้ไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้	4.49	0.61	มากที่สุด	3
5.3	มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ	4.39	0.69	มากที่สุด	5
5.4	มีภาวะความเป็นผู้นำ	4.25	0.80	มากที่สุด	7
5.5	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.59	0.59	มากที่สุด	1
5.6	เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคม	4.48	0.73	มากที่สุด	4
5.7	มีทัศนคติที่ดีต่อการทำประโยชน์แก่สาธารณะ	4.49	0.67	มากที่สุด	3
5.8	ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น	4.33	0.78	มากที่สุด	6
	รวมข้อที่ 5	4.44	0.11	มากที่สุด	1
	รวม	4.33	0.10	มากที่สุด	

จากตาราง สรุปผลการสอบถามความต้องการพัฒนาหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.33$, $SD=0.10$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความต้องการของนักเรียนในลำดับที่หนึ่งคือ

ความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์เมื่อได้เรียนรู้กิจกรรมตามความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพลเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.44$, $SD=0.11$), ความต้องการของนักเรียนในลำดับที่สอง คือ ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากรจากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือ ผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.43$, $SD=0.78$) และลำดับสุดท้ายคือ ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ(ทำกิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยายสาระความรู้ อยู่ในระดับมาก ($M=4.17$, $SD=0.74$)

เมื่อพิจารณาข้อย่อยในประเด็นคำถามข้อที่ 5 ความคาดหวังของนักเรียนค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อที่ 1) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ($M=4.59$, $SD=0.59$) รองลงมาคือ 2) นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($M=4.51$, $SD=0.62$) และลำดับสุดท้ายคือ 7) มีภาวะความเป็นผู้นำ ($M=4.33$, $SD=0.78$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แบบสอบถามได้มีการสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนอกเหนือจากประเด็นสอบถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เบื้องต้น สามารถสรุปได้ว่า ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม ปลายเปิด คือ นักเรียนมีความคาดหวังว่า ได้จะได้ทราบหลักการของหน้าที่พลเมืองมาใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3 ผลการวิเคราะห์แนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเด็นด้านเนื้อหา กิจกรรมและสาระการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ด้านละ 1 คน รวม 5 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยได้สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์ 3 ประเด็นด้วยกัน สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 18 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ป.ตรี	1	20.00
ป.โท	1	20.00
ป.เอก	3	60.00
รวม	5	100.00
ตำแหน่ง		
ครู (โรงเรียน)	1	20.00
ผู้บริหาร (โรงเรียน)	1	20.00
อาจารย์ (มหาวิทยาลัย)	1	20.00
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2	40.00
รวม	5	100.00
ประสบการณ์ (ปี)		
1-5 ปี	1	20.00
6-10 ปี	-	-
11 ปีขึ้นไป	4	80.00
รวม	5	100.00

จากตาราง 18 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ พบว่ามีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีจำนวนมากที่สุดคือ ระดับการศึกษาปริญญาเอก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และรองลงมาคือ ระดับการศึกษาปริญญาตรี และปริญญาโท ระดับละ 1 คน คิดเป็นร้อยละระดับละ 20.00

โดยมีตำแหน่งอาจารย์ที่มีตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์มากที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็น 40.00 รองลงมาคือ ตำแหน่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน, ผู้บริหารโรงเรียน และอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา อย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละคนละ 20.00

ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีประสบการณ์การทำงานนั้น ๆ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และมีประสบการณ์การทำงานนั้น ๆ 1-5 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 20.00

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถสรุปส่วนสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 19 สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ลำดับ	ประเด็นการพัฒนา	แนวทางการพัฒนาหลักสูตร
1	“เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้”	เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง โดยการสอนครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ของความเป็นพลเมือง เช่น สิทธิมนุษยชน และความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม การพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดี รู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ใช้มุมมองการเรียนรู้แบบมุมมองของสังคมโลก เชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2	“รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้”	การออกแบบรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการใช้วิทยาการทางการสอนที่หลากหลายและเทคนิคการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุกในระบบคิดของผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจ
3	“สื่อและแหล่งเรียนรู้”	นอกจากการใช้สื่อประกอบการบรรยายแล้ว การใช้สื่อการเรียนรู้ควรเน้นการใช้สื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาผ่านระบบดิจิทัล เช่น วิดีโอการสอนทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์การศึกษาออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันการเรียนรู้ สื่อเหล่านี้สามารถเข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน เป็นสื่อกลางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคสมัยและวัยของผู้เรียน
4	“วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้”	เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรใช้วิธีการวัดและประเมินที่มีความหลากหลาย โดยการวัดและประเมินผลจากสภาพจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเสนอในบทเรียน
5	“ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม”	การพัฒนาหลักสูตรพลเมืองผู้ดีต้องเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพลังความเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน โดยการสร้างจิตใจและความตระหนักรู้ให้เข้มแข็งผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องมีการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

จากตารางสรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ รวมถึงผู้บริหารและครูโรงเรียนโกวิทอรรถศรีเชียงใหม่ ได้ให้สัมภาษณ์ดังประเด็นข้อคำถาม ซึ่งมีผลให้

ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและสังคมโลกได้ เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นสามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 “เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า ควรสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเป็นอันดับแรก ระดับของความเป็นพลเมืองในมิติต่าง ๆ เส้นทางการพัฒนาตนเองให้กลายเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ความสำคัญและจำเป็นของพลเมืองตื่นรู้ต่อชุมชนและสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้เนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นเรื่อง สิทธิมนุษยชนและสังคมพหุวัฒนธรรม บูรณาการร่วมกันสาระต่าง ๆ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้มุมมองการเรียนรู้แบบมุมมองของสังคมโลก ให้เชื่อมโยงและนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงของนักเรียน ดังคำให้การสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ถ้าพูดถึงความเป็นพลเมือง สิทธิและหน้าที่ควรเป็นพื้นฐาน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมีหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อยู่ได้อย่างมีความสุข โดยการคิดที่เข้าใจศาสตร์ในสังคมตามสมรรถนะของนักเรียน เน้นส่งเสริมได้กระตุ้นคิด และเข้าใจหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นในเชิงกระบวนการคิด”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“นิยามของความเป็นพลเมือง หลากรูปแบบของความเป็นพลเมือง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และพลเมืองในมิติของรัฐ นำไปสู่ความเข้าใจในสายธารแห่งการเปลี่ยนแปลง จากพลเมืองนิ่งเฉย (Passive citizen) สู่พลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) ความสำคัญจำเป็นของพลเมืองตื่นรู้ เพราะเหตุใดทำไมต้องมี แล้วเราจะเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ได้อย่างไร ประกอบกับสาระการเรียนรู้ที่ควรสอนได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชน 2) โลกาภิวัตน์ ทั้งในมุมมองเชิงบวก และเชิงลบ 3) สังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการนำเอาหลักคิดไปสู่การใช้จริงในชีวิต”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“จากเดิมพลเมืองแบบเดิมมีปัญหาจึงจำเป็นต้องขยับไปสู่สากล ขอบข่ายเนื้อหาที่ควรใช้ได้แก่ หน้าที่พลเมือง อาเซียนศึกษา โลกศึกษา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ กฎหมาย สิทธิมนุษยชน สังคมพหุวัฒนธรรม ทักษะชีวิต การเมืองการปกครอง”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นที่ 2 “รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงการใช้วิทยาการทางการสอนที่มีทั้งรูปแบบ และเทคนิคการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในระบบคิดของผู้เรียน เชื่อมโยงบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มุ่งเน้นการเรียนรู้ภาคปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ภาคทฤษฎี ในส่วนของภาคทฤษฎีควรมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพลเมืองตื่นรู้ อาจเป็นได้ทั้งผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการตื่นรู้ หรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการที่พลเมืองไม่ตื่นรู้ ดังคำให้การสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในเชิงของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการส่งเสริมกระบวนการคิด ซึ่งเป็นขั้นสูง คือเป็นการส่งเสริมให้ถึงการเรียนรู้ขั้นสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของบลูม...ควรมีการปฏิบัติการเชิงสังคม แสดงความคิดเห็น อภิปราย ที่ทำให้เห็นผลผลิต”

มีส่วนได้ส่วนเสีย

“มุ่งเน้นภาคปฏิบัติการ เน้นกระบวนการที่ลงมือทำผ่านการลงชุมชน กิจกรรมที่สอดคล้อง เช่น การออกแบบโครงการด้วยกระบวนการกลุ่ม... เรียนรู้จากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปรากฏการณ์ที่ขาดพลเมืองที่ตื่นรู้เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีอยู่ของพลเมืองตื่นรู้ หรือตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพลังของพลเมือง”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“ต้องมีความเข้าใจวิทยาการสอนทางสังคมศึกษา ร่วมกันรูปแบบการเรียนรู้ และเทคนิคการเรียนรู้ ซึ่งจะมีรูปแบบวิธีการที่สำคัญซึ่งเราสามารถเลือกนำมาใช้ได้”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นที่ 3 “สื่อและแหล่งเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ นอกจากสื่อประกอบการบรรยายแล้ว สื่อการเรียนรู้ควรเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ใช้สื่อใหม่ผ่านระบบดิจิทัล ใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียนเป็นสื่อกลางการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคสมัย และวัยของผู้เรียน และแหล่งการเรียนรู้

ควรเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนของนักเรียน อยู่ในบริบทรอบตัวของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้กับบริบทท้องถิ่นสู่การปรับแนวคิดในระดับสังคมโลกได้ คำให้การสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“สื่อเป็นเครื่องมือให้เด็ก ๆ เข้าใจความเป็นพลเมืองได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น และมีความถูกต้องเหมาะสม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายควรใช้สื่อเทคโนโลยีไปใช้ซึ่งสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“สื่อการเรียนรู้นอกเหนือจากสื่อประกอบการบรรยาย คือ แหล่งเรียนรู้ชุมชนของผู้เรียน”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“สื่อใหม่ ผ่านระบบดิจิทัล ชุมชนเสมือนจริง... เด็กแต่ละคนมีทุน มีแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป... ควรใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชน นำไปสู่ความเป็นสังคมโลก”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“สื่อที่ดีที่สุด คือ ครู เป็นผู้อำนวยการความสะอาดให้แก่ผู้เรียน สอนทักษะการสืบเสาะหาความรู้ เป็นผู้แนะนำและนำเสนอความรู้แก่นักเรียน.... ควรใช้โทรศัพท์มือถือ เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคสมัย และวัยของผู้เรียน การค้นคว้าบนโลกออนไลน์ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นที่ 4 “วิธีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ ควรใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย โดยการวัดประเมินผลจากสภาพจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ความคิดรวบยอดของผู้เรียน โดยการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ควรหลีกเลี่ยงการทดสอบในลักษณะข้อสอบวัดความรู้ ดังคำให้การสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การประเมินผลตามสภาพจริง หากเป็นรายบุคคลอาจใช้เวลานานเพราะมีจำนวนมาก อาจใช้เป็นรายกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์ จากการนำเสนอความคิดเห็นของนักเรียนโดยการสังเกตผู้เรียน หรือการใช้แบบประเมินคุณลักษณะ”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“ควรมีการประเมินจากทั้งแบบปริมาณในลักษณะแบบประเมินสมรรถนะประเมินตนเองเพื่อให้รู้จักตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตร และแบบคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์ สทนากลุ่มหรือแบบประเมินชิ้นงาน ผลผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปองค์รวมของความเป็นพลเมืองดีนรู้”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“การวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่ไม่ใช่การวัดว่าเด็กเก่งหรือไม่เก่ง ในความเป็นจริง ไม่ควรใช้แบบการทดสอบเก็บคะแนน”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนอกเหนือจากประเด็นที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองผู้ดีนรู้ มีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) เพิ่มเติมในหัวข้อรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ คือ การเสริมสร้างพลังความเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน โดยการสร้างจิตใจ ความตระหนักรู้ให้เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่สอนด้านวิชาการ แต่ต้องมีการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียน 2) เพิ่มเติมในภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ คือ หนังสือเรียนหน้าที่พลเมืองในปัจจุบันบางระดับชั้นมีเนื้อหาสาระที่ใกล้เคียงกันมาก หากมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมในเรื่องพลเมืองผู้ดีนรู้ จะถือว่าเป็นประโยชน์ในฐานะหลักสูตรทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในการจัดการบริหารหลักสูตรต่อไป ดังคำให้การสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การเสริมสร้างพลัง (empowerment) มีความสำคัญอย่างมาก เพื่อให้เขาก้าวข้ามความกลัวต่อการตั้งคำถามต่อปัญหาในสังคม หรือสาธารณะ การสร้าง DNA ของความเป็นพลเมืองผู้ดีนรู้ จำเป็นต้องสร้างฐานจิตใจให้มีความเข้มแข็ง ลบล้างความไม่กล้าออกจากความคิด”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“ปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนหลักสูตรเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ คือ การเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหา เทคนิควิธีการ รูปแบบการสอน เนื้อหาสาระ เชื่อมโยงประสบการณ์”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

“เนื่องจากจากการเรียนการสอนในปัจจุบัน รายวิชาหน้าที่พลเมืองระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คนข้างมีข้อจำกัดในด้านเนื้อหา หนังสือเรียนที่มีอยู่ของนักเรียนชั้น ม.4 และ ม.5 มีลักษณะที่เหมือนกันอย่างมาก หากมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมขึ้นมาจะเกิดประโยชน์อย่างมากในฐานะทางเลือกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภาพที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1.1. ผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

2.1.2. ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2. ผลการประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แบบประเมินความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

2.1. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ผู้วิจัยได้ร่างโครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ ตามทฤษฎีและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ก่อนการนำไปวิพากษ์และประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นตอนต่อไป โดยสามารถนำเสนอโครงสร้างของหลักสูตรดังต่อไปนี้

หลักการและแนวคิดพื้นฐาน

นิยามความแตกต่างของพลเมืองในยุคปัจจุบันเทียบกับอดีตมีความแตกต่างกันมาก ปัจจุบันเน้นความสำคัญในการมองผลประโยชน์สาธารณะมาก่อนผลประโยชน์ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญ และเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม รวมทั้งเป้าหมายในการทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ การพัฒนาที่มีรายได้ปานกลางและลดความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และมียุทธศาสตร์และตัวชี้วัดที่เน้นการพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับวิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (DOE Thailand) เพื่อสร้างคนไทย 4.0 ที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน: ผู้เรียนรู้, ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม, และพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการเน้นการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักในสถาบันหลักของชาติและการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงความสอดคล้อง

กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาค และการเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต้องมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาทักษะและความรู้ และส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมและคุณธรรมในกลุ่มเยาวชน เพื่อให้พวกเขาสามารถร่วมงานกับสังคมได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม (บุญส่ง นาแสง, 2563) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางคิด เช่น การคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจที่มีหลักปรัชญาทางสังคมและวัฒนธรรม จะช่วยในการสร้างเยาวชนที่มีมุมมองคิดเป็นระบบและสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม การพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งและมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นต้องได้รับการสนับสนุนและการร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็น การศึกษา, สังคม, ครอบครัว หรือชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับคนรุ่นใหม่ในสังคมประชาธิปไตยที่หลากหลาย

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งเสริมความเจริญของประชากร โดยที่เน้นการสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นในการให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและร่วมสร้างสรรค์สังคม ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยและทั่วโลกต้องการพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ การศึกษาเป็นช่องทางที่สำคัญในการทำให้บุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคม หลักสูตรจึงต้องถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ไม่เพียงเน้นทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมทักษะทางชีวิตและสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างความเจริญ (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564)

หลักสูตรทางสังคมศึกษาที่มุ่งเน้นที่จะสร้างพลเมืองที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคม (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2560) มีความสำคัญที่ได้รับการเน้นเน้นจากแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ที่มุ่งหวังที่จะสร้างบุคคลที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบกฎหมาย, มีความรับผิดชอบต่อการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม นอกจากนี้ หลักสูตรดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเพื่อปฏิรูปสังคม (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564)

การให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่ส่งเสริมการคิดขั้นสูงและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน นำพาคณะความรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและการแก้ไขปัญหาทางสังคม การทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและการมีส่วนร่วมในการหาทางแก้ไขส่งผลทำให้นักเรียนมีทักษะและความพร้อมที่จะเป็นผู้นำและผู้ให้บริการในชุมชน

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า คือ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่นิ่งนอนใจต่อความอยุติธรรม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งยึดถือประโยชน์ของส่วนรวม

2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการใช้สติปัญญา คือ มีความรู้ เข้าใจในกระบวนการทางสังคม รู้เท่าทันข่าวสารบ้านเมือง วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้น โดยเริ่มปฏิบัติจากตัวเอง

3. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม คือ มีทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในฐานะพลเมืองตื่นรู้ นอกจากมีจิตอาสาในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วยังมีความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาทางสังคม ผ่านทักษะการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ ประเมิน ตัดสินใจ ฯลฯ สู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างของหลักสูตร

1. ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” จำนวน 3 ชั่วโมง
2. ฉันทไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” จำนวน 3 ชั่วโมง
3. ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้ จำนวน 3 ชั่วโมง

กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และ โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรแบ่งเป็น ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม (Questioning Method) ผู้จัดทำหลักสูตรเลือกพัฒนาการใช้วิธี การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์แบบโสเครติสจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่สอดคล้อง แบ่งออกได้เป็น 8 ประเด็นการตั้งคำถามได้แก่ 1) คำถามเพื่อเปิดความคิด 2) คำถามเพื่อสร้างความเข้าใจแจ่มชัด 3) คำถามเพื่อขบคิดความแจ่มชัดนั้นให้เกิดเป็นมโนทัศน์ 4) คำถามเพื่อแสวงหาสมมุติฐานอื่นหรือก่อให้เกิดสมมุติฐาน 5) คำถามเพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมุติฐานนั้น 6) คำถามเพื่อขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ 7) คำถามเพื่อให้อนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น และ 8) คำถามเพื่อพิสูจน์คำจำกัดความ การตั้งคำถามในลักษณะนี้เป็นรูปแบบการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ที่ได้สร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้คิดอย่างวิจารณ์ญาณในทุกประเด็นคำถาม สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบพุทธพิสัยของบลูม เป็นการจัดการศึกษาที่ได้สร้างเกาะป้องกันทาง

ปัญญาให้แก่ผู้เรียนจากการขัดเกลาทางสังคม สู่การพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นพลเมืองตื่นรู้อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญเพื่อการสร้างสังคมที่น่าอยู่ด้วยความมุ่งหวังการพัฒนาที่เป็นธรรมอย่างยั่งยืน

2. การฟังบรรยาย (Lecture Method) จากวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในเนื้อหาตามหลักสูตรการฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมให้ได้ฝึกปฏิบัติจริง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการวิพากษ์ผลการปฏิบัติงาน

3. การลงมือปฏิบัติ (Practice) ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในเนื้อหาการฝึกอบรมซึ่งมีทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยชี้แนะ การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยจากผลการปฏิบัติงานจริงก่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

4. การเรียนรู้จากการอภิปราย (Discussion Method) โดยวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยวิทยากรช่วยชี้แนะประเด็นมุมมองในการปรับปรุงพัฒนาทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

5. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการประชุมกลุ่มย่อย 4 - 5 คน ทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทัศนคติ อย่างเสรีในกลุ่มยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้และสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้

6. การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (Collaborative learning group) กิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันโดยในกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

7. การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี (ICT Classroom) เป็นการใช้สื่อที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการได้รับความรู้ต่าง ๆ ซึ่งด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกมในรูปแบบของดิจิทัลไม่ว่าจะเป็น วิดีโอเกมออนไลน์หรือเกมที่สร้างมาสำหรับสมาร์ตโฟนสามารถเข้าถึงผู้เรียนในยุคปัจจุบันที่มีการเข้าถึงอุปกรณ์การสื่อสารและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีได้ง่าย ๆ าก ๆ

สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

1. สื่อการสอน

1.1 สื่อประเภทเครื่องมือ คือ สื่อทำมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ใบงานกิจกรรม ประจำหน่วยการเรียนรู้ ใบความรู้

1.2 สื่อประเภทบุคคล คือ วิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระประจำหน่วยการเรียนรู้ เช่น นักวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย

2. แหล่งการเรียนรู้

1. แหล่งการเรียนรู้ คือ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านโปรแกรมค้นหา (Search Engines) เช่น เว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรม, เว็บไซต์แอมเนสตี อินเทอร์เน็ต เนชั่นเนล, เว็บไซต์ข่าว BBC News ไทย เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

แนวทางการวัดประเมินผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริง โดยใช้กิจกรรมหลากหลายที่สอดคล้องกับบริบทของชีวิตจริง การประเมินจะใช้ภาระงานที่สะท้อนถึงสถานการณ์และทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในบริบทจริง

การกำหนดเป้าหมายการประเมินให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกคนทราบว่าต้องการวัดประเมินอะไร โดยการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย การใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งปริมาณ (ปฏิเษการใช้แบบทดสอบความรู้) และคุณภาพ

การวัดประเมินการพัฒนา มีการติดตามและวัดผลกระทบของการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียนเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ และสรุปและนำเสนอข้อมูลการประเมินเพื่อให้ครูและผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าและสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดการวัดประเมินผล 2 ส่วนได้แก่ 1) การวัดประเมินผลระหว่างทาง และ 2) การวัดประเมินผลปลายทาง สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การวัดประเมินผลระหว่างทาง คือ การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบและเครื่องมือการวัดประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้กำหนดเครื่องมือวัดประเมินผลประจำหน่วยออกเป็น 2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินชิ้นงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยจะมีเกณฑ์การให้คะแนนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งทุกแผนการจัดการเรียนรู้จะกำหนดเกณฑ์ผ่านอยู่ที่ระดับ ดี คือ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 11 คะแนน

2. การวัดประเมินผลปลายทาง คือ การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบและเครื่องมือการวัดประเมินผลที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะในการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่แสดงการเห็น

คุณค่า 2) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการใช้สติปัญญา และ 3) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม โดยใช้เครื่องมือคือแบบสังเกตพฤติกรรม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบประเมินคุณลักษณะฯ และการประเมินจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้ (Learning log) หลังการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2.1 ระยะเวลาประเมิน ระยะเวลาที่ 1 การทดสอบก่อนการทดลอง, ระยะเวลาที่ 2 การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 หลังจบการจัดการเรียนรู้ และ ระยะเวลาที่ 3 การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 2 หลังจากการทดสอบครั้งที่ 1 ไปแล้ว 4 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความคงทนเชิงพฤติกรรมของนักเรียน

2.2 ผู้ประเมิน คือ 1) นักเรียนประเมินตนเอง และ 2) ครูผู้สอนประเมินนักเรียน ตารางที่ 3 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คุณสมบัติวิทยากร

ผู้บรรยายหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. มีประสบการณ์สอนและการจัดการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ปี ในมหาวิทยาลัย หรือ 10 ปี ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. มีผลงานทางวิชาการ (เอกสารตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัย) อย่างน้อย 5 ผลงาน ในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี นับจากวันที่นำหลักสูตรไปใช้ โดยเป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม สังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ การสอนสังคมศึกษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คุณสมบัติผู้เข้าหลักสูตร

ผู้เข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. สามารถทักษะใช้ภาษาไทยได้ดี สามารถพูดคุยสื่อสารตอบโต้ได้

หน่วยการเรียนรู้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้: กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดสิ่งที่นักเรียนจะต้องการ เพื่อให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้หรือบรรลุดัตุประสงค์ของการฝึกอบรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

ด้านพุทธิ พิสัย (Cognitive Domain) 2) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และ 3) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

2. สาระสำคัญ: เป็นการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมให้เข้าใจถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหน่วย การเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยได้ระบุมุมความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่เรียนของแต่ละหน่วย การเรียนรู้

3. เนื้อหา/สาระการเรียนรู้: 1) ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” 2) ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” และ 3) ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพ่อได้

4. ชิ้นงาน/ภาระงาน: ใบกิจกรรม การนำเสนอ การสร้างสรรค์ผลงาน

5. กิจกรรมการเรียนรู้: กิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง การอภิปรายร่วมกัน

6. สื่อการเรียนรู้: มีการใช้สื่อที่หลากหลาย

7. การวัดประเมินผล: สังเกตพฤติกรรมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

2.1.1. ผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 ด้วยระบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ใช้เวลาทั้งหมด 2 ชั่วโมง ในด้านหลักการและแนวคิด จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ การวัดประเมินผล คุณสมบัติผู้เข้าร่วมและคุณสมบัตินักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โดยในส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ร่วมให้ข้อมูลในภาพรวมของทั้งสามแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ภาพที่ 2 การวิพากษ์หลักสูตรโดยการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่มในการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยได้สอบถามสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ประเด็นด้วยกันได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่มในการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ป.ตรี	-	-
ป.โท	1	14.29
ป.เอก	6	85.71
รวม	7	100.00
ตำแหน่ง		
ครู (โรงเรียน)	1	14.29
อาจารย์ (มหาวิทยาลัย)	2	28.58
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	3	42.87
รองศาสตราจารย์	1	14.29
รวม	7	100.00
ประสบการณ์ (ปี)		
1-5 ปี	-	-
6-10 ปี	-	-
11 ปีขึ้นไป	7	100.00

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	7	100.00

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แบ่งเป็นผู้มีระดับการศึกษาซึ่งจบการศึกษาแล้วในระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และปริญญาเอก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 โดยมีตำแหน่งเป็นครูในโรงเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29, อาจารย์ในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58, อาจารย์ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.87 และ อาจารย์ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ซึ่งมีประสบการณ์ 11 ปีขึ้นไปทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตอนที่ 2 ผลการวิพากษ์หลักสูตรโดยการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้บันทึกการสนทนากลุ่ม โดยได้สรุปสาระสำคัญและสามารถนำเสนอได้ดังประเด็นต่อไปนี้

ตารางที่ 21 ผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ประเด็น	ผลการวิพากษ์
1	หลักการและแนวคิดพื้นฐาน	ในการเขียนหลักการและแนวคิดควรมีการแยกประเด็นออกเป็นสองประเด็นคือ ส่วนของหลักการ และส่วนของแนวคิด ซึ่งในการเรียงลำดับการเขียนให้เรียงลำดับความสำคัญที่สุดก่อน รวมถึงการเขียนประเด็นสำคัญของความเป็นพลเมืองให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับการอธิบายความสำคัญจำเป็นของการที่ต้องพัฒนาหลักสูตรเสริมให้เห็นถึงความแตกต่างกับหลักสูตรพลเมืองที่มีสอนตามปกติในโรงเรียน
2	จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	ควรมีการปรับให้จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ระบุค่าสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมบ่งชี้ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยให้ความสำคัญสอดคล้องกับพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยในการจัดการเรียนรู้ ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้
3	โครงสร้างของหลักสูตร	การจัดสรรเวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับสำคัญของเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย

ลำดับ	ประเด็น	ผลการวิพากษ์
4	กิจกรรมการเรียนรู้	ในการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเฉพาะของหลักสูตร เพื่อสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะมุ่งสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้
5	สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้	สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นให้สามารถนำไปใช้ได้ง่าย เพิ่มเติมรายละเอียดของบทบาทของสื่อการเรียนรู้ประเภทบุคคล ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้
6	การวัดและประเมินผล	ควรปรับแก้ไขการเขียนพฤติกรรมบ่งชี้ให้สามารถวัดประเมินผลในสภาพจริงประจำวันของนักเรียน สามารถปรับให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นโดยใช้จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลัก ดังที่ผู้เชี่ยวชาญกล่าวไว้ว่า
7	คุณสมบัติวิทยากร และคุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร	ควรพิจารณาให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในอนาคต สำหรับการเผยแพร่หลักสูตรให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะการกำหนดเกณฑ์ของวิทยากรที่สูงอาจทำให้ยากต่อการนำไปใช้ ควรปรับให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตรมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้
8	แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	ลักษณะการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเขียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับเปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากขึ้น
9	แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	ควรตรวจสอบสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสำคัญเนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความคงเส้นคงวาของการเลือกใช้คำ
10	แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	ควรมีการนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเฉพาะของหลักสูตรมาใช้งานรวมถึงในแผนที่หนึ่งและสองด้วยเช่นกัน โดยแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่สามควรตรวจสอบความคงที่ของการใช้ภาษา

จากตารางสรุปผลการวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ได้ร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรเสริมฯ ฉบับร่าง พบว่ายังมีประเด็นที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องทบทวน ตรวจสอบ และแก้ไขในทุกประเด็นในการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้ให้ข้อคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันดังตาราง

นำเสนอ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำไปแก้ไขเพื่อการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรอีกครั้ง โดยเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 “หลักการและแนวคิดพื้นฐาน” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) สามารถสรุปได้ว่า ในการเขียนหลักการและแนวคิดควรมีการแยกประเด็นออกเป็น สองประเด็นคือ ส่วนของหลักการ และส่วนของแนวคิด ซึ่งในการเรียงลำดับการเขียนให้เรียงลำดับความสำคัญที่สุดก่อน รวมถึงการเขียนประเด็นสำคัญของความเป็นพลเมืองให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับการอธิบายความสำคัญจำเป็นของการที่ต้องพัฒนาหลักสูตรเสริมให้เห็นถึงความแตกต่างกับหลักสูตรพลเมืองที่มีสอนตามปกติในโรงเรียน ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวไว้ว่า

“เมื่อดูจากหัวข้อของหลักการแนวคิดพื้นฐาน อาจมีการแยกออกกระหว่างหลักการและแนวคิดพื้นฐาน โดยหลักการให้มีความสั้นกระชับ เพื่อให้มองภาพของหลักสูตรได้อย่างชัดเจนมากขึ้น”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ปรัชญาและแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรแต่ละหลักสูตรอาจไม่มีความแตกต่างกันมาก แต่ในการพัฒนาหลักสูตรเสริม อาจต้องวิเคราะห์ช่องว่างทางการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนและมีลักษณะเฉพาะให้เห็นถึงความสำคัญจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

“เนื่องจากเป็นหลักสูตรเสริม ในประเด็นของหลักสูตรพลเมืองซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองอยู่แล้ว ผู้วิจัยควรเพิ่มประเด็นความเหมือน หรือแตกต่างจากหลักสูตรหน้าที่พลเมืองแบบเดิมอย่างไร หรือความจำเป็นอย่างไรถึงต้องมีหลักสูตรเสริมนี้ขึ้นมา หลักสูตรเดิมยังขาดประเด็นใด”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3

ประเด็นที่ 2 “จุดมุ่งหมายของหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ควรมีการปรับให้จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น ระบุคำสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมบ่งชี้ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยให้มีความสอดคล้องกับพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยในการจัดการเรียนรู้ ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

“ลองปรับให้จุดประสงค์กระชับมากขึ้น เราจะสามารถออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่จะสามารถไปปิดช่องว่างได้ ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น เพราะหากกำหนดจุดประสงค์ไว้ค่อนข้างใหญ่ กิจกรรมการเรียนรู้อาจไม่สามารถ ปิดช่องว่างได้อย่างครอบคลุม”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“เมื่อเราพิจารณาแล้ว จุดประสงค์ของหลักสูตรก็สอดคล้องกับ K P A แต่แน่นอนว่าในด้านความรู้ความจำ คงไม่ใช่เพราะเราเป็นหลักสูตรเสริม ต้องมีความแตกต่างจากหลักสูตรหน้าที่พลเมืองอย่างเดิม”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

“จุดประสงค์ของหลักสูตร ในขณะนี้มีความคล้ายคลึงกับคำนิยามศัพท์ เฉพาะ ควรปรับปรุงให้เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่ชัดเจนขึ้น”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3

ประเด็นที่ 3 “โครงสร้างของหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า การจัดสรรเวลาในการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับ ความสำคัญของเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวเอาไว้ดังต่อไปนี้

“สิ่งที่สำคัญก็คือ หน่วยการเรียนรู้ คือ เรื่องที่เราจะสอนนักเรียน ดังนั้น คือการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรต้องออกแบบให้ สามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้ไปถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ได้”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ประเด็นสำคัญคือจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทางแบบ OLE ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์โครงสร้างให้ชัด”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

ประเด็นที่ 4 “กิจกรรมการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ในการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเฉพาะของหลักสูตร เพื่อสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะมุ่งสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

“ในกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าเราสามารถเจาะจงให้ได้ว่าจะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้อย่างไร นั่นคือประเด็นสำคัญ เราจะใช้หลักสูตรนี้โดยใช้กระบวนการอย่างไร เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรม โดยเป็นขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อให้ไปถึงคุณลักษณะที่เราต้องการ เพราะถึงแม้หน่วยการเรียนรู้จะออกแบบได้ดีแต่ถ้าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไม่ชัด อาจจะไปไม่ถึงจุดมุ่งหมาย”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“การอธิบายกิจกรรมการเรียนรู้ ควรอธิบายให้สั้น ตอนนี้อย่างเขียนยาวเกินไป แล้วพยายามเขียนให้สอดคล้องกับพลเมือง”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

ประเด็นที่ 5 “สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นให้สามารถนำไปใช้ได้ง่าย เพิ่มเติมรายละเอียดของบทบาทของสื่อการเรียนรู้ประเภทบุคคล ดังคำกล่าวของผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

“สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสม อาจเพิ่มเติมขยายความให้เห็นถึงความยืดหยุ่นของการนำไปใช้”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“นักศึกษาควรเขียนให้ละเอียดมากขึ้นในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ว่าจะมีบทบาทในการเป็นสื่อการเรียนรู้อย่างไร เช่น ครูชาวบ้านถ้าเขามาเป็นสื่อบุคคล เขาจะเป็นอย่างไร”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

ประเด็นที่ 6 “การวัดและประเมินผล” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ควรปรับแก้ไขการเขียนพฤติกรรมบ่งชี้ให้สามารถวัดประเมินผลในสภาพจริงประจำวันของนักเรียน สามารถปรับให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นโดยใช้จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลัก ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวไว้ว่า

“การวัดประเมินผลอาจเป็นแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสังเกตพฤติกรรม ในส่วนของปลายทางก็จะมี การตัดสินเชิงพฤติกรรม ซึ่งการวัดประเมินผล ระหว่างทางและปลายทางก็จะมีวิธีการที่แตกต่างกัน”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ประเด็นที่สำคัญ คือ การวัดเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากภาระงานที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และทำอะไรได้ จึงต้องเริ่มจากจุดประสงค์ของหลักสูตรทั้งสามข้อที่ได้ตั้งไว้ สิ่งที่จะประเมินเป้าหมายจากทั้งสามข้อจะใช้เครื่องมือการวัดอย่างไร ผู้วิจัยควรเขียนอธิบายให้มีความครอบคลุมมากขึ้น โดยการปรับเอาจุดประสงค์เป็นตัวตั้ง”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

“การวัดประเมินผล พฤติกรรมบ่งชี้บางอย่าง ผู้วิจัยอาจคำนึงถึงการประเมินสภาพจริง หากในตอนนั้นในโรงเรียนหรือชุมชน ไม่มีการจัดกิจกรรมที่ถูกระบุไว้ในแบบประเมิน ผลการประเมินอาจกลายเป็นหนึ่ง หรือ ไม่ปรากฏ”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3

ประเด็นที่ 7 “คุณสมบัติของวิทยากรและคุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญสามารถสรุปได้ว่า ควรพิจารณาให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในอนาคต สำหรับการเผยแพร่หลักสูตรให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะการกำหนดเกณฑ์ของวิทยากรที่สูงอาจทำให้ยากต่อการนำไปใช้ ควรปรับให้มีลักษณะทั่วไปมากขึ้น ดังคำกล่าวของผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

“ควรมีการพิจารณาถึงการเผยแพร่หลักสูตรเมื่อการวิจัยสิ้นสุดแล้ว เมื่อโรงเรียนต่าง ๆ จะนำหลักสูตรไปใช้ จำเป็นหรือไม่ว่าวิทยากรต้องจบปริญญาโทหรือจำเป็นต้องมีการวิจัยหรือไม่ หากพิจารณาในการนำไปใช้ต่อ อาจพิจารณาเป็นผู้ที่เคยผ่านการอบรมหรือมีประสบการณ์ด้านพลเมือง มองไปถึงการขับเคลื่อนในอนาคต”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ในเรื่องคุณสมบัติ ไม่จำเป็นต้องกำหนดว่าจบปริญญาโท เนื่องจากไม่ได้จัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย บางทีครูภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความรู้ ก็จะสามารถเข้ามาบรรยายได้เช่นเดียวกัน”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

“ควรมีคู่มือกำหนดบทบาทของผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งครู วิทยากร นักเรียน หรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3

ประเด็นที่ 8 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะการเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเขียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับเปลี่ยนบทบาทครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกมากขึ้น การส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวว่า

“การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่หนึ่ง มีการใช้คำถึงสี่คำ คือ ผู้เรียน ผู้สอน นักเรียน ครู ให้ปรับโดยเลือกว่าจะใช้คำไหน ส่วนมากแล้วในหน่วยการเรียนรู้อยากให้เห็นที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่ที่หลักสูตรเขียนไว้ว่า ครูเป็นผู้กำหนดในหลาย ๆ จุด ให้ปรับเปลี่ยนเป็นนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“จิตติปัญญา ควรให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักนำตนเอง ไม่คอยตามครู ไปเสียทุกอย่าง ให้นักเรียนเขาออกไปได้ด้วยตนเองได้ ทำอย่างไรจะให้ได้เรียนรู้ได้และสามารถทำได้ทุกกระบวนการ”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

“ในกิจกรรมประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน เป็นการบรรยายเป็นหลัก ในความเป็นจริงในการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย หรือการเมือง หรือการมีส่วนร่วม หรือความเป็นพลเมือง เด็กควรต้องได้คิด กิจกรรมที่จะมอบความรู้อาจมีรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่เพียงการบรรยาย อาจใช้การตั้งคำถาม การใช้ปัญหา การใช้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของเขา ทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา ว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวของเขา”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3

ประเด็นที่ 9 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ควรตรวจสอบสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสำคัญเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความคงเส้นคงวาของการเลือกใช้คำ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวดังต่อไปนี้

“ให้ตรวจสอบจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตร”

“การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่หนึ่ง มีการใช้คำถึงสี่คำ คือ ผู้เรียน ผู้สอน นักเรียน ครู ให้ปรับโดยเลือกว่าจะใช้คำไหน ส่วนมากแล้วในหน่วยการเรียนรู้อยากให้เห็นที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่ที่หลักสูตรเขียนไว้ว่า ครูเป็นผู้กำหนดในหลาย ๆ จุด ให้ปรับเปลี่ยนเป็นนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ในสาระการเรียนรู้ไม่ได้อธิบายนิยามความหมายของพหุวัฒนธรรม เป็นเหมือนการอธิบายเหตุของการไม่เข้าใจระหว่างกัน ผู้วิจัยควรทบทวนเนื้อหาสาระของพหุวัฒนธรรมอีกครั้ง”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

ประเด็นที่ 10 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง) จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ว่า ควรมีการนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเฉพาะของหลักสูตรมาใช้งานรวมถึงในแผนที่หนึ่งและสองด้วยเช่นกัน โดยแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่สามารถตรวจสอบความคงที่ของการใช้ภาษา ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวมาดังต่อไปนี้

“การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่หนึ่ง มีการใช้คำถึงสี่คำ คือ ผู้เรียน ผู้สอน นักเรียน ครู ให้ปรับโดยเลือกว่าจะใช้คำไหน ส่วนมากแล้วในหน่วยการเรียนรู้อยากให้เน้นที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่ที่หลักสูตรเขียนไว้ว่า ครูเป็นผู้กำหนดในหลาย ๆ จุด ให้ปรับเปลี่ยนเป็นนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1

“ในภาพรวม ต้องนึกถึงว่าเด็กของเรา จำเป็นต้องไปให้ถึงเป้าหมายที่เราตั้งเอาไว้ คุณลักษณะที่เกิดขึ้นต้องผ่านกระบวนการ เราอาจใช้กระบวนการกระตุ้นให้เด็ก เราไม่ได้สอนให้เพียงแค่ว่าและทำให้ ต้องทำให้เขาเกิดการตื่นรู้ ในขณะนี้ครูยังเป็นหลักอยู่ สิ่งที่สำคัญคือเด็กจะต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดความตื่นรู้ สิ่งสำคัญคือกระบวนการอะไรที่จะทำให้เด็กไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้ได้”

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2

2.1.2. ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม แล้วจึงดำเนินการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งในการประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมของหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการใช้คำร้อยละ ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 3 แบบประเมินแบบปลายเปิดข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยการใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จำนวน 5 คน

ในการแปลความหมายของแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรใช้คะแนนเฉลี่ย ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (M) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายชื่อเพื่อตัดสินคุณภาพด้านความเหมาะสม โดยใช้เกณฑ์แปลผลคุณภาพของมาเรียม นิลพันธุ์ (2558) และใช้เกณฑ์การยอมรับคุณภาพของแต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของ มนตรี วงษ์สะพาน (2563)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินหลักสูตร จำนวน 3 หัวข้อ ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ โดยสามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 22 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ป.ตรี	-	-
ป.โท	1	20.00
ป.เอก	4	80.00
รวม	5	100.00
ตำแหน่ง		
ครู (โรงเรียน)	1	20.00
อาจารย์ (มหาวิทยาลัย)	2	40.00
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2	40.00
รองศาสตราจารย์	-	-

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
รวม	5	100.00
ประสบการณ์		
1-5 ปี	-	-
6-10 ปี	-	-
11 ปีขึ้นไป	5	100.00
รวม	5	100.00

จากตารางข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 แบ่งเป็นผู้มีระดับการศึกษาซึ่งจบการศึกษาแล้วในระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 โดยมีตำแหน่ง อาจารย์ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตำแหน่งละ 2 คน คิดเป็นตำแหน่งร้อยละ 40.00 และมีตำแหน่งเป็นครูในโรงเรียนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ซึ่งมีประสบการณ์ 11 ปีขึ้นไปทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านองค์ประกอบของหลักสูตร การประเมินคุณภาพแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมและตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร สามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 23 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	M	SD	ระดับความเหมาะสม	ลำดับ
1. ผลการประเมินของโครงสร้างหลักสูตร					
1.1	มีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของบริบทของสังคมโลก	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	4.20	0.84	มาก	3
1.3	กิจกรรมที่ตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	4.80	0.45	มากที่สุด	1

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	M	SD	ระดับความเหมาะสม	ลำดับ
1.4	มีการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรม หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.5	มีเป้าหมายและแนวทางในการ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้แก่ักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.6	มีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และ ขั้นตอนแก่สถานศึกษาในการนำไปใช้	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.7	มีการประเมินความก้าวหน้าของ ผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชา และการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.8	มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่บริบทโลกต้องการให้เกิดในตัวนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด	1
1.9	มีเนื้อหาครอบคลุมหลักการประชาธิปไตย พหุวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชนในทุกประเด็นที่เหมาะสมกับการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	2
	ภาพรวมส่วนของโครงสร้างหลักสูตร	4.71	0.20	มากที่สุด	-
2. ผลการประเมินของแผนการจัดการเรียนรู้					
2.1	ตอบสนองต่อความต้องการของบริบทสังคมโลก	4.80	0.45	มากที่สุด	1
2.2	ส่งเสริมให้ตระหนักถึง ความสำคัญของอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง	4.60	0.55	มากที่สุด	2
2.3	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย	4.80	0.45	มากที่สุด	1
2.4	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักพหุวัฒนธรรม	4.60	0.89	มากที่สุด	2
2.5	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน	4.60	0.89	มากที่สุด	2
2.6	ส่งเสริมจิตสำนึกทางพลเมือง และเห็นคุณค่าของการสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ	4.60	0.89	มากที่สุด	2
2.7	ส่งเสริมความภาคภูมิใจให้แก่ักเรียนในฐานะพลเมืองของสังคม	4.60	0.89	มากที่สุด	2
2.8	ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.60	0.55	มากที่สุด	2
2.9	มีกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เกิดการอภิปราย	4.60	0.89	มากที่สุด	2

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับความเหมาะสม	ลำดับ
	และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างสันติ				
2.10	มีกระบวนการให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไป สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมได้	4.40	0.89	มาก	3
2.11	มีระยะเวลาที่ใช้ในการ เรียนรู้และการปฏิบัติจริงใน สถานศึกษาอย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด	1
	ภาพรวมส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้	4.63	0.12	มากที่สุด	-
	ภาพรวม	4.67	0.16	มากที่สุด	-

จากตารางผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมของหลักสูตรมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.67$, $SD=0.16$) โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างของหลักสูตร และด้านของแผนการจัดการเรียนรู้

ด้านโครงสร้างของหลักสูตรผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.71$, $SD=0.20$) เมื่อพิจารณารายข้อ ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงที่สุดคือ มีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของบริบทของสังคมโลก กิจกรรมที่ตอบสนองการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 มีการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรม หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายและแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้นักเรียน มีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และ ขั้นตอนแก่สถานศึกษาในการนำไปใช้ มีการประเมินความก้าวหน้าของ ผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชา และการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง และ มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่บริบทโลกต้องการให้เกิดในตัวนักเรียน โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.80$, $SD=0.45$) รองลงมา คือ มีเนื้อหาครอบคลุมหลักการประชาธิปไตย พหุวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชนในทุกประเด็นที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.60$, $SD=0.55$) และในลำดับสุดท้ายคือ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.20$, $SD=0.84$)

ด้านของแผนการจัดการเรียนรู้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.63$, $SD=0.12$) ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงที่สุดคือ ตอบสนองต่อความต้องการของบริบทสังคมโลก, ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย และ มีระยะเวลาที่ใช้ในการ เรียนรู้และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม มีผลการประเมินระดับมากที่สุด ($M=4.80$, $SD=0.45$) รองลงมา คือ

ส่งเสริมให้ตระหนักถึง ความสำคัญของอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง, ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักพัฒนาธรรม ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมจิตสำนึกทางพลเมือง และเห็นคุณค่าของการสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ ส่งเสริมความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียนในฐานะพลเมืองของสังคม ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เกิดการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นร่วมกันอย่างสันติ มีผลการประเมินระดับมากที่สุด ($M=4.60$, $SD=0.89$) และในลำดับสุดท้าย มีกระบวนการให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสังคมได้มีผลการประเมินระดับมากที่สุด ($M=4.44$, $SD=0.89$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยสามารถสรุปและนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

3.1 หลักการและแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร ควรกำหนดกรอบหลักการให้สอดคล้องกับหลักสูตร

3.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรของหลักสูตร ควรปรับจุดหมายกว้างกว่าจุดประสงค์และกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ปรับให้สัมพันธ์กัน

3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีการจัดการเรียนรู้) ควรปรับให้มีกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบสอบทางปรัชญา ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นตอนในแต่ละขั้นตอน หากมีกิจกรรมที่ใช้เสริมสร้างการเห็นคุณค่าโดยการปลูกฝังค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

4. แผนการจัดการเรียนรู้ ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสร้างคุณค่า

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร

3.3 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.1 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมฯ จากการทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 1 ห้องเรียน ประกอบไปด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ได้แก่ 1) ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน 2) ฉันไม่ได้มาจากดาวอังคาร และเธอไม่ได้มาจากดาวพุธ และ 3) ใคร ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพอได้ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะตนเอง เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ โดยผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการทดลองใช้หลักสูตรในครั้งนี้ สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

กิจกรรมที่ 1 หน้าตาแบบนี้เอง คนที่ชื่อประชาธิปไตย: นักเรียนทำกิจกรรมวาดรูป เปรียบเทียบประชาธิปไตยของไทยเป็นบุคคลสมมุติ พร้อมบอกลักษณะนิสัย จากการเข้าร่วมกิจกรรม สังเกตได้ว่านักเรียนนำความปรารถนาที่ต้องการเห็นประชาธิปไตยของไทยพัฒนาขึ้น โดยสังเกตได้จากที่ กิจกรรมได้ระบุให้นักเรียนเขียนเพิ่มเติมด้วยว่า ให้เพิ่มพลังพิเศษให้บุคคลสมมุติของนักเรียน ด้วย เพื่อให้เขาดีขึ้น เช่น ตัวอย่างผลงานต่อไปนี้

ตารางที่ 24 ผลงานกิจกรรมหน้าตาแบบนี้เอง คนที่ชื่อประชาธิปไตย

ภาพผลงาน	ข้อค้นพบ
	<p>ผลงานที่ 1 นักเรียนวาดรูป “นักเรียนคนหนึ่ง” นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ประชาธิปไตยในแบบของนักเรียน เป็นคนที่กล้าที่จะแสดงออกและยอมรับในความเห็นต่าง พลังพิเศษที่นักเรียนเลือกคือ “โน้มน้าวใจ” เหตุผล คือ โน้มน้าวใจคนที่มีความคิดลบให้คิดบวกมากขึ้น ใช้เหตุและผล ฟันที่นั่น ๆ ก็จะพัฒนามากขึ้น</p>

ภาพผลงาน

ข้อค้นพบ

ผลงานที่ 2 นักเรียนวาดรูป “I SEE U”

นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ประชาธิปไตยในแบบของนักเรียน เป็นคนที่มีนิสัยใจดี มีความยุติธรรม ใจเย็น เห็นใจผู้อื่น ซึ่งพลังพิเศษที่นักเรียนอยากได้คือ “แว่นวิเศษมองเห็นทุกคน” นักเรียนให้เหตุผลว่า เมื่อมองเห็นทุกคน ก็จะสามารถทำให้รับรู้ได้ถึงความต้องการและความคิดเห็นของทุกคน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง แม้จะเป็นคนตัวเล็กในสังคมก็ตาม นั่นทำให้เข้าถึงทุกคนในสังคมด้วยความเท่าเทียม

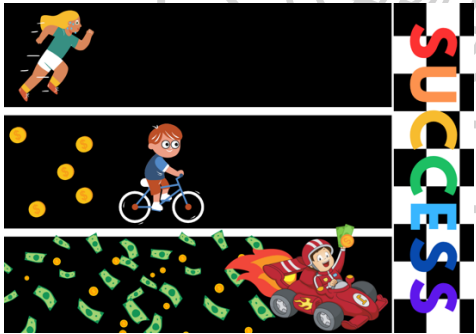
ผลงานที่ 3 นักเรียนวาดรูป “ดอกไม้แบ่งบาน”

นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ประชาธิปไตยในแบบของนักเรียนคือ ดอกไม้ พลังพิเศษคือ “พลังแห่งการแบ่งบาน” โดยนักเรียนได้อธิบายว่า การที่ดอกไม้จะแบ่งบานเปรียบกับประชาธิปไตยที่จะได้แบ่งบาน ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ ความหลากหลาย ความแตกต่าง ก็จะแบ่งบานไปพร้อมกัน

กิจกรรมที่ 2 ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน: กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการบรรยายโดยวิทยากรได้ใช้เทคนิคการตั้งคำถาม กระตุ้นคิดให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดซึ่งกันและกัน โดยวิทยากรได้เริ่มจากเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองทั้ง 3 แบบได้แก่ พลเมืองรับผิดชอบ พลเมืองมีส่วนร่วม และพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรม ซึ่งได้เชื่อมโยงกับคลองแม่ข่าและแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักของนักเรียนทั่วไป ทำให้นักเรียนค่อนข้างให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการพูดคุยแลกเปลี่ยนเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน (การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับผู้เรียน: Authentic Learning) แล้วทำการเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาแม่น้ำในประเทศญี่ปุ่น ทำให้เห็นถึงความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมที่มีผลต่อคุณลักษณะพลเมืองที่ยึดโยงกับระบบนิเวศชุมชน อีกทั้งยังสังเกตได้ว่า วิทยากรเชื่อมโยงความรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างดีเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยวิทยากรจะจดบันทึกคำสำคัญของคำตอบของนักเรียนแต่ละคน เพื่อนำมาเชื่อมโยงประเด็นให้นักเรียนคนอื่นได้เห็นภาพเช่นเดียวกัน

กิจกรรมที่ 3 พลังยุวชนประชาธิปไตย: นักเรียนระดมสมองออกความคิด และใช้ทักษะการทำงานเป็นทีมช่วยกันสร้างโปสเตอร์เพื่อนำเสนอประเด็นทางสังคมที่เกิดขึ้น พร้อมบอกความสำคัญของปัญหานั้นโดยได้กำหนดไว้ 2 ประเด็นได้แก่ 1) เหตุใดจึงไม่ควรเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นในสังคมประชาธิปไตยไทย และ 2) ประชาธิปไตยจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร นักเรียนแต่ละกลุ่มได้นำเสนอผลงานของตนเอง ทำให้ได้ข้อค้นพบใหม่ ดังเช่นตัวอย่างผลงานต่อไปนี้

ตารางที่ 25 ผลงานกิจกรรมพลังยุวชนประชาธิปไตย

ภาพผลงาน	ข้อค้นพบ
	<p>ผลงานที่ 1 นักเรียนออกแบบโปสเตอร์ในชื่อ “GIVING”</p> <p>นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ในสังคมประชาธิปไตยไม่ควร มีใครถูกทิ้งเอาไว้ข้างหลัง ทุกคนมีสิทธิที่จะอยู่ในบ้าน ที่จะได้กินอาหาร น้ำที่สะอาด ดังนั้นประชาธิปไตยที่ ดีควรมอบโอกาส มอบชีวิตให้แก่คนไร้บ้าน เราต้อง ช่วยกันหาทางออกให้กับพวกเขา เช่นการสร้างอาชีพ หรือที่พักพิง สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น</p>
	<p>ผลงานที่ 2 นักเรียนออกแบบโปสเตอร์ในชื่อ “เส้น ชัย”</p> <p>นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ปัญหาในสังคมเกี่ยวกับความ เหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดว่า เป้าหมายของความสำเร็จ นั้นคนที่วิ่งด้วยตัวคนเดียวจะห่างไกลความสำเร็จกว่า คนที่พอมือเงินซื้อจักรยาน และคนที่ถึงความสำเร็จ ไวที่สุด คือ คนที่มีเงินมากพอที่จะซื้อรถ สังคม ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะช่วยเหลือทุกคนให้เข้าถึง สวัสดิการทางสังคม การศึกษา อาชีพให้ทุกคนถึง ความสำเร็จในแบบของตนเองได้</p>

ภาพผลงาน	ข้อค้นพบ
	<p>ผลงานที่ 3 นักเรียนออกแบบโปสเตอร์ในชื่อ “ประชาธิปไตยในดินแดนเสรี”</p> <p>นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า ประชาธิปไตยต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางศาสนา เพื่อส่งเสริมความเคารพและความเข้าใจระหว่างประชาชนที่มีมากมายในศาสนาต่าง ๆ และสร้างสันติภาพในสังคมที่มีการยอมรับความแตกต่างเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งนี้เพื่อให้สังคมมีความยั่งยืนและมั่นคงในทุกมิติของการพัฒนา เพราะประเทศจะพัฒนาได้ เมื่อทุกคนให้ความสำคัญกับความเข้าใจซึ่งกันและกัน</p>

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

กิจกรรมที่ 1 เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ข้างหลัง: เป็นกิจกรรมที่จะให้นักเรียนแต่ละคนสวมบทบาทเป็นบุคคลสมมุติ จากอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียน หมอ ครู กรรมกร โดยจะมีตัวแทนนักเรียนอ่านสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวจะช่วยให้บางอาชีพสามารถเดินไปข้างหน้าได้ ให้ใกล้เส้นชัยมากขึ้น จากการทำกิจกรรม นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการทำกิจกรรม นักเรียนได้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ต้นทุน ภาษา เชื้อชาติ การศึกษา ทำให้บางอาชีพห่างไกลจากเส้นชัยอย่างมาก ในขณะที่บางอาชีพที่มีความพร้อมในทุกด้านทำให้ถึงเส้นชัยได้โดยง่าย

กิจกรรมที่ 2 พหุวัฒนธรรมที่ฉันเข้าใจ: วิทยากรได้บรรยายเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรมโดยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในการเรียนรู้ในกิจกรรมนี้ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายค่อนข้างหลากหลาย สังเกตได้ว่านักเรียนที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจนจะมีบทบาทมากกว่าเพื่อนในห้อง เช่น นักเรียน LGBTQ+ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างสอดคล้องกับชีวิตจริงของนักเรียน ในขณะที่เพื่อนคนอื่น ๆ รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างไม่เกิดริติและระมัดระวังการใช้คำพูดเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 3 เมืองในฝัน : นักเรียนได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรมมาออกแบบเมืองในฝันของนักเรียนออกมาในรูปแบบของผังเมือง ที่จะทำให้ทุกคน

สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ และมีความสุข เห็นได้จากผลงานที่สร้างสรรค์ของนักเรียนได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 26 ผลงานกิจกรรมเมืองในฝัน

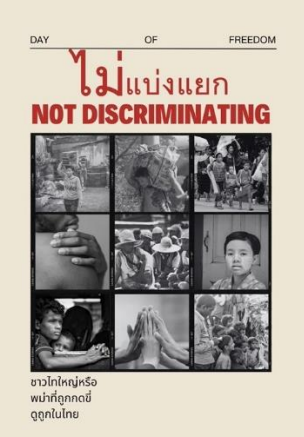

ภาพผลงาน	ข้อค้นพบ
	<p>ผลงานที่ 1 นักเรียนออกแบบเมืองในฝันในชื่อ “เกาะสวรรค์” นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า เกาะแห่งนี้จะเป็นเกาะแห่งความสุข ที่จะมีสวัสดิการเข้าถึงทุกคน ทุกกลุ่ม เห็นได้จากการวางผังเมืองที่มีการแบ่งสัดส่วนของเมืองได้หลากหลาย มีศูนย์กลางทางศาสนาอยู่ร่วมกัน และวิถีชีวิตของผู้คนที่มีส่วนร่วม</p>
	<p>ผลงานที่ 2 นักเรียนออกแบบเมืองในฝันในชื่อ “Central” นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า สิ่งสำคัญของคุณภาพชีวิตของคนในเมืองนี้ คือการที่รัฐบาลจะสามารถเข้าถึงและให้ความช่วยเหลือได้ทุกคนอย่างรวดเร็ว ให้มีถนนทุกเส้นตรงไปถึงศูนย์ราชการ และในแต่ละชุมชนก็จะมีสถานที่ราชการที่จำเป็นอยู่กระจายกันทั่ว ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว</p>

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพ่อได้

กิจกรรมที่ 1 ใคร ๆ ก็เป็นฟ้ารักพ่อได้: วิทยากรได้ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน โดยการนำปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาเป็นแนวทางในการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วิทยากรใช้คลิปวิดีโอจากตัวอย่างภาพยนตร์ต่างประเทศ 1 เรื่อง และของไทย 1 เรื่อง หลังจากนั้นให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ว่าจากตัวอย่างภาพยนตร์ดังกล่าว นักเรียนมองเห็นการรักษาสิทธิ หรือการละเมิดสิทธิอย่างไร แล้วทำการเชื่อมโยงกับปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

กิจกรรมที่ 2 แคมเปญนี้เลิศ: กิจกรรมนี้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบแคมเปญเพื่อณรงค์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมดีขึ้นของตนเอง โดยนำประเด็นสิทธิมนุษยชนมาเป็นประเด็นในการออกแบบแคมเปญ โดยข้อค้นพบสามารถยกตัวอย่างได้ดังตัวอย่างผลงานต่อไปนี้

ตารางที่ 27 ผลงานกิจกรรมแคมเปญนี้เลิศ

ภาพผลงาน	ข้อค้นพบ
	<p>ผลงานที่ 1 นักเรียนออกแบบแคมเปญในชื่อ “ไม่แบ่งแยก”</p> <p>นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า สิ่งที่นักเรียนต้องการรณรงค์คือการให้ทุกคนหันมามองว่าพวกเราทุกคนก็คือคนเหมือนกัน เราไม่ควรที่จะแยกกระหว่างเรากับเขา ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน</p>
	<p>ผลงานที่ 2 นักเรียนออกแบบแคมเปญในชื่อ “ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะทำงาน”</p> <p>นักเรียนได้อธิบายไว้ว่า จากข่าวที่สามารถพบเห็นได้ในสื่อสังคมออนไลน์ เห็นได้บ่อยว่าบางครั้งนายจ้างไม่ให้ความสำคัญกับลูกจ้าง สิทธิในการลา ควรเป็นสิทธิที่สมควรได้รับทุกคน และไม่ควรถูกละเมิด</p>

3.1.2 ผลการบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ของนักเรียน นักเรียนได้บันทึกการเรียนรู้ตามเอกสารประกอบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร ผู้วิจัยนำเสนอแบ่งเป็น 2 ตอนได้แก่ 1) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และ 2) สะท้อนคิดการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

ความรู้สึกขณะเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ รับรู้ได้ถึงมิติและมุมมองใหม่ ๆ ทางการเรียนรู้ เกิดความประทับใจจากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ และการอำนวยความสะดวกโดยผู้วิจัยในฐานะผู้ช่วยวิทยากร สนุกกับกิจกรรมที่มีความหลากหลายซึ่งมีความแตกต่างจากในห้องเรียนปกติที่เน้นบรรยายหรือท่องจำ การเรียนรู้ที่ได้รับในการเข้าร่วมหลักสูตรมีความเข้าใจง่ายและเรียนรู้ได้ไวกว่าเนื่องจากได้ฝึกการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการกลุ่ม ดังเช่นที่นักเรียนกล่าวว่า

“การที่ได้เรียนกับอาจารย์พิเศษ เหมือนเปิดการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น การเปรียบเทียบกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ให้ได้เห็นภาพใกล้ตัว ทำให้เข้าใจมากขึ้น เทียบกับการสอนปัจจุบันของครูหลาย ๆ ท่าน มักสอนมองภาพใหญ่จึงเข้าใจแบบไม่เต็ม 100 เปอร์เซ็นต์”

นักเรียน

“การเรียนไม่น่าเบื่อ เพราะมีกิจกรรมให้ทำตลอด เหมือนว่าจะให้เปิดประเด็นด้วยคำถาม หรือความคิดเห็นจากหลาย ๆ มุมมองก่อนเข้าสู่บทเรียน และเพราะว่าเป็นการเรียนแบบให้นักเรียนมีส่วนร่วม เลยทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจมากกว่า นอกนั้นก็มีการยกประเด็นใกล้ตัวมาให้เข้าใจ ทำให้เข้าถึงบทเรียนได้ง่าย ต่างจากการเรียนปกติที่มีความจริงจัง ทำให้เบื่อและกระตือรือร้นน้อยกว่า”

นักเรียน

“It was really fun. I had a lot of fun working on the activities and was able the different aspect and opinion that my friend has. I was nervous at first but the more that we learnt and talked, I started to really enjoy this activity.” (ฉันสนุกจริง ๆ ฉันสนุกมากที่ได้ทำกิจกรรมนี้ และได้มีแง่มุมและความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อนของฉัน ตอนแรกฉันรู้สึกประหม่า แต่พอได้เรียนรู้และพูดคุยกันมากขึ้น ฉันก็เริ่มสนุกกับกิจกรรมนี้มาก)

นักเรียน

สะท้อนคิดการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนได้เปิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับประชาธิปไตย เข้าใจความหมายและบทบาทของความเป็นพลเมือง นักเรียนได้สะท้อนมุมมองของนักเรียนผ่านมุมมองของผู้คนและสิ่งใกล้ตัวของนักเรียน การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการแก้ไขอย่างสันติวิธี ดังเช่นที่นักเรียนกล่าวว่า

“การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันจากหลาย ๆ มุมมอง ทำให้ความคิดบางอย่างเปลี่ยนไป เรื่องที่คิดว่าไกลตัว พอมีการยกประเด็นทำให้รู้ว่าพวกนั้นมันใกล้ตัวมาก ๆ กิจกรรมการออกแบบโปสเตอร์ ไม่ได้มีเพียงแค่ประเด็นถกเถียง แต่กลับได้อะไรที่มีความแตกต่างได้หลาย ๆ ข้อ เช่น ความเท่าเทียม ความยุติธรรม

นักเรียน

“ได้เรียนรู้หลากหลายเรื่องเลยครับ แต่ชอบ เรื่อง เหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพราะ อยากให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการศึกษาโดยไม่เหยียดชนชั้น”

นักเรียน

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมองแบบว่าการจะทำอะไรควรมองให้กว้าง ๆ ดู ภาพรวมไม่ควรมองแคบ ๆ จะทำให้สิ่งที่ได้แคบ การเปิดใจมองมุมมองใหม่ ๆ ได้รับความรู้แบบครอบคลุม.....จริง ๆ ประชาธิปไตยอยู่ทั่วไปในชีวิตเรา ไม่ว่าจะ เป็น โรงเรียนในห้องเรียนก็มีประชาธิปไตย”

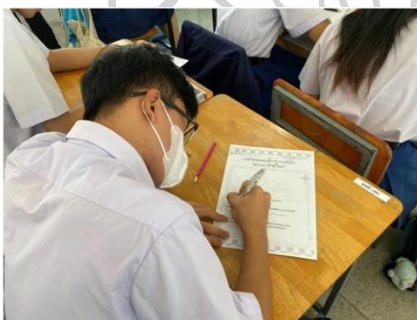
นักเรียน

ภาพที่ 4 การฟังบรรยาย หัวข้อประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน

ภาพที่ 5 การใช้คำถามแบบโสเครติส ให้นักเรียนร่วมตอบคำถามชวนคิด

ภาพที่ 6 การลงมือปฏิบัติการ กิจกรรมหน้าตา แบบนี้เอง คนที่ชื่อ “ประชาธิปไตย”

ภาพที่ 7 การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ ช่วยกัน สร้างโปสเตอร์ เพื่อสื่อสารสู่สังคม

ภาพที่ 8 การเรียนรู้จากการอภิปราย
สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 1

ภาพที่ 9 ผู้เข้าร่วมหลักสูตรถ่ายรูปร่วมกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

ความรู้สึกขณะเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความสุขกับกิจกรรมที่ได้ ออกแบบไว้ในหลักสูตร ตื่นเต้นกับสิ่งที่ได้ร่วมกิจกรรม นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองได้รับความรู้อย่าง เต็มด้วยกระบวนการสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาโดยผู้สอนและผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ดังเช่นที่นักเรียนได้กล่าวเอาไว้ว่า

“สนุกสนาน มีเกมให้เล่นก่อนเข้าเนื้อหาทำให้มีความน่าสนใจ ในการเล่นเกมการ์ด ทำให้ได้เห็นถึงความแตกต่างมากขึ้น เราไม่ควรแบ่งแยกควรจะได้เท่าเทียมกัน”

นักเรียน

“รู้สึกสนุกไปกับกิจกรรม มีแต่กิจกรรมสนุก ๆ ได้ใช้ความรู้ความเข้าใจ ของตนเองในการทำงานกลุ่มร่วมกับทุกคน แอ้มมีพี ๆ ก็ยังคอยเดินมาให้คำปรึกษา ด้วย”

นักเรียน

“It was really fun and exciting to do the different activities and not only sit and learn.” (สนุกและตื่นเต้นมาก ๆ ที่ได้ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน และไม่ใช่เพียงแค่นั่งและเรียน)

นักเรียน

สะท้อนคิดการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความเข้าใจในความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น เคารพความหลากหลายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งในความหลากหลายทางเพศ ทางวัฒนธรรม ศาสนา การแต่งกาย ในสังคมเดียวกัน เช่นที่นักเรียนได้กล่าวเอาไว้ว่า

“ผู้คนในเมืองของเรามีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ผู้คน สังคม ล้วนแล้วแต่มีความหลากหลาย เราไม่ควรแบ่งแยกคนจากอาชีพ หรือเชื้อชาติ ถึงเราจะเกิดมาไม่เหมือนกัน แต่เราก็เป็นคนในสังคมเดียวกัน”

นักเรียน

“ทุกคนล้วนมีความหลากหลายต่างกันไป แต่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ทุกคนมีความหลากหลายทางเพศ ทางวัฒนธรรม ทางศาสนา การแต่งกาย ทุกคนมีความคิดเป็นของตนเอง ที่สำคัญต้องไม่เดือนร้อนผู้อื่น ถ้าอยู่ร่วมกันต้องไม่มีอคติต่อกัน และไม่ทิ้งคนอื่นไว้ข้างหลัง หรือ คนที่แตกต่างจากเรา”

นักเรียน

“I was able to understand multicultural more and see ways we could add fairness into society so that everyone could live together freely. I could see the many different aspects of life that many people lack just because they are different from everyone” (ฉันสามารถเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้นและมองเห็นวิธีที่เราสามารถนำความเป็นธรรมมาสู่สังคมเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเสรี ฉันมองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตที่หลาย ๆ คนขาด เพียงเพราะว่าเขาแตกต่างจากทุกคน)

นักเรียน

ภาพที่ 10 การฟังบรรยาย
หัวข้อ สังคมพหุวัฒนธรรม

ภาพที่ 11 เรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม เรา
ก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ข้างหลัง

ภาพที่ 12 เรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกิจกรรม
เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ข้างหลัง

ภาพที่ 13 การเรียนรู้จากการอภิปรายนำเสนอ
สังคมพหุวัฒนธรรมที่เสมอภาคของกลุ่มตนเอง

ภาพที่ 14 ผู้เข้าร่วมหลักสูตรถ่ายรูปร่วมกัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้

ความรู้สึกขณะเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ กิจกรรมส่งให้เข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ประทับใจการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดยวิทยากรและผู้วิจัย กิจกรรมมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาทำให้นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ดังเช่นที่นักเรียนกล่าวไว้ว่า

“มีความสนุกสนาน ไม่่วง ได้ active ตลอดเวลา มีกิจกรรมให้ทำ ทำให้ไม่เบื่อ”

นักเรียน

“รู้สึกที่เราโชคดีที่ไม่ตกเป็นทาสของคนอื่น (มีสิทธิในตนเอง) รู้สึกสนใจเรื่องที่เรียน มีกิจกรรมให้ทำเพื่อสะท้อนสังคมไทยในปัจจุบันเรื่อง สิทธิ สกนุไม่เครียดได้ความรู้”

นักเรียน

“รู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้ ความหมายของคำว่าสิทธิ และประทับใจ ๆ ที่คอยให้คำแนะนำและชอบที่มีเอกสารประกอบการเรียนให้”

นักเรียน

สะท้อนคิดการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนได้ขยายมุมมองทางการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ได้รู้ว่าสิทธินั้นมีความหมายคืออะไร ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในสังคม รับรู้ถึงสิทธิเสรีของตนเองสู่การดำรงอยู่ในสังคม ดังที่นักเรียนกล่าวไว้ว่า

“ได้รู้เกี่ยวกับสิทธิมากขึ้น เพราะจะได้นำไปปรับใช้กับมนุษย์ในสังคม และสะท้อนถึงการเคารพสิทธิผู้อื่น นึกถึงผู้อื่นมากขึ้น แต่ก็ไม่ลืมสิทธิที่ควรได้มีของตนเอง”

นักเรียน

“ทำให้รู้ถึงความเท่าเทียมในสังคม บางพื้นที่อาจมีความเหลื่อมล้ำ เราเป็นคนในสังคมเดียวกันต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้กับคนในสังคม...การไม่เลือกคบคนจากเพศ สังคมปัจจุบันเปิดกว้างในเรื่องเพศ ทุกคนมีสิทธิ เสรี เป็นของตนเอง และรักชีวิตของตนเอง”

นักเรียน

“ได้รู้วาทินั้นมีความหมายว่าอะไร และมีประเภทใดบ้าง ทำให้ได้ตระหนักถึงปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้น การละเมิดสิทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปกติ ซึ่งมันไม่ปกติ จึงคิดที่จะพัฒนาตนเอง”

นักเรียน

ภาพที่ 15 การฟังบรรยาย หัวข้อ
“ใคร ๆ ก็เป็นฟ้ารักพอได้”

ภาพที่ 16 การระดมสมองวิเคราะห์ถึงปัญหาการ
ละเมิดสิทธิมนุษยชน

ภาพที่ 17 การลงมือปฏิบัติ ออกแบบ
“แคมเปญเพื่อสังคม”

ภาพที่ 18 การเรียนรู้จากการอภิปราย
หัวข้อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ภาพที่ 19 ผู้เข้าร่วมหลักสูตรถ่ายรูปร่วมกัน

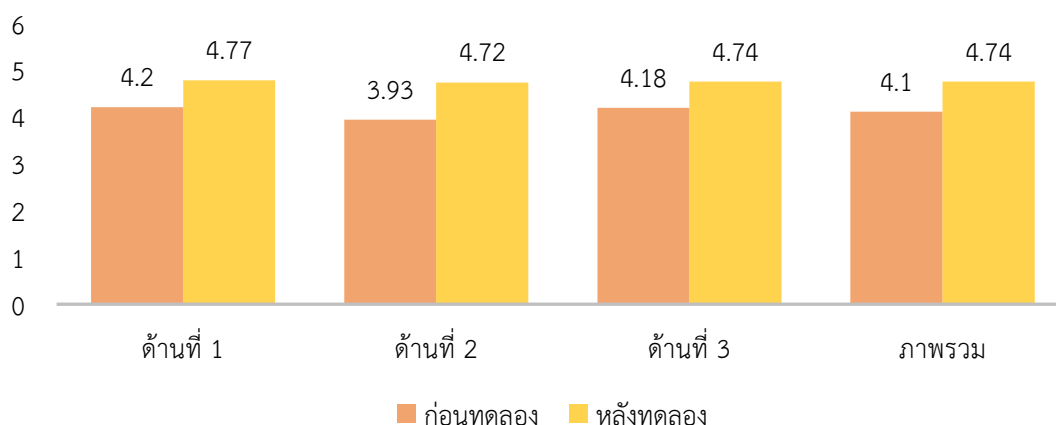
3.2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร

จากการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ โดยการประเมินก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร ประเมินโดยครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองร่วมกับครูประจำชั้น และนักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรประเมินตนเอง โดยแปลผลเทียบเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยทักษะการปฏิบัติตนว่านักเรียนมีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับใดของ มาเรียม นิลพันธุ์ (2558)

3.2.1 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้โดยนักเรียนประเมินตนเอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร นักเรียนผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้ทำการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ของตนเองโดยสามารถนำเสนอผลการประเมินได้ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้โดยนักเรียนประเมินตนเอง

ที่	รายการ	ก่อนทดลอง				หลังการทดลอง 1 สัปดาห์			
		M	SD	ระดับคุณภาพ	ลำดับ	M	SD	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
1	พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า	4.20	0.59	มาก	1	4.77	0.22	มากที่สุด	1
2	พฤติกรรมการใช้สติปัญญา	3.93	0.79	มาก	3	4.72	0.80	มากที่สุด	3
3	พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม	4.18	0.74	มาก	2	4.74	0.10	มากที่สุด	2
	ภาพรวม	4.10	0.69	มาก		4.74	0.26	มากที่สุด	

จากตารางที่ 28 ก่อนการทดลองในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับดี ($M=4.10$, $SD=0.69$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($M=4.20$, $SD=0.59$) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($M=4.18$, $SD=0.74$) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($M=3.93$, $SD=0.79$)

หลังการทดลองไปแล้ว 1 สัปดาห์ ในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.74$, $SD=0.26$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า ($M=4.77$, $SD=0.22$) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม ($M=4.74$, $SD=0.10$) และ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา ($M=4.72$, $SD=0.80$) ตามลำดับ เมื่อนำไปคำนวณด้วยสถิติ t-test dependent แล้วสามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ที่นักเรียนประเมินตนเอง

การประเมิน	จำนวน	M	SD	t	df	Sig.
ก่อนทดลอง	27	4.10	0.69	-4.55	26	.00
หลังทดลอง 1 สัปดาห์	27	4.74	0.26			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

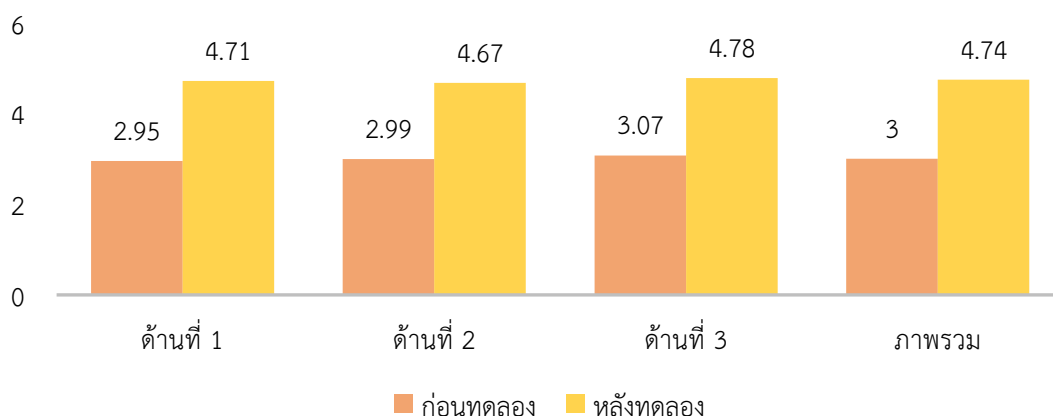
จากตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรที่นักเรียนประเมินตนเอง นักเรียน

กลุ่มทดลอง มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.74$, $SD=0.26$) สูงกว่าก่อนการทดลองที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M=4.10$, $SD=0.69$) เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

3.2.2 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้โดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมืองและครูประจำชั้น ก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร นักเรียนผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้รับการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้จากครูผู้สอนจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง 1 คน 2) ครูประจำชั้น 2 คน โดยสามารถนำเสนอผลการประเมินได้ดัง ตารางผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น

ตารางที่ 30 ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น

ที่	รายการ	ก่อนทดลอง				หลังการทดลอง 1 สัปดาห์			
		M	SD	ระดับคุณภาพ	ลำดับ	M	SD	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
1	พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า	2.95	0.17	น้อย	3	4.71	0.22	มากที่สุด	2
2	พฤติกรรมการใช้สติปัญญา	2.99	0.17	น้อย	2	4.67	0.21	มากที่สุด	3
3	พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม	3.07	0.26	ปานกลาง	1	4.78	0.17	มากที่สุด	1
	ภาพรวม	3.00	0.18	ปานกลาง		4.72	0.18	มากที่สุด	

จากตารางที่ 30 พบว่า ก่อนการทดลองในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียนประเมินภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.00$, $SD=0.18$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.07$, $SD=0.26$) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับน้อย ($M=2.99$, $SD=0.17$) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับน้อย ($M=2.95$, $SD=0.17$)

หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียนประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.18$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม ($M=4.78$, $SD=0.17$) รองลงมา คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า ($M=4.71$, $SD=0.22$) และด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา ($M=4.67$, $SD=0.21$) ตามลำดับ เมื่อนำไปคำนวณด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent แล้วสามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent คุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ที่ครูประเมินนักเรียน

การประเมิน	จำนวน	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
ก่อนทดลอง	27	3.00	0.18	-32.59	26	.00
หลังทดลอง 1 สัปดาห์	27	4.72	0.18			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรที่ครูประเมินนักเรียน นักเรียนกลุ่ม

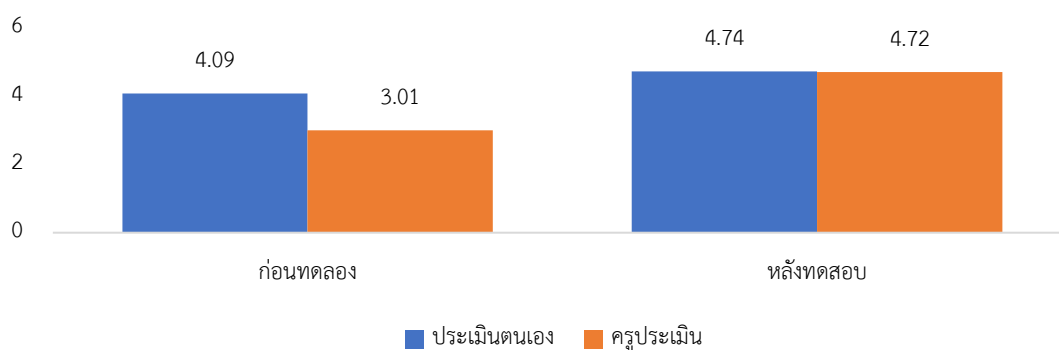
ทดลอง มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.18$) สูงกว่าก่อนการทดลองที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.00$, $SD=0.18$) เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1

3.2.3 แนวโน้มผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้หลังการทดลองระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน

ในการศึกษาแนวโน้มของผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ พบว่าผลการประเมินก่อนการทดลองในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.09$, $SD=0.14$) หลังการทดลองไปแล้ว 1 สัปดาห์ ในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเองภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.74$, $SD=0.03$) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ ผลการประเมินก่อนการทดลองในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียนประเมินภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.01$, $SD=0.05$) หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียนประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.05$) สามารถนำเสนอได้ในรูปภาพตารางและแผนภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 32 สรุปแนวโน้มของผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูผู้สอนประเมินนักเรียน

ที่	รายการ	ก่อนทดลอง		ระดับคุณภาพ	หลังการทดลอง 1 สัปดาห์		ระดับคุณภาพ
		M	SD		M	SD	
1	นักเรียนประเมินตนเอง	4.10	0.69	มาก	4.74	0.26	มากที่สุด
2	ครูประเมินนักเรียน	3.00	0.18	ปานกลาง	4.72	0.18	มากที่สุด

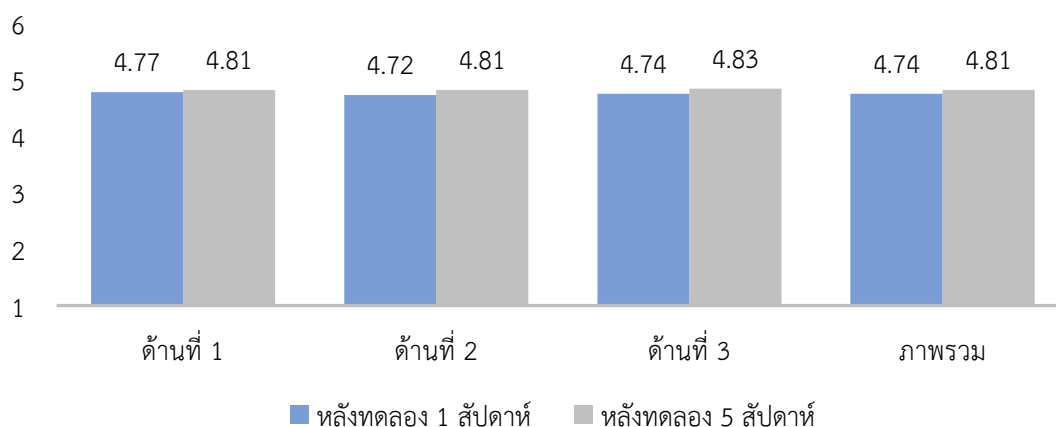
จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ หลังการ ทดลองคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง

3.3 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3.1 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะโดยนักเรียนประเมินตนเอง หลังจากการ ประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ของนักเรียนในครั้งที่แรก คือ หลังจากเข้าร่วมครบ หลัสดุตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนได้ทำการประเมินตนเองซ้ำอีกครั้งหลังจากการเข้าร่วมครบ หลัสดุตรไปแล้ว 5 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะของนักเรียน

ตารางที่ 33 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง

ที่	รายการ	หลังการทดลอง 1 สัปดาห์				หลังการทดลอง 5 สัปดาห์			
		M	SD	ระดับ คุณภาพ	ลำดับ	M	SD	ระดับ คุณภาพ	ลำดับ
1	พฤติกรรมที่แสดง การเห็นคุณค่า	4.77	0.22	มากที่สุด	1	4.81	0.18	มากที่สุด	2
2	พฤติกรรมการใช้ สติปัญญา	4.72	0.28	มากที่สุด	3	4.81	0.16	มากที่สุด	2
3	พฤติกรรมสร้าง คุณค่าแก่สังคม	4.74	0.35	มากที่สุด	2	4.83	0.18	มากที่สุด	1
	ภาพรวม	4.74	0.26	มากที่สุด		4.81	0.18	มากที่สุด	

จากตาราง 33 พบว่า หลังการทดลองไปแล้ว 1 สัปดาห์ ในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M= 4.74, SD=0.26$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า ($M=4.77, SD=0.22$) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม ($M= 4.74, SD=0.35$) และ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา ($M= 4.72, SD=0.28$) ตามลำดับ

หลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ในภาพรวมนักเรียนประเมินตนเอง ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.81, SD=0.18$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.83, SD=0.18$) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.81, SD=0.16$) และ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M= 4.81, SD=0.18$) เมื่อนำไปคำนวณด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent แล้วสามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 34 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent ความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง

การประเมิน	จำนวน	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
หลังทดลอง 1 สัปดาห์	27	4.74	0.26	-1.42	26	0.08
หลังทดลอง 5 สัปดาห์	27	4.81	0.18			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

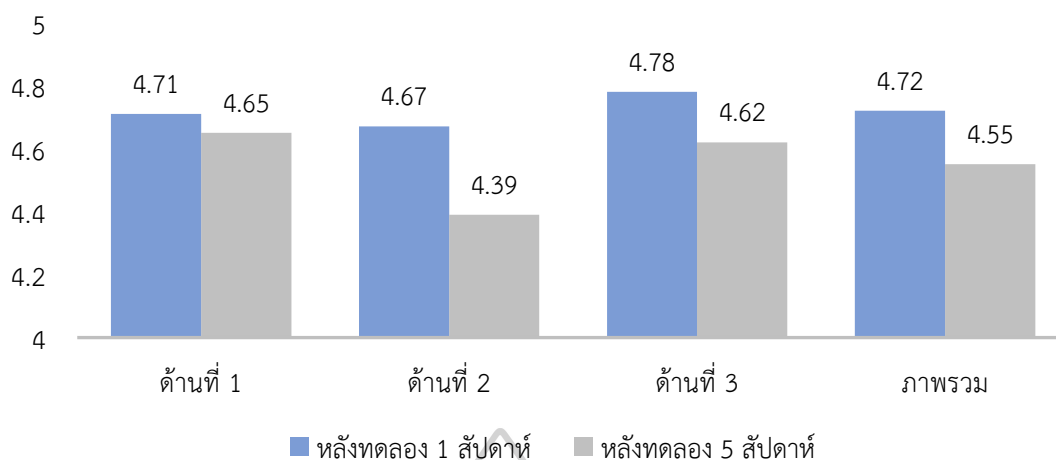
จากผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติทดสอบ t-test dependent เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมหลักสูตรที่ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง และครูประจำ

ชั้นประเมินนักเรียน นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้หลังทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังทดลอง 5 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.74$, $SD=0.26$) อยู่ในระดับเดียวกับหลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.81$, $SD=0.18$) เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2

3.3.2 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้โดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น หลังจากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนในครั้งที่แรก คือ หลังจากเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ ครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง 1 คน และครูประจำชั้น 2 คน ได้ทำการประเมินซ้ำอีกครั้งภายหลังจากการประเมินครั้งแรกโดยเว้นระยะการประเมินไว้ 1 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะของนักเรียน สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 38 ความคงทนของคุณลักษณะที่ประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น

ตารางที่ 35 ความคงทนของคุณลักษณะที่ประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น

ที่	รายการ	หลังการทดลอง 1 สัปดาห์				หลังการทดลอง 5 สัปดาห์			
		M	SD	ระดับ คุณภาพ	ลำดับ	M	SD	ระดับ คุณภาพ	ลำดับ
1	พฤติกรรมที่แสดง การเห็นคุณค่า	4.71	0.22	มากที่สุด	2	4.65	0.18	มากที่สุด	1
2	พฤติกรรมการใช้ สติปัญญา	4.67	0.21	มากที่สุด	3	4.39	0.20	มาก	3
3	พฤติกรรมสร้าง คุณค่าแก่สังคม	4.78	0.17	มากที่สุด	1	4.62	0.12	มากที่สุด	2
	ภาพรวม	4.72	0.18	มากที่สุด		4.55	0.15	มากที่สุด	

จากตารางที่ 35 พบว่า หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียน ประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.18$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมี คุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้าง คุณค่าแก่สังคม ($M=4.78$, $SD=0.17$) รองลงมา คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า ($M=4.71$, $SD=0.22$) และด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา ($M=4.67$, $SD=0.21$) ตามลำดับ

หลังการทดลองไป 5 สัปดาห์ในภาพรวมครูผู้สอนประเมินนักเรียนประเมินภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($M=4.55$, $SD=0.15$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีผลการประเมินอยู่ในลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.65$, $SD=0.18$) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.62$, $SD=0.12$) และในลำดับสุดท้าย คือ ด้านที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา มีระดับ คุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.39$, $SD=0.20$)

ตารางที่ 36 ผลการวิเคราะห์สถิติทดสอบ t-test dependent ความคงทนของคุณลักษณะที่ ครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้นประเมิน

การประเมิน	จำนวน	M	SD	t	df	Sig.
หลังทดลอง 1 สัปดาห์	27	4.72	0.18	5.52	26	.00
หลังทดลอง 5 สัปดาห์	27	4.55	0.15			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ .05

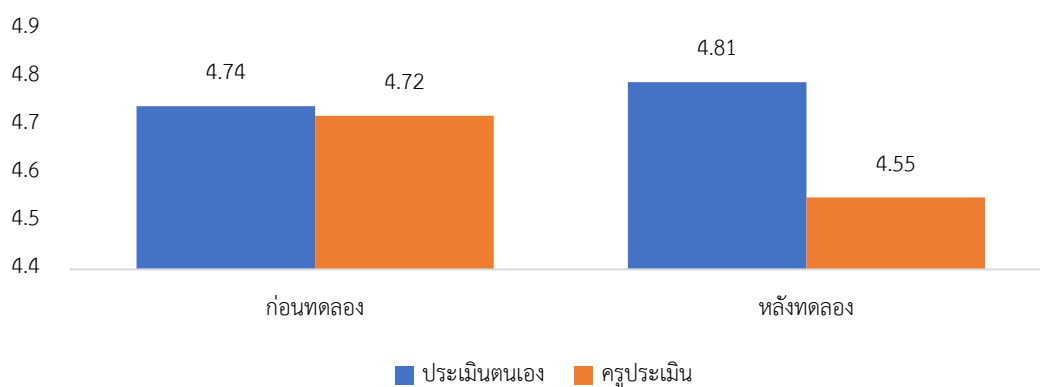
จากผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test dependent เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ที่ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้นประเมินนักเรียน นักเรียนกลุ่มทดลอง มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้หลังทดลอง 1 สัปดาห์และหลังทดลอง 5 สัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72, SD=0.05$) สูงกว่าหลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.55, SD=0.02$) จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2

3.3.3 แนวโน้มผลความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน

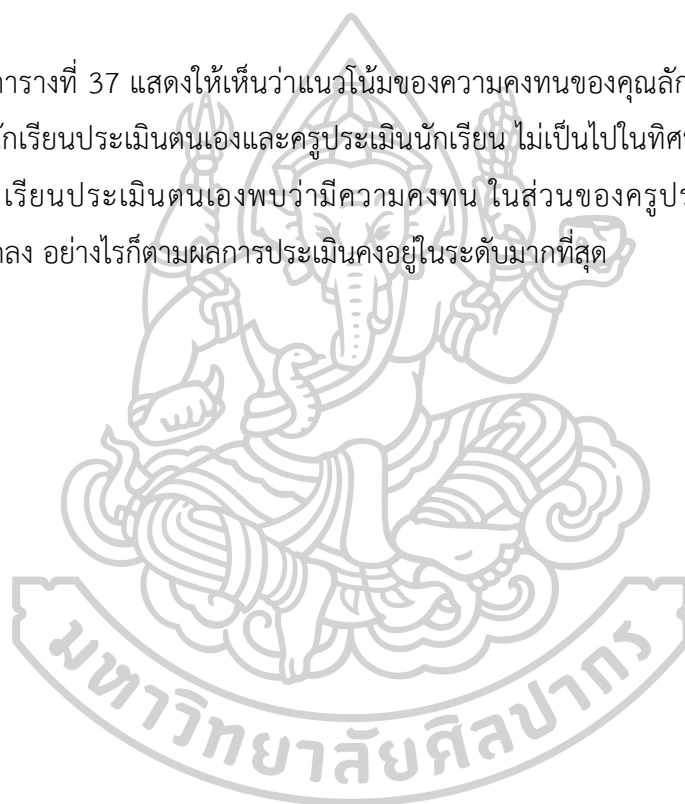
ในการศึกษาแนวโน้มความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน พบว่า เมื่อนักเรียนประเมินตนเองพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.74, SD=0.26$) อยู่ในระดับเดียวกับหลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.81, SD=0.18$) ในขณะที่ครูผู้สอนประเมินนักเรียน พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72, SD=0.18$) สูงกว่าหลังการทดลอง 5 สัปดาห์ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.55, SD=0.15$)

ตารางที่ 37 สรุปแนวโน้มความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน

ที่	รายการ	หลังการทดลอง 1 สัปดาห์			หลังการทดลอง 5 สัปดาห์		
		M	SD	ระดับคุณภาพ	M	SD	ระดับคุณภาพ
1	นักเรียนประเมินตนเอง	4.74	0.26	มาก	4.81	0.18	มากที่สุด
2	ครูประเมินนักเรียน	4.72	0.18	ปานกลาง	4.55	0.15	มากที่สุด

จากตารางที่ 37 แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตื่นรู้ระหว่างนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผลการประเมินที่นักเรียนประเมินตนเองพบว่ามีความคงทน ในส่วนของครูประเมินนักเรียนพบว่ามีความคงทนลดลง อย่างไรก็ตามผลการประเมินคงอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.2 ผลการปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นตอนปลายที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนห้อง ม.5/1 มีจำนวนนักเรียน 27 คน

ตอนที่ 1 ผลการสอบถามความคิดเห็น ประกอบด้วย 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติการเรียนการสอน (Instructional Dimension) 2) มิติสถาบัน (Institutional Dimension) และ 3) มิติพฤติกรรม (Behavioral Dimension) มิติละ 5 ข้อ รวม 15 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) สามารถนำเสนอผลการสอบถามความคิดเห็นได้ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 38 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตร

ที่	รายการประเมิน	M	SD	แปลผล	ลำดับ
1. มิติการเรียนการสอน (Instructional Dimension)					
1	รูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้ มีความหลากหลาย	4.78	0.42	มากที่สุด	4
2	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย	4.96	0.19	มากที่สุด	1
3	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ หลักพหุวัฒนธรรม	4.81	0.40	มากที่สุด	3
4	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน	4.85	0.36	มากที่สุด	2
5	สื่อการเรียนรู้มีความทันสมัย มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.48	มากที่สุด	5

ที่	รายการประเมิน	M	SD	แปลผล	ลำดับ
	ภาพรวมด้านการเรียนการสอน	4.81	0.37	มากที่สุด	1
2. มิติสถาบัน (Institutional Dimension)					
1	วิทยากรมี มีความรู้ ความสามารถอย่างเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน อย่างดี	4.96	0.19	มากที่สุด	1
2	วิทยากร ใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การตั้งคำถาม การ ใช้เทคโนโลยี และอื่น ๆ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้	4.70	0.54	มากที่สุด	3
3	วิทยากรเปิดรับความคิดเห็นของนักเรียน ให้โอกาสนักเรียนซักถาม ปัญหาอย่างทั่วถึง	4.70	0.54	มากที่สุด	3
4	วิทยากรส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้นอกตำรา ผ่าน อินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ	4.67	0.62	มากที่สุด	4
5	วิทยากรสร้างบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนเรียนรู้	4.81	0.40	มากที่สุด	2
	ภาพรวมด้านสถาบัน	4.77	0.46	มากที่สุด	3
3. มิติพฤติกรรม (Behavioral Dimension)					
1	หลักสูตรส่งเสริมให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.74	0.53	มากที่สุด	2
2	หลักสูตรส่งเสริมให้มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ	4.74	0.53	มากที่สุด	2
3	หลักสูตรส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของ ตนเองและผู้อื่น	4.74	0.53	มากที่สุด	2
4	หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคม	4.85	0.36	มากที่สุด	1
5	หลักสูตรส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำประโยชน์แก่สาธารณะ	4.85	0.36	มากที่สุด	1
	ภาพรวมด้านพฤติกรรม	4.78	0.46	มากที่สุด	2
	ภาพรวม	4.79	0.42	มากที่สุด	

จากตารางที่ 41 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79$, $SD=0.42$) เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 เมื่อพิจารณารายมิติสามารถนำเสนอเรียงลำดับจากลำดับที่ 1-3 ได้ดังต่อไปนี้

ลำดับที่ 1 คือ มิติการเรียนการสอน พบว่าในภาพรวมของการสอบถามความคิดเห็นผลการสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.81$, $SD=0.37$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก คือ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย ($M=4.96$, $SD=0.19$) รองลงมา คือ กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน ($M=4.85$, $SD=0.36$) และลำดับสุดท้าย คือ สื่อการเรียนรู้มีความทันสมัย มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($M=4.67$, $SD=0.48$)

รองลงมาในลำดับที่ 2 มิติด้านพฤติกรรม พบว่าในภาพรวมของการสอบถามความคิดเห็นผลการสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.78$, $SD=0.42$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก คือ หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคมและหลักสูตรส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำประโยชน์แก่สาธารณะ ($M=4.85$, $SD=0.36$) และลำดับสุดท้าย คือ หลักสูตรส่งเสริมให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้, หลักสูตรส่งเสริมให้มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ และ หลักสูตรส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ($M=4.74$, $SD=0.53$)

ลำดับสุดท้าย คือ มิติสถาบัน พบว่าในภาพรวมของการสอบถามความคิดเห็นผลการสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.77$, $SD=0.46$) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอันดับแรก คือ วิทยากรมีความรู้ ความสามารถอย่างเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนอย่างดี ($M=4.96$, $SD=0.19$) รองลงมา คือ วิทยากรสร้างบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนเรียนรู้ ($M=4.81$, $SD=0.40$) และลำดับสุดท้าย คือ วิทยากรส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้นอกตำรา ผ่านอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ($M=4.67$, $SD=0.62$)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ สามารถสรุปได้ว่า 1) เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ ทั้งสามหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) มีการใช้เนื้อหาที่มีความแปลกใหม่และแตกต่างกับที่มีอยู่เดิมในการเรียนการสอนปกติช่วยขยายมุมมองที่มีต่อหนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง 3) วิทยากรมีความเชี่ยวชาญในการสอนเป็นอย่างมาก สามารถจัดบรรยากาศชั้นเรียนได้ดี การเลือกใช้คำถามที่กระตุ้นการเรียนรู้ แต่เนื่องจากวิทยากรได้รับเชิญมาจากมหาวิทยาลัยทำให้อาจมีการใช้คำศัพท์บางคำที่ยากกว่าพื้นฐานความรู้ของนักเรียน ดังที่นักเรียนได้ตอบแบบสอบถามต่อไปนี้

“เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นที่กำลังเรียน แต่อาจมีบางช่วงที่ยังไม่สามารถเข้าใจกันได้ทุกคน”

นักเรียน

“เนื่องจากชุดความรู้เดิมยังไม่มี ความแปลกใหม่ เนื้อหาของหลักสูตรช่วยขยายมุมมองที่มีต่อหนังสือเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกับหนังสือเรียนแบบเดิม”

นักเรียน

“วิทยากรมีการใช้คำถามที่ดี ยกตัวอย่างให้เห็นภาพได้ชัดเจน บรรยากาศการเรียนดีมาก รู้สึกว่าค่อนข้างโอเค”

นักเรียน

“พอเราเรียนรู้เรื่องของบทบาทหน้าที่ของเราแล้ว เราคิดว่าจะสามารถไปใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้มากขึ้น”

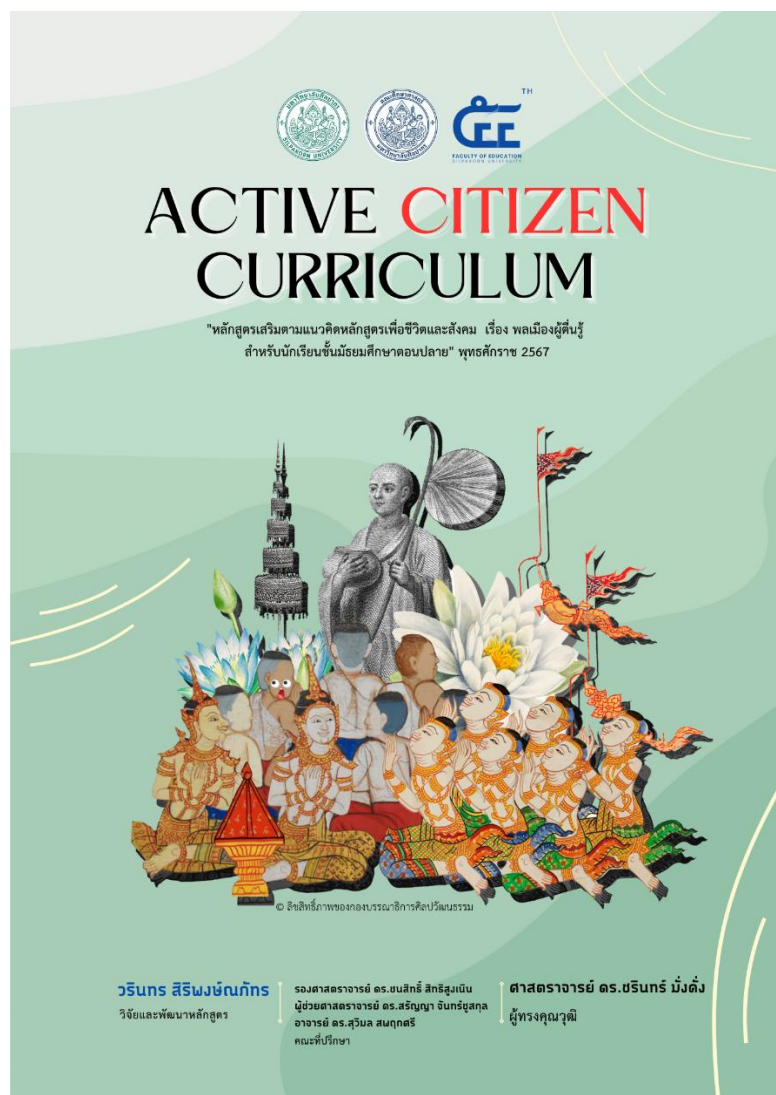
นักเรียน

4.2 ผลการปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมือง ผู้ต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้นำผลการทดลองเข้ามาสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยสามารถนำเสนอผลการปรับปรุงได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 39 ผลการปรับปรุงหลักสูตรหลังการทดลองใช้

ประเด็น	ผลการปรับปรุง
1. โครงสร้างของหลักสูตร	<p>ทบทวนระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น หน่วยการเรียนรู้ละ 2-3 ชั่วโมง เพื่อเพิ่มชุดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” จำนวน 3 ชั่วโมง ปรับปรุงชื่อหน่วยการเรียนรู้เป็น หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองในสวนหลังบ้าน และปรับจำนวนเวลาเป็น 4 ชั่วโมง</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันทไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” จำนวน 3 ชั่วโมง ปรับปรุงชื่อหน่วยการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ 2</p>

ประเด็น	ผลการปรับปรุง
	<p>พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากสี และปรับจำนวนเวลาเป็น 5 ชั่วโมง</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้ จำนวน 3 ชั่วโมง ปรับชื่อเป็น</p> <p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองดอกไม้ และปรับจำนวน</p> <p>เวลาเป็น 4 ชั่วโมง</p>
<p>2. กิจกรรมการเรียนรู้</p>	<p>เพิ่มเติมกิจกรรมที่นำผู้เรียนไปพบบุคคลหรือ สำนวณสถานที่จริง เช่น การเยี่ยมชม</p> <p>พิพิธภัณฑ์ การเข้าชมสถานที่ทางธรรมชาติที่ได้รับผลการทบทวนการกระทำของ</p> <p>มนุษย์ หรือการเข้าไปในสถานประกอบการ เพื่อให้พวกเขาได้รับประสบการณ์</p> <p>โดยตรง โดยมีเงื่อนไขคือ เป็นสถานที่ที่นักเรียนจะได้รับประสบการณ์ตรงจาก</p> <p>บุคคลที่มี ทั้งนี้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน โดยการเชิญบุคคลที่มี</p> <p>ประสบการณ์เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในสังคม มาร่วมเสวนาในชั้นเรียน</p> <p>แทน โดยให้ออกาสให้ผู้เรียนมานำเสนอเรื่องราวหรือประสบการณ์ของตนเอง</p> <p>เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการพูดและการสื่อสาร</p>
<p>3. สื่อ</p> <p>ประกอบการ</p> <p>จัดการเรียนรู้</p>	<p>การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันมากขึ้นนอกเหนือจากการใช้สื่อ</p> <p>ในการเป็นสื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ เพิ่มเติมการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการมี</p> <p>ส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้แพลตฟอร์มการ</p> <p>เรียนการสอนออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้เรียนแบ่งปันความรู้และ</p> <p>ประสบการณ์</p>
<p>4. แผนการ</p> <p>จัดการเรียนรู้</p>	<p>ปรับปรุงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการปรับปรุงในส่วนอื่น ๆ</p> <p>โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้</p>

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับสมบูรณ์ (รายละเอียดภาคผนวก ฉ)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์ย่อยคือ 3.1) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร 3.2) เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest - Posttest Design) โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนโกวิทจรัสเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเสริมฯ โดยสถิติที่ใช้ได้แก่การวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ด้วยสถิติที่

1. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1.1. ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในผู้เรียน และด้วยการสอบถามความต้องการในการเข้าร่วมหลักสูตรจากผู้เรียนทั้งหมด พบว่าความต้องการในการเข้าร่วมหลักสูตรของผู้เรียนมีระดับมากที่สุด ($M=4.33$, $SD=0.10$) โดยเนื้อหาของหลักสูตรเกิดขึ้นจากการสอบถามความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอน ผู้บริหาร และ

ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ รวมถึงผู้เรียนเองซึ่งได้ให้ความสำคัญกับความสนใจและความคาดหวังของตนเอง

1.2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน
- 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3) โครงสร้างของหลักสูตร และหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย
 - 1) ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน
 - 2) ฉันไม่ได้มาจากดาวอังคาร และเธอไม่ได้มาจากดาวพุธ และ
 - 3) ใคร ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพอได้
 - 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 4.1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญา
 - 4.2) เทคนิคคำถามแบบโสเครติส
 - 4.3) การลงมือปฏิบัติ
 - 4.4) การเรียนรู้จากการอภิปราย
 - 4.5) การระดมสมอง
 - 4.6) การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี
 - 5) สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้
 - 6) การวัดและประเมินผล และ
 - 7) แผนการจัดการเรียนรู้

และผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.71$, $SD=0.50$)

1.3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นการศึกษาดังต่อไปนี้

1.3.1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร พบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1

1.3.2 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังทดลอง 5 สัปดาห์ 1) นักเรียนประเมินตนเองพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ไม่แตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 2) ครูผู้สอนประเมินนักเรียนพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 อย่างไรก็ตามผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4. ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79$, $SD=0.42$) ซึ่งยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 3 และการปรับปรุงหลักสูตรมีประเด็นปรับปรุงที่สำคัญ คือ การปรับโครงสร้างระยะเวลามากขึ้น เพิ่มเติมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และการเพิ่มสื่อเทคโนโลยีในเพิ่มมากขึ้น

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอประเด็นการอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการศึกษาความต้องการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากผลการวิจัย การศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้ความสำคัญกับความต้องการการพัฒนาหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้แก่ผู้เรียนและจากการสอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรจากนักเรียน ในภาพรวมทั้งหมดความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.62$, $SD=0.62$) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าเนื่องจากหลักสูตรเกิดจากการสอบถามจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตัวนักเรียนเองซึ่งให้ความสำคัญกับความสนใจและความคาดหวังของนักเรียน เนื่องจากการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมนั้น มักจะเริ่มต้นด้วยการสำรวจความต้องการและความสนใจของนักเรียน เช่น การสำรวจความสามารถ ความสนใจในเรื่องใด ๆ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อที่จะสร้างแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จะมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำและข้อเสนอเพื่อการพัฒนาหลักสูตร มีการจัดทำกลุ่มสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตรจะสอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมของนักเรียนทุกคน และความเห็นจากครูผู้สอนก็เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากพวกเขามีความรู้และประสบการณ์ในการสอนและการทำงานกับนักเรียนอย่างใกล้ชิด การร่วมมือกันของผู้บริหารและครูผู้สอนในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และปรับปรุงหลักสูตรจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อนักเรียนในทุก ๆ ด้านสอดคล้องกับ วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564) การพัฒนาหลักสูตร ที่ดีนั้นจะต้องรู้ถึงปัญหาสภาพของปัญหาแล้วจึงแสวงหาวิธีการจัดการปัญหาให้มีสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม และสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายเพื่อให้หลักสูตรที่ผ่านการพัฒนานั้นมีคุณภาพ กำหนดจุดประสงค์อย่างรอบคอบ ชัดเจนและเหมาะสมสอดคล้องกับปรัชญาและค่านิยมของสังคม สภาพปัญหาและความต้องการของสังคมและผู้เรียน ตลอดจนมีความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะหรือระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ เช่นเดียวกับที่ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดี จะพิจารณา 3 ประการสำคัญ คือ 1) พิจารณาได้จากกระบวนการสร้างหลักสูตร ที่หลักสูตรต้องได้มาจากความสนใจของผู้เรียนและสอดคล้องกับข้อมูลในชุมชน

รวมทั้งมีผู้เกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรจากหลายฝ่ายทั้งในสถานศึกษา 2) การนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยหลักสูตรที่นำไปใช้ต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตอบสนองความสนใจของผู้เรียนให้อิสระในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และมีวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน ชุมชนอย่างกว้างขวาง 3) หลักสูตรที่ดีต้องยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทต่าง ๆ ได้ มีการติดตามและประเมินผลหลักสูตรเพื่อปรับปรุงเป็นระยะ ๆ โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นและให้ผลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

อีกทั้งในความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชี้ให้เห็นถึงความต้องการหลักสูตรมีความเฉพาะเจาะจงในการมุ่งให้การศึกษาลึกหรือกว้างกว่าที่มีการจัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ Davis & Rimm (1994) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามเจตนารมณ์ หรือเหมาะสมกับบริบทความพร้อมของชุมชน เป็นไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะของผู้เรียนในลักษณะที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าหลักสูตรปกติ หลักสูตรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นเพิ่มเติมจากหลักสูตรพื้นฐาน โดยครอบคลุมทั้งเนื้อหาที่อยู่ภายในและภายนอกขอบเขตของหลักสูตรเดิม หลักสูตรเสริมจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nurfadhilah Haris et al (2023) โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ถูกออกแบบโดยพิจารณาถึงความหลากหลายของลักษณะนักเรียน รวมถึงเงื่อนไขท้องถิ่น โดยประเด็นสำคัญคือ มีการพิจารณาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้แน่ใจว่าการศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จากสรุปผลการวิจัย สามารถสังเกตได้ว่าเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้ทั้งหมดได้รับประโยชน์จากสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษา ประเด็นสำคัญที่โดดเด่นคือการสร้างสมดุลและการเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและบริบทที่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน

2.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากผลการวิจัย การพัฒนาและประเมินหลักสูตรเสริมฯ พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($M=4.71$, $SD=0.50$) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าเนื่องจากในการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาแห่งชาติ และเอกสารอื่น ๆ เพื่อเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านั้นในการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เห็นภาพรวมของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่ามีขั้นตอนใดบ้างและทำไมเอกสารเหล่านี้ถึงมีความสำคัญในกระบวนการนี้ การขยายความช่วยเหลือสร้างความเข้าใจและความรู้เพิ่มเติมอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่พูดถึง โดยการให้ข้อมูลเพิ่มเติม เหตุผล เช่น ตัวอย่างเอกสารที่สำคัญ การศึกษาของการเปรียบเทียบหรือการวิเคราะห์ หรืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการเข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ถูกขยายความขึ้นโดยละเอียด สอดคล้องกับ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาของชาติ มีลักษณะเป็นพลวัต หยัดหยุ่น คล่องตัว รับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีกระบวนการพัฒนาตามหลักวิชาการ เป็นวิทยาศาสตร์ หลักสูตรแต่ละระดับมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนเหมาะสมแต่ละช่วงวัย และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

นอกจากนี้หลักสูตรเสริมฯ ที่ได้พัฒนาขึ้นในฐานะหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองได้ สอดคล้องกับแนวคิด “อุดมคติวิทยา: หลักสูตรสังคมศึกษาสำหรับปวงชน” ของชรินทร์ มั่งคั่ง (2560) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรทางสังคมศึกษาเพื่อสร้างชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติและสังคมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากมีผลกระทบโดยแนวคิดของหลักสูตรที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงให้ชีวิตและสังคมมีความสำคัญต่อการศึกษาที่มีพื้นฐานในปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม สอดคล้องกับ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564) ได้กล่าวถึงหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นที่กระบวนการทางสังคมและปัญหาทางสังคมที่มนุษย์ต้องเผชิญในการดำรงชีวิตในสังคม เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาหลักสูตรนี้ หลักสูตรนี้ถูกออกแบบตามแนวปรัชญาการศึกษาแบบปฏิรูปนิยม ซึ่งมุ่งเน้นการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงสังคม โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความเข้าใจและการรับรู้ของผู้เรียนต่อปัญหาทางสังคมอย่างลึกซึ้ง หลักสูตรนี้จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาทางสังคม รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม โดยให้การเรียนรู้เป็นสื่อกลางในการสร้างความตระหนักรู้และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน โดยหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมมีข้อดีดังที่ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2564) ได้อธิบายถึงข้อดีของหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมไว้ว่าสาระสำคัญของหลักสูตรนี้เน้นการใช้กิจกรรมที่มนุษย์มีในสังคมเป็นหลักฐาน โดยการนำความรู้มาประยุกต์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งการเรียนรู้จากสถานการณ์

ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเชี่ยวชาญ ในที่สุดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้มีส่วนสำคัญในการปรับปรุงสังคม เนื่องจากนักเรียนจะกลายเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต การศึกษาและประสบการณ์ที่พวกเขาได้รับจากหลักสูตรสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้นได้ ด้วยความเชี่ยวชาญและทักษะที่ได้รับจากการเรียนรู้ในหลักสูตร นักเรียนสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน โดยทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ การคิดวิเคราะห์ช่วยให้นักเรียนสามารถพิจารณาข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบคอบและลึกซึ้ง การแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนสามารถค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สอดคล้องแนวคิดปฏิรูปนิยมเสรีใหม่ของ วง ออร์ พัวพันส์ (2564, อ้างถึงในกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และ The101.world, 2564) ที่อธิบายไว้ว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่นช่วยให้นักเรียนสามารถประสานงานและสร้างความร่วมมือกับบุคคลอื่นในสังคม การรวมทักษะเหล่านี้ในหลักสูตรไม่เพียงแต่จะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถทางวิชาการที่สูงขึ้น แต่ยังเป็น การเตรียมพร้อมให้นักเรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิตจริง และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมยุคสมัยปัจจุบันที่มีความเป็นพลวัตสูง และมีความเป็นสังคมทุนนิยมที่ทุกอย่างต้องเชื่อมโยงกับความมั่นคงของชีวิตให้ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องงานกับวิจัยของ รุจน์ ฤชา และคณะ (2564) จากผลการวิจัยเห็นได้ว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเน้นการนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ทั้งนี้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นได้มีการใช้ฐานคิดจากนโยบายสำคัญภาครัฐอย่างได้ ที่ อภิปรายไว้ข้างต้น นอกจากนี้หลักสูตรได้มีการออกแบบให้มีวิทยากรผู้ชำนาญในด้านเนื้อหาสาระ นั้น ๆ ประจำหน่วยการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชกุล มัทวานุกุล (2561) การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากจะต้องมีความ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาที่รัฐกำหนดไว้ เช่น พรบ.การศึกษา, หลักสูตรแกนกลางฯ โดยผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคุณภาพของหลักสูตรเกิดจากขั้นตอน การจัดทำเอกสารที่เป็นระบบ มีวิทยากรชำนาญเฉพาะด้าน และ ผลทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น กว่าก่อนเรียนเป็นผลมาจากการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนในการวิพากษ์ โดยการสนทนากลุ่ม และการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปประเมินความเหมาะสมอีกครั้ง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวทำให้หลักสูตรได้รับการพิจารณาและปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพ การสนทนากลุ่มเป็น เครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้หลักสูตรมีคุณภาพสูงขึ้น แต่ยังเพิ่มความเชื่อมั่นในความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร เมื่อหลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง ความเห็นและคำแนะนำที่ได้รับจะถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงเพิ่มเติม ทำให้หลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่แท้จริงในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรัชญา สว่างอรุณ และชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2565) เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เพศวิถีศึกษากับสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ที่ได้มีการวิพากษ์โดยการสนทนากลุ่มเพื่อรับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจึงนำไปประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่าอีกครั้ง จึงทำให้หลักสูตรที่ได้รับการประเมินมีผลการพิจารณาอยู่ในระดับดีมาก

2.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3.1 ผลการทดลองการใช้หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อภิปรายตามหน่วยการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” พบว่า ในแต่ละกิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 “ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน” มีความสอดคล้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในหลายแง่มุม ดังนี้

กิจกรรมหน้าตาแบบนี้เอง “คนที่ชื่อประชาธิปไตย” กิจกรรมนี้ให้นักเรียนวาดรูปเปรียบเทียบประชาธิปไตยเป็นบุคคลสมมติ พร้อมอธิบายลักษณะนิสัยและพลังพิเศษที่อยากให้นักเรียนได้แสดงถึงความปรารถนาในการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น การแสดงออกถึงความกล้าในการแสดงความคิดเห็น การยอมรับความเห็นต่าง และการใช้เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงสังคม นอกจากนี้การเลือกพลังพิเศษเช่น “โน้มน้าวใจ” และ “แว่นวิเศษมองเห็นทุกคน” สะท้อนถึงความต้องการในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของพลเมืองที่ดี กิจกรรมนี้พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างสรรค์ สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมการใช้สติปัญญา และการเข้าใจความหลากหลายของมุมมอง สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม สอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมของ Joel Westheimer and Joseph Kahne (2004) เป็นพลเมืองที่ตื่นตัว มีส่วนร่วมแล้ว ตั้งคำถามกับสังคมตัวเองด้วยเป็นพลเมืองที่เห็น ภาพรวมทางสังคมแล้วพยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กลไกเชิงโครงสร้างให้ได้

กิจกรรมถัดมา “ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน” กิจกรรมนี้ใช้การบรรยายและการตั้งคำถามจากวิทยากร เพื่อกระตุ้นการคิดและการแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองที่ดี วิทยากรเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ กับกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของนักเรียน เช่น คลองแม่ข่าและ

แม่น้ำปิงในเชียงใหม่ และกรณีศึกษาแม่น้ำในญี่ปุ่น การที่นักเรียนได้เห็นความแตกต่างเชิงวัฒนธรรม และการดูแลสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนได้ตระหนักถึงบทบาทของพลเมืองในการรักษาและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น กิจกรรมนี้ส่งเสริมการรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม สอดคล้องกับ ถนอมศรี สิทธิเดช (2561) การส่งเสริมและสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนในสังคมจึงเป็นสิ่งที่จะต้อง ดำเนินการ และเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต โดยจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง กิจกรรมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมจิตสาธารณะต่าง ๆ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนและสังคมร่วมกัน

กิจกรรมสุดท้าย “พลังเยาวชนประชาธิปไตย” ในกิจกรรมนี้ นักเรียนทำงานเป็นทีมระดมความคิดและสร้างโปสเตอร์นำเสนอประเด็นทางสังคมที่สำคัญ นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขโดยใช้แนวคิดประชาธิปไตย เช่น ผลงาน “GIVING” ที่เน้นการช่วยเหลือคนไร้บ้านและการสร้างอาชีพ ผลงาน “เส้นชัย” ที่เน้นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ และผลงาน "ประชาธิปไตยในดินแดนเสรี" ที่เน้นความหลากหลายทางศาสนาและความเข้าใจระหว่างประชาชน กิจกรรมนี้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมการใช้สติปัญญา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับ เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564) กล่าวว่มนวัตกรรมหลักของการส่งเสริมความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ นั้น ต้องส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความเข้าใจที่แตกต่าง เคารพในความหลากหลายเรียนรู้ที่จะรับฟัง โต้แย้ง ปรับเปลี่ยนมุมมองและหาข้อสรุปร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิผู้อื่น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันทน์ไม่ได้มาจากดาวอังคาร และเธอไม่ได้มาจากดาวพุธ พบว่า ผลการทดลองสะท้อนถึงความเข้าใจและการตระหนักถึงความเป็นพลเมืองอย่างลึกซึ้ง นักเรียนได้นำความรู้และแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคมและพฤติกรรมมาใช้ในการออกแบบผลงานของตนเอง ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติในชีวิตจริง ดังนี้

ผลงานของนักเรียนในกิจกรรม “เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ข้างหลัง” แสดงให้เห็นถึงการตระหนักถึงเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม นักเรียนได้เรียนรู้ว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น ต้นทุน ภาษา เชื้อชาติ และการศึกษา มีผลต่อการก้าวหน้าในชีวิตและโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกัน การที่นักเรียนได้สัมผัสกับบทบาทสมมุติจากอาชีพต่าง ๆ ทำให้พวกเขาเห็นภาพความเหลื่อมล้ำได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งนี้ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตสาธารณะ สอดคล้องกับ

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า สอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2557) ซึ่งกำหนดคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) เอาไว้ว่าเป็น บุคคลที่ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่าง ๆ ในสังคม แสดงออกในสิ่งที่ไม่เห็นด้วยต่อความยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่เสียเปรียบ

ในกิจกรรม “พหุวัฒนธรรมที่ฉันเข้าใจ” นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม นักเรียนกลุ่ม LGBTQ+ มีบทบาทอย่างมากในการอภิปรายแสดงให้เห็นถึงความกล้าแสดงออกและการยอมรับในตัวตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ นักเรียนคนอื่น ๆ ที่รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างไม่ให้เกียรติและระมัดระวังการใช้คำพูด สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า สะท้อนถึงการมีมารยาททางสังคมและความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับ Cogan, et al (1999, อ้างถึงใน ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559) กล่าวว่า คุณลักษณะของพลโลก เช่น การคิดอย่างเป็นระบบและมีวิจารณญาณ คำนึงในการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งการมีวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นคนใจกว้าง มีจิตสาธารณะและยอมรับสิทธิของผู้อื่น

กิจกรรมสุดท้าย “เมืองในฝัน” เป็นการรวมแนวคิดทั้งหมดที่นักเรียนได้เรียนรู้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานจริง นักเรียนได้ออกแบบผังเมืองที่สะท้อนถึงความปรารถนาที่จะสร้างสังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและมีความสุข ผลงานของนักเรียนแสดงถึงความคิดสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นที่จะสร้างสังคมที่เท่าเทียมและเป็นธรรม การที่นักเรียนนำเสนอเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แสดงถึงความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี ดังนั้นการมุ่งเน้นให้นักเรียนนำองค์ความรู้ที่มีมาสู่การสร้างผังเมืองเพื่อทำความเข้าใจสังคมที่มีความซับซ้อนสู่การแสวงหาวิถีการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขจึงกลายเป็นวิถีทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาพลเมืองสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมการใช้สติปัญญา สอดคล้องกับ Vertovec (2007) ความหลากหลายที่เราเห็นในปัจจุบันนั้นซับซ้อนกว่าที่เคยมีมา และควรได้รับการศึกษาในมิติที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ใช่แค่เรื่องของเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ การศึกษา สถานะทางกฎหมาย และรูปแบบการอยู่อาศัย

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใด ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพอได้ พบว่า มีการใช้วิธีการที่หลากหลายในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กิจกรรมหลักสองกิจกรรมที่สำคัญในหน่วยการเรียนรู้นี้ ในกิจกรรมที่ 1 “ใคร ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพอได้” วิทยากรได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนโดยนำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาเป็นแนวทางใน

การสนทนาและแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการใช้คลิปปวีดีโอตัวอย่างภาพยนตร์ทั้งจากต่างประเทศและไทย นักเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงการรักษาสีทิวทัศน์และการละเมิดสิทธิตามตัวอย่างในภาพยนตร์แล้ว เชื่อมโยงกับปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การวิเคราะห์และอภิปรายเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้นักเรียนเข้าใจสิทธิมนุษยชนในเชิงลึก แต่ยังเป็นการฝึกทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมการใช้สติปัญญา นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและความต้องการที่จะปกป้องสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองที่ดีในสังคมสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า เช่นเดียวกับกิจกรรมที่ 2 “แคมเปญนี้เลิศ” เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบแคมเปญเพื่อณรงค์ให้เกิดการแก้ไขปัญหาในสังคม โดยเน้นที่ประเด็นสิทธิมนุษยชน ตัวอย่างผลงานของนักเรียนเช่น แคมเปญ “ไม่แบ่งแยก” และแคมเปญ “ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะทำงาน” สะท้อนถึงการที่นักเรียนได้นำความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในด้านพฤติกรรมการใช้สติปัญญา แคมเปญ “ไม่แบ่งแยก” เน้นถึงความสำคัญของการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในสังคม โดยไม่แบ่งแยกหรือกีดกันใครออกไป ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวกันและความเท่าเทียมในสังคม ขณะที่แคมเปญ “ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะทำงาน” เน้นถึงการเคารพสิทธิของลูกจ้างในการลา ทำให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในที่ทำงานและความจำเป็นในการรักษาสีทิวทัศน์ขั้นพื้นฐานของแรงงาน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (มปป.) ที่ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะความเป็นพลเมืองนั้น ยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค เคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกาทางสังคม พยายามที่จะเข้าอกเข้าใจผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกเสมือนบนพื้นฐานของการพึ่งพากันโดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ใช้วิจรรณญาณในการติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะและสำนึกสากล กระตือรือร้นในการร่วมสร้าง การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยความเชื่อมั่นในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และแนวทางสันติวิธีกล่าวคือ ต้องเคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเข้าอกเข้าใจผู้อื่น ทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy) บนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ (Non-Discrimination) เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาทียา ศรีวิรัตน์ และอัจฉรา ศรีพันธ์ (2566) ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน

จะเกี่ยวข้องกับความหมาย ความสำคัญ แนวคิด และหลักการของสิทธิมนุษยชน บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีโลกที่มีผลต่อประเทศไทย สารสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศ และสื่อการเรียนรู้ที่มีการใช้มีการใช้คลิปลิขิตวีดิโอในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ปรากฏการณ์เพื่อสะท้อนคิดด้านความเป็นพลเมือง

2.3.2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร นักเรียนกลุ่มทดลองหลักสูตรมีผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้โดยนักเรียนประเมินตนเองและครูประเมินนักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันคืออยู่ในระดับมากที่สุดสูงกว่าก่อนทดลอง โดยจากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนด้านที่ได้รับผลการประเมินสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.78, SD=0.13$) ผลการประเมินและการสะท้อนคิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม นักเรียนไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยมีการยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนี้แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของหลักสูตรในการเสริมสร้างค่านิยมและจริยธรรมที่สำคัญในสังคม การเรียนรู้ในหลักสูตรจึงไม่ได้เป็นเพียงการเพิ่มพูนความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพและคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ Joel Westheimer and Joseph Kahne (2004) ที่ได้อธิบายระดับของพลเมือง โดยเริ่มต้นจากพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ถูกคาดหวังให้ทำตามกฎกติกาหรือทำตามคำสั่งความวางกฎระเบียบนั้น ไปสู่การเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม ที่มีลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ไม่เพียงอยู่ในระบบในสังคมได้เป็นอย่างดี แต่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนให้ระบบของสังคมดีขึ้นได้ ซึ่งเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ (2564) ได้กล่าวว่า พลเมืองทั้งในรูปแบบที่อยู่ในระบบได้เป็นอย่างดีและพลเมืองที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ต่างมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ทว่าพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมนั้นมีคุณลักษณะพิเศษที่จะนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมเชิงมหภาคได้มากกว่าพลเมืองในระดับอื่น ๆ เนื่องจากพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมจะเป็นพลเมืองที่มีแนวคิดในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงเชิงระบบหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ของสังคมเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อกลุ่มคนในทุกๆระดับ พลเมืองกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นไปที่การคิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างสังคมนโยบายและเศรษฐกิจโดยพิจารณาปรากฏการณ์เชิงลึก มีการสืบสอบ วิเคราะห์ติดตามความเคลื่อนไหวทางสังคมและผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น ตลอดจนนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมต่อสังคม

อีกทั้งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาใหม่มีเป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการศึกษาในวิชาสังคมศึกษา ซึ่งวิชานี้ถูกออกแบบขึ้นบนพื้นฐานของหลักวิชาการที่มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เป้าหมายสำคัญของหลักสูตรนี้คือการให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองที่ดี หลักสูตรนี้ได้คำนึงถึงการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพโดยใช้วิทยาการทางการสอนสังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิทยาการที่มีหลักวิชาการที่ชัดเจนและมุ่งหวังผลอย่างเจาะจง การออกแบบหลักสูตรโดยเน้นการพัฒนาทักษะในด้าน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน รวมถึงการปลูกฝังคุณค่าทางสังคม เช่น สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม ทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้ สอดคล้องกับ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2564) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของวิธีวิทยาการการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองดีเอาไว้ว่า วิธีวิทยาการการสอนสังคมศึกษาส่วนมากจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อ สร้างความเป็นพลเมืองดีที่มีความรู้ทางวิชาการทักษะชีวิตจิตพิสัยและการบูรณาการการดำรงชีวิต ซึ่งในแต่ละประเภทของวิธีวิทยาการ สอนนั้นจะประกอบด้วยยุทธวิธีสอนที่หลากหลายและยุทธวิธีสอนส่วนใหญ่มีนักการศึกษาในต่างประเทศได้คิดค้นและพัฒนายุทธวิธีสอนอย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ได้มีการคิดค้นยุทธวิธีสอนที่เหมาะสมกับบริบทไทย ซึ่งชรินทร์ มั่งคั่งได้ให้ข้อสรุปเอาไว้ว่า วิทยาการการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองดีให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Desired Characteristics) จึงเป็นกลไกในการใช้น้ำหลักสูตรไปเสริมสร้างลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองโลก

รวมถึงรูปแบบกิจกรรมภายในหลักสูตรที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาท เตรียมให้นักเรียนให้มีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม และมีบทบาทในสังคมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะรวมถึงการเข้าใจและเคารพกฎหมาย มีส่วนร่วมในการปกครองพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ยอมรับความแตกต่าง ยังสอดคล้องกับ หลักการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมืองของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ได้กล่าวว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง มีจุดเน้น 8 ประการ ดังนี้ 1) เน้นกระบวนการกลุ่ม 2) ฝึกฝนทักษะพื้นฐานความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น 3) เคารพผู้อื่นว่ามีความเท่าเทียมกับตนเอง 4) เคารวะความคิดเห็นที่แตกต่าง 5) การวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาและเชื่อมโยงตนเองกับปัญหา สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ 6) สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงที่เป็นวัตถุวิสัย กับความคิดเห็นที่เป็นอัตวิสัยได้ 7) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น คำนึงถึงส่วนรวม และ 8) รับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม ผ่านการทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ

ซึ่งหลักสูตรที่ออกแบบมาโดยเฉพาะนี้มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเนื้อหาสาระนั้น ๆ มาเป็นผู้สอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของการเรียนการสอนและพัฒนาผล การเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสามารถ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในสาขาที่ตนเชี่ยวชาญได้อย่างละเอียดและครอบคลุม ซึ่งช่วยใ้ นักเรียนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและมีความทันสมัย การใช้วิทยากรผู้เชี่ยวชาญยังช่วยกระตุ้นความสนใจ และแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ การได้รับความรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงยังช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีกับ การปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระทรงพล ทิพย์คำ และคณะ (2562) จากการอภิปรายผลการวิจัยพบว่าความเป็น พลเมืองดีของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเนื่องมาจากการออกแบบแผนการเรียนรู้ให้มีความ เป็นระบบเชื่อมโยงกับการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรมีการใช้กระบวนการสืบสอบเชิงปรัชญาในการ จัดการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ สอดคล้อง กับแนวคิดของ ภิ อารมณ์เอี่ยม (2562) ความสำคัญของชุมชนการสืบสอบทางปรัชญาเป็นการเปิด พื้นที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดได้ด้วยตนเองด้วยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ การในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเผชิญกับความหลากหลายทางความคิด ที่พวกเขาจะได้พัฒนา ทักษะคิดและความเป็นตัวแสดง นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง ช่วยพัฒนาความสามารถในการ วิเคราะห์เชิงมโนทัศน์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะปูทางไปสู่การมองปัญหาความเป็นธรรมทางสังคมใน ระดับโครงสร้าง อันจำเป็นต่อการสร้างพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม รวมถึงมีการนำเอา เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติสมาสอดแทรกในกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง อย่างมีวิจารณญาณ การนำเทคนิคนี้มาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความสามารถในการตั้งคำถามและค้นหา คำตอบด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะ ที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเผชิญกับสถานการณ์และความท้าทายต่าง ๆ ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร (2566) อธิบายไว้ว่าการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม แบบโสเครติส สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดขั้นสูงหรือการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อพัฒนาสู่ การเป็นพลเมืองตื่นรู้ ประเด็นสำคัญคือการนำสิ่งที่ได้จากการตั้งคำถามไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิด การขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาให้เกิดเป็นรูปธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน หลักสูตร

2.3.3 ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการประเมินตนเองของนักเรียนที่เข้าร่วมหลักสูตรมีคุณลักษณะความเป็น

พลเมืองตื่นรู้หลังทดลอง 1 สัปดาห์ และหลังทดลอง 5 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน มีผลการประเมินทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ได้เรียบเรียงขึ้นเพื่อใช้ในหลักสูตรนั้นมีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ ทั้งในโรงเรียน ชุมชน และสังคมภายนอก การทำให้เนื้อหาสาระมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียนไม่เพียงแต่ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและน่าสนใจมากขึ้น แต่ยังช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ มณฑล วรรณทิจราโชติ (2565) ได้กล่าวว่า การสร้างความคงทนของการเรียนรู้ นั้น มีหลากหลายวิธีสิ่งสำคัญ คือ การจัดสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เกิดความคงทน สิ่งนี้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ ความรู้ หรือทักษะที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดทางความรู้ได้

อีกทั้งเนื่องมาจากรูปแบบการประเมินผลในหลักสูตรนี้ใช้วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งประกอบด้วย การประเมินโดยตัวนักเรียนเองและครูผู้สอน การประเมินผลในลักษณะนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น การวัดประเมินดำเนินการหลายครั้งในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงการประเมินผลก่อนเข้าร่วมหลักสูตร หลังเข้าร่วมหลักสูตร และการติดตามผลในภายหลัง การประเมินผลตามสภาพจริงนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เห็นพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละช่วงเวลา แต่ยังสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมได้อย่างชัดเจน การใช้ผู้ประเมินที่หลากหลายช่วยให้ได้มุมมองที่ครบถ้วนและลดความลำเอียงในการประเมินผล การประเมินโดยนักเรียนเองช่วยส่งเสริมการสะท้อนคิดและการพัฒนาตนเอง ขณะที่การประเมินโดยครูผู้สอนให้ข้อมูลจากมุมมองภายนอกและประสบการณ์การสอนที่มีคุณค่า การติดตามผลหลังจากเข้าร่วมหลักสูตรยังช่วยให้เห็นถึงผลกระทบของหลักสูตรในระยะยาว และสามารถใช้อ้างอิงในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ที่ได้กล่าวว่า การวัดประเมินสู่ความเป็นพลเมืองนั้น เกิดจากการออกแบบการประเมินที่มีคุณภาพ และสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการวัดและประเมินผลจากสภาพจริง มีหลักสำคัญที่สอดคล้องได้แก่ ใช้ผู้ประเมินหลาย ๆ คน เช่น ผู้เรียน ผู้สอน รวมถึงการวัดหลาย ๆ ครั้งในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนรู้ เช่น ก่อนเรียน ระหว่างเรียน สิ้นสุด ติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2564) ได้กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงวิชาสังคมศึกษาเป็นการประเมินจาก การวัดทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการปฏิบัติงาน ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและการประเมิน ตนเอง การสังเกตพฤติกรรมในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

ทั้งนี้การประเมินผลโดยครูผู้สอนพบว่าความคงทนลดลงนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาในการจัดหลักสูตรอาจยังไม่เพียงพอ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดหลักสูตรมักขึ้นอยู่กับขอบเขตและความซับซ้อนของหลักสูตรนั้น ๆ การที่ระยะเวลาในการจัดหลักสูตรยังไม่เพียงพออาจเกิดจากข้อจำกัดทาง

ทรัพยากร ความซับซ้อนของหลักสูตร หรือเป็นไปได้ว่ามีความต้องการในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติม ข้อมูลก่อนที่จะนำเสนอหลักสูตรให้กับผู้เรียน การใช้เวลาเพิ่มเติมในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตร นั้นสำคัญเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีและมีคุณภาพ สอดคล้องกับที่วาริรัตน์ แก้ววูไร (2564, หน้า 36-37) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควรจัดกิจกรรม กระบวนการ และเนื้อหาสาระของเรื่องการสอนเพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี โทมแพน และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็น พลเมืองบนพื้นฐานวิชาหน้าที่พลเมือง ได้อธิบายไว้ว่าปัจจัยสำคัญคือ การพัฒนาคนและการสร้าง พลเมืองต้องใช้เวลาต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานั้น

2.4 ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.4.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการประเมินหลักสูตร โดยการใช้ แบบสอบถาม ตามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ภาพรวมของการสอบถามความคิดเห็น ผลการสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79$, $SD=0.42$) อาจเป็นเพราะหลักสูตรที่พัฒนาตามความ สนใจของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัด บรรยากาศชั้นเรียนให้เหมาะสมเอื้อต่อการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาหลักสูตรและการสอนเช่นนี้ จึงมีประสิทธิภาพใน การส่งเสริมความสุขและความสำเร็จของผู้เรียน สอดคล้องกับ National Academies Press (2018) กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้เรียนที่จะเกิดความรู้ในการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนต้องได้เลือกหัวข้อที่สนใจ ผู้เรียน จะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และอดทนต่อความท้าทายอย่างมาก สอดคล้องกับอาทิศย์ ซาวคำ และ คณะ (2567) การส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้นั้น ผู้สอนต้องจัดเนื้อหาให้เชื่อมโยงในชีวิต ต้องได้รับการ สนับสนุนทางสังคม สิ่งสำคัญคือการจัดนิเวศการเรียนรู้เชิงบวกให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขและ สบายใจในการเรียนรู้พร้อมเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเมื่อผู้เรียนมีความสุขก็จะมีแนวโน้มที่จะประสบ ความสำเร็จในการเรียนรู้และใช้ชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิรินทร พรหมสวัสดิ์ (2566) ได้ทำวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการ เรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” จากการ อภิปรายผลการวิจัยพบว่า ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้ที่มีสถานการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน มีการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ชัดเจนจนสามารถปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ กนกวรรณ อุ๋นใจ และคณะ (2558) ได้วิจัยและพัฒนา เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ” การอภิปรายผลการวิจัย ความพึงพอใจของผู้เรียนและหุ้นส่วนชุมชน พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกระบวนการออกแบบการเรียนรู้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและหุ้นส่วนชุมชน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกิดจากความต้องการของชุมชนและผู้เรียนเลือก อีกทั้งงานวิจัยของ วิชชุดา และชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2565) ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรสำหรับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น มีผลความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เนื่องด้วยการพัฒนาหลักสูตรมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเป็นอย่างดีเช่นเดียวกับขั้นตอนการวิจัยของผู้วิจัย

2.4.2 ผลการปรับปรุงหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประเด็นที่สำคัญ คือ 1) การปรับโครงสร้างระยะเวลา มากขึ้น เนื่องจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หลักสูตรที่ดีควรสะท้อนความต้องการและปัญหาของสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การปรับเปลี่ยนหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นการประกันว่าการศึกษาในแต่ละช่วงเวลาจะมีความเกี่ยวข้องและทันสมัยอยู่เสมอ การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้นอกตำรา จึงเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีและการปฏิบัติจริง เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สอดคล้องกับ มารุต พัฒนาผล (2561) ได้กล่าวว่าการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ ภายหลังการประเมินหลักสูตรต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยหลายด้าน เช่น ความต้องการของผู้เรียน บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ 2) เพิ่มเติมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่หยิบยกปรากฏการณ์ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองเข้ามาในหลักสูตรนั้น มักเป็นการนำเสนอโดยวิทยากรประจำหลักสูตร การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นทางสังคมและหน้าที่ของพลเมือง แต่หากนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเพิ่มเติมจากนอกห้องเรียน จะยิ่งส่งผลดีต่อการเรียนรู้มากขึ้น การบูรณาการประสบการณ์ตรงเข้ากับการเรียนรู้ในห้องเรียน ยังช่วยเสริมสร้างทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้จะทำให้นักเรียนมีความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์ ดังที่ XCL World Academy (n.d.) สถาบันการศึกษาประเทศสิงคโปร์ ได้กล่าวถึงความสำคัญจำเป็นของการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงไว้ว่าแทนที่จะใช้อินเทอร์เน็ตและการวิจัยที่เน้นห้องสมุด งานภาคสนามจะให้นักเรียนได้สัมผัสกับคนจริง ๆ ซึ่งพวกเขาสามารถฝึกสัมภาษณ์และเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้พวกเขามีความช่างสังเกตและมีไหวพริบในการ

รับข้อมูลที่ต้องการมากขึ้น และ 3) การเพิ่มสื่อเทคโนโลยีในเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้เทคโนโลยีในการถ่ายทอดความรู้และบอกเล่าสถานการณ์ที่หลากหลาย แต่บางกิจกรรมอาจขาดการมีส่วนร่วมของนักเรียน การปรับปรุงหลักสูตรจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้สื่อเทคโนโลยีด้วยตนเองมากขึ้น วิธีนี้จะช่วยเสริมสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การค้นคว้า การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับ กิตติศักดิ์ สังฆะภาโล และคณะ (2565) ได้อธิบายการใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า ในยุคดิจิทัล สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคสมัยปัจจุบัน ที่จะส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น รวมไปถึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนักเรียนมีความรู้และความสามารถทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น อีกทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถรองรับการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความหลากหลาย การนำเทคโนโลยีมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ รวมถึงได้กระตุ้นความสนใจในการเรียนได้มากขึ้น จากการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อให้มีความหลากหลาย และยังเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อเข้าสู่สังคมยุคใหม่ ดังนั้นเทคโนโลยีจึงเป็นทางเลือกในการเรียน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่แตกต่างของนักเรียนได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ทำการสรุป แนวคิดและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.3.1 หลักสูตรเสริมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะการเรียนรู้แบบเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้ในระดับอุดมศึกษามาสู่การจัดการชั้นเรียนในโรงเรียนได้ ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือปรับปรุงหลักสูตร ที่มีเครือข่ายระดับอุดมศึกษาเพื่อให้นักเรียนสามารถสะสมหน่วยกิตและเทียบโอนไปสู่ระดับอุดมศึกษาได้ ตามแนวคิดธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

3.1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ศึกษานิเทศก์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับชาติ มหาวิทยาลัย และองค์กรต่าง ๆ ควรร่วมกันทำงานเชิงบูรณาการปรับปรุงแผนการศึกษาให้มีความครอบคลุม มีความชัดเจน เข้าใจง่าย มุ่งเน้นให้เกิด

การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้วยการปฏิบัติการเชิงรุก สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและทันสมัยต่อสังคมโลก

3.1.3 โรงเรียนหรือสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้แก่นักเรียนที่ค้ำึงถึงบริบทเชิงพื้นที่ สนับสนุนการดำเนินโครงการและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในการลงมือทำ ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจและตระหนักได้ถึงจิตสำนึกความเป็นพลเมืองได้อย่างยั่งยืน

3.1.4 ครูผู้สอนในทุกกระบวนการวิชา ไม่เพียงแต่ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ควรมีบทบาทในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองแก่นักเรียน สามารถปฏิบัติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรในสถานศึกษา ครูผู้สอนสามารถเพิ่มบทบาทของนักเรียนให้กล้าคิดและลงมือทำ ในขณะที่เรียนรู้ เสริมสร้างระเบียบวินัยเคารพกฎกติกาในชั้นเรียน โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาควรมีบทบาทมากกว่าครูในกระบวนการวิชาอื่น ๆ ที่จะต้องยกระดับความคิดของผู้เรียนให้มีการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะคิดที่ต่อการดำรงตนเป็นพลเมืองตื่นรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

3.2.1 จากผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนที่ประเมินโดยครูผู้สอนพบว่า ความคงทนมีความลดลง การจัดการระยะหลักสูตรที่ไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องมีผลต่อความคงทนของคุณลักษณะของนักเรียน ดังนั้นจึงควรมีการจัดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ บูรณาการในกระบวนการวิชาต่าง ๆ ตามสมควร

3.2.2 จากผลการประเมินหลักสูตรโดยการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร จากการประเมินทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติการสอน มิติสถาบัน มิติพฤติกรรม พบว่าที่มีผลการประเมินน้อยที่สุด คือ มิติสถาบันมีผลการประเมินอยู่ในลำดับสุดท้าย ในหัวข้อการประเมินวิทยากรส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้นอกตำรา ผ่านอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มีผลการประเมินน้อยที่สุด ดังนั้นจึงควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาข้อมูล หรือ ใช้เทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ ในการจัดการชั้นเรียน

3.2.3 จากผลการประเมินหลักสูตรโดยการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร ในส่วนของคำถามแบบปลายเปิด มีประเด็นที่สำคัญคือการที่วิทยากรมีความรู้และเชี่ยวชาญที่สูง และอาจมีการใช้คำศัพท์ที่ยากเกินความเข้าใจของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับวิทยากร เกี่ยวกับเนื้อหาสาระและคำศัพท์ที่จะใช้ เพื่อประกอบไว้ในใบความรู้

3.2.4 ผลการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตร พบว่าหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมีการเชิญวิทยากรในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในพื้นที่ที่ห่างไกลมหาวิทยาลัย ควรคำนึงถึงความยืดหยุ่นทางการเรียนรู้ การนำ

หลักสูตรเสริมเรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ไปใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทที่แตกต่างกันควรพิจารณาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ผลการวิจัยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าหลักสูตรเสริม มีความยืดหยุ่นในการออกแบบการจัดการเรียนรู้มากกว่าหลักสูตรรายวิชาโดยปกติ ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้แก่แก่นักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการขยายผลในวงกว้าง

3.3.2 ด้วยหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นในกระบวนการวิจัย มีลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบการฝึกรวมให้จบแต่ละหน่วยการเรียนรู้ภายในวันเดียวกัน ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สามารถนำไปใช้ในหลากหลายบริบท เช่น การปรับปรุงให้เป็นหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม หรือ ชุมนุม

3.3.3 ในการวิจัยเรื่องนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย สำหรับการวัดประเมินผลตัวแปรตามคือ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โดยใช้แบบประเมินเชิงปริมาณเป็นหลัก ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนที่ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น การสัมภาษณ์ หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น

3.3.4 ในการวิจัยเรื่องนี้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียน ในยุคสมัยที่มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตลอดเวลา จึงควรมีการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลหรือพลเมืองสื่อ

รายการอ้างอิง

ภาษาต่างประเทศ

- Beauchamp G. (1981). **Curriculum Theory**. Istaasca, Illinois F.E.Peacock.
- Beauchamp G. (1975). **A Curriculum Theory** (2nd Ed ed.). Willamette Illinois: The Kagg Press.
- Berlach R. (1996). Citizenship Education. Australian And Singaporean Perspectives. **Australian Journal of Teacher Education**, 21(2), 1-15.
doi:10.14221/ajte.1996v21n2.1
- Branson, & Margaret S. (1998). **The Role of Civic Education: A Forthcoming Education Policy Task Force Position Paper from the Communitarian Network**. Washington, Dc: Center for Civic Education.
- Burton D. (2015). Citizenship Education in Secondary Schools in England. **Educational futures**, 7(1), 76-91.
- Center for Civic Education. (2010). **National Standards for Civics and Government**. Woodland Hills: Ca: Author.
- Chandra A. (1977). **Curriculum Development and Evaluation in Education**. Lawrence Verry Incorporated.
- Clark B. (1997). **Growing Up Gifted 5th ed**. Upper Saddle River . New Jersey: Pretica-Hall.
- Colangelo N., and Davis G. A. (2003). **Handbook of Gifted Education**. Boston: Allyn and Bacon.
- Cronbach L.J. (1963). Course Improvement Through Evaluation. **Teachers College Record**, 64, 672-683.
- Davis G. A., and Rimm, S. B.,. (1994). **Education of Gifted and talented** (3rd ed ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Department for Education. (2014). **The National Curriculum In England: Framework Document**. London: Dfe. : Department for Education.
- Eurydice. (2005). **Citizenship Education at School in Europe**. Brussels: *Eurydice*

- Frailon J., Schulz W., and Ainley J., (2012). **CCS 2009 Asian Report: Civic Knowledge and attitudes among lower-secondary students in five Asian countries.** Retrieved from Amsterdam: 2010 International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA):
- Gainous J., & Martens A.M. (2012). The Effectiveness of Civic Education: Are Good Teachers Actually Good for All Students. **American Politics Research**, 40(2), 232-266.
- Glatthorn A., Boschee F., Whitehead B.M., & Boschee B.F., (2019). **Curriculum Leadership Strategies for Development and Implementation** (5th ed ed.). Los Angeles: SAGE.
- Good C.V. (1973). **Dictionary of Education.** New York: McGraw-Hill Book Co, Inc.
- Hammond R.L. (1973). **Education Evaluation: Theory and Practice.** Belmont: Wadsworth.
- Helterbran V.R., & Strahler B.R. (2013). Children as Global Citizens: A Socratic Approach to Teaching Character . **Childhood Education**, 89(5), 310-314. doi:10.1080/00094056.2013.830902
- Hoskins B. L., & Mascherini M. (2009). Measuring Active Citizenship through the Development of a Composite Indicator. **Social Indicators Research**, 90(3), 459–488. doi:10.1007/s11205-008-9271-2
- Angeline, J, and Morales, B. (2023). Youth worldlessness and civic participation online and at school: Exploring Arendt’s philosophy. **Journal of Civil Society**, 1-15. doi:10.1080/17448689.2023.2293693
- Jochum V., Pratten, B., & Wilding K., (2005). **Civil renewal and active citizenship: a guide to the debate.**: Stephen Austin & Sons Ltd.
- Tassel-Baska, J.V., Johnson, D.T., & Linda, N.B. (1996). **Developing verbal talent: ideas and strategies for teachers of elementary and middle school students.** Boston: Allyn and Bacon.
- Karki, T.M. (2024). Impact of Neoliberalism on Language Educational Policies. **Panauti Journal**, 2(2024), 111-119.
- Kekkonen S. (2007). **Programme Management within The Finnish Government:**

- Prime Minister's Office Publications 12/2007. Retrieved from elsinki: Prime Minister's Office:
- Krejcie R.V., & Morgan D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Johnson, L. & Morris, P. (2010). Towards a framework for critical citizenship education. **The Curriculum Journal**, 21(1), 77-96. doi:10.1080/09585170903560444
- Likert R. (1967). **The Method of Constructing an Attitude Scale, Reading in Attitude Theory and Measurement**. Edited by Martin Fishbein. New York: John Wiley & Son.
- Luthfi, L.Y. (2023). INNOVATION IN CURRICULUM: INDEPENDENT CURRICULUM AND ITS IMPLEMENTATION AT SMAIT MIFTAHUL KHOIR BANDUNG. **EDUTEC Journal of Education And Technology**, 7(1). doi:https://doi.org/10.29062/edu.v7i1.647
- Ministry of Education. (2009). **Key Competences for Lifelong Learning In Finland Education 2010 – Interim Report**. Helsinki: Prime Minister's Office Publications.
- Ministry of Education and Culture. (2012). **Education and Research 2011–2016 A development plan Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2012:3**. Espoo: KopijyvaOy.
- National Academies Press. (2018). **How People Learn II: Learners, Contexts, and Cultures**. https://doi.org/10.17226/24783.
- Niemi H., Toom A., Kalioniemi, A., Rotterdam: Sense Publishers. . (2012). **Miracle of Education the Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools**. Rotterdam: Sense Publishers.
- Haris, N. Ali, R.F. and Erihadiana, M. (2023). Implementation of Curriculum Development Based on KTSP Principles at SD Negeri Cibiru 06 Cileunyi Bandung City. **Jurnal Pendidikan Islam Anal Usai Dini**, 5(2), 441-458. doi:https://doi.org/10.36088/assabiqun.v5i2.2962
- Oliva P. F. (1992). **Developing The Curriculum** (3rd ed. ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Ornstein A. C., and Hunkins F. P. (1993). **Curriculum Foundations Principles and Issues** (2 nd ed. ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Passow A. H. (1985). Educating gifted persons who are caring and concerned. **Roeper**

- Review, 11(4), 13-15.**
- Piirto J. (1994). **Talented Children and Adult: Their Development and Education.** New York: Macmillan College Publishing Company.
- Ross A. (2007). MULTIPLE IDENTITIES AND EDUCATION FOR ACTIVE CITIZENSHIP. **British Journal of Educational Studies, 55(3), 286-303.**
doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-8527.2007.00380.x>
- Saylor J. G., Alexander W. M., & Lewis J., . (1981). **Curriculum Planning for Better Teaching and Learning.** New York Holt, Rinehart and Winston.
- Schulz W., Ainley J., Fraillon J., Kerr D., and Losito B., . (2010). **ICCS 2009 International Report Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower-secondary school students in 38 countries.** Amsterdam 2010 International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Skilbeck M. (1984). **Shool-based Curriculum Development.** London Harper & Row Publishers.
- Stufflebeam D.L., et al., . (1971). **Educational Evaluation and Decision.Making.** . Itasca, Illinois: Peacock Publishing.
- Taba H. (1962). **Curriculum Development : Theory and Practice.** New York Harcourt Brace & Word.
- Tyler L. E. (1971). **Test and Measurement** (2nd ed ed.). Englewood Cliff, New Jersey Print ice-Hall.
- Ubonwan S., Sithsungnoen C., et al. (2018). The Curriculum Evaluation on Master of Education Program in Curriculum and Supervision, Faculty of Education Sipakorn University. **Sipakorn University Journal of Socail Sciences, Humanities and arts(HASSS), 18(1), 113-127.**
- United Nation. (2020). **Global Citizenship. United Nation.** Retrieved from <https://www.un.org/en/academic-impact/global-citizenship>
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. **Ethnic and Racial Studies, 30(6), 1024-1054.**
- XCL World Academy. (n.d.). **Guide to Experiential Learning and Why It Matters.** <https://www.xwa.edu.sg/blog/students/guide-to-experiential-learning-and-why-it-matters/>

ภาษาไทย

- กชพรรณ เชมเกื้อกุล, และปริญญาภาส สีทอง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรเสริมการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 10(1), 109-121.
- กิตติศักดิ์ สังฆะกาโล, เกษรินทร์ เป็งจันทร์, ภูเบศร์ รัตนมงคล และปณิธิ ทองคำ. (2565). การใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน. Starfish Academy. <https://www.starfishlabz.com>
- กมล สุดประเสริฐ. (2544). รายงานผลการวิจัยรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- กมลพันธ์พัชร์ กิตติพิบูลย์. (2561). แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วย กิจกรรมจิตสาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6. หลักสูตร วปอ.60 ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๑ (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กาญจนสุดา ไชยเพชร, และ บุญชม ศรีสะอาด. (2563). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 26(2), 91-103.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2543). พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร เล่ม 1. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2563). คนรุ่นใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง. Retrieved from https://www.matichon.co.th/columnists/news_2408961
- เกษม วัฒนชัย. (2560). พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10. จาก <https://www.attth.org/พระบรมราโชบายการศึกษา/>.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และ The101.world. (30 พฤศจิกายน 2564). เมื่อการปฏิรูปการศึกษานำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ?: มองการศึกษาไทยบนถนนสายเสรีนิยมใหม่ กับวงอร พัวพันสวัสดิ์. กสศ. <https://www.eef.or.th/vong-on-phuaphansawat-interview/>
- ฉันท ชาติทอง. (2552). เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- จันทิมา แสงเลิศอุทัย. (2550). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. (ปริญญาานิพนธ์

- กศ.ด. เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
 จิราภรณ์ เกตุแก้ว. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต
 ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยบูรพา,
 ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อ
 ลีนเพลส.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2564). 5 ประสานการเรียนรู้สู่การพัฒนาคุณภาพพลเมือง รายงานการพัฒนา
**หลักสูตรพัฒนาวิทยากรกระบวนการ “ผสานนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น
 พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.**
- ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2564). การพัฒนาหลักสูตร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร. .
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2549). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างบัณฑิตอุดมคติไทยสำหรับ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี. (ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์),
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). **อุดมคติวิทยา หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน.** โรงพิมพ์โดมอนต์ กราฟิก
 กู้ป: โครงการตำราและหนังสือคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2564). **ปัญญาการสอนสังคมศึกษา Intelligence in Teaching Social Studies.**
 เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2559). **การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร แนวคิดและกระบวนการ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
 แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). **การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: บริษัท วีพรินท์ (1991)
 จำกัด.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2542). **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพฯ: กิจศึกษาเทรตติ้ง.
- ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร. (2564). **รัฐศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 17 ed.). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ดิฐภัทร บวรชัย. (2555). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมการสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติด สำหรับ
 นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร [ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. ไม่ได้
 ตีพิมพ์].** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
- เดชกุล มัทวานุกุล. (2561). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและ
 วัฒนธรรม เรื่อง สุสานข้างวัดป่าอาเจียง จังหวัดสุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสุรินทร์ เขต 2. **วารสารบัณฑิตวิทยารำไพพรรณี,**

1(2), 17-30.

ถนนอมศรี สิทธิเดช. (2561). การมีส่วนร่วมภาคพลเมืองในการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม.

JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE, 12(2), 262-270.

อึ้ง บั้วศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนธัสการพิมพ์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2541). **สภาพเศรษฐกิจสังคมไทยยุคใหม่ จริยธรรมในการศึกษาอนาคต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2541). **การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). **การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2554). **การพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประภัทร กุดหอม, ภูมิพงศ์ จอมพงษ์พิพัฒน์, และประยูร บุญใช้. (2562). การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดเมตาคอกนิชันและการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการคิดศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์**, 14(1), 91-98.

ปริญานูช สถาวรณฉ. (2548). **การพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะ การคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน**. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

พระครูภัทรปัญญาคุณ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **Dhammathas Academic Journal**, 23(2), 37-54.

พระทรงพล ทิพย์คำ, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, และ จารุณี ทิพยมณฑล. (2562). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 6(7), 3285-3298.

พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560. (2561). ราชกิจจานุเบกษา.

พันทิวา กุมภีโร. (2560). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบทโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,

- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2558). การประเมินหลักสูตร: แนวคิด กระบวนการและการใช้ผลการประเมิน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ**, 8(1), 13-28.
- เพชรปानी อินทรพาณิชย์, สำราญ กำจัดภัย, และสมพร หลิมเจริญ,. (2560). การพัฒนาหลักสูตรเสริม เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสกจนคร. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**, 7(1), 99-108.
- มนสิข สิริสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตร มโนทัศน์ และการประยุกต์ใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- มณฑล วรานนท์จิราโชติ. (2565). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง การเขียนเชิงไวยากรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบ PPP ร่วมกับเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้แบบ PPP [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. สืบค้นจาก <https://etheses.rbru.ac.th/index.php>
- มัทนา วังถนอมศักดิ์. (2553). การประเมินหลักสูตรดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). การประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบโดยใช้รูปแบบ **CIPP Model**. คู่มือการประเมินหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มารุต พัฒนาผล. (2561). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- เมธาสิทธิ ธัญรัตนศรีสกุล. (2563). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ค30295 โครงการคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับการชี้แนะตนเอง. **วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**, 5(2), 249-268.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A-L ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- รุ่งนภา ตาดเงิน, ชรินทร์ มั่งคั่ง, และ แสง สมนบุตร,. (2564). แนวทางการจัดเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนอุตรดิตถ์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**, 9(2), 53-71.
- รุจน์ ถาษา, ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, วิไลลักษณ์ ลังกา, และ ดวงใจ สีเขียว,. (2564). การพัฒนาหลักสูตรที่

- เน้นสังคมเป็นศูนย์กลางร่วมกับการอภิปรายไตร่ตรอง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพลเมืองยุคดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**, 32(2), 39-52.
- รุจิรุ ภู่อาระ. (2545). **การพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บั๊กพอยท์.
- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณมาศ สืบโถพงษ์. (2560). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อปรับลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี**. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วรวิมล จิระสุจริตธรรม. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเยาวชนในโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิก**. (วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรินทร์ สิริพงษ์ภัทร. (2566). **การเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองต้นรู้ของผู้เรียนโดยการตั้งคำถามแบบ โสเครติส**. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 5(1), 1-13, doi:https://doi.org/ 10.14456/educu.2023.8.
- วรินทร์ สิริพงษ์ภัทร, ศุภาพิชญ์ ฝ่ายเดช, สุภัทรา อิมทรัพย์เทวินทร์, พูลพิพัฒน์, นิวัฒน์ บุญสม, และมาเรียม นิลพันธุ์. (2566). **การพัฒนาหลักสูตรเสริม เรื่อง วรรณคดีไทยเพื่อการเสริมสร้างการคิดวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย [Paper presentation]**. การประชุมวิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 3 และนานาชาติ ครั้งที่ 1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่, ประเทศไทย.
- วัลยา ธรรมอภิบาล. (2555). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมจิตสาธารณะ สำหรับบัณฑิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา**. (วิทยานิพนธ์ กศ.ด.). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
- วัชรฤทัย บุญธินันท์. (2565). **พลเมืองช่างคิด การสืบสอบเชิงปรัชญากับพลเมืองประชาธิปไตย**. นครปฐม: สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2564). **การพัฒนาหลักสูตรจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์ วิทยาลัยนเรศวร.
- วาทยา ศรีวิรัตน์ และอัจฉรา ศรีพันธ์. (2566). **กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร**. **วารสารปัญญา**, 30(1), 1-13.
- วิจิตรพร หล่อสุวรรณกุล. (2544). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในกระบวนการพยาบาล**. (วิทยานิพนธ์ กศ.ด.). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน

มิตร.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปรีน.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีนท์ จำกัด.

วิชชุดา ขำประถม และชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2565). **การพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนานาชาติด้วยการจัดการเรียนรู้ในการฟังและอ่านสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 12(3), 104-116.

วิรัชญา สว่างอรุณ และชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2565). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง เพศวิถีศึกษากับสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น** [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. นครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/4117>

ศุภรัตน์ รัตนमुखย์. (2556). **การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม: รายงานผลการดำเนินงานวิจัย**. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สาลินี โสมแพน, พิศาล เครือลิต และอังคณา อ่อนธานี. (2561). **แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองญี่ปุ่นบนพื้นฐานวิชาหน้าที่พลเมือง**. **วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร**, 3(5), 96-106.

สงัด อุทรานันท์. (2532). **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร** (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.

สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา. (2557). **แนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา.

สมพร หลิมเจริญ. (2552). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2**. (ปริญญาโท กศ.ด.), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. (2547). **รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2547**. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค:

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. 21 เช่นจู้.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **การวิจัยติดตามและประเมินคุณลักษณะผู้เรียนตามกรอบ**

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). **พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (ม.ป.ป.). **ความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สิรินทร พรหมสวัสดิ์. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Modern Learning Development*, 8(2), 28-44.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2528). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. โรงพิมพ์ไตรธรรมสาร.

อดิเรก กาวีเป็ง, และ ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2566). นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) เทคนิคกลุ่มแข่งขัน (TGT: Team games tournament) ร่วมกับสื่อบอร์ดเกม การศึกษาคำศัพท์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนสันทรายวิทยาคม. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 2(1), 45-59.

อาทิตย์ ชาวคำ, รณชิต อภัยวาทีน, วิชยา กรพิพัฒน์ และ นิพัทธ์พนธ์ นันทะวงศ์. (2567). แนวทางการจัดการเรียนรู้แนวใหม่กับการส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์ ราชภัฏเชียงใหม่*, 3(1), 1-16.

อรรวรรณี ไชยปัญญา. (2556). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทีมผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร., สกลนคร.

อรอนงค์ ตุ่มนาค, และ ดวงจันทร์ เตียววิไล. (2563). การพัฒนาหลักสูตร ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านปัจจัย 4 ของตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(2), 109-124.

อินทิดา ประกายวงศ์. (2565). ผู้หญิงที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย : มุมมองและประสบการณ์ที่มีต่อสถานการณ์ทางการเมืองในสังคมไทย. *วารสารธรรมศาสตร์*, 41(1), 108-136.

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 1 (Research R1)

(ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย: แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์)

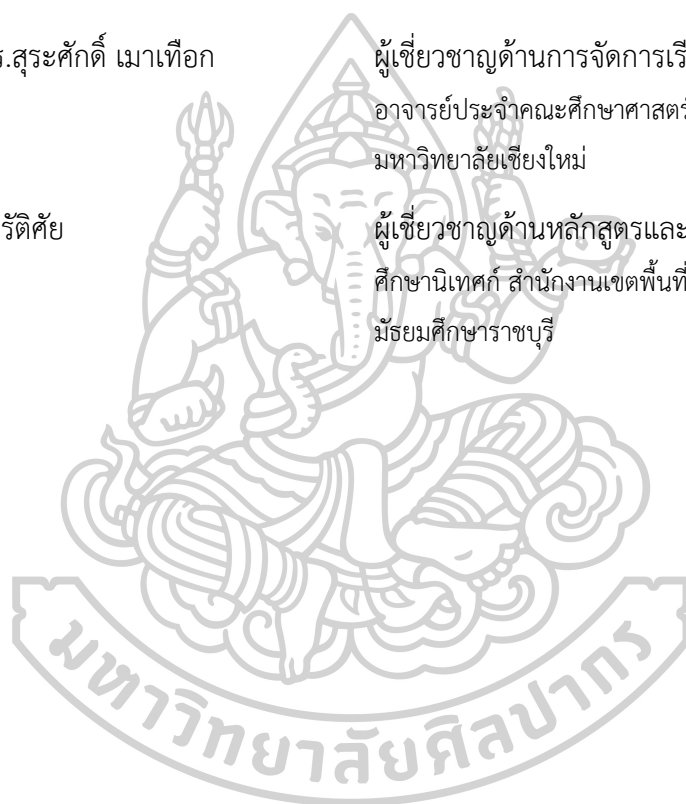
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธ์ อัครภากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.ชญานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
ประธานหลักสูตรปริญญาโท - เอก
สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 2 (Research D1)
(ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย: ประเด็นสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาทือก ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ดร.รติ จิรนิติศัย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาราชบุรี

รายนามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ให้ข้อมูลการศึกษาวิธีการพัฒนาหลักสูตรในระบะที่ 1 (Research R1)
(การสัมภาษณ์)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ สมนาม	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
หัวหน้าภาควิชาหลักสูตร
การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ภัส แสงฮอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์การศึกษาคณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา	ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
หัวหน้าสาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้ช่วยคณบดีคณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. นายพัฒนา ว่องธนาการ	รองผู้อำนวยการ โรงเรียนโกวิทอรัณงเชียงใหม่
5. นายฉันทรัฐ ทุ่งล้อม	ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนโกวิทอรัณงเชียงใหม่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบหลักสูตรและประเมินคุณภาพของหลักสูตรในการวิจัยระยะที่ 2 (Development: D1)
(ประเมินหลักสูตรผ่านการสนทนากลุ่ม)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พัศเบศวัฒน์ เวชวิริยะสกุล	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติคม คาวีรัตน์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร
ข้าราชการบำนาญ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ทองนิล	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร
ประธานสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
5. อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัดประเมินผล
ทางการศึกษา
อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. นายรณชิต อภัยวาทีน	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนโกวิทอรัณยเชียงใหม่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ตรวจสอบหลักสูตรและประเมินคุณภาพของหลักสูตรในการวิจัยระยะที่ 2 (Development: D1)
 (ประเมินหลักสูตรผ่านแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรตรวจสอบ
 และประเมินแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ทองนิล	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตร
ประธานสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
3. อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและวัดประเมินผล
ทางการศึกษา
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมกเทือก	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. นายรณชิต อภัยวาทีน	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ภาคผนวก ข
หนังสือทางการขอความอนุเคราะห์

ที่ อว 8612/797

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/798

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ โรงเรียนโกวิทอรัญเชียงใหม่

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วัฒนวัฒนวรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/ว.53

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพิต อิศภาภรณ์

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑53

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ชฎานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๒๕๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

๑๒ กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ฉัตร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๗๕3

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/ว ๕3

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.รติ จิรนิรติชัย

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย "

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/252

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นายฉันทรัฐ ทุ่งล้อม

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ คณะศึกษาศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายวรินทร์ สิริพงษ์ภัทร หมายเลขโทรศัพท์ 092-624-4971 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/ ๑๖๒

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ เจนจาคะ

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ คณะศึกษาศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร หมายเลขโทรศัพท์ 092-624-4971 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑52

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทน์ภัส แสงทอง

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ คณะศึกษาศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร หมายเลขโทรศัพท์ 092-624-4971 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑๕๒

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

๑๒ กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ คณะศึกษาศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร หมายเลขโทรศัพท์ 092-624-4971 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒนารชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๗๕๒

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นายพัฒนา ว่องธนาการ

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมต่าง ๆ คณะศึกษาศาสตร์ ขออนุญาตให้ นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร หมายเลขโทรศัพท์ 092-624-4971 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชฉัตรนารชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่ อว 8612/๒๗1

โทร.0 3425 5095

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขออนุญาตเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ นำสมบุรณ์

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขออนุญาต เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ อว 8612/๒๕1

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติคม คาวีรัตน์

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ฉัตร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในกรณีนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วัฒนวรรณรัชย์)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑๕1

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายรณชิต อภัยวาทีน

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชฉัตรนารชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑51

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.พัศเบศวัฒน์ เวชวิริยะสกุล

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/ว.51

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ทองนิล

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติกรแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/ว51

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนะ

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนา หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวิฒนวรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๑๕1

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

๑๒ กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/๒51

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน นายรมชิต อภัยวาทีน

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์

โทร.0 3425 5095

ที่ อว 8612/251

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

12 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาทือก

ด้วย นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร รหัสประจำตัว 650620134 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังดำเนินการวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย " มีความประสงค์ขอเชิญท่าน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2567 เวลา 13.00-14.30 น. รูปแบบออนไลน์ เพื่อประกอบการดำเนินการวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วัฒนพัฒน์วรชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์
โทร.0 3425 5095

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตร

เกี่ยวกับความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อ
ชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโกวิทอรรถังเชียงใหม่

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนในการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสอบถาม เกี่ยวกับความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

- 1.1 เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ
- 1.2 อายุ () 16 () 17 () 18 () อื่น ๆ ระบุ....
- 1.3 ระดับชั้นที่กำลังศึกษา () ม.4 () ม.5 () ม.6

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสอบถาม โปรดทำเครื่องหมาย (/) ในช่องหน้าตัวเลือกที่ท่านเลือก

2.1 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ(ทำกิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยายสาระความรู้ นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	---------	------	------------

2.2 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีสื่อการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ที่หลากหลาย นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	---------	------	------------

2.3 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากรจากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือผู้เชี่ยวชาญ นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	---------	------	------------

2.4 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่ใช้รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลาย นอกเหนือจากวิธีการสอบเก็บคะแนน เช่น การประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	---------	------	------------

2.5 หากนักเรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพลเมืองตามความสนใจแล้ว นักเรียนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด

2.5.1 นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
-----------	-----	---------	------	------------

2.5.2 นำความรู้ไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.3 มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.4 มีภาวะความเป็นผู้นำ

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.6 เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคม

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.7 มีทัศนคติที่ดีต่อการทำประโยชน์แก่สาธารณะ

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

2.5.8 ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด
--	-----------	--	-----	--	---------	--	------	--	------------

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ประเด็นการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับ

ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) จำนวน 5 คน

คำชี้แจง

ประเด็นสัมภาษณ์ฉบับนี้ (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาความคิดเห็นการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการใช้หลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบประเด็นการประเด็นการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล.....

วุฒิการศึกษา: []ปริญญาตรี []ปริญญาโท []ปริญญาเอก

ตำแหน่ง.....ประสบการณ์.....ปี

- สถานภาพ:
- [] ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา
 - [] ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
 - [] ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร
 - [] รองผู้อำนวยการโรงเรียน
 - [] ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์

ประเด็นที่ 1 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่านักเรียนควรได้เรียนรู้ “เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้” เกี่ยวกับอะไรบ้าง และอย่างไร

ประเด็นที่ 2 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมี “รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้” เป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมี “สื่อและแหล่งเรียนรู้” อะไรบ้าง

ประเด็นที่ 4 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมีรูปแบบการประเมิน “วิธีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้” ควรเป็นอย่างไร

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ความคิดเห็นเพิ่มเติม สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

.....

.....

.....

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)
วิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) นี้เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากการวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร (ฉบับร่าง) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน
 ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเพื่อการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แบบประเด็นการประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้สนทนากลุ่ม

ชื่อ-สกุล.....

ระดับการศึกษา ()ป.ตรี ()ป.โท ()ป.เอก

ตำแหน่ง.....ประสบการณ์.....ปี

ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

ประเด็นที่ 1 “หลักการและแนวคิดพื้นฐาน” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 2 “จุดมุ่งหมายของหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 3 “โครงสร้างของหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 4 “กิจกรรมการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 5 “สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 6 “การวัดและประเมินผล” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 7 “คุณสมบัติวิทยาของ และคุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 8 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 9 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

ประเด็นที่ 10 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)

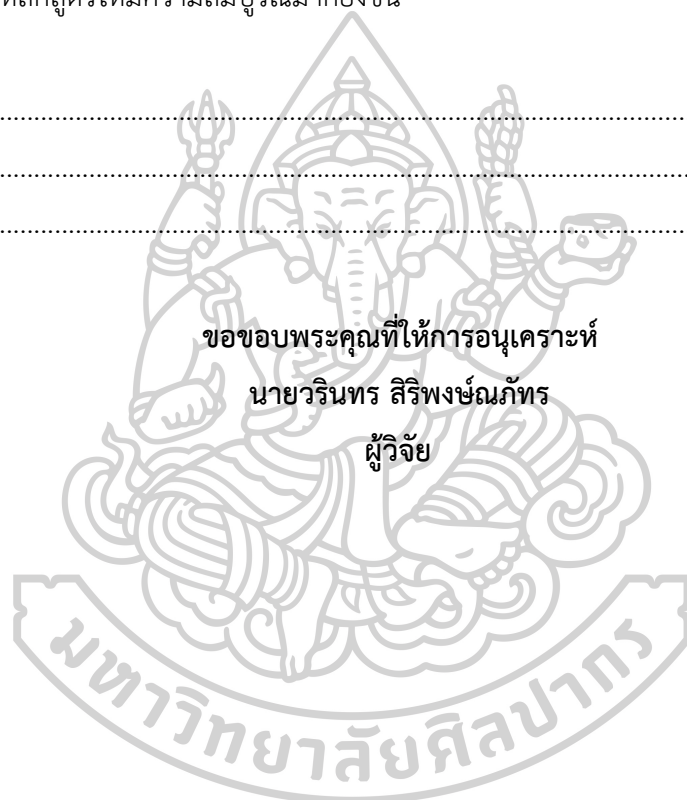
ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

กรณีมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนอกเหนือจากประเด็นก่อนหน้านี้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร
หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง

ข้อมูลที่ได้จากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบประเมินให้ครบทุกข้อ

โดยประเด็นการสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 แบบประเมินเชิงปริมาณ ประเด็นความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 3 แบบประเมินเชิงคุณภาพ ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ-สกุล.....

ระดับการศึกษา ()ป.ตรี ()ป.โท ()ป.เอก

ตำแหน่ง.....ประสบการณ์.....ปี

สถานภาพ.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร

ระดับความเหมาะสมของหลักสูตร (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง)

หมายเหตุ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง/แก้ไข
		5	4	3	2	1	
ส่วนของโครงสร้างหลักสูตร							
1	มีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของบริบทของสังคมโลก						
2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้มาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551						
3	กิจกรรมที่ตอบสนองการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21						
4	มีการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมหลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
5	มีเป้าหมายและแนวทางในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน						
6	มีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และขั้นตอนแก่สถานศึกษาในการนำไปใช้						
7	มีการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชา และการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง						
8	มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ						

	และคุณลักษณะที่บริบทโลกต้องการให้ เกิดในตัวนักเรียน						
9	มีเนื้อหาครอบคลุมหลักการ ประชาธิปไตย พหุวัฒนธรรม และ สิทธิมนุษยชนในทุกประเด็นที่เหมาะสม กับการเรียนรู้						
ส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้							
1	ตอบสนองต่อความต้องการของบริบท สังคมโลก						
2	ส่งเสริมให้ตระหนักถึง ความสำคัญ ของอัตลักษณ์ความเป็นพลเมือง						
3	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลัก ประชาธิปไตย						
4	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักพหุ วัฒนธรรม						
5	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักสิทธิ มนุษยชน						
6	ส่งเสริมจิตสำนึกทางพลเมือง และเห็น คุณค่าของการสร้างประโยชน์แก่ สาธารณะ						
7	ส่งเสริมความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียน ในฐานะพลเมืองของสังคม						
8	ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์						
9	มีกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เกิด การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นร่วมกันอย่างสันติ						
10	มีกระบวนการให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ที่ สามารถนำไปสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อ สังคมได้						
11	มีระยะเวลาที่ใช้ในการ เรียนรู้และการ ปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอย่าง เหมาะสม						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร

ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความเหมาะสมของหลักการและแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของโครงสร้างของหลักสูตร

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีการจัดการเรียนรู้)

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้

ผลงานประเมิน:

ความเหมาะสมของด้านอื่น ๆ ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลงานประเมิน:

ลงชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

(.....)

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์

นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

ผู้วิจัย

ผลการประเมินค่าความสอดคล้องแบบวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis)

ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม
เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง

1. ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ฉบับนี้เป็นผลการตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. “คะแนนการพิจารณา” ในแต่ละข้อความตามความคิดเห็น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง
3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน แล้วเลือกค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นทต อัครภรณ์	วุฒิปริญญาเอก	หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก	วุฒิปริญญาเอก	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.ชญานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์	วุฒิปริญญาเอก	ประธานหลักสูตรปริญญาโท - เอก สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
1	ลำดับที่.....	+1	0	+1	0.66	มีความ สอดคล้อง
2	ชื่อเอกสาร/ประเด็น/หัวข้อ.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ปีเผยแพร่.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	บรรณานุกรม/การเข้าถึงข้อมูล.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	สรุปสาระสำคัญ.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ควรเพิ่มประเด็นชื่อผู้เขียน หน่วยงาน และสำนักพิมพ์

การปรับปรุงแก้ไข

ก่อนปรับปรุง บรรณานุกรม/การเข้าถึงข้อมูล.....

หลังปรับปรุง บรรณานุกรม(ชื่อผู้เขียน/สำนักพิมพ์/หน่วยงาน/การเข้าถึงข้อมูล/อื่นๆ).....

ผลการประเมินความค่าความสอดคล้อง

แบบสอบถามความต้องการเข้าร่วมหลักสูตร เกี่ยวกับความต้องการเข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง

1. ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ฉบับนี้เป็นผลการตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) แบบสอบถามเพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. “คะแนนการพิจารณา” ในแต่ละข้อความตามความคิดเห็น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง
3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทธ์ อัครภา
ภรณ์	วุฒิปริญญาเอก	หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก	วุฒิปริญญาเอก	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.ชญานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์	วุฒิปริญญาเอก	ประธานหลักสูตรปริญญาโท - เอก สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล						
1	เพศ () ชาย () หญิง () ไม่ระบุ	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	อายุ () 16 () 17 () 18	+1	+1	-1	0.33	ไม่มีความ สอดคล้อง
3	ระดับชั้นที่กำลังศึกษา () ม.4 () ม.5 () ม.6	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสอบถาม						
1	2.1 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ (ทำกิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยายนักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อยที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	2.2 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีสื่อการเรียนรู้ในเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อยที่สุด	+1	+1	0	0.66	มีความ สอดคล้อง
3	2.3 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากรจากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อยที่สุด	+1	+1	0	0.66	มีความ สอดคล้อง
4	2.4 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่ใช้รูปแบบการ	0	+1	+1	0.66	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
	ประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลาย นอกเหนือจากวิธีการสอบเก็บคะแนน เช่น การ ประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความ ต้องการเรียนรู้อยู่ในระดับใด ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อยที่สุด					
5	2.5 หากนักเรียนได้เรียนรู้กิจกรรมตามความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับพลเมืองตามความ สนใจแล้ว นักเรียนคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์อย่างน้อยเพียงใด					
5.1	2.5.1 นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.2	2.5.2 นำความรู้ไปใช้ในการเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.3	2.5.3 มีทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.4	2.5.4 มีภาวะความเป็นผู้นำ ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.5	2.5.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิ ของตนเองและผู้อื่น ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.6	2.5.6 เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแก่สังคม ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย ที่สุด	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5.7	2.5.7 มีทัศนคติที่ดีต่อการทำประโยชน์แก่สาธารณะ ()มากที่สุด ()มาก ()ปานกลาง ()น้อย ()น้อย	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
	ที่สุด					
5.8	2.5.8 ได้แนวทางส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมาก ขึ้น () มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อย ที่สุด	+1	0	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม						
1	ความคิดเห็นเพิ่มเติม	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ						
ควรปรับปรุงแก้ไขการเรียงเรียงประโยค การเพิ่มเติมข้อความให้ประโยคมีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นรวมถึงการปรับคำให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน						
การปรับปรุงแก้ไข						
ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้						
ก่อนปรับปรุง			หลังปรับปรุง			
อายุ () 16 () 17 () 18			อายุ () 16 () 17 () 18 () อื่น ๆ ระบุ....			
2.1 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับ ชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ(ทำ กิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยาย นักเรียนมี ความต้องการเรียนรู้ในระดับใด			2.1 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่สอดคล้องกับ ชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการปฏิบัติ(ทำ กิจกรรม) ผสมผสานกับรับฟังบรรยาย สาระ ความรู้ นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ใน ระดับใด			
2.2 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีสื่อการเรียนรู้ใบ นเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย นักเรียนมี ความต้องการเรียนรู้ในระดับใด			2.2 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีสื่อการเรียนรู้โดย ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล ที่หลากหลาย นักเรียนมีความ ต้องการเรียนรู้ในระดับใด			
2.3 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ			2.3 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการ			

<p>เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากร จากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด</p>	<p>เรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัล และวิทยากร จากภายนอก เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือผู้เชี่ยวชาญ นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด</p>
<p>2.4 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่ใช้รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ นอกเหนือจากวิธีการสอบเก็บคะแนน เช่น การประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด</p>	<p>2.4 หากนักเรียนมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับ “พลเมือง” ที่ใช้รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย นอกเหนือจากวิธีการสอบเก็บคะแนน เช่น การประเมินจากพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ในระดับใด</p>
<p>2.5.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี</p>	<p>2.5.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น</p>

ผลการประเมินความสอดคล้องแบบสัมภาษณ์
เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตร
เพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง

1. ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ฉบับนี้เป็นผลการตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. “คะแนนการพิจารณา” ในแต่ละข้อความตามความคิดเห็น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง

3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน แล้วเลือกค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท อัครภรณ์	วุฒิปริญญาเอก	หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาเทือก	วุฒิปริญญาเอก	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.ชฎานิตย์ ยิ้มสวัสดิ์	วุฒิปริญญาเอก	ประธานหลักสูตรปริญญาโท - เอก
สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์						
1	ชื่อ - สกุล	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	วุฒิการศึกษา: []ปริญญาตรี []ปริญญาโท [] ปริญญาเอก	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ตำแหน่ง.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	ประสบการณ์.....ปี	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
สถานภาพ:						
[] ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์การศึกษา						
[] ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา						
[] ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร						
5	[] ผู้อำนวยการโรงเรียน [] หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา [] ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม [] ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์						
1	ประเด็นที่ 1 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่า นักเรียนควรได้เรียนรู้ “เนื้อหา” เกี่ยวกับอะไรบ้าง	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ประเด็นที่ 2 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่า ควรมี “รูปแบบและกิจกรรม” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ประเด็นที่ 3 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด	+1	+1	+1	1	มีความ

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
	หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่า ควรมี “สื่อและแหล่งเรียนรู้” อะไรบ้าง					สอดคล้อง
4	ประเด็นที่ 4 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่า ควรมีรูปแบบการประเมิน “วิธีการวัด และ ประเมินผล” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม						
1	ความคิดเห็นเพิ่มเติม สำหรับการพัฒนาหลักสูตร เสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ						
ควรปรับปรุงแก้ไขการเรียงเรียงประโยค การเพิ่มเติมข้อความให้ประโยคมีความสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น						
การปรับปรุงแก้ไข						
ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้						
ก่อนปรับปรุง		หลังปรับปรุง				
ประเด็นที่ 1 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่านักเรียน ควรได้เรียนรู้ “เนื้อหา” เกี่ยวกับอะไรบ้าง		ประเด็นที่ 1 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่านักเรียน ควรได้เรียนรู้ “เนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้” เกี่ยวกับ อะไรบ้าง และอย่างไร				
ประเด็นที่ 2 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมี		ประเด็นที่ 2 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิด หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมี				

ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
<p>“รูปแบบและกิจกรรม” เป็นอย่างไร</p> <p>ประเด็นที่ 4 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมีรูปแบบการประเมิน “วิธีการวัด และประเมินผล” ควรเป็นอย่างไร</p>	<p>“รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้” เป็นอย่างไร</p> <p>ประเด็นที่ 4 หากจะพัฒนาหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท่านคิดว่าควรมีรูปแบบการประเมิน “วิธีการวัด และประเมินผลการเรียนรู้” ควรเป็นอย่างไร</p>

ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) วิพากษ์หลักสูตรเสริมตามแนวคิด
หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง

1. ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ฉบับนี้เป็นผลการตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. “คะแนนการพิจารณา” ในแต่ละข้อความตามความคิดเห็น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง

3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน แล้วเลือกค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม	วุฒิปริญญา	สาขาวิชาสังคมศึกษา
	เอก	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
แพร่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาทืออก	วุฒิปริญญา	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
	เอก	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ดร.รติ จิรนิติศัย	วุฒิปริญญา	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่
	เอก	การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคน			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูล ทัวไปของผู้ให้ข้อมูล						
1	ชื่อ – สกุล.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ระดับ การศึกษา.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ตำแหน่ง.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	ประสบการณ์.....ปี	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 2 ประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม						
1	ประเด็นที่ 1 “หลักการและแนวคิดพื้นฐาน” ของ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและ สังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ประเด็นที่ 2 “จุดมุ่งหมายของหลักสูตร” ของ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและ สังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ประเด็นที่ 3 “โครงสร้างของหลักสูตร” ของ หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและ สังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	ประเด็นที่ 4 “กิจกรรมการเรียนรู้” ของหลักสูตร เสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	ประเด็นที่ 5 “สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้” ของ	+1	+1	+1	1	มีความ

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคน			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
	หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)					สอดคล้อง
6	ประเด็นที่ 6 “การวัดและประเมินผล” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
7	ประเด็นที่ 7 “คุณสมบัติวิทยาของ และคุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร” ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
8	ประเด็นที่ 8 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
9	ประเด็นที่ 9 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
10	ประเด็นที่ 10 “แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3” ได้แก่แผนการเรียนรู้และใบความรู้ประจำหน่วยการเรียนรู้ ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับร่าง)	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

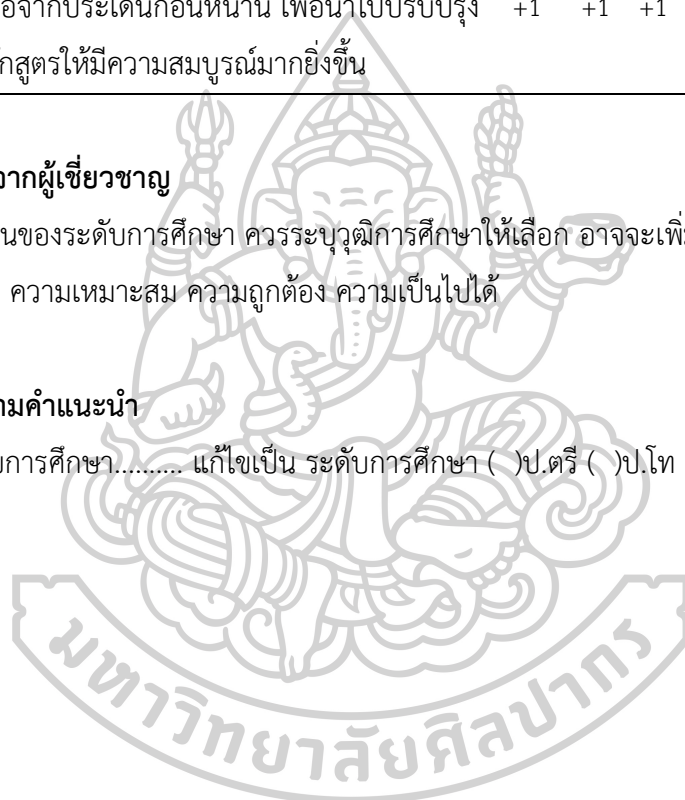
ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคน			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		ที่	ที่	ที่		
		1	2	3		
	ร่าง)					
ตอนที่ 3 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม						
	กรณีมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
1	นอกเหนือจากประเด็นก่อนหน้านี้นำไปปรับปรุง แก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ในส่วนของระดับการศึกษา ควรระบุวุฒิการศึกษาให้เลือก อาจจะเพิ่มเพื่อให้ผู้สอนในกลุ่ม
ได้วิเคราะห์ถึง ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้

การปรับแก้ตามคำแนะนำ

ระดับการศึกษา..... แก้ไขเป็น ระดับการศึกษา ()ป.ตรี ()ป.โท ()ป.เอก

ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม
เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

คำชี้แจง

1. ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง ฉบับนี้เป็นผลการตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนี ความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. “คะแนนการพิจารณา” ในแต่ละข้อความตามความคิดเห็น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้อง

3. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประเมิน แล้วเลือกค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่คุณเชี่ยวชาญเสนอแนะ

สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อิน
เต็ม	วุฒิปริญญาเอก	สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
แพร่
2. อาจารย์ ดร.สุระศักดิ์ เมาทือก	วุฒิปริญญาเอก	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ดร.รติ จิรนิติศัย	วุฒิปริญญาเอก	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ						
1	ชื่อ-สกุล.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ระดับการศึกษา.....	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ตำแหน่ง.....ประสบการณ์.....ปี	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	สถานภาพ.....	+1	+1	0	0.66	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร						
คำชี้แจง 5 คือ มากที่สุด/ 4 คือ มาก/ 3 คือ ปานกลาง/ 2 คือ น้อย/ 1 คือน้อยที่สุด						
ส่วนของโครงสร้างหลักสูตร						
มีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา ที่สอดคล้อง						
1	กับความต้องการของบริบทของสังคมโลก ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และ						
2	ตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
มีกิจกรรมที่ตอบสนองการเรียนรู้ ในศตวรรษที่						
3	21 ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
มีจัดการการเรียนรู้มีกิจกรรม หลากหลายและ						
4	เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	มีเป้าหมายและแนวทางในการ ส่งเสริมความ	+1	+1	+1	1	มีความ

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
	เป็นพลเมืองให้แก่นักเรียน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1					สอดคล้อง
6	มีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และ ขั้นตอนแก่ สถานศึกษาในการนำไปใช้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
7	มีการประเมินความก้าวหน้าของ ผู้เรียนด้วยวิธีที่ หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติวิชา และการ จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
8	มีกระบวนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และ คุณลักษณะที่บริบทโลกต้องการให้เกิดในตัว นักเรียน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
9	มีเนื้อหาครอบคลุมหลักการประชาธิปไตย พหุ วัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชนในทุกประเด็นที่ เหมาะสมกับการเรียนรู้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ส่วนของแผนการจัดการเรียนรู้						
1	ตอบสนองต่อความต้องการของบริบทสังคมโลก ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ส่งเสริมให้ตระหนักถึง ความสำคัญของอัต ลักษณ์ความเป็นพลเมือง ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
4	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในหลักพหุวัฒนธรรม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
5	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจใน หลักสิทธิ มนุษยชน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
6	ส่งเสริมจิตสำนึกทางพลเมือง และเห็นคุณค่า ของการสร้างประโยชน์แก่สาธารณะ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
7	ส่งเสริมความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียนในฐานะ พลเมืองของสังคม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
8	ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
9	มีกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เกิดการ อภิปรายและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นร่วมกัน อย่างสันติ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
10	มีกระบวนการให้เกิด องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถ นำไปสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมได้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
11	มีระยะเวลาที่ใช้ในการ เรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ตอนที่ 3 แบบประเมินเชิงคุณภาพ						
1	หลักการของหลักสูตร ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	โครงสร้างของหลักสูตร ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่าดัชนี สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3		
4	กิจกรรมการเรียนรู้ (วิธีการจัดการเรียนรู้) ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	สื่อการสอน ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
6	การวัดและประเมินผล ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
7	การเขียนแผนการเรียนรู้ ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
8	ด้านอื่น ๆ ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลงานประเมิน:	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

ในส่วนของระดับการศึกษา ควรระบุวุฒิการศึกษาให้เลือก เช่นเดียวกับสถานภาพควรระบุในด้านใด และในส่วนองแบบประเมินเชิงคุณภาพอาจจะเพิ่มความเหมาะสม ความถูกต้อง

การปรับแก้ตามคำแนะนำ

ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง
มีจัดการการเรียนรู้มีกิจกรรม หลากหลายและ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ
ระดับการศึกษา.....	ระดับการศึกษา ()ป.ตรี ()ป.โท ()ป.เอก
ตอนที่ 3 แบบประเมินเชิงคุณภาพ	อาจจะเพิ่มความเหมาะสมและความ ถูกต้องในทุกหัวข้อ

ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง

ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้

แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ หากค่าดัชนีความสอดคล้องที่ ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าแบบประเมินทักษะในการปฏิบัติตนนั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ผู้สังเกต [] ประเมินตนเอง [] ครูผู้สอนประเมินนักเรียน ชื่อ-นามสกุล.....ห้อง..... เลขที่.....	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	ระยการสังเกต: () ก่อนเข้าร่วมหลักสูตร () หลังเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ () หลังเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 เดือน	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3	คำชี้แจง : แบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมที่แสดง การเห็นคุณค่า 2) พฤติกรรมการใช้	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	สติปัญญา และ 3) พฤติกรรมสร้าง คุณค่าแก่สังคม รายละเอียดของผู้ ประเมินและผู้ได้รับการประเมินจะไม่มี การเปิดเผยต่อสาธารณะ คำนึงถึง จริยธรรมในการวิจัย โดยมีรายละเอียดการประเมินดังนี้ 5 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด (81-100 %) 4 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก (61-80 %) 3 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง (41-60 %) 2 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อย (21-40 %) 1 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถ ปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด (0-20 %)							
ส่วนที่ 1 พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า								
4	ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎระเบียบของ ห้องเรียน โรงเรียน และสังคม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบในการเรียน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
6	ปฏิบัติตนในกิจวัตรประจำวันโดยไม่ ละเมิดสิทธิในร่างกายของผู้อื่น ไม่กลั่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	แก้มเพื่อนทางร่างกาย และทำร้าย จิตใจด้วยวาจา ()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
7	เมื่อถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมที่อาจมี การละเมิดสิทธิอย่างไม่สร้างสรรค์ นักเรียนปฏิเสธได้โดยสามารถบอกหรือ อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการ รักษาสิทธิของตน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
8	แสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
9	มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในลักษณะเชิง สร้างสรรค์ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสันติ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
10	เมื่อนักเรียนพบเห็นความไม่เท่าเทียม กันในสังคม นักเรียนจะบอกหรืออธิบาย ให้เห็นถึงความสำคัญของความ หลากหลายในสังคม ผ่านการสนทนาใน ชั้นเรียนหรือสื่อสังคมออนไลน์ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
11	เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มนักเรียนจะรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพเสียงข้าง มาก คำนึงเสียงข้างน้อย ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
12	นักเรียนปฏิบัติกับเพื่อนอย่างเท่าเทียม	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	กัน ให้เกียรติสิทธิของเพื่อน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1							สอดคล้อง
13	นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดย ปราศจากอคติ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา								
14	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม มีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับ ปัญหาและการพัฒนาสังคม จะมีส่วน ร่วมในการแลกเปลี่ยนเสมอ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
15	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม นักเรียนมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อ ร่วมการสนทนาอย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่ ตกลงใจด้วยข้อมูลจากแหล่งเดียว ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
16	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม เมื่อมี การยกกรณีศึกษาจากข่าวหรือ ปรากฏการณ์ในสังคม นักเรียนจะมีส่วน ร่วมในการอภิปรายสาเหตุของปัญหา ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
17	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม เมื่อมี การยกกรณีศึกษาจากข่าวหรือ ปรากฏการณ์ในสังคม นักเรียนเสนอ แนวทางแก้ไขปัญหาได้ชัดเจนและ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
18	เสนอแนวคิดในการสร้างการ	+1	0	+1	+1	+1	0.8	มีความ

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	เปลี่ยนแปลงของโรงเรียน ท้องถิ่นหรือ ประเทศ ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ตามความ พร้อมของนักเรียน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1							สอดคล้อง
19	ติดตามหรือตรวจสอบข่าวสาร เกี่ยวกับ เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับตนเองและโรงเรียน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
20	ติดตามหรือตรวจสอบข่าวสาร เกี่ยวกับ เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือประเทศ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
21	นักเรียนใช้หลักของเหตุผลในการ คาดการณ์ และตัดสินใจเมื่อเจอ สถานการณ์ที่เป็นปัญหาในการเรียน หรือในการทำกิจกรรม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
22	นักเรียนใช้หลักวิชาการจากที่ได้เรียนรู้ หรือการศึกษาค้นคว้ามาเป็นหลักใน การคิดแก้ไขปัญหา ไม่ใช่อารมณ์ ความรู้สึกเป็นที่ตั้ง ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	-1	+1	+1	+1	0.6	มีความ สอดคล้อง
23	นักเรียนใช้หลักศีลธรรมเป็นหลักคิดใน การแก้ไขปัญหาอย่างสันติ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3. มิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension)								
24	นักเรียนเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีน้ำใจให้กับ คนรอบข้าง	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
25	ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและ สิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
26	เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชนและสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
27	ช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันสิ่งของ อาสา ทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ไม่หวัง ผลตอบแทน	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
28	เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ระดับโรงเรียน ที่เหมาะสม ตามวัย โดยคำนึงถึงผลดี และผลเสียที่จะเกิดขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
29	แจ้งหรือปรึกษาครูเมื่อพบการกระทำ ความผิด หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ กระทำความผิดในโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
30	รณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อ สร้างการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน ท้องถิ่นหรือประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
	()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
31	แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ต่อ ปรากฏการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในสังคมในสื่อสังคมออนไลน์ โดยให้ เกียรติสิทธิของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
		()	5 ()	4 ()	3 ()	2 ()	1	
32	พกขวดน้ำส่วนตัว/กล่องอาหารแบบใช้ ซ้ำได้ไปโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
		()	5 ()	4 ()	3 ()	2 ()	1	
33	รักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว เก็บขยะลงถัง ขยะ/ช่วยปลูกต้นไม้/คัดแยกขยะ	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
		()	5 ()	4 ()	3 ()	2 ()	1	

จากตาราง ผลการประเมินแบบประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ แสดงให้เห็นว่าดัชนีค่าความ
สอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากเชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแก้ไขดัง
ตาราง การปรับแก้แบบประเมินความเป็นพลเมืองต้นรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

การปรับแก้ตามคำแนะนำ

ก่อนปรับปรุง	คำแนะนำ	หลังปรับปรุง
ข้อ 13 นักเรียนแสดงความคิดเห็น โดยปราศจากอคติ	อาจยกตัวอย่างสถานการณ์หรือ เหตุการณ์เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น	นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดย ปราศจากอคติ เช่น ใช้หลักเหตุและ ผลในการแสดงความคิดเห็น
ข้อ 18 เสนอแนวคิดในการสร้างการ เปลี่ยนแปลงของโรงเรียน ท้องถิ่น หรือ ประเทศ ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อมของนักเรียน	เป็นคำที่ค่อนข้างกว้าง ควรปรับ ให้ชัดเจนมากขึ้น	เมื่อมีการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหา ต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือสังคม นักเรียนจะร่วมเสนอแนวทางแก้ไข และพัฒนา
ข้อ 22 นักเรียนใช้หลักวิชาการจาก ที่ได้เรียนรู้หรือการศึกษาค้นคว้ามา เป็นหลักในการคิดแก้ไขปัญหา ไม่ใช่ อารมณ์ความรู้สึกเป็นที่ตั้ง	ปรับคำใหม่ให้เข้าใจมากขึ้น เช่น เมื่อเกิดปัญหานักเรียนจะใช้...	เมื่อเกิดปัญหานักเรียนจะใช้องค์ ความรู้ของตนเองในการจัดการกับ ปัญหา
ข้อ 23 นักเรียนใช้หลักศีลธรรมเป็น หลักคิดในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ	ศีลธรรมคืออะไร สื่อความหมาย ได้อย่างไร ควรปรับเป็น ใช้หลัก สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา	นักเรียนใช้หลักคุณธรรม เช่น เมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เป็นหลักคิด ในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ
ข้อ 32 พกขวดน้ำส่วนตัว/กล่อง อาหารแบบใช้ซ้ำได้ไปโรงเรียน	ตรวจสอบให้สอดคล้องกับความ เป็นพลเมืองต้นรู้	นักเรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมือง คำนึงถึงการป้องกันปัญหา

ก่อนปรับปรุง	คำแนะนำ	หลังปรับปรุง
<p>ข้อ 33 รักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว เก็บขยะลงถังขยะ/ช่วยปลูกต้นไม้/ คัดแยกขยะ</p>		<p>สิ่งแวดล้อม เช่น พกขวดน้ำส่วนตัว/ กล่องอาหารแบบใช้ซ้ำได้ไปโรงเรียน นักเรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น พกขวดน้ำ ส่วนตัว/กล่องอาหารแบบใช้ซ้ำได้ไป โรงเรียน</p>

ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง

ผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of objective congruence: IOC) ระหว่างข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ในการถามโดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้ หากค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าข้อความคำถามนั้นใช้ได้มีความเหมาะสมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังผลการประเมินดังตารางต่อไปนี้

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1	ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ชื่อ-นามสกุล..... ห้อง.....เลขที่.....	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2	คำชี้แจง ให้เลือกระดับความคิดเห็นของ ท่านตามประเด็นการประเมิน โดยที่ 5 คือ เห็นด้วยมากที่สุด, 4 คือ เห็นด้วย มาก, 3 คือ เห็นด้วยปานกลาง, 2 คือ เห็นด้วยน้อย และ 1 คือ เห็นด้วยน้อย ที่สุด	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
1. มิติด้านการเรียนการสอน (Instructional Dimension)								
3	รูปแบบการกิจกรรมการเรียนรู้ มีความ หลากหลาย ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปดผล
		1	2	3	4	5		
4	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความ เข้าใจในหลักประชาธิปไตย ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
5	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ หลักทฤษฎีวัฒนธรรม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
6	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความรู้ ความ เข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชน ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
7	สื่อการเรียนรู้มีความทันสมัย มีความเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
2. มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension)								
8	วิทยากรมี มีความรู้ ความสามารถอย่าง เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนอย่างดี ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
9	วิทยากร ใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่ หลากหลาย เช่น การตั้งคำถาม การใช้เทคโนโลยี และอื่น ๆ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
10	วิทยากรเปิดรับความคิดเห็นของนักเรียน ให้โอกาสนักเรียนซักถามปัญหาอย่าง ทั่วถึง ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
11	วิทยากรส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหา ความรู้นอกตำรา ผ่านอินเทอร์เน็ตหรือ	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	แปลผล
		1	2	3	4	5		
	แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1							
12	วิทยาการสร้างบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อ การเรียนรู้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
3. มิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension)								
13	หลักสูตรส่งเสริมให้สามารถนำความรู้ไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
14	หลักสูตรส่งเสริมให้มีทักษะการทำงาน อย่างเป็นระบบ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
15	หลักสูตรส่งเสริมให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและเคารพสิทธิของตนเองและ ผู้อื่น ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
16	หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นพลเมืองที่มี คุณภาพแก่สังคม ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
17	หลักสูตรส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดีต่อการ ทำประโยชน์แก่สาธารณะ ()5 ()4 ()3 ()2 ()1	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง
18	ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อ หลักสูตร (คำถามปลายเปิด)	+1	+1	+1	+1	+1	1	มีความ สอดคล้อง

จากตารางผลการประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร ทุกหัวข้อมีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งมีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญไม่มีคำแนะนำเพิ่มเติม

ภาคผนวก จ
ผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้รายบุคคล

ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร

ผลการประเมินโดยนักเรียนประเมินตนเอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมหลักสูตร นักเรียน
ผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้ทำการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของตนเองโดยสามารถนำเสนอ
ผลการประเมินได้ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 40 ผลการประเมินโดยนักเรียนประเมินตนเอง

ที่	รายชื่อ	ก่อนทดลอง	ระดับทักษะ	หลังทดลอง	ระดับทักษะ
1	นักเรียน A	3.37	ปานกลาง	4.43	มาก
2	นักเรียน B	3.9	มาก	4.53	มากที่สุด
3	นักเรียน C	4.93	มากที่สุด	4.97	มากที่สุด
4	นักเรียน D	4.3	มาก	4.67	มากที่สุด
5	นักเรียน E	4.43	มาก	4.87	มากที่สุด
6	นักเรียน F	4.13	มาก	4.63	มากที่สุด
7	นักเรียน G	4.77	มากที่สุด	4.97	มากที่สุด
8	นักเรียน H	3.17	ปานกลาง	4.93	มากที่สุด
9	นักเรียน I	4.17	มาก	4.8	มากที่สุด
10	นักเรียน J	4.7	มากที่สุด	5	มากที่สุด
11	นักเรียน K	3.73	มาก	4.87	มากที่สุด
12	นักเรียน L	4.27	มาก	4.33	มาก
13	นักเรียน M	3	ปานกลาง	5	มากที่สุด
14	นักเรียน N	4.73	มากที่สุด	5	มากที่สุด
15	นักเรียน O	3.93	มาก	4.9	มากที่สุด
16	นักเรียน P	4.43	มาก	4.9	มากที่สุด
17	นักเรียน Q	3.67	มาก	4.6	มากที่สุด
18	นักเรียน R	4.4	มาก	5	มากที่สุด
19	นักเรียน S	3.63	มาก	4.83	มากที่สุด
20	นักเรียน T	4.57	มากที่สุด	4.77	มากที่สุด
21	นักเรียน U	2.77	ปานกลาง	4.73	มากที่สุด
22	นักเรียน V	2.67	ปานกลาง	4.73	มากที่สุด

ที่	รายชื่อ	ก่อนทดลอง	ระดับทักษะ	หลังทดลอง	ระดับทักษะ
23	นักเรียน W	4.17	มาก	4.63	มากที่สุด
24	นักเรียน X	3.37	ปานกลาง	4.83	มากที่สุด
25	นักเรียน Y	4.2	มาก	4.4	มาก
26	นักเรียน Z	5	มากที่สุด	5	มากที่สุด
27	นักเรียนAZ	4.9	มากที่สุด	5	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (M)		4.05		4.79	
ค่าเบี่ยงเบน (SD)		0.66	มาก	0.20	มากที่สุด

จากตารางข้างต้นผลการประเมินโดยนักเรียนประเมินตนเอง แสดงให้เห็นว่า ในภาพรวม ก่อนทดลองนักเรียนมีทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมาก ($M=4.05$, $SD=0.66$) ภายหลังที่นักเรียนได้ผ่านการทดลองไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนมีผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79$, $SD=0.20$)

ผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น ก่อนและหลังผ่านการทดลอง นักเรียนผู้เข้าร่วมหลักสูตรได้รับการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้จากครูผู้สอนจำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ครูผู้สอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง 1 คน 2) ครูประจำชั้น 2 คน โดยสามารถนำเสนอผลการประเมินได้ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 41 ผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น

ที่	รายชื่อ	M	SD	ระดับทักษะ	M	SD	ระดับทักษะ
1	นักเรียนA	3.04	0.22	ปานกลาง	4.50	0.58	มากที่สุด
2	นักเรียนB	3.05	0.09	ปานกลาง	4.78	0.25	มากที่สุด
3	นักเรียนC	2.97	0.27	ปานกลาง	4.94	0.10	มากที่สุด
4	นักเรียนD	3.11	0.29	ปานกลาง	4.28	0.54	มาก
5	นักเรียนE	3.05	0.42	ปานกลาง	4.80	0.17	มากที่สุด
6	นักเรียนF	2.92	0.30	ปานกลาง	4.82	0.10	มากที่สุด
7	นักเรียนG	3.00	0.20	ปานกลาง	4.78	0.14	มากที่สุด
8	นักเรียนH	2.82	0.05	ปานกลาง	4.79	0.19	มากที่สุด
9	นักเรียน I	3.03	0.12	ปานกลาง	4.78	0.16	มากที่สุด

ที่	รายชื่อ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับทักษะ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับทักษะ
10	นักเรียน J	2.96	0.21	ปานกลาง	4.78	0.16	มากที่สุด
11	นักเรียนK	3.01	0.04	ปานกลาง	4.71	0.38	มากที่สุด
12	นักเรียนL	3.07	0.02	ปานกลาง	4.70	0.24	มากที่สุด
13	นักเรียนM	3.19	0.02	ปานกลาง	4.83	0.21	มากที่สุด
14	นักเรียนN	3.16	0.09	ปานกลาง	4.76	0.15	มากที่สุด
15	นักเรียนO	3.13	0.26	ปานกลาง	4.86	0.12	มากที่สุด
16	นักเรียนP	3.02	0.16	ปานกลาง	4.41	0.43	มาก
17	นักเรียน Q	2.90	0.04	ปานกลาง	4.74	0.22	มากที่สุด
18	นักเรียนR	3.02	0.25	ปานกลาง	4.82	0.31	มากที่สุด
19	นักเรียนS	3.02	0.32	ปานกลาง	4.84	0.24	มากที่สุด
20	นักเรียนT	2.66	0.32	ปานกลาง	4.67	0.31	มากที่สุด
21	นักเรียนU	2.49	0.05	ปานกลาง	4.90	0.17	มากที่สุด
22	นักเรียนV	3.07	0.05	ปานกลาง	4.82	0.16	มากที่สุด
23	นักเรียน W	3.20	0.21	ปานกลาง	4.57	0.38	มากที่สุด
24	นักเรียนX	3.21	0.20	ปานกลาง	4.82	0.23	มากที่สุด
25	นักเรียนY	3.10	0.09	ปานกลาง	4.40	0.49	มาก
26	นักเรียนZ	3.14	0.12	ปานกลาง	4.31	0.60	มาก
27	นักเรียน AZ	3.12	0.09	ปานกลาง	4.92	0.07	มากที่สุด
	ภาพรวม	3.02	0.17	ปานกลาง	4.72	0.26	มากที่สุด

จากตารางข้างต้นผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมก่อนทดลองนักเรียนมีทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.02$, $SD=0.17$) ภายหลังจากที่นักเรียนได้ผ่านการทดลองไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนมีผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.26$)

ผลการศึกษาความคงทนของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผลความคงทนของคุณลักษณะโดยนักเรียนประเมินตนเอง หลังจากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนในครั้งที่แรก คือ หลังทดลอง 1 สัปดาห์ นักเรียนได้ทำการประเมินตนเองซ้ำอีกครั้งภายหลังจากการประเมินครั้งแรก คือ หลังการทดลอง 5 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะของนักเรียน

ตารางที่ 42 ความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง

ที่	รายชื่อ	หลังทดลอง 1	แปลผลระดับ	หลังทดลอง 5	ระดับ
		สัปดาห์	ทักษะ	สัปดาห์	ทักษะ
1	นักเรียน A	4.43	มาก	4.73	มากที่สุด
2	นักเรียน B	4.53	มากที่สุด	4.57	มากที่สุด
3	นักเรียน C	4.97	มากที่สุด	4.70	มากที่สุด
4	นักเรียน D	4.67	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
5	นักเรียน E	4.87	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
6	นักเรียน F	4.63	มากที่สุด	4.70	มากที่สุด
7	นักเรียน G	4.97	มากที่สุด	4.93	มากที่สุด
8	นักเรียน H	4.93	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
9	นักเรียน I	4.8	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
10	นักเรียน J	5	มากที่สุด	4.93	มากที่สุด
11	นักเรียน K	4.87	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด
12	นักเรียน L	4.33	มาก	4.73	มาก
13	นักเรียน M	5	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
14	นักเรียน N	5	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
15	นักเรียน O	4.9	มากที่สุด	4.83	มากที่สุด
16	นักเรียน P	4.9	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
17	นักเรียน Q	4.6	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
18	นักเรียน R	5	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด
19	นักเรียน S	4.83	มากที่สุด	4.87	มากที่สุด
20	นักเรียน T	4.77	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด

ที่	รายชื่อ	หลังทดลอง 1 สัปดาห์	แปลผลระดับ ทักษะ	หลังทดลอง 5 สัปดาห์	ระดับ ทักษะ
21	นักเรียน U	4.73	มากที่สุด	4.90	มากที่สุด
22	นักเรียน V	4.73	มากที่สุด	4.97	มากที่สุด
23	นักเรียน W	4.63	มากที่สุด	4.93	มากที่สุด
24	นักเรียน X	4.83	มากที่สุด	4.77	มากที่สุด
25	นักเรียน Y	4.4	มาก	4.70	มากที่สุด
26	นักเรียน Z	5	มากที่สุด	4.97	มากที่สุด
27	นักเรียน AZ	5	มากที่สุด	5	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (M)		4.79	มากที่สุด	4.84	มากที่สุด
ค่าเบี่ยงเบน (SD)		0.40		0.10	

จากตารางข้างต้นความคงทนของคุณลักษณะที่นักเรียนประเมินตนเอง แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมภายหลังจากที่นักเรียนได้ผ่านการทดลอง 1 สัปดาห์ นักเรียนมีทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.79$, $SD=0.40$) และจากการประเมินซ้ำอีกครั้งภายหลังจากการทดลอง 5 สัปดาห์ นักเรียนมีผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.84$, $SD=0.10$)

ผลการประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น หลังจากการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในครั้งที่แรก คือ หลังจากเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ ครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง 1 คน และครูประจำชั้น 2 คน ได้ทำการประเมินซ้ำอีกครั้งภายหลังจากทดลองไปแล้ว 5 สัปดาห์เพื่อศึกษาความคงทนของคุณลักษณะของนักเรียน สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 43 ความคงทนของคุณลักษณะที่ครูประเมินนักเรียน

ที่	รายชื่อ	หลังทดลอง 1 สัปดาห์			หลังทดลอง 5 สัปดาห์		
		M	SD	ระดับทักษะ	M	SD	ระดับทักษะ
1	นักเรียนA	4.50	0.58	มากที่สุด	4.41	0.68	มาก
2	นักเรียนB	4.78	0.25	มากที่สุด	4.41	0.73	มาก
3	นักเรียนC	4.94	0.10	มากที่สุด	4.62	0.54	มากที่สุด
4	นักเรียนD	4.28	0.54	มาก	4.35	0.69	มาก
5	นักเรียนE	4.80	0.17	มากที่สุด	4.35	0.63	มาก
6	นักเรียนF	4.82	0.10	มากที่สุด	4.40	0.59	มาก
7	นักเรียนG	4.78	0.14	มากที่สุด	4.55	0.43	มากที่สุด
8	นักเรียนH	4.79	0.19	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด
9	นักเรียนI	4.78	0.16	มากที่สุด	4.39	0.62	มาก
10	นักเรียนJ	4.78	0.16	มากที่สุด	4.43	0.53	มาก
11	นักเรียนK	4.71	0.38	มากที่สุด	4.56	0.38	มากที่สุด
12	นักเรียนL	4.70	0.24	มากที่สุด	4.59	0.40	มากที่สุด
13	นักเรียนM	4.83	0.21	มากที่สุด	4.56	0.46	มากที่สุด
14	นักเรียนN	4.76	0.15	มากที่สุด	4.56	0.46	มากที่สุด
15	นักเรียนO	4.86	0.12	มากที่สุด	4.46	0.72	มาก
16	นักเรียนP	4.41	0.43	มาก	4.43	0.54	มาก
17	นักเรียนQ	4.74	0.22	มากที่สุด	4.69	0.26	มากที่สุด
18	นักเรียนR	4.82	0.31	มากที่สุด	4.83	0.19	มากที่สุด
19	นักเรียนS	4.84	0.24	มากที่สุด	4.64	0.26	มากที่สุด
20	นักเรียนT	4.67	0.31	มากที่สุด	4.45	0.64	มาก

ที่	รายชื่อ	หลังทดลอง 1 สัปดาห์			หลังทดลอง 5 สัปดาห์		
		<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ ทักษะ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ ทักษะ
21	นักเรียนU	4.90	0.17	มากที่สุด	4.81	0.27	มากที่สุด
22	นักเรียนV	4.82	0.16	มากที่สุด	4.63	0.49	มากที่สุด
23	นักเรียนW	4.57	0.38	มากที่สุด	4.63	0.22	มากที่สุด
24	นักเรียนX	4.82	0.23	มากที่สุด	4.83	0.24	มากที่สุด
25	นักเรียนY	4.40	0.49	มาก	4.34	0.72	มาก
26	นักเรียนZ	4.31	0.60	มาก	4.44	0.59	มาก
27	นักเรียนAZ	4.92	0.07	มากที่สุด	4.80	0.26	มากที่สุด
	ภาพรวม	4.72	0.03	มากที่สุด	4.55	0.02	มากที่สุด

จากตารางข้างต้น ความคงทนของคุณลักษณะที่ประเมินโดยครูผู้สอนหน้าที่พลเมือง และครูประจำชั้น แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมภายหลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์ นักเรียนมีทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=0.03$) และจากการประเมินซ้ำอีกครั้งภายหลังจากทดลองไปแล้ว 5 สัปดาห์นักเรียนมีผลการประเมินทักษะปฏิบัติในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.55$, $SD=0.02$)

ภาคผนวก จ
หลักสูตรฉบับสมบูรณ์

ACTIVE CITIZEN CURRICULUM

"หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" พุทธศักราช 2567

© ลิขสิทธิ์ภาพของกองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

วรินทร์ สิริพงษ์นภัทร

วิจัยและพัฒนาหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิริสูงเนิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์บุสกุล
อาจารย์ ดร.สุวิมล สมฤกษ์
คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิ

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองตื่นรู้
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2567

ส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

ผู้พัฒนาหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สีทธิสูงเนิน

ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล

ที่ปรึกษาร่วม

อาจารย์ ดร.สุวิมล สพฤกษ์ศรี

ที่ปรึกษาร่วม

ศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง

ผู้ทรงคุณวุฒิ

สแกนเพื่อรับเอกสารหลักสูตร

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้ จากปรากฏการณ์ การศึกษาพลเมืองในประเทศไทยต่างจากประเทศอื่น ๆ โดยทั่วไปมีความรู้พลเมือง น้อย มีการเน้นความรู้พื้นฐาน ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ และมีความเอือมอาทรต่ำ ซึ่งจากผลงานวิจัย แนะนำให้มีการบูรณาการการศึกษาพลเมืองในหลักสูตรและตารางเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์และการตัดสินใจ รวมทั้งเน้นการสร้างค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นไทย นอกจากนี้การมี ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย ครอบครัว ชุมชน และสังคมถือเป็นสิ่งสำคัญในการ พัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะเป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง

มุมมองของคนรุ่นใหม่ต่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยเน้นที่ความตื่นตัวทาง การเมืองและการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองอย่างถูกกฎหมาย ส่งผลให้เกิดการชุมนุมเรียกร้อง จากนักศึกษาและเยาวชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยมีการคิดต่าง ๆ ที่มุ่งหวังการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติในสังคมประชาธิปไตยที่หลากหลายแต่กระนั้นความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรม อาจนำไปสู่เงื่อนไข ความขัดแย้งที่สามารถทำให้เกิดความรุนแรงได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสร้าง สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม โดยการพัฒนาทักษะการ คิดวิเคราะห์และการตัดสินใจให้กับเยาวชน รวมทั้งการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคม และคุณธรรม ที่จะ ช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น

ขอขอบพระคุณ ที่ปรึกษาหลักสูตรศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน ที่ปรึกษาร่วมได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา จันทร์ชูสกุล, อาจารย์ ดร.สุวิมล สพฤกษ์ศรี และ ศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ มั่งคั่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะ จนได้หลักสูตร ที่มีความสมบูรณ์ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หลักสูตรนี้จะเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพการจัดการ เรียนการสอนเพื่อการพัฒนาพลเมืองได้ และเป็นทางเลือกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรทาง การศึกษาได้ในอนาคต

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

กุมภาพันธ์ 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
หลักการและแนวคิดพื้นฐาน	1
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	3
โครงสร้างหลักสูตร	3
กิจกรรมการเรียนรู้	5
สื่อและแหล่งการเรียนรู้	7
การวัดและประเมินผล	8
คุณสมบัติวิทยากร	12
คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร	12
บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตร	13
แผนการจัดการเรียนรู้	14
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองในสวนหลังบ้าน	15
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากสี	28
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองดอกไม้	41

หลักการและแนวคิดพื้นฐาน

หลักการ

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมือง มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเยาวชนให้เห็นคุณค่า ใช้สติปัญญา และสร้างคุณค่าให้แก่สังคมในฐานะพลเมือง
2. เป็นหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เป็นการเรียนรู้เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์จริงในสังคม สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน
3. เป็นหลักสูตรที่ใช้ปรัชญาปณิธิเป็นพื้นฐาน สร้างมโนทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง
3. เป็นหลักสูตรที่ยืดหยุ่นทั้งด้านระยะเวลา และการจัดการเรียนรู้
4. เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดพื้นฐาน

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และส่งเสริมความเจริญของประชากร โดยที่เน้นการสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นในการให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและร่วมสร้างสรรค์สังคม ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยและทั่วโลกต้องการพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ การศึกษาเป็นช่องทางที่สำคัญในการทำให้บุคคลมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางสังคม หลักสูตรจึงต้องถูกพัฒนาอย่างเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ไม่เพียงเน้นทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมทักษะทางชีวิตและสังคม เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างความเจริญ (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564)

นิยามความแตกต่างของพลเมืองในยุคปัจจุบันเทียบกับอดีตมีความแตกต่างกันมาก เน้นความสำคัญในการมองผลประโยชน์สาธารณะมาก่อนผลประโยชน์ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญ และเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม รวมทั้งเป้าหมายในการทำให้ประเทศไทยเข้าสู่การพัฒนาที่มีรายได้ปานกลางและลดความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และมียุทธศาสตร์และตัวชี้วัดที่เน้น

การพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับวิสัยทัศน์และแนวคิดการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (DOE Thailand) เพื่อสร้างคนไทย 4.0 ที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน: ผู้เรียนรู้, ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม, และพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการเน้นการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักในสถาบันหลักของชาติและการยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาค และการเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

พลเมืองผู้ตื่นรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกยุคทุกสมัยเพื่อสร้างอนาคตอันดีงามแก่สังคม พลเมืองผู้ตื่นรู้อาจปรากฏทั้งในชื่อของ พลเมือง พลเมืองโลก พลเมืองในวิถีประชาธิปไตย และ ฯลฯ เป็นพลเมืองที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายในฐานะพลเมืองของรัฐ มีวิจรรณญาณในการใช้สิทธิ เสรีภาพของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามหลักการประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติภายใต้สังคมอันหลากหลาย และแสดงออกหรือกระทำกระบวนกรใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ สู่การสร้าง ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมแก่สังคม

งานของชรินทร์ มั่งคั่ง (2560) “อุดมคติวิทยา: หลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อปวงชน” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรทางสังคมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมที่มีแนวคิดพื้นฐานจากปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเพื่อปฏิรูปสังคม สร้างสรรค์ความเจริญงอกงามอันดีแก่สาธารณะ ดังนั้นหากไม่มีการพัฒนาซึ่งหลักสูตรเสริมที่เป็นพื้นที่ยึดหยุ่นทางการศึกษาแล้วในอนาคตอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) นั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2551, 21) ได้กำหนดแนวทางไว้ว่า การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน เน้นทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มุ่งพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีลักษณะคือเป็นผู้เรียนแบบเตรียมอุดมศึกษา จึงสามารถนำเนื้อหาสาระบางส่วนในระดับอุดมศึกษามาปรับใช้เพื่อการเรียนรู้ได้ส่งผลเชิงบวกในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดเชิงวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า ปฏิบัติตนอย่างมีส่วนร่วมแสดงออกให้เห็นถึงความตระหนักในความสำคัญของคุณค่าของสิทธิและหน้าที่ของตนเอง เสรีภาพของบุคคล การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมในระบอบประชาธิปไตยได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการใช้สติปัญญา ประยุกต์ใช้ความรู้ในการเรียนรู้และชีวิตประจำวันของตนเองได้ และมีความรู้เท่าทันข่าวสารปัญหาของชุมชนและสังคม วิเคราะห์หาสาเหตุและประเมินตนเองในการช่วยเหลือต่อเหตุการณ์นั้นได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม ปฏิบัติตนมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้แก่สาธารณะและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

โครงสร้างหลักสูตร

ที่	หน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา(ชม.)	
				ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	พลเมืองในสวนหลังบ้าน	1. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบโปสเตอร์เพื่อส่งเสริมความเป็นสังคมประชาธิปไตยได้ 2. นักเรียนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่มโดยใช้หลักประชาธิปไตยเป็นฐานในการดำเนินงานได้ 3. นักเรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของหลักประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลกได้	ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เคารพหลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิและอิสรภาพของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็จะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติ เพราะประชาธิปไตยนั้นไม่ได้ใกล้เคียงหรือไกลไปจากชีวิตพวกเราทุกคน	1	3
2	พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากสี	1. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านสังคมพหุวัฒนธรรมนำไปสู่การออกแบบเมืองสำหรับทุกคน 2. นักเรียนสามารถรวมกลุ่มระดมความคิดเพื่อออกแบบรูปแบบ	สังคมพหุวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ ลักษณะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ คือ ต่างคนต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่แตกต่างกัน การมีแนวคิดลักษณะนี้จะช่วยให้คนในสังคม ลดการดูถูกเหยียดหยาม	1.5	3.5

ที่	หน่วยการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	สาระสำคัญ	เวลา(ชม.) ทฤษฎี ปฏิบัติ	
		สังคมพหุวัฒนธรรมในอุดมคติได้	กันทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกัน		
		3. นักเรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล และกลุ่มคนในสังคมได้	ได้ภายใต้ความแตกต่างและการให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ภายใต้แนวคิด “แม้ทุกคนจะแตกต่าง แต่ก็สวยงามเหมือนกัน”		
3	ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองดอกไม้	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ 2. นักเรียนสามารถร่วมกันหาแนวทางในการปกป้องสิทธิของตนเองได้โดยไม่ละเมิดกับสิทธิของผู้อื่น 3. นักเรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของสิทธิมนุษยชนในสังคมได้	มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองที่ต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ภายใต้แนวคิด “ไม่ว่าใครจะเป็นอย่างไร ทุกคนเท่ากัน”	1	3
รวม				3.5	9.5
ตลอดหลักสูตร				13 ชม.	

กิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และ โครงสร้าง เนื้อหาของหลักสูตรแบ่งเป็น ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางปรัชญาโดยมี 4 ขั้นตอนหลัก ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ: กิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคย เตรียมความพร้อมของนักเรียน ชี้แจงรายละเอียดการทำกิจกรรมการเรียนรู้

2. **ชั้นนำเสนอตัวกระตุ้นการเรียนรู้:** อาจใช้สื่อการเรียนรู้เช่น วิดีโอ ภาพ บทความ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นประเด็นตั้งคำถาม ผ่านปรากฏการณ์
3. **ขั้นตั้งคำถามและดำเนินการสนทนา:** ตั้งประเด็นถามเพื่อให้เกิดการดำเนินการสนทนาโดยนักเรียนเป็นหลัก วิทยากรและครูทำหน้าที่สนับสนุน
4. **ขั้นสะท้อนคิด:** นักเรียนแสดงทัศนะของตนเอง และสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยมีวิทยากรและครูสะท้อนสิ่งที่ตนเห็นจากการทำกิจกรรม เสริมมโนทัศน์สำคัญ

ภาพ: กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบสอบทางปรัชญา

เทคนิคการจัดการเรียนรู้

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามแบบโสเครตีส (Socrates Questioning Method) รูปแบบการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ที่ได้สร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้คิดอย่างวิจารณ์ญาณในทุกประเด็นคำถาม เป็นการจัดการศึกษาที่ได้สร้างเกาะป้องกันทางปัญญาให้แก่ผู้เรียนจากการขัดเกลาทางสังคม ส่งการพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นเมืองขึ้น (วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร, 2566) โดยมีชุดคำถามหลัก 8 รูปแบบตั้งแผนภาพ

ภาพ: 8 วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครตีส
ที่มา : วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร (2566)

1.1 คำถามเพื่อเปิดความคิด: เน้นให้นักเรียนตอบอธิบายสิ่งที่รู้ ครูไม่สอดแทรกเนื้อหาใด ๆ

1.2 คำถามเพื่อให้สร้างความเข้าใจจนชัด: เป็นการถามที่ผู้ถามจะคอยขัดเกลาคำความคิดของนักเรียน ขยายความหาเหตุว่าทำไมถึงมีแนวคิดเช่นนั้น จะสามารถยกตัวอย่างใดประกอบได้หรือไม่

1.3 คำถามเพื่อขบคิดความแจ่มชัดนั้นให้เกิดเป็นโมโนทัศน์: จินตนาการภาพเชื่อมโยงเป็นใยเครือข่ายไปหาเหตุผลและผลอันก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวหมายถึงการพูดคุยในรูปของนามธรรมภายในจิตจะแสดงตัวตนชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 คำถามเพื่อแสวงหาสมมติฐานอื่นหรือก่อให้เกิดสมมติฐาน: เป็นการถามเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดในมุมมองที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดเดิม ศึกษาความคิดเห็นแตกต่างออกไป

1.5 คำถามเพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมติฐานนั้น: หาเหตุและผลที่มีหลักวิชาการในการรองรับแนวความคิดดังกล่าว เพื่อสนับสนุนแนวคิดนั้นให้มีความชัดเจนมีคุณค่าขึ้น

1.6 คำถามเพื่อขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้: เป็นการย้อนคำถามอีกครั้ง ผ่านการแสดงความคิดเห็นแบบอุปนัย เปรียบเทียบกับคำนิยามอื่น ๆ ในสังคมโลกแล้วสังเคราะห์เฉพาะแก่นสำคัญเพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงประเด็นหลักสำคัญ

1.7 คำถามเพื่อให้อนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น: เป็นการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้พยากรณ์ในอนาคตอาจเป็นอย่างไร จากข้อมูลที่มีอยู่

1.8 คำถามเพื่อพิสูจน์คำจำกัดความ: เป็นคำถามที่เน้นการตรวจสอบ พิสูจน์คำจำกัดความ แนวคิดที่ผู้เรียนอภิปรายมาทั้งหมด โดยใช้วิธีการนิรนัย เปรียบเทียบกับปัญหาอื่น ๆ ว่ามีเครือข่ายปัญหาที่เชื่อมโยงกันหรือไม่อย่างไร

2. การฟังบรรยาย (Lecture Method) จากวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในเนื้อหาตามหลักสูตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการวิพากษ์ เพื่อสร้างสร้างฐานคิดให้แก่พลเมือง

3. การลงมือปฏิบัติ (Practice) ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในเนื้อหาการเรียนรู้ซึ่งมีทั้ง กิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม โดยมีวิทยากรคอยชี้แนะ การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยจากผลการ ปฏิบัติงานจริงก่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

4. การเรียนรู้จากการอภิปราย (Discussion Method) โดยวิทยากรและผู้เข้าร่วมหลักสูตรร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยวิทยากรช่วยชี้แนะประเด็นมุมมองในการปรับปรุงพัฒนาทำให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

5. การระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการประชุมกลุ่มย่อย 4 - 5 คน ทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ทุกคนคิด อย่างเสรีในกลุ่มยอมรับและเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้ผู้เข้าร่วมหลักสูตรเกิดการเรียนรู้และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอันหลากหลายได้

6. การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี (ICT Classroom) เป็นการใช้สื่อที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การได้รับความรู้ต่าง ๆ สืบค้นข้อมูลอย่างรอบด้านซึ่งด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. สื่อการสอน

1.1 สื่อประเภทเครื่องมือ คือ สื่อทำมือประกอบการจัดการเรียนรู้ ใบงานกิจกรรม ประจำหน่วยการเรียนรู้ ใบความรู้

1.2 สื่อประเภทบุคคล คือ วิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระประจำหน่วยการเรียนรู้ เช่น นักวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ประชาชนท้องถิ่น

2. แหล่งการเรียนรู้

2.1 แหล่งการเรียนรู้ คือ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านระบบเสิร์จเอนจิน (Search Engines) เช่น เว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรม, เว็บไซต์แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล, เว็บไซต์ข่าว BBC News ไทย

การวัดและประเมินผล

แนวทางการวัดประเมินผลของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งเน้นการประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของผู้เรียนผ่านการปฏิบัติจริง โดยใช้กิจกรรมหลากหลายที่สอดคล้องกับบริบทของชีวิตจริง การประเมินจะใช้ภาระงานที่สะท้อนถึงสถานการณ์และทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในบริบทจริง

การกำหนดเป้าหมายการประเมินให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกคนทราบว่าต้องการวัดประเมินอะไร โดยการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย การใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลทั้งปริมาณ (ปฏิเสธการใช้แบบทดสอบความรู้) และคุณภาพ

การวัดประเมินการพัฒนา มีการติดตามและวัดผลกระทบของการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียนเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนและการเรียนรู้ และสรุปและนำเสนอข้อมูลการประเมินเพื่อให้ครูและผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าและสิ่งที่ต้องพัฒนาต่อไป

หลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดการวัดประเมินผล 2 ส่วนได้แก่ 1) การวัดประเมินผลระหว่างเรียน และ 2) การวัดประเมินผลหลังเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การวัดประเมินผลระหว่างเรียน คือ การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบและเครื่องมือการวัดประเมินผลตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน” หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ” และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้กำหนดเครื่องมือวัดประเมินผลประจำหน่วยออกเป็น 2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินชิ้นงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยจะมีเกณฑ์การให้คะแนนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งทุกแผนการจัดการเรียนรู้จะกำหนดเกณฑ์ผ่านอยู่ที่ระดับ ดี คือ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 11 คะแนน

ตารางที่ 2 การวัดประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน

หน่วยการเรียนรู้	วิธีการวัดและประเมินผล	เครื่องมือวัดและประเมินผล	เกณฑ์การผ่าน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองในสวนหลังบ้าน	1. ประเมินผ่านชิ้นงาน 2. การนำเสนอและตอบคำถาม 3. สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	1. แบบประเมินชิ้นงาน 2. แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับ ดี คือ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 11 คะแนน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากสี	1. ประเมินชิ้นงาน 2. สังเกตพฤติกรรม	1. แบบประเมินชิ้นงาน 2. แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับ ดี คือ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 11 คะแนน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพลเมืองดอกไม้	1. ประเมินชิ้นงานและการนำเสนอ 2. สังเกตพฤติกรรม	1. แบบประเมินชิ้นงาน 2. แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับ ดี คือ มีคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 11 คะแนน

2. การวัดประเมินผลหลังเรียน คือ การประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบและเครื่องมือการวัดประเมินผลที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะในการวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้เครื่องมือคือแบบสังเกตพฤติกรรม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบประเมินคุณลักษณะฯ ตามที่แสดงในตารางที่ 3 และ การประเมินจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้ (Learning log) หลังการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2.1 ระยะเวลาประเมิน ระยะเวลาที่ 1 การทดสอบก่อนการทดลอง, ระยะเวลาที่ 2 การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 หลังจบการจัดการเรียนรู้ และ ระยะเวลาที่ 3 การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 2 หลังจากการทดสอบครั้งที่ 1 ไปแล้ว 4 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความคงทนเชิงพฤติกรรมของนักเรียน

2.2 ผู้ประเมิน คือ 1) นักเรียนประเมินตนเอง และ 2) ครูผู้สอนประเมินนักเรียน

ตารางที่ 3 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ผู้สังเกต [] ประเมินตนเอง [] ครูผู้สอนประเมินนักเรียน

ชื่อ-นามสกุล.....ห้อง.....เลขที่.....

ระยะเวลาสังเกต: () ก่อนเข้าร่วมหลักสูตร

() หลังเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 1 สัปดาห์

() หลังเข้าร่วมหลักสูตรไปแล้ว 4 สัปดาห์

คำชี้แจง

แบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนที่ 1 พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า 2) พฤติกรรมการใช้สติปัญญา และ 3) พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม รายละเอียดของผู้ประเมินและผู้ได้รับการประเมินจะไม่มี การเปิดเผยต่อสาธารณะ คำนี้ถึงจริยธรรมในการวิจัย

โดยมีรายละเอียดการประเมินดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด (81-100 %)

4 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก (61-80 %)

3 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง (41-60 %)

2 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อย (21-40 %)

1 คะแนน หมายถึง มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด (0-20 %)

พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เรียนรู้		5	4	3	2	1
ส่วนที่ 1 พฤติกรรมที่แสดงการเห็นคุณค่า						
1	ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎระเบียบของห้องเรียน โรงเรียน และสังคม					
2	ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบในการเรียน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย					
3	ปฏิบัติตนในกิจวัตรประจำวันโดยไม่ละเมิดสิทธิในร่างกายของผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกาย และทำร้ายจิตใจด้วยวาจา					
4	เมื่อถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมที่อาจมีการละเมิดสิทธิอย่างไม่สร้างสรรค์ นักเรียนปฏิเสธได้โดยสามารถบอกหรืออธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาสิทธิของตน					
5	แสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์โดยไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น					
6	มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในลักษณะเชิงสร้างสรรค์ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสันติ					

พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี		5	4	3	2	1
7	เมื่อนักเรียนพบเห็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคม นักเรียนจะบอกหรืออธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของความหลากหลายในสังคม ผ่านการสนทนาในชั้นเรียนหรือสื่อสังคมออนไลน์					
8	เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มนักเรียนจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพเสียงข้างมาก คำนึงเสียงข้างน้อย					
9	นักเรียนปฏิบัติกับเพื่อนอย่างเท่าเทียมกัน ให้เกียรติสิทธิของเพื่อน					
10	นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ เช่น ใช้หลักเหตุและผลในการแสดงความคิดเห็น					
ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สติปัญญา						
11	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและการพัฒนาสังคม จะมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเสมอ					
12	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม นักเรียนมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อร่วมการสนทนาอย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่ตกงใจด้วยข้อมูลจากแหล่งเดียว					
13	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม เมื่อมีการยกกรณีศึกษาจากข่าวหรือปรากฏการณ์ในสังคม นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการอภิปรายสาเหตุของปัญหา					
14	ในชั้นเรียนกระบวนวิชาใดก็ตาม เมื่อมีการยกกรณีศึกษาจากข่าวหรือปรากฏการณ์ในสังคม นักเรียนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาได้ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้					
15	เมื่อมีการเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือสังคม นักเรียนจะร่วมเสนอแนวทางแก้ไขและพัฒนา					
16	ติดตามหรือตรวจสอบข่าวสาร เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับตนเองและโรงเรียน					
17	ติดตามหรือตรวจสอบข่าวสาร เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับชุมชนหรือประเทศ					
18	นักเรียนใช้หลักของเหตุผลในการคาดการณ์และตัดสินใจเมื่อเจอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในการเรียนหรือในการทำกิจกรรม					
19	เมื่อเกิดปัญหานักเรียนจะใช้องค์ความรู้ของตนเองในการจัดการกับปัญหา					
20	นักเรียนใช้หลักคุณธรรม เช่น เมตตา มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เป็นหลักคิดในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ					

พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี		5	4	3	2	1
ส่วนที่ 3 พฤติกรรมสร้างคุณค่าแก่สังคม						
21	นักเรียนเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีน้ำใจให้กับคนรอบข้าง					
22	ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ					
23	เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม					
24	ช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันสิ่งของ อาสาทำงานให้ด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผลตอบแทน					
25	เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ที่เหมาะสม ตามวัย โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น					
26	แจ้งหรือปรึกษาครูเมื่อพบการกระทำผิด หรือพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดในโรงเรียน					
27	รณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน ท้องถิ่นหรือประเทศ					
28	แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในสื่อสังคมออนไลน์ โดยให้เกียรติสิทธิของผู้อื่น					
29	นักเรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองค่านึงถึงการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น พกขวดน้ำส่วนตัว/กล่องอาหารแบบใช้ซ้ำได้ไปโรงเรียน					
30	นักเรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ค่านึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น พกขวดน้ำส่วนตัว/กล่องอาหารแบบใช้ซ้ำได้ไปโรงเรียน					

เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 มีทักษะที่สามารถปฏิบัติตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คุณสมบัติวิทยากร

ผู้บรรยายหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ในสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. มีประสบการณ์สอนและการจัดการเรียนรู้ทางการสอนสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(เตรียมอุดมศึกษา) หรือระดับอุดมศึกษา อย่างน้อย 5 ปี หรือ 3 ปี หากเคยผ่านการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี
3. มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

คุณสมบัติผู้เข้าร่วมหลักสูตร

ผู้เข้าร่วมหลักสูตรเสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องพลเมืองผู้ตื่นรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
2. สามารถทักษะใช้ภาษาไทยได้ดี สามารถพูดคุยสื่อสารตอบโต้ได้

บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการบริหารหลักสูตร

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่ อุปกรณ์การจัดกิจกรรม ตามความเหมาะสม โดยไม่ให้เกิดข้อขัดข้องต่อการจัดการศึกษาตามปกติ
 - 1.2 กำกับติดตามการดำเนินงาน การบริหารหลักสูตร เพื่อให้การแนะนำแก่ครูผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดหลักสูตร ให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงสุด
2. ครู
 - 2.1 พิจารณาคัดเลือกวิทยากรประจำหลักสูตรร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา คำนึงถึงความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงบริบทเชิงพื้นที่

2.2 ประสานงานในเรื่องการจัดเตรียมงาน เตรียมพร้อมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการใน การจัดฝึกอบรม เพื่อความสะดวกและราบรื่นในการดำเนินการตามโครงการ เช่น สถานที่ อาหาร ระบบไฟฟ้า แสง สี เสียง ฯลฯ

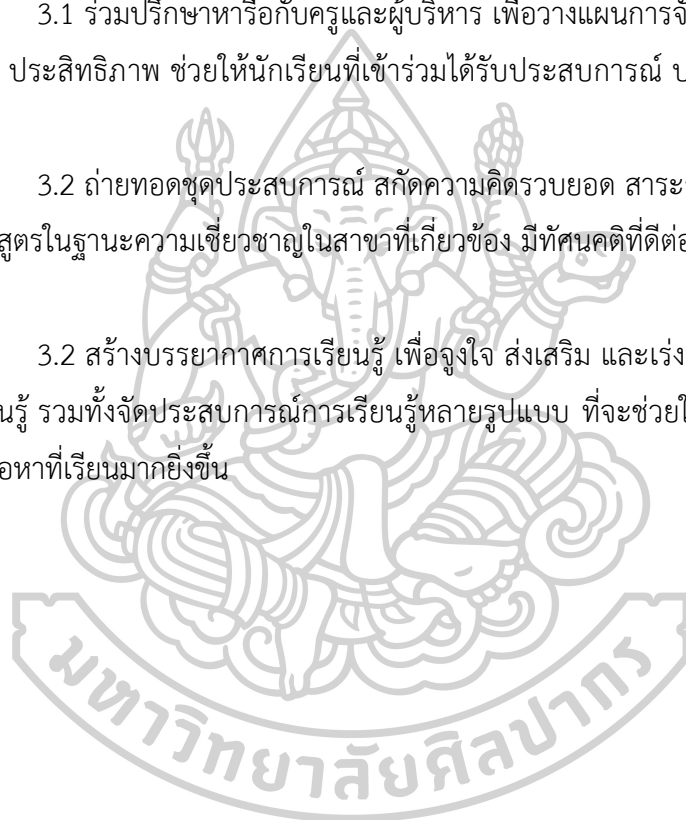
2.3 เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมแก่นักเรียน และในการจัดการเรียนรู้แก่วิทยากร เป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ร่วมมือกับวิทยากร เพื่อการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

3. วิทยากร

3.1 ร่วมปรึกษาหารือกับครูและผู้บริหาร เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนที่เข้าร่วมได้รับประสบการณ์ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ที่ตั้งเอาไว้

3.2 ถ่ายทอดชุดประสบการณ์ สกัดความคิดรวบยอด สาระการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน ผู้เข้าร่วมหลักสูตรในฐานะความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง มีทัศนคติที่ดีต่อผู้เข้าร่วมหลักสูตรอย่าง เสมอภาค

3.2 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อจูงใจ ส่งเสริม และเร้าให้นักเรียนเกิดความ สนใจที่จะเรียนรู้ รวมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้หลายรูปแบบ ที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิด ความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

พลเมืองในสวนหลังบ้าน

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เคารพหลักเสรีภาพให้ความสำคัญกับสิทธิและอิสรภาพของพลเมืองแต่ละคน แต่ขณะเดียวกันปัจเจกชนหรือพลเมืองแต่ละคนก็ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และของประเทศชาติเพราะประชาธิปไตยนั้นไม่ได้ไกลหรือไกลไปจากชีวิตพวกเราทุกคน

2. จุดประสงค์

- 2.1. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบโปสเตอร์เพื่อส่งเสริมความเป็นสังคมประชาธิปไตยได้
- 2.2. ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่มโดยใช้หลักประชาธิปไตยเป็นฐานในการดำเนินงานได้
- 2.3. ผู้เรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของหลักประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลกได้

3. เนื้อหาสาระ

3.1. หลักการเสรีภาพ (Liberty): การให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เช่น สิทธิในการแสดงออก, สิทธิในการเชื่อมั่น, และเสรีภาพในการตัดสินใจ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชน เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสและเสรีภาพในการแสดงออกและทำตามความต้องการของตน

3.2. หลักการเสมอภาค (Equity): การสร้างสภาวะที่เสมอภาคในสังคม, ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโอกาส, ทรัพยากร, หรือสิทธิ รวมถึงการลดความต่างและการกระทำที่สนับสนุนความเสมอภาคในทุกด้านของสังคม

3.3. หลักการเหตุผล (Rationality): การส่งเสริมการใช้เหตุผลและการวิเคราะห์ข้อมูลในการตัดสินใจทางการปกครอง รวมถึงการสนับสนุนการตัดสินใจที่มีหลักการและมีระเบียบ, ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับความอารมณ์หรือความเผชิญหน้า

3.4. สิทธิและเสรีภาพของบุคคล: การให้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก, การเรียนรู้, และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการปกครอง รวมถึงการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการละเมิดและการคุกคาม

3.5. หน้าที่และความรับผิดชอบ: การรับผิดชอบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ๆ และต่อสังคม การเป็นพลเมืองที่มีหน้าที่ต่อสังคมและร่วมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทุกระดับ

3.6. การใช้เหตุผลในการแสดงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม: การส่งเสริมการใช้เหตุผลในการแสดงออกเพื่อประโยชน์ของสังคม การสนับสนุนการถกเถียงด้วยหลักการและการวิเคราะห์, แทนการใช้อารมณ์และความขัดแย้งทางอารมณ์

4. กิจกรรมการเรียนรู้

4.1 ชั้นเตรียมการ (การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถาม/Questioning Method) (30 นาที)

1. เริ่มต้นด้วยการทักทาย ทำกิจกรรมผ่อนคลาย เช่น เล่นเกมตอบคำถามแลกรางวัล
2. ผู้สอนกล่าวถึงความเชื่อมโยงของการเมืองกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน
3. ผู้เรียนทบทวนระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในความเข้าใจของนักเรียนคิดว่าประชาธิปไตยคืออะไร สำคัญอย่างไร และเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แล้วหรือยัง (แนวคำตอบ: ปลายเปิด ตามความเข้าใจของนักเรียน) ในขั้นตอนนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจำคำตอบของตนเองไว้เพื่อนำไปใช้ในขั้นนำเสนอตัวกระตุ้นการเรียนรู้

4.2 ชั้นนำเสนอตัวกระตุ้นการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1 หน้าที่าแบบนี้เอง คนที่ชื่อ “ประชาธิปไตย” (45 นาที) (การลงมือปฏิบัติ/ Practice)

4. จุดประเด็นสังคมมีปัญหาตรงไหนทำไมเราถึงต้องการ “Hero”
 - ใช้คำถาม นักเรียนเคยดูหนังที่เกี่ยวกับ Hero หรือไม่ เพราะเหตุใดสังคมเราถึงต้องการ Hero
 - ใช้คำถาม การมีอยู่ของ Hero ดังกล่าว นักเรียนสามารถพิจารณาได้ว่า สังคมกำลังมีปัญหาได้อยู่

5. ผู้เรียนทำกิจกรรมหน้าตาแบบนี้เอง คนที่ชื่อ “ประชาธิปไตย” ตามโจทย์จากสถานการณ์ที่กำหนดดังนี้

- หากต้องเปรียบเทียบประชาธิปไตยของไทยเป็นใครสักคนหนึ่ง รูปร่างหน้าตาเขาควรเป็นอย่างไร มีนิสัยอย่างไร

- ถ้าสามารถทำให้เขามีพลังวิเศษ 1 อย่างอะไรก็ได้ เพื่อให้เขาเป็นคนที่ดีขึ้นในมุมมองของนักเรียน นักเรียนอยากเพิ่มพลังวิเศษอะไรให้เขา

- ถ้าหากมีพลังวิเศษนั้นอยู่ในมือเขาจะใช้มันอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไร แล้วจะมีบทบาทหรือแสดงความเป็นพลเมืองในตัวออกมาได้มากน้อยเพียงใดผ่านเหตุผลในผลงานที่ออกแบบ

6. ผู้เรียนนั่งจับคู่กันกับเพื่อน จับคู่แลกเปลี่ยนผลงานที่ออกแบบของตนเองกับเพื่อน ประมาณ 5 นาที

7. ตัวแทนผู้เรียนสะท้อนมุมมองของตนเองจากที่ได้ทำกิจกรรมที่ 1 โดยมีผู้สอนร่วมสนทนา (แนวทางการสนทนา: ผลงานผู้เรียนคือภาพสะท้อนของประชาธิปไตยไทยในความคิด พลังวิเศษที่เราต้องการเพิ่มให้เขา อาจสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดหรือจ้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เช่น พลังแห่งการมองเห็นทุกสรรพสิ่ง อาจตีความได้ว่า เพราะตอนนี้ประชาธิปไตยยังไม่เข้าถึงทุกอณูของสังคม)

4.3 ขั้นตั้งคำถามและดำเนินการสนทนา

กิจกรรมที่ 2 ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน (50 นาที) (การฟังบรรยาย/Lecture Method) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method)

8. ผู้สอนเปิดประเด็นสนทนากับนักเรียนในประเด็น “ประชาธิปไตยใกล้ตัวกว่าที่คิด”

9. ผู้เรียนร่วมตอบคำถามชวนคิด “ผู้เรียนทุกคนน่าจะทราบที่อยู่แล้วว่าการเมืองนั้นอยู่รอบตัวเรา และประชาธิปไตยเองก็อยู่รอบตัวของเราเช่นเดียวกัน เช่น การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกตั้งประธานนักเรียน แล้วถ้าเป็นประชาธิปไตยของประเทศชาติละ??”

10. ผู้สอนบรรยายหัวข้อเรื่อง “ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน”

10.1 แนวคิดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย: แนวคิดของประชาธิปไตยเบื้องต้น แบบของพลเมือง ได้แก่ พลเมืองรับผิดชอบ พลเมืองมีส่วนร่วม และพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรม

10.2 เลือกเสพอธิปไตยอย่างมีสติ เหยี่ยงสองด้านที่มาพร้อมขอบเหี่ยง: นักเรียนแบ่งกลุ่มเท่า ๆ กัน ร่วมกันวิเคราะห์ คลิปวิดีโอ “ศึกแม่ย่านาง” โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ 1) สื่อนั้นคือสื่ออะไร (โฆษณา/ข่าว/สารคดี/เรื่องสั้น/อื่น ๆ) 2) สื่อนี้มีวัตถุประสงค์อะไร 3) ทำความเข้าใจว่าสื่อนำเสนอประเด็นใดบ้าง 4) ความน่าเชื่อถือ และ 5) สื่อนี้มีประโยชน์อย่างไร

ผู้สอนให้คำแนะนำเพิ่มเติม “สิทธิเสรีภาพของสื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชนอย่างมาก ความจำเป็นต้องวิเคราะห์และเสพอข่าวอย่างมีสติ”

11. ผู้เรียนและผู้สอนสรุปประเด็นสำคัญร่วมกัน ตอบคำถามอภิปรายดังนี้

- จะดีหรือไม่ถ้าทุกคนสามารถแสดงออกได้อย่างไรเสรี
- การแสดงออกอย่างเสรีสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่สังคมได้หรือไม่
- หากเราไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่

ผู้สอนให้ข้อคิดเพิ่มเติม “ความยั่งยืนของระบอบประชาธิปไตย คือการที่พวกเราทุกคนมี DNA ของระบอบประชาธิปไตย ในฐานะนักเรียนสามารถเริ่มได้จากตัวเอง จากห้องเรียนของตนเอง ปฏิบัติจนเป็นนิสัย ให้เกียรติสิทธิของตนเองและเพื่อนร่วมห้อง โรงเรียน ชุมชน และสังคม ยึดเสียงข้างมากแต่ไม่ละทิ้งเสียงข้างน้อย ดังนั้นประชาธิปไตยก็เหมือนกับสวนหลังบ้าน คือ เหมือนจะเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่ที่รัฐบาลเท่านั้น แต่ความเป็นจริงประชาธิปไตยคือระบอบวิถีให้เรายึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ใกล้ชิดกับเราจนเหมือนอยู่ในสวนหลังบ้านของเรา”

กิจกรรมที่ 3 พลังยุวชนประชาธิปไตย (70 นาที) (การระดมสมอง/Brainstorming)
(การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี/ICT Classroom)

12. กิจกรรมแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่มละเท่า ๆ กัน ประมาณ 5-6 คน
13. ผู้สอนอธิบายกิจกรรมผ่านตัวอย่าง โปสเตอร์ 2-3 รูป ที่สะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกในมิติ ทางสังคม เป็นกรณีตัวอย่างศึกษาในแก่ผู้เรียน
14. ผู้สอนตั้งสถานการณ์เป็นโจทย์ให้กับนักเรียนกลุ่มละ 1 สถานการณ์ ให้ผู้เรียนระดมสมองออกความคิด และใช้ทักษะการทำงานเป็นทีม ช่วยกันสร้างโปสเตอร์ เพื่อสื่อสารประเด็นดังกล่าวให้สังคมได้รับรู้ โดยสถานการณ์สามารถพบได้ในท้องถิ่น ได้แก่
 - ปัญหาคนไร้บ้าน
 - ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 - ปัญหาคอร์รัปชัน
 - ความเท่าเทียมทางศาสนาและความเชื่อ และ ฯลฯ

(ผู้เรียนสามารถเสนอสถานการณ์ที่ตนสนใจได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูผู้สอน ควรให้สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ กล่าวคือ เป็นประเด็นที่สามารถพบเจอได้ในชีวิตจริงรอบตัว)

- ประเด็นที่ผู้เรียนต้องศึกษาในการสร้างสื่อโปสเตอร์
 - แนวคิดในการออกแบบ: ผู้เรียนระดมสมองกันในกลุ่มในการเลือกประเด็นที่จะนำเสนอ ว่าต้องการนำเสนอประเด็นที่ได้อย่างไร แสดงให้เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวหรือไม่ ส่งเสริมค่านิยมใหม่ต่อประเด็นดังกล่าวเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงหรือไม่

- ภาพที่ปรากฏ: สะท้อนให้เห็นที่เจตนาของผู้ส่งสารได้อย่างชัดเจน ไม่ลามกอนาจาร ควรคำนึงถึงกฎหมาย PDPA และลิขสิทธิ์

- ข้อความที่ปรากฏ: อาจชัดเจนตรงไปตรงมา หรือ เป็นความนัยแฝงที่ตีความได้ สอดคล้องกับเจตนาของผู้ส่งสาร ไม่ให้เสียชื่อเสียงหรือโจมตีบุคคลใด ๆ โดยใช้เว็บไซต์หรือโปรแกรม Canva

15. แต่ละกลุ่มนำเสนอโปสเตอร์ของตนเอง เมื่อนำเสนอเสร็จกลุ่มอื่น ๆ ที่ฟังการนำเสนอให้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิด เน้นในด้านของแนวคิดในการออกแบบ ประเด็นที่ต้องการส่งสาร

16. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสนทนาในประเด็นคำถาม

- เหตุใดจึงไม่ควรเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นในสังคมประชาธิปไตยไทย
- ประชาธิปไตยจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร”

4.3 ขั้นสะท้อนคิด (การเรียนรู้จากการอภิปราย/Discussion Method) (45 นาที)

17. ผู้เรียนและผู้สอนสรุปการเรียนรู้ร่วมกันจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สนทนากลุ่ม/อภิปรายกลุ่ม

18. ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และสะท้อนคิดการเรียนรู้รายบุคคล

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

5.1 สื่อประกอบการบรรยาย เรื่อง ประชาธิปไตยในสวนหลังบ้าน

5.2 สื่อประกอบการบรรยาย เรื่อง พลังยุวชนประชาธิปไตย

5.3 คลิป คีทแม่ย่านาง <https://www.youtube.com/watch?v=3pKTGxu0ORc>

6. การประเมินผล

วัตถุประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือที่ใช้
ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบโปสเตอร์ เพื่อส่งเสริมความเป็นสังคมประชาธิปไตยได้	- ประเมิน ผ่าน ชิ้นงาน	แบบประเมิน ชิ้นงาน
ผู้เรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของหลักประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลกได้	- การนำเสนอและ ตอบคำถาม	
ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่มโดยใช้หลักประชาธิปไตย เป็นฐานในการดำเนินงานได้	สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม	แบบสังเกต พฤติกรรม

7. บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

แบบบันทึกผลการประเมินกิจกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 5 คะแนน)				รวม (20)
		การ เชื่อมโยง ความรู้	การเชื่อมโยง ประสบการณ์	การ อภิปราย ผลงาน	คุณภาพ ชิ้นงาน	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20 ดีมาก (ผ่าน) คะแนน 11 – 15 ดี (ผ่าน)
 คะแนน 6 – 10 พอใช้ คะแนน 0 – 5 ควรปรับปรุง
 เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การประเมินกิจกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

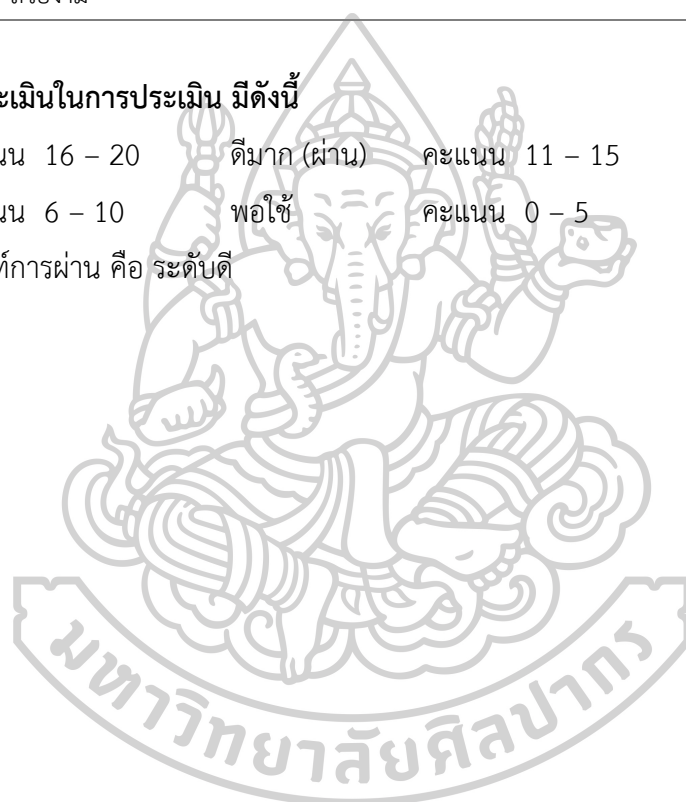
รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ					
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)	
1. การ เชื่อมโยง ความรู้	- สามารถ ออกแบบ โปสเตอร์ได้โดย การใช้ความรู้ที่ ได้จากครูได้ อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ ออกแบบโปสเตอร์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับจาก ครูได้อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ ออกแบบโปสเตอร์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับจาก ครูได้อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ ออกแบบโปสเตอร์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับจาก ครูได้อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ ออกแบบ โปสเตอร์ได้โดย การใช้ความรู้ที่ ได้จากครูได้ อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ ออกแบบ โปสเตอร์ได้โดย การใช้ความรู้ที่ ได้จากครู แต่ อาจมีความ คลาดเคลื่อนใน เนื้อหาอยู่บ้าง
2. การ เชื่อมโยง ประสบการณ์	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ ชัดเจน - บ่งบอกปัญหา เชิงอัตลักษณ์ใน พื้นที่ - เชื่อมโยง และ เปรียบเทียบ ปรากฏการณ์กับ ประสบการณ์จริง ของตนเองได้อย่าง เหมาะสม	- สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ชัดเจน - บ่งบอกปัญหา เชิง อัตลักษณ์ ในพื้นที่ - เชื่อมโยง หรือ เปรียบเทียบ ปรากฏการณ์กับ ประสบการณ์จริง ของตนเองได้อย่าง เหมาะสม	- สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ แต่ยังไม่ชัดเจน - บ่งบอกปัญหา เชิงอัตลักษณ์ใน พื้นที่	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ แต่ ยังไม่ชัดเจน	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ แต่ ยังไม่ชัดเจน	

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
3. การ อภิปราย ผลงาน	- สามารถ อภิปรายได้ครบ ตามประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุปความคิด รวบยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้เห็น ความสำคัญของ ประชาธิปไตยได้	- สามารถ อภิปรายได้ 3 ใน 4 จากประเด็น ดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบและ 4) สรุปความคิด รวบยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้เห็น ความสำคัญของ ประชาธิปไตยได้	- สามารถ อภิปรายได้ 2 ใน 3 จากประเด็น ดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบยอด ได้ดี - สามารถ อภิปรายให้เห็น ความสำคัญของ ประชาธิปไตยได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจากประเด็น ดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้เห็น ความสำคัญ ของ ประชาธิปไตย ได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจากประเด็น ดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุปความคิด รวบยอดได้ดี
4. คุณภาพ ชิ้นงาน	- มีชิ้นงานที่ สมบูรณ์ - สะท้อนให้เห็น ที่เจตนาของผู้ส่ง สารได้อย่าง ชัดเจน ไม่ลามก อนาจาร คवर คำนึ่งถึง กฎหมาย PDPA และลิขสิทธิ์ - ข้อความที่ ปรากฏ สอดคล้องกับ	- มีชิ้นงานที่ สมบูรณ์ - สะท้อนให้เห็น เจตนาของผู้ทรง สารและข้อความ ที่ปรากฏ สอดคล้องกับ เจตนาของผู้ส่ง สาร แต่มีส่วนที่ อาจเข้าข่าย ลักษณะต้องห้าม (พิจารณาจาก เกณฑ์ดีเยี่ยม)	- มีชิ้นงานที่ สมบูรณ์ - สะท้อนให้เห็น เจตนาของผู้ทรง สารหรือข้อความ ที่ปรากฏ สอดคล้องกับ เจตนาของผู้ส่ง สาร แต่มีส่วนที่ อาจเข้าข่าย ลักษณะต้องห้าม (พิจารณาจาก เกณฑ์ดีเยี่ยม)	- มีชิ้นงานที่ สมบูรณ์ - มีส่วนที่อาจ เข้าข่ายลักษณะ ต้องห้าม (พิจารณาจาก เกณฑ์ดีเยี่ยม)	- มีชิ้นงาน แต่ ยังไม่สมบูรณ์ - ปรากฏ ลักษณะ ต้องห้าม (พิจารณาจาก เกณฑ์ดีเยี่ยม)

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
เจตนาของผู้ส่ง สาร ไม่ให้เสียตีสี หรือโจมตีบุคคล ใด ๆ - มีความ สวยงาม	- มีความสวยงาม	- มีความสวยงาม			

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง
เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี			

แบบบันทึกผลการประเมินพฤติกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 4 คะแนน)					รวม (20)
		การวางแผนการทำงาน	ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ความร่วมมือในการทำงาน	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20 ดีมาก (ผ่าน) คะแนน 11 – 15 ดี (ผ่าน)
 คะแนน 6 – 10 พอใช้ คะแนน 0 – 5 ควรปรับปรุง
 เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานน้อย
2. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ แต่ส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สมบูรณ์ แต่ส่งภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จสมบูรณ์ และส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด
3. ความร่วมมือในการทำงาน	ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก ลงมือปฏิบัติการในทุกขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานดี ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานปานกลาง ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน	ให้ความร่วมมือในการทำงานน้อย
4. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนมากและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นอย่างดีมาก	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดี	แสดงความคิดเห็นค่อนข้างน้อยและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ปานกลาง	แสดงความคิดเห็นน้อย
5. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถสรุปประเด็นได้ ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก คำนึงเสียงข้างน้อย	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก	รับฟังความคิดเห็น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม	รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม
เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้				
คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)	
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง	
เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี				

ชื่อนามสกุล:

หน่วยการเรียนรู้ที่ () 1 () 2 () 3

หน้าตาแบบนี้เอง คนที่ชื่อ "ประชาธิปไตย"

1) หากต้องเปรียบเทียบประชาธิปไตยของไทยเป็นใครสักคนหนึ่ง มีนิสัยอย่างไร

2) ถ้าสามารถทำให้เขามีพลังพิเศษ 1 อย่างอะไรก็ได้ เพื่อให้เขาเป็นคนที่ดีขึ้นในมุมมองของนักเรียน นักเรียนอยากเพิ่มพลังพิเศษอะไรให้เขา

3) ถ้าหากมีพลังพิเศษนั้นอยู่ในมือเขาจะใช้มันอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างไรแล้วจะมีบทบาทหรือแสดงความเป็นพลเมืองในตัวออกมาได้มากน้อยเพียงใดผ่านเหตุผลในตัวฮีโร่ที่เลือกมา

Learning log

ชื่อนามสกุล:

หน่วยการเรียนรู้ที่ () 1 () 2 () 3

ความรู้สึกขณะเรียนรู้

สะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้

เอกสารประกอบการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประชาธิปไตยใน “สวนหลังบ้าน”

นิยามความหมายของหลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีก แต่ประชาธิปไตยในสมัยกรีกมีลักษณะที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในปัจจุบัน มาจากศัพท์มาจากคำว่า Demos มาจากคำว่า **People หรือ ประชาชน** และคำว่า Krates มาจากคำว่า **To rule หรือ ปกครอง** ดังนั้นจากศัพท์ Democracy หรือ ประชาธิปไตย แปลว่า **การปกครองโดยประชาชน (Rule by people)**

ความหมายอย่างกว้างของประชาธิปไตย หมายความว่า ประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยน่าจะหมายถึง **ปรัชญาของสังคมมนุษย์** หรือวิถีชีวิตที่ดีต่ออุดมคติ หรือหลักการที่กำหนด พฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ประชาธิปไตยในทางกว้าง จึงมีความหมายทั้งในรูปแบบการปกครองและเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในแง่ของการปกครองจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลที่เกิดขึ้นนี้จึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการช่วยให้ประชาชนได้รับผลจูงใจหมายปลายทางของสังคมการเมือง นั่นคือความหลุดพ้นของประชาชนทั้งปวงรวมถึง เสรีภาพ โอกาส และความเจริญ

เสรีภาพ: ที่บุคคลอาจมีและใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสอดคล้องกับหลักการเรื่องความเป็นกลาง ความเป็นปอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวัสดิการของส่วนรวม

โอกาส: โอกาสที่บุคคลจะสามารถดำเนินงานหรือกิจการต่าง ๆ ตามความเชื่อใจการ ฤกษ์ควรจะได้รับการช่วยเหลือเท่าเทียมกันในการที่จะพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ตามความสามารถของตัวเอง

ความจริง: บุคคลมีโอกาที่จะพัฒนาตัวเอง มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถและบุคลิกภาพของแต่ละคน และศักดิ์สิทธิ์ในการปกครองประเทศ หรือการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจปกครองตัวเอง

หลักการเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (มปป., 2-3) ได้อธิบายไว้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคน มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องสร้างความเป็น พลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ การสร้างพลเมืองให้มีความเป็น พลเมือง ในวิถีระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานสำคัญอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนเกิดมาให้คุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ถ้ามีการมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคม ที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญ ต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรม และชอบธรรม มีหลักนิติรัฐ ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติโดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ได้กำหนดให้อำนาจ อธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจในทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล นอกจากนี้ ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของ สิทธิในอำนาจอธิปไตย ยังสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบ ประชาธิปไตยโดยทางตรงและทางอ้อม คือ

1. ประชาธิปไตยทางตรง หรือเรียกว่า "การเมืองภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน" เช่น การใช้สิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดด้วยตนเองหรือต้องทำร่วมกับผู้อื่น โดยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมเวทีประชาคม การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น

2. ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือเรียกว่า "การเมืองภาคตัวแทน" เป็นการเลือกตั้ง ทั้งในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การเลือกตั้ง อบต. เทศบาล อบจ. เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น และระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่แทนประชาชน ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้ ปวงชนชาวไทย มีหน้าที่ 10 ประการ ดังนี้

หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. พักใจรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ป้องกันประเทศ พักใจรักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. ปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างเคร่งครัด
4. เข้ารับการศึกษาระดับภาคบังคับ
5. รับราชการทหาร ตามที่กฎหมายบัญญัติ
6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นและไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ
8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
9. เสียภาษีอากร ตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. ไม่ร่วมผิดหรือสนับสนุนการทุจริต และประพฤติมิชอบ ทุกรูปแบบ

Infographic by Hatai Boonp

พลเมือง 3 ระดับ คุณค่าที่สังคมต้องการ

Joel Westheimer and Joseph Kahne (2004) ได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการเรื่อง What Kind of Citizen: The Politics of Educating for Democracy โดยได้วิจัยถึงพลเมืองแบบใดที่สังคมต้องการ โดยมี 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ถูกคาดหวังให้ทำตามกฎกติกาหรือทำตามคำสั่งของครู/ผู้ปกครอง เป็นพลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น การไม่พูดจาหยาบคาย การไม่พูดจาไม่สุภาพ เป็นต้น

ระดับที่ 2 คือ พลเมืองที่มีส่วนร่วม ที่อาจจะใกล้เคียงกับนิยาม Active citizen คือ เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม เช่น การทำกิจกรรมในชมรมหรือชมรมอาสาสมัคร เป็นต้น

ระดับที่ 3 "พลเมืองที่มุ่งแก้ปัญหาที่เป็นธรรม" เป็นพลเมืองที่เห็น การรวมทางสังคม แล้วพยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เช่น การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เช่น การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

พลเมืองทั้งสามแบบมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น

พลเมืองทั้งสามแบบมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น

พลเมืองทั้งสามแบบมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น

	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งแก้ปัญหาที่เป็นธรรม (Justice - Oriented Citizen)
แนวคิด	พลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง	พลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน	พลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นธรรม
แนวปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน - ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิกของชมรมหรือชมรมอาสาสมัคร - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน - ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม - มีความรับผิดชอบต่อสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนสิทธิของผู้อื่น - มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน - ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม - มีความรับผิดชอบต่อสังคม
ตัวอย่าง	- ร่วมมือในการทำกิจกรรมของชมรม	- มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม	- สนับสนุนสิทธิของผู้อื่น

เลือกเสฟสื่ออย่างมีสติ เหมียวสองด้านที่มาพร้อมขอบเหรียญ

ในสังคมประชาธิปไตย เสรีภาพถือเป็นเรื่องที่มีคุณค่าสำคัญเป็นอย่างมาก **สิทธิเสรีภาพของสื่อ** เป็นสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะประเด็นที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน **การพิจารณาเสฟสื่ออย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้เกิดผลพลทางความดี** ดังต่อไปนี้

การรู้เท่าทันสื่อ คือ การที่เราไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้อ่านได้ฟัง ได้ฟัง แต่สามารถคิด วิเคราะห์ สังเกต และรู้จักตั้งคำถามว่า สิ่งนั้นจริงหรือไม่จริง ใครเป็นคนให้ข้อมูลเขาต้องการสื่ออะไร หรือมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่

5 องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อที่เราต้องรู้ ได้แก่

1. การเปิดรับสื่อ
การเปิดรับการเข้าใจหรือวิเคราะห์สื่อสื่อคือ การรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อของประสาทสัมผัส หู ตา จมูก ลิ้น สัมผัสของเรา ซึ่งเมื่อเปิดรับแล้วสมองจะส่งสารให้คิดและปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ต่างตามมา การรู้เท่าทันสื่อในขั้นของการรับรู้อารมณ์ตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องแยกแยะความคิดและอารมณ์ออกจากกัน และควรที่จะทำให้รับรู้ความรู้สึกว่า "อะไรเป็นสื่อ สื่อสร้างขึ้นมา" เป็นต้น

2. การวิเคราะห์สื่อ
คือ การแยกแยะองค์ประกอบที่มาของสื่อว่ามีวัตถุประสงค์อะไร

3. การเข้าใจสื่อ
คือ การตีความสื่อหลังจากเปิดรับสื่อไปแล้ว เพื่อทำความเข้าใจในสื่อที่สื่อที่นำเสนอ ซึ่งผู้รับสารแต่ละคนก็จะมีค่าเข้าใจสื่อได้ไม่เหมือนกันตีความไปคนละแบบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ พื้นฐานการศึกษาคุณสมบัตินิติการรับรู้ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากันมาก่อน

4. การประเมินค่า
หลังการวิเคราะห์และทำความเข้าใจแล้ว เราควรประเมินค่าสิ่งที่เรานำเสนอว่ามีคุณภาพและคุณค่ามากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา วัสดุนำเสนอเทคนิคที่ใช้ เป็นต้น

5. การมีสื่อให้ตนประโยชน์
แม้เราจะสามารถวิเคราะห์ เข้าใจ และประเมินค่าสื่อได้ แต่เราไม่สามารถออกไปจากโลกของสื่อได้ ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องปฏิบัติดังนี้ คือ

- นำสื่อที่เราวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์
- เลือกรับสื่อเป็น
- สามารถตั้งคำถามได้
- มีปฏิกริยาตอบกลับสื่อได้

5 องค์ประกอบนี้เป็นพื้นฐานอันดีของการเป็นผู้มีสติที่ดี สำหรับผู้ที่สามารถคิด วิเคราะห์ เข้าใจธรรมชาติของสื่อได้เป็นอย่างดีแล้วเราอาจเป็นผู้ผลิตสื่อเอง โดยก่อให้เกิดสื่อที่ดี มีประโยชน์ต่อสังคม โดยวางแผนการจัดการสื่ออย่างเหมาะสมและสื่อข้อมูลเพื่อตีความ พูดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการภายใต้การเสฟสื่อที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมองค์ประกอบนี้เป็นพื้นฐานอันดีของการเป็นผู้มีสติที่ดี

ที่มา : หนังสือรู้เท่าทันสื่อ โดยศูนย์วิจัยรัฐสภาฯ สำนักข่าวของชุมชนสมมุติการสร้างเสริมสุขภาพ

โลกออนไลน์ อารุปกป้องประชาธิปไตย

บทนี้จากหนังสือ "ความหวังที่เคลื่อนไหวโลกมา ๆ ชาติ ๆ และความท้าทายของประชาธิปไตย" สำนักพิมพ์ดอน โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ

"คุณคิดว่าทำไมประชาชนในตุรกีเขียน **ซีปดี** และเขียนถึงจูกอริฮ์มัน บูร์จาทินแล้ว **รัฐบาลของพวกคนในเหตุการณ์อาหรับสปริง**" ดร.วิลเลียม เจ. ดอบสัน (William J. Dobson) นักข่าวผู้ร่ำพลัดในวงการและอดีตบรรณาธิการวารสารธุรกิจชื่อดังอย่าง Foreign Affairs และ Newsweek ตามเจ้านายที่ระดับสูงคนหนึ่งของประเทศคอมมิวนิสต์จีนในการสัมภาษณ์

"ส่วนตัวแล้ว ผมเชื่อว่ามันเกิดขึ้นจากหลายเหตุปัจจัย เช่น การปกครองแบบเผด็จการอันยาวนานหลายสิบปี การเปลี่ยนโครงสร้างประชากร การว่างงาน **ภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ**" เจ้านายที่คนนั้นตอบ หยัดครู่หนึ่ง และกล่าวต่อไปว่า **"แต่ปัจจัยที่สำคัญมาก ๆ คือ คอมพิวเตอร์ เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์"**

เจ้านายที่คนดังกล่าวยังขยายความต่อไปว่า "นับถือโลกในทศวรรษที่ 21 ประชาชนตะวันตกถึงเสรีภาพและประชาธิปไตยเมื่อประกอบกับปัจจัยต่าง ๆ **เช่น** กล่าวถึงแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างความไม่พอใจได้มันก็กลืนกลายเป็นเรื่องที่ไม่ได้เขียนมาทันที" อย่างไรก็ดี **ข้าราชการจีนคนนี้ก็ยังกับนึกว่าด้วยความนี้ว่าเหตุการณ์แบบอาหรับสปริงจะไม่เกิดขึ้นที่ประเทศจีน "ที่นี้ เรานี้มีเฟซบุ๊ก"**

ภาพจาก Newsweek <https://www.ellonix.co.jp/news/2023012713>

เวลาเรานึกถึงระบอบเผด็จการ เรานึกถึงภาพของเผด็จการที่คล้ายศรีอยุธยา ๆ มีพฤกษกรรมราวกับโตในสารที่ไปอบปฐวีตแบบประเทศเกาหลีเหนือ ซึ่งนี่ก็ชวนให้มันขึ้นนำลือลือมากกว่านำหัวนี้ทรงแต่หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่าประเทศเกาหลีเหนือมันเป็นเผด็จการแบบโบราณที่รอวันสูญพันธุ์

ในความเป็นจริงประเทศเผด็จการส่วนใหญ่ไม่มีใครเอาประเทศเกาหลีเหนือเป็นแบบอย่างเพราะมันไปไม่ตรงของเผด็จการที่มีประสิทธิภาพ **รัฐบาลเผด็จการส่วนใหญ่โลกกว่านั้น พวกมันไม่ได้ดีขนาดตัวอย่างจากโลก แต่เรียนรู้และปรับตัวเพื่อจะอยู่รอดได้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ผันผวนภาคแรกมันระบบเผด็จการแบบเข้าช่วยที่สุด**

ดังนั้น บอกว่า มันคือระบอบที่คนส่วนใหญ่ถูกควบคุมบังคับโดยคนส่วนน้อยเหมือนเดิม หัวใจคือการผูกขาดอำนาจให้กระจุกตัวกันบนชั้นนำไปที่คนโดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าคิดกันหรือตั้งคำถามเครื่องนี้ในการควบคุมก็ยิ่งแต่การโยกย้ายอำนาจขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกควบคุมเพื่อให้อยู่รอด

รวมทั้งการแจกจ่ายผลประโยชน์เพื่อให้อยู่รอดเช่นกัน แต่ในบรรดาเครื่องนี้ก็มีทั้งหมด ผู้ปกครองเผด็จการสมัยใหม่พบว่าไม่อะไรอะไรพลังไปกว่าการควบคุมข้อมูลข่าวสาร

เหตุการณ์ควบคุมข้อมูลข่าวสารจึงสำคัญ? คำตอบคือมันสำคัญเพราะหากควบคุมข้อมูลข่าวสารสำเร็จ ผู้นำรัฐบาลก็สามารถควบคุมความคิด และควบคุมความทรงจำในสังคม

ผู้นำระดับสูงสุดหนึ่งของประเทศจีนให้สัมภาษณ์ไว้อย่างตรงไปตรงมาว่า **"ถ้าคุณทำที่คิดไม่คิดแต่จะตั้งคำถามกับรัฐบาลได้ คุณก็ปกครองไม่ได้ตลอดไป"** เพราะประชาชนไม่ผู้ปกครองที่ว่าเป็นประเทศที่มีปัญหาอะไรอย่าง หรือต่อให้พวกมันรู้ก็มีวิธีทรยศผู้ตั้งปัญหาเหล่านั้น เพราะเราทำต้องจ่ายเพื่อการควบคุมความทรงจำในสังคม?

การไหลเวียนข้อมูลข่าวสารในโลกออนไลน์นี้มีความสั้นไหล เปิดกว้าง และรวดเร็วมากที่สุด เป็นช่องทางของการสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย กว้างขวาง และมีส่วนร่วมกับกันมากที่สุดเมื่อเทียบกับทีวี วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์

ในขณะที่โลกออนไลน์นี้มีการเป็นเจ้าของผูกขาด ที่ยังทำให้ประชาชนทุกคนกลายเป็นสื่อมวลชนได้ด้วย

เมื่อ ค.ศ. 1989 เกิดการประท้วงของนักศึกษาที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน เรียกชื่อให้รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนจับกุมการเมือง สิ่งนี้รัฐบาลจีนก็คิดว่าดีดี สิ่งสำคัญที่ขาดของสงครามกลางเมือง CNM หรือจางจินที่จับไปจับไปต่างประเทศจึงควบคุมหนึ่งประเทศ ในเมืองจีน การทำเช่นนี้ไม่เพียงพอแล้ว เพราะ **อินเทอร์เน็ตทำให้ประชาชนทุกคนสามารถกลายเป็นนักข่าวสมัครเล่นที่สามารถเปิดโปงพฤติกรรมคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐได้แบบเรียลไทม์** ชาวจีนจากหลายท้องถิ่นใช้โซเชียลมีเดียเปิดโปงความไร้ประสิทธิภาพและพฤติกรรมคอร์รัปชันของข้าราชการ รัฐบาลจีนจึงหันมาควบคุมโลกออนไลน์อย่างเข้มข้น

รัฐบาลรัฐเซีย ได้เคยเรียกเหตุการณ์ช่วงการเลือกตั้ง ค.ศ. 2011 เมื่อมีผู้ใช้โซเชียลมีเดียจำนวนมากได้พบ **การโกงการเลือกตั้งของพรรครัฐบาลและบันทึกภาพไว้ได้ด้วยโทรศัพท์มือถือแล้วนำมาขู่มขู่** ภายในไม่กี่ที่ 30 โด่งดังกล่าวถูกเผยแพร่ต่อไปตามช่องทางสื่อสารออนไลน์ต่าง ๆ ราวกับไฟลามทุ่ง **สารพัดกลโกงของรัฐบาลที่ถูกบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ความไม่พอใจของชาวรัสเซียหลายหมื่นคนได้ถูกเผยแพร่ไปบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต**

เหตุการณ์นี้ทำให้รัฐบาลรัสเซียตระหนักใน **"พลังของอินเทอร์เน็ต"** จนหันมาควบคุมคนในออนไลน์จึงจนถึงปัจจุบัน

รัฐไทยก็มีความพยายามที่จะควบคุมพื้นที่ออนไลน์โดยตลอดตั้งแต่หลังรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 2014 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ผ่านแนวคิดเรื่อง **"ซิงเกิลเกตเวย์" (single gateway)** ซึ่งเคยถูกจัดขึ้นมาใน ค.ศ. 2015 สมัยที่ คสช. ยังครองอำนาจเบ็ดเสร็จ **รัฐมุ่งจะเข้าไปควบคุมการเคลื่อนไหวของข้อมูล การให้บริการ และการสื่อสารในอินเทอร์เน็ต** โดยอ้างอิงความมั่นคงของสังคม การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล สิทธิเสรีภาพ สิทธิเสรีภาพตั้งแต่ ค.ศ. 2019 โดยอ้างว่าจำเป็นเพื่อจัดการกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน แต่ **เมื่อเข้ามามีผลบังคับใช้ประชาชนก็ตั้งคำถามถึงความพยายามควบคุมพื้นที่ออนไลน์ของรัฐไทยยังไม่ประสบความสำเร็จ**

ในโลกยุคปัจจุบันที่สื่อกระแสหลักอย่างทีวี วิทยุ และหนังสือพิมพ์ถูกรัฐควบคุมได้โดยง่าย **โลกออนไลน์จึงกลายเป็นฐานที่มั่นสำคัญของสื่อทางเลือก** สำหรับรัฐ เช่น พันธนาการควบคุมพื้นที่ออนไลน์คือ การกลั่นแกล้งประชาชนรัฐของประชาชนที่เชื่อว่าถูกอย่างกำลังดำเนินไปด้วยดีตามรัฐธรรมนูญ เมื่อกลั่นแกล้งไม่สำเร็จก็อาจนำไปสู่การก้าวประชาชนเน็ตที่ต่อต้านต่อรัฐบาล อันจะส่งผลให้การคอร์รัปชันเกิดความสั่นคลอน

รัฐเผด็จการทุกที่จึงกลัวโลกออนไลน์ด้วยเหตุนี้เอง

“ความยั่งยืนของระบอบประชาธิปไตย คือ **การที่พวกเราทุกคนมี DNA ของระบอบประชาธิปไตย** ในฐานะนักเรียนสามารถเริ่มได้จากตัวเอง จากห้องเรียนของตนเอง ปฏิบัติจนเป็นนิสัย ให้เกียรติสิทธิของตนเองและเพื่อนร่วมห้อง โรงเรียน ชุมชน และสังคม ยึดเสียงข้างมากแต่ไม่ละทิ้งเสียงข้างน้อย

ดังนั้นประชาธิปไตยก็เหมือนกับสวนหลังบ้าน คือ เหมือนเป็นระบอบการปกครองที่ขึ้นอยู่ที่รัฐบาล ในความเป็นจริงประชาธิปไตยคือระบอบวิถีที่เรายึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต **ใกล้ชิดกับเราจนเหมือนกับว่า ประชาธิปไตยอยู่ในสวนหลังบ้านของเรา**”

**ดาวน์โหลดเอกสาร
ประกอบการเรียนรู้**

**ดาวน์โหลดเอกสาร
ใบงานกิจกรรม**

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

พลเมืองกับชาวดอกไม้หลากสี

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

สังคมพหุวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ ลักษณะความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ คือ ต่างคนต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่แตกต่างกัน การมีแนวคิดลักษณะนี้จะช่วยให้คนในสังคม ลด การดูถูกเหยียดหยามกันทางวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างและการให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ภายใต้แนวคิด “แม้ทุกคนจะแตกต่าง แต่ก็สวยงามเหมือนกัน”

2. จุดประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ด้านสังคมพหุวัฒนธรรมนำไปสู่การออกแบบเมืองสำหรับทุกคน
2. ผู้เรียนสามารถรวมกลุ่มระดมความคิดเพื่อออกแบบรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรมในอุดมคติได้
3. ผู้เรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มคนในสังคมได้

3. เนื้อหาสาระ

สังคมพหุวัฒนธรรม จะหมายถึง สังคมที่มีประชากรตั้งแต่สองกลุ่มวัฒนธรรมขึ้นไป แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะ วัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีอัตลักษณ์และชุมชนของตนเอง แต่ในบางครั้งอาจมีลักษณะที่ซ้อนทับกัน ระหว่างกลุ่ม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาจเป็นเรื่องของการพึ่งพิงทางอำนาจ หรือเป็น ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ด้วยปัจจัยดังนี้

1. ฐานะทางเศรษฐกิจ: ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสามารถแสดงออกถึงความเท่าเทียมหรือไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ถ้ามีกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแข็งแกร่งมากขึ้น อาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการแบ่งปันทรัพยากรหรือโอกาสทางเศรษฐกิจ

2. สถานภาพทางสังคม: สถานภาพทางสังคมของแต่ละกลุ่มมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ โดยกลุ่มที่มีสถานภาพสูงอาจมีอิทธิพลมากขึ้นในการตัดสินใจและการควบคุมทรัพยากร

3. การศึกษา: การศึกษามีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม หากมีการศึกษาที่มีคุณภาพในกลุ่มหนึ่งมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจส่งผลให้เกิดความเท่าเทียมหรือไม่เท่าเทียมในโอกาสและทรัพยากรทางการศึกษา

4. กิจกรรมการเรียนรู้

4.1 ชั้นเตรียมการ (40 นาที) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method)

1. เริ่มต้นด้วยการทักทาย ทำกิจกรรมผ่อนคลาย
2. ผู้สอนกล่าวนำถึงความแตกต่างของคนในห้องเรียน ชวนผู้เรียนตอบคำถาม เช่น ชอบวิชาอะไรกันบ้าง ชอบทานอาหารอะไร บ้านอยู่ที่ไหน
 - ผู้สอนชวนนักเรียนตั้งข้อสงสัยจากคำตอบของนักเรียนถึงความแตกต่างของแต่ละคน แต่ก็สามารถมาอยู่ร่วมกันในห้องเรียนได้
3. ผู้เรียนทบทวนเรื่องความแตกต่างหลากหลายของคนในสังคม ชวนตอบคำถามดังต่อไปนี้
 - ในความเข้าใจของนักเรียนคิดว่าสังคมพหุวัฒนธรรมคืออะไร
 - มีความสำคัญอย่างไร
 - ปัจจุบันสังคมไทยมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

4.2 ชั้นนำเสนอตัวกระตุ้นการเรียนรู้ (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method) (40 นาที)

1. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม พุดคุยซึ่งกันและกันเขียนลงกระดาษปรีฟ ทั้งหมด 5 ประเด็นลงบนกระดาษ ดังนี้
 - 1.1 อาหารที่ชื่นชอบ
 - 1.2 ภาษาที่สามารถใช้สื่อสารได้
 - 1.3 รูปแบบการแต่งกายที่ชื่นชอบ
 - 1.4 เชื้อชาติ
 - 1.5 แนวเพลงที่ชอบหรือชื่อเพลงที่ชอบ
2. ผู้สอนชวนผู้เรียนพุดคุยถึงความแตกต่างหลากหลายของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มจากคำตอบที่ได้

3. ผู้เรียนสะท้อนคิดจากชุดข้อมูลว่าสามารถรับรู้ได้ถึงความแตกต่างในด้านใดบ้างในสังคม และคาดว่าปัจจัยใดบ้างเป็นที่มาของความแตกต่าง

4.3 ชั้นตั้งคำถามและดำเนินการสนทนา (120 นาที)

กิจกรรมที่ 1 “เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ด้านหลัง” (45 นาที) (การลงมือปฏิบัติ/Practice) (การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ/Collaborative learning group)

4. ผู้เรียนจับสลากเลือกบทบาทในสังคมของตนเอง โดยประกอบไปด้วย อาชีพต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการ นักธุรกิจ เกษตรกร และ ผู้มีชื่อเสียงในสังคม

5. ผู้เรียนทั้งหมด ยืนเรียงแถวหน้ากระดานและเปิดอ่านบทบาทของตนเองในกระดาษที่สุ่มเลือกได้

6. ผู้เรียนยืนเรียงแถวหน้ากระดานกลางห้องเรียนแล้วจึงเริ่มอ่านคำถามที่อิงจากประสบการณ์ของผู้เรียน โดยมีกติกาคือ

- หากผู้เรียนที่สวมบทบาทเป็นประชากรอาชีพนั้น ๆ เคยได้รับประสบการณ์ดังกล่าวให้ก้าวไปด้านหน้าหนึ่งก้าว

- หากไม่เคยได้รับประสบการณ์ให้ก้าวถอยไปด้านหลังหนึ่งก้าว

7. ผู้เรียนวิเคราะห์และตอบคำถามจากกิจกรรมข้างต้นว่าเพราะเหตุใดลำดับการยืนของแต่ละคนจึงสลับเหลื่อมล้ำกัน คำถามชวนสนทนาได้แก่

- รู้สึกอย่างไรเมื่อต้องอยู่ตำแหน่งที่ต้องยืนอยู่

- ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เราไม่เท่าเทียมกัน

- ความแตกต่างทางเพศ ภายนอก เชื้อชาติ ทำให้เรามีความไม่เท่าเทียมกันหรือไม่

- เราสามารถแตกต่างกันแต่เท่าเทียมกันได้หรือไม่

โดยมีผู้สอนร่วมสนทนาและสรุปประเด็นการเรียนรู้ (แนวคำตอบ: ต้นทุนของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งชาติกำเนิด-เงินเดือน เพศสภาพ และอื่น ๆ ดังนั้นวิถีทางในการประสบความสำเร็จในชีวิตจึงมีความยากลำบากแตกต่างกัน จนเกิดเป็นความเหลื่อมล้ำ)

กิจกรรมที่ 2 “พหุวัฒนธรรมที่ฉันเข้าใจ” (60 นาที) (การฟังบรรยาย/Lecture Method) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method)

8. ผู้สอน นำเข้าสู่การบรรยายเกี่ยวกับ “สังคมพหุวัฒนธรรม” โดยมีหัวข้อการบรรยาย ดังนี้

8.1 ความหมายของ “สังคมพหุวัฒนธรรม”

8.2 รูปแบบของสังคมพหุวัฒนธรรม ด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีการดำเนินชีวิต

8.3 ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ไม่พหุวัฒนธรรม

8.4 ความสำคัญของความเสมอภาคในสังคม

8.5 การแก้ไขและการปฏิบัติตนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่นำไปสู่ความเสมอภาค

กิจกรรมที่ 3 “เมืองในฝัน” (65 นาที) (การลงมือปฏิบัติ/Practice) (การระดมสมอง/Brainstorming) (การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ/Collaborative learning group)

9. ผู้เรียนจับกลุ่มกันจำนวนกลุ่มละ 5-6 คน และนั่งล้อมกันเป็นวงกลม
10. ผู้สอนแจกอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่ม คือ กระดาษปรีฟ 1 แผ่น ปากกาเมจิก 2-3 แท่ง
11. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกแบบ สังคมพหุวัฒนธรรมในอุดมคติโดยมุ่งเน้นความสงบและความเสมอภาคในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบในการออกแบบทั้งหมด ได้แก่
 - 11.1 ลักษณะความหลากหลายของสังคม
 - 11.2 กติกาสังคม
 - 11.3 นโยบายสวัสดิการ

โดยทบทวนเรื่องราวความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่สังเกตได้จากกิจกรรมที่ 1 และ ความรู้ด้านพหุวัฒนธรรมที่ได้จากกิจกรรมที่ 2 เพื่อนำมาออกแบบเมืองสำหรับทุกคน

4.4 ชั้นสะท้อนคิด (60 นาที) (การเรียนรู้จากการอภิปราย/Discussion Method)

12. ผู้เรียนออกมานำเสนอสังคมพหุวัฒนธรรมที่เสมอภาคของกลุ่มตนเอง กลุ่มละ 5-10 นาที
13. ผู้เรียนอภิปรายคุณค่าของความแตกต่างของบุคคลและกลุ่มคนในสังคม
14. ผู้สอนร่วมสรุปบทเรียนให้ข้อคิดเรื่อง “สังคมพหุวัฒนธรรมที่เสมอภาค” (แนวคำตอบ: สังคมทุกสังคมบนโลก ไม่มีใครเกิดมาไม่ได้เท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมกันเกิดจากความเข้าใจในความหลากหลาย และเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดสังคมที่เป็นสุข”
15. ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และสะท้อนคิดการเรียนรู้รายบุคคล

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- สไลด์ประกอบการบรรยาย เรื่อง “สังคมพหุวัฒนธรรม”
- สื่อทำมือกิจกรรม “เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ด้านหลัง”
- แหล่งการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต

6. การประเมินผล

วัตถุประสงค์	วิธีการวัดผล ประเมินผล	เครื่องมือการวัดประเมินผล
1. ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ด้านสังคมพหุวัฒนธรรมนำไปสู่การ ออกแบบเมืองสำหรับทุกคน	ประเมินชิ้นงาน	แบบประเมินชิ้นงาน
3. ผู้เรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่ม คนในสังคมได้	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม
2. ผู้เรียนสามารถรวมกลุ่มระดม ความคิดเพื่อออกแบบรูปแบบสังคม พหุวัฒนธรรมในอุดมคติได้		

7. บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

แบบบันทึกผลการประเมินชิ้นงาน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั้นไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 5 คะแนน)				รวม (20)
		ออกแบบ สังคมพหุ วัฒนธรรม	ออกแบบ กติกาใน สังคม	ออกแบบ สวัสดิการ เพื่อสังคม	การ อภิปราย	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20 ดีมาก (ผ่าน) คะแนน 11 – 15 ดี (ผ่าน)
 คะแนน 6 – 10 พอใช้ คะแนน 0 – 5 ควรปรับปรุง
 เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั้นไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. ออกแบบ สังคมพหุ วัฒนธรรม	- นักเรียนออกแบบ สังคมพหุวัฒนธรรม และนำเสนอแนวคิด ของตนเองได้ - มีการคำนึงถึงกลุ่ม คนในสังคมที่ หลากหลายอย่างน้อย 2 กลุ่ม - ให้เหตุผลได้อย่าง สมบูรณ์ มีความหนัก แน่นและเป็นไปได้ จริง - มีการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลเพิ่มเติม	- นักเรียนออกแบบ สังคมพหุวัฒนธรรม และนำเสนอ แนวคิดของตนเอง ได้ - มีการคำนึงถึงกลุ่ม คนในสังคมที่ หลากหลายอย่างน้อย 2 กลุ่ม - มีการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล เพิ่มเติม	- นักเรียน ออกแบบ สังคมพหุ วัฒนธรรม และนำเสนอ แนวคิดของ ตนเองได้ - มีการ คำนึงถึงกลุ่ม คนในสังคมที่ หลากหลาย อย่างน้อย 2 กลุ่ม	- นักเรียน ออกแบบ สังคมพหุ วัฒนธรรม และนำเสนอ แนวคิดของ ตนเองได้ - มีการ คำนึงถึงกลุ่ม คนในสังคมที่ หลากหลาย อย่างน้อย 1 กลุ่ม	นักเรียน ออกแบบ สังคมพหุ วัฒนธรรม และนำเสนอ แนวคิดของ ตนเองได้ - มีการ คำนึงถึงกลุ่ม คนในสังคมที่ หลากหลาย
2. ออกแบบ กติกาในสังคม	มีการตั้งกติกาสังคม เพื่อส่งเสริมความ หลากหลายในสังคม 3 พร้อมให้เหตุผลที่ หนักแน่นชี้ให้เห็น ความสำคัญของเรื่อง ที่	มีการตั้งกติกาสังคม เพื่อส่งเสริมความ หลากหลายใน สังคม 2 พร้อมให้ เหตุผลที่หนักแน่น ชี้ให้เห็น ความสำคัญของ เรื่องที่	มีการตั้งกติกา สังคมเพื่อ ส่งเสริมความ หลากหลายใน สังคม 2	มีการตั้งกติกา สังคมเพื่อ ส่งเสริมความ หลากหลายใน สังคม 1	มีการตั้งกติกา สังคม
3. ออกแบบ สวัสดิการเพื่อ สังคม	มีนโยบายสาธารณะ หรือสวัสดิการ เพื่อ ส่งเสริมและคำนึง ความหลากหลายใน สังคม 2 ประเด็น พร้อมให้เหตุผลที่ หนักแน่น	มีนโยบายสาธารณะ หรือสวัสดิการ เพื่อ ส่งเสริม หรือ คำนึง ความหลากหลายใน สังคม 2 ประเด็น พร้อมให้เหตุผลที่ หนักแน่น	มีนโยบาย สาธารณะ หรือสวัสดิการ เพื่อส่งเสริม หรือคำนึง ความ หลากหลายใน สังคม 1	มีนโยบาย สาธารณะ หรือสวัสดิการ เพื่อส่งเสริม หรือคำนึง ความ หลากหลายใน สังคม 1	มีนโยบาย สาธารณะ หรือสวัสดิการ สังคม 1 ประเด็น

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
			ประเดิม พร้อมให้ เหตุผลที่หนัก แน่น	ประเดิม	
4. การ อภิปราย	- สามารถอภิปรายได้ ครบตามประเด็นดังนี้ 1) มีการจับประเด็น สำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบและ 4) สรุปความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถอภิปรายให้ เห็นความสำคัญของ ประชาธิปไตยได้	- สามารถอภิปราย ได้ 3 ใน 4 จาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับประเด็น สำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบและ 4) สรุปความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถอภิปราย ให้เห็นความสำคัญ ของประชาธิปไตย ได้	- สามารถ อภิปรายได้ 2 ใน 3 จาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้ เห็น ความสำคัญ ของ ประชาธิปไตย ได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้ เห็น ความสำคัญ ของ ประชาธิปไตย ได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง
เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี			

แบบบันทึกผลการประเมินพฤติกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั้นไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 4 คะแนน)					รวม (20)
		การวางแผนการทำงาน	ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ความร่วมมือในการทำงาน	มีส่วนร่วมในการแสดงความความคิดเห็น	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20 ดีมาก (ผ่าน) คะแนน 11 – 15 ดี (ผ่าน)
 คะแนน 6 – 10 พอใช้ คะแนน 0 – 5 ควรปรับปรุง
 เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ชั้นไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร” และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานน้อย
2. ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ แต่ส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สมบูรณ์ แต่ส่งภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จสมบูรณ์ และส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด
3. ความร่วมมือในการทำงาน	ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก ลงมือปฏิบัติการในทุกขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานดี ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานปานกลาง ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน	ให้ความร่วมมือในการทำงานน้อย
4. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนมากและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดี	แสดงความคิดเห็นค่อนข้างน้อยและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ปานกลาง	แสดงความคิดเห็นน้อย
5. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถสรุปประเด็นได้ ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก คำนึงเสียงข้างน้อย	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก	รับฟังความคิดเห็น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม	รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม
เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้				
	คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
	คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง
	เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี			

Learning log

ชื่อนามสกุล:

หน่วยการเรียนรู้ที่ () 1 () 2 () 3

ความรู้สึกรับรู้

สะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้

เอกสารประกอบการเรียนรู้
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
ฉันไม่ได้มาจาก “ดาวอังคาร”
และเธอไม่ได้มาจาก “ดาวพุธ”

นางปัสสิเชนดี พอร์เช็ตต์ ผู้ก่อตั้งบุนนการเรียนการสอนสิทธิเลือกตั้งของสตรี เธอเป็น “ซีฟพรอจิสต์” ที่เลือกเกลื่อนหัวอย่างสิ้นดี

<https://www.bbc.com/thai/international-42976461>

กลุ่ม LGBTQ+ กุ๊กกั๊ก เรียกร้อง รบ.ให้สนับสนุนเคลื่อนไหว “สมรสเท่าเทียม”

<https://www.thaipbs.or.th/news/content/328435>

หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม เดลิมชัย พันธเลิศ (2564) อธิบายไว้ว่า **หลักการความหลากหลายและพหุวัฒนธรรม: สังคมพหุวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย**

กล่าวคือ หลักความเสมอภาคให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของปัจเจกชนในทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นกรอบคิดสำคัญ **ที่ไม่มองมนุษย์แต่ละคนว่าเหมือนกัน แต่มองว่ามีความแตกต่างกันมาแต่ต้น** ด้วยสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมและการศึกษาที่ได้รับ **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตยเป็นการช่วยให้เข้าใจและอยู่ร่วมกับท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายนั้นได้**

สังคมพหุวัฒนธรรม

พจนานุกรมอ็อกซฟอร์ด (2016) กล่าวว่า **สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society)** เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลายมีความแตกต่างทั้งทางสังคมและ วัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ **เพราะแต่ละกลุ่มมีความ เชื้อ ความศรัทธา ในศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน** การที่ทำได้เช่นนี้ได้อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การอพยพ หรือเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การที่สังคมพหุวัฒนธรรมสามารถประจักษ์พยานปรากฏอยู่ได้เช่นนี้ได้อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การที่สังคมพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สอด และเข้าใจกัน อาศัยซึ่งกันและกัน โดยไม่มีปัญหาคือเรื่องความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงความเป็สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมให้สัมพันธ์กันคือ การสร้าง **"วัฒนธรรมทางชาติ"** เป็นการสร้างพลเมืองให้มีจิตสำนึก รักความเป็นธรรม **สำนึกในพระมหากษัตริย์และเทิดทูนพระมหากษัตริย์**

มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมคือ กล้าพูด กล้าเขียน หรือกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นที่ถูกต้องตาม หน้าที่ของตนและต้องได้รับผลจากการพูด การเขียน หรือ การกระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าเป็นที่ถูกต้องตาม

นอกจากนี้ ยังต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพร้อมที่จะ พิจารณาความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรมกว้างขวางพอที่จะเปลี่ยนความคิดเห็นได้เรียนรู้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ต่าง และ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็ต่าง ๆ วัฒนธรรม ทางจิตใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ **"พลเมืองไทย" เป็นที่ "เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์"** บนพื้นฐานของความรักความเข้าใจ คือ มีความรู้ความเข้าใจในบุคลิกภาพทางสังคมหรือในเชิงจิตวิทยาของของแต่ละวัฒนธรรม คนอื่นอย่างง่าย ๆ ของเรารู้อย่างแตกต่างหลากหลาย และมี ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนคติทางการเมือง หรือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้ทำไม่ถึงการนี้

"It's a Party" Feat. เบน ลาคัท" ปลั่งเพลงใหม่ "ไอ้สอง" พร้อมสาดไฟพลุใส่ส่องแสงให้กับหัวใจของคุณ

<https://atime.live/etm/newrelease/1956>

"ก็โรงเรียนร้อง สอดไปได้อยากเป็นผู้ชาย
เข้าโรงเรียน หัวใจของสอดมันเป็นผู้หญิง
ตั้งใครจะเจอ แต่ตัวเราเอง ไม่แคร์ ไม่สน
เพราะว่านี่แหละคือความจริง
จะสู้ดี จะเกย์ จะชาย จะหญิง **ยังงี้ก็ได้อยู่ที่เราร"**

เพราะโลกใบนี้เต็มไปด้วยความหลากหลาย ถึงจะแตกต่างกันแต่อยู่บนมาตรฐานเดียวกัน

Content by Rachaneekorn Sripawattana
Illustration by Yanin Jomwong
<https://thematter.co/brandedcontent/betagro-diversity/177465>

สีผิว เชื้อชาติ เพศ อายุ ความเชื่อ อาชีพ ไม่ว่าโลกนี้จะมีความแตกต่างหลากหลายมากมายแค่ไหน แต่ทุกความแตกต่างคือความสวยงามเสมอ

ความแตกต่างของเชื้อชาติ คือ ความแตกต่างที่กลมกลืน
ด้วยในปัจจุบันโลกใบนี้เต็มไปด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม 565 วัฒนธรรม เป็นอยู่ของเผ่าชนชาติที่กระจายอยู่ตาม ภูมิภาคในโลกล้วนแล้วแต่มี โดยเฉพาะในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่กันมาเนิ่นนานแล้ว และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างรวดเร็วกว่าชาติใด

เมื่อโลกไร้พรมแดนยุคนี้แล้ว **การเรียนรู้ความหลากหลายและการไม่เลือกปฏิบัติ** ด้วยเหตุของความแตกต่างทางเชื้อชาติ **ทฤษฎี ม่าพันธุ์ สีผิว ภาษ เพศ อายุ วัฒนธรรม** เป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจโลกที่เต็มไปด้วยความแตกต่างเหล่านี้ **ท้ายที่สุดโลกจะเกิดสันติสุข** เกิดมิตรไมตรีและเข้าใจซึ่งกันและกันภายใต้ความหลากหลายด้านเชื้อชาติ (Multiracial Principles)

อายุเป็นเพียงแค่ตัวเลขผ่านพ้นไป เรื่อยอย่างคิดไม่ได้ไหม?
ไม่ว่าอายุมากขึ้นก็ได้แก่คนผู้สูงอายุ หรือคนหนุ่มสาวคนโต ไม่จริงเสมอไป แม้ความต่างอายุจะก่อให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิตประจำวันของคนในวัยเดียวกัน แต่ความวัยที่ต่างกันก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สูงอายุในปี 2017-2018 ผลการวิจัยที่สะท้อนถึงความเข้าใจเกี่ยวกับ**ผู้สูงอายุในโลกปัจจุบันมีความ "ยาววัย" กว่าในอดีต** โดยเฉพาะในเรื่องของสุขภาพ การดูแลสุขภาพทางกายของผู้สูงอายุอย่างใส่ใจส่งผลถึงชีวิตที่ดีขึ้นได้ เพราะระบบการดูแลสุขภาพในปัจจุบันมีการก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ให้เกิดมุมมองที่แตกต่างของคนหลากหลายเป็นความสนุกสนานที่มีอยู่จริง ๆ ก็เป็นไปได้

ดังนั้นในยุคที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยเช่นเรานั้น **ความแตกต่างหลากหลายทางอายุ (Age Diversity)** จึงกลายเป็นเรื่องสำคัญและถูกพูดถึงอย่างกว้าง และเราในฐานะ "อายุ" เป็นคนที่ต้องเรียนรู้คุณค่าในวัยที่เรากำลังมีอยู่ให้มากที่สุด เพราะอายุอาจเป็นเพียงตัวเลขธรรมดา แต่สิ่งที่ต้องเรียนรู้คือคุณค่าในวัยที่เรากำลังมีอยู่ ที่สำคัญกว่าสิ่งอื่นคือความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้!

ทุกวัฒนธรรมมีความหมาย บนโลกแห่งความหลากหลายทางเพศ
ปรากฏการณ์ที่พบว่ามีความหลากหลายทางเพศที่อายุมากกว่า 15 ปี เป็นอันดับที่ 7 ของเอเชีย โดยมีจำนวนประมาณ 3.6 ล้านคน หรือมีผลสำรวจ 5% ของประชากรไทย สิ่งนี้สะท้อนว่าโลกในปัจจุบันทุกคนสามารถเปิดเผยความเป็นตัวตนได้มากขึ้น และประเทศที่มีความหลากหลายทางเพศอย่าง ไทย เปิดกว้าง ไปจนถึง **การเรียกร้องถึงสิทธิเพื่อความเท่าเทียม โดยไม่ถูกมองเป็นเพศที่ผิด**

เมื่อโลกหลากหลาย ทักษะชีวิตที่มีความหมายกัน

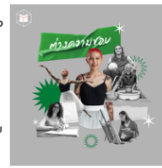
เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีอันล้ำสมัย ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ๆ มากมาย จนเป็นที่ต้องการในหลายภาคธุรกิจ

แต่ไม่ว่าอาชีพไหนต่างก็มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและมีความรับผิดชอบในสถานที่ต่างที่ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละคน ความหลากหลายภายในครอบครัวและคำนิยามเดิม ๆ ที่เคยถูกวางเอาไว้และยึดติดกันมาจน **ปัจจุบันนี้ เราไม่อาจใช้เกณฑ์เดิม ๆ เป็นตัวตัดสินว่าใครควรหรือไม่ควรทำงานอะไรสักอย่างได้แล้ว** อาชีพที่เดิมของเดิมๆ ที่เคยเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างน่าอัศจรรย์ของผู้คนต่าง ๆ ของคนรุ่นใหม่ผู้ร่วมพัฒนาองค์กรในโอกาสที่การขยายตัวของบทบาทที่เป็นอาชีพที่ขึ้น โดยไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวที่ชี้ชัดว่าอาชีพใดดีกว่า สักทีดีกว่า หรือใช้เป็นตัวตัดสินสถานะทางสังคมของกันและกัน

ความสนใจที่ต่างกัน ช่วยจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ได้

บางคนชอบฟังเพลงแนวร็อก บางคนชอบแต่งตัวสีสันสดใส บางคนชอบทานอาหารรสจัดจ้าน ทั้งหมดนี้เป็นความแตกต่างเฉพาะตัวที่บอกกว่าเราเป็นใคร เราสนใจอะไร และเราฟังเพลงแบบไหนมากตัวอย่างต่างๆ แต่เราเป็นคนรักหรือเพื่อนซี้มีความชอบที่ต่างกัน แต่ทำไมเราถึงอยู่ด้วยกันได้? เป็นเพราะการเคารพและประนีประนอมซึ่งกันและกัน เพียงแต่ว่าเราจะทำให้ความสนใจของตัวเองกับคนอื่น มีแรงใจความสนใจไม่เหมือนกันก็ตาม

ดังนั้นความแตกต่างทางด้าน**ความสนใจที่หลากหลาย** ไม่ว่าจะเป็นทั้งแนวเพลง แฟชั่น งานอดิเรก รสชาติอาหาร จะเป็นอีกแรงที่ช่วยพัฒนาสิ่งของเราให้มีความน่าอยู่ **ก่อให้เกิดเป็นพลังสร้างสรรค์** ลองคิดว่า **ถ้าโลกนี้มีแต่ผู้คนที่คิดและชื่นชอบเหมือนกันไปหมด โลกอาจจะมีลูกๆได้นะ**

โลกนี้เต็มไปด้วยความแตกต่างและหลากหลาย สิ่งที่จะเป็นที่สุดเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมคือ 'ความเข้าใจ'

จิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behaviour) บอกไว้ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ฝังใจ มีความรู้สึก จึงทำให้มนุษย์แสดงความคิดและกระทำต่างออกไปเมื่อต้องเผชิญต่อสิ่งต่างๆ ๆ ยิ่งเราทุกคนเกิดมาจากต่างครอบครัว ต่างความเชื่อ ต่างวิถีชีวิต **และเราจึงมีความสัมพันธ์อันเชื่อมโยงกันระหว่างนำประสบการณ์ของเราไปตัดสินผู้อื่นไม่ได้**

หากบอกว่าความแตกต่างคือความงดงาม การเข้าใจใจซึ่งกันและกันเป็นทางออกที่สวยงามที่สุด เพื่อให้เราทุกคนเดินหน้าไปด้วยกันต่อ ยิ่งเหล่ามนุษย์มี Empathy หรือความเข้าใจคนอื่นถึงความคิด อารมณ์ หรือความรู้สึกของอีกฝ่ายโดยไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลางจะนำพาโลกไปสู่การพัฒนาและสร้างเรื่องราวดีๆ ที่มีประโยชน์ต่อไป

ในปัจจุบันการนิยามคำว่า **"ความจริง ความดี ความงาม"** ในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการ **"คิดต่าง"** คือ คิดต่างบนฐานความเชื่ออีกแบบหนึ่ง โดยไม่พยายามที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ซับซ้อน และรอบด้าน นั่นหมายถึง เป็นการ **"คิดในกรอบ"** หรือ **"มองผิดเพี้ยน"** ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้ พลเมืองไทยสามารถที่จะเข้าใจ และมีทัศนวิพากษ์ ต่อความคิด และต่อความเคลื่อนไหวในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

วัฒนธรรม เดิมของไทยเรายังมีทัศนะต่อความรู้ คือ การท่องจำ ประเด็น ความรู้ที่กล่าวถึง คือ การเปลี่ยนจารีตความรู้หรือวัฒนธรรม เดิมของไทย เป็นวัฒนธรรมทางความรู้ของพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย จะต้องทำให้การเรียนการสอนไม่เน้นการท่องจำ เนื้อหาวิชา แต่ต้องใช้เนื้อหาวิชาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาริธีคิด วิธีการสร้างความรู้ ตลอดจนวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ตระหนัก ว่าสามารถมองเห็น **"ความจริง" ต่างกัน หรือมี "ความจริง" จากหลากหลายมุมมอง** ซึ่งแต่ละคนต้องสามารถมองจากมุมมอง ของคนอื่น ๆ หรือสามารถมองจากมุมมองของคนที่มีฐานคิด ต่างกัน ไม่คิดว่าเรื่องหนึ่ง ๆ จะต้องมีคำตอบถูกหรือผิดที่ตายตัว แต่พร้อมจะเปลี่ยนความคิดหรือมุมมองของตนเมื่อพบคำอธิบายใหม่ที่ดีกว่า

"คนเราคนหนึ่ง เมื่อมองอะไรเพียงมุมมองหนึ่ง อาจจะไม่ลึกซึ้ง และไม่ทั่วถึง ก่อนเห็นที่ใส ๆ เมื่อได้มองมุมใกล้ ๆ อาจจะเป็นเพชรได้ทันที"

Artist: Boyd Kosiyabong
Album: Million Ways To Love Part I
Title: ใสๆ

**ดาวนิโหลดเอกสาร
ประกอบการเรียนรู้**

**ดาวนิโหลดเอกสาร
ใบงานกิจกรรม**

**ดาวนิโหลดไฟล์กิจกรรม
“เราก้าวไปข้างหน้า ใครยืนอยู่ด้านหลัง”**

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ของพลเมืองดอกไม้

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

มนุษย์มีคุณค่าในตนเองเสมอ พลเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองที่ต้องยึดถือเป็น หลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ภายใต้แนวคิด “ไม่ว่าใครจะเป็นอย่างไร ทุกคนเท่ากัน”

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 2.1. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้
- 2.2. ผู้เรียนสามารถร่วมกันหาแนวทางในการปกป้องสิทธิของตนเองได้โดยไม่ละเมิดกับสิทธิ ของผู้อื่น
- 2.3. ผู้เรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของสิทธิมนุษยชนในสังคมได้

3. เนื้อหาสาระ

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่เป็นของพวกเราทุกคน ไม่ว่าเราจะเป็นใคร หรืออยู่ที่ไหนบนโลกใบนี้ ไม่ว่าคุณจะมีเชื้อชาติอะไร หรือใช้ชีวิตแบบไหนก็ตาม สิทธิมนุษยชนไม่ สามารถถูกพรากไปได้ แต่บางครั้งสิทธิมนุษยชนอาจถูกจำกัด เช่น ถ้าทำผิดกฎหมาย หรือกระทำการ ที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ สิทธิมนุษยชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าความ

เป็นมนุษย์ เช่น ความมีศักดิ์ศรี ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเคารพ และความเป็นอิสระ นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนนั้นไม่ได้เป็นเพียงแค่แนวคิดที่เป็นนามธรรมเท่านั้น เพราะสิทธิมนุษยชนคือแนวคิดที่ได้รับการนิยาม และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

4. กิจกรรมการเรียนรู้

4.1 ขั้นเตรียมการ (25 นาที) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method) (การลงมือปฏิบัติ/Practice)

1. เริ่มต้นด้วยการทักทาย ทำกิจกรรมผ่อนคลาย เช่น เล่นเกมตอบคำถามแลกรางวัล
2. ครูกล่าวถึงความเชื่อมโยงของการเมืองกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน

4.2 ขั้นนำเสนอตัวกระตุ้นการเรียนรู้ (30 นาที) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method)

3. ผู้เรียนทบทวนระบบสิทธิมนุษยชน ในความเข้าใจของนักเรียนคิดว่าคืออะไร สำคัญอย่างไร และสิทธิมนุษยชนในไทยมีความสมบูรณ์หรือไม่ (แนวคำตอบ: ปลายเปิด ตามความเข้าใจของนักเรียน)
4. ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการโดนละเมิดสิทธิมนุษยชน การถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ และประเด็นอื่น ๆ แล้วนักเรียนรับมืออย่างไร
5. ผู้สอนให้มโนทัศน์เกี่ยวกับการใช้สิทธิ (แนวทาง: ทุกคนมีสิทธิที่จะหลีกเลี่ยงจากการนั่งอยู่กับที่ สิ่งสำคัญคือการใช้สิทธิของเราในการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยเช่นกัน)

4.3 ขั้นตั้งคำถามและดำเนินการสนทนา

กิจกรรมที่ 1 “ใคร ๆ ก็เป็นฟ้ารักพอได้” (60 นาที) (การฟังบรรยาย/Lecture Method) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method) (การเรียนรู้จากการอภิปราย/Discussion Method)

4. ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าว “ร้อง! เพื่อนบ้านติดกล้องวงจรปิดละเมิดสิทธิส่วนบุคคล” ของ PPTV จากนั้นครูสรุปเกี่ยวกับคลิปวิดีโอดังกล่าว
5. ผู้สอนบรรยายในหัวข้อ “ใคร ๆ ก็เป็นฟ้ารักพอได้” ตามประเด็นหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 5.1 สิทธิมนุษยชน และอธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนให้ผู้เรียนได้เข้าใจ
 - 5.2 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เชื่อมโยงชุดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน สรุปความคิดรวบยอดที่กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ ความมีอิสรภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิในชีวิต และร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ การได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งการถูกลิดรอนสิทธิและความเสมอภาคทางสังคม เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

5.3 สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง เชื่อมโยงชุดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน สรุปความคิดรวบยอดว่า สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง ที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์เท่ากัน หากแต่เป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบ ในการสนองตอบต่อการใช้สิทธิ นั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็ก ย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรี ในภาคบังคับจากรัฐได้ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียง เลือกตั้งได้ ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวน ไว้ให้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดทำให้ประชาชน เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

5.4 ผู้เรียนร่วมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านประเด็นชวนอภิปรายดังนี้

- อะไรทำให้คนเรามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความเท่าเทียมกันทุกคนตั้งแต่เกิดเลยหรือไม่
- สิทธิของแต่ละคน ควรถูกจำกัดในบางครั้งหรือไม่ เพราะอะไร

กิจกรรมที่ 2 แคมเปญนี้เลิศ (120 นาที) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method) (การลงมือปฏิบัติ/Practice) (การระดมสมอง/Brainstorming) (การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี/ICT Classroom)

6. ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ให้มีจำนวนสมาชิกเท่า ๆ กัน

- จากนั้นผู้สอนจึงอธิบายเกี่ยวกับการทำกิจกรรมวิเคราะห์ถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อนำไปออกแบบแคมเปญแก้ไขปัญหา โดยมีตัวอย่างข่าวดังนี้

1) ข่าว “แห่ตำหนิโรงเรียนละเมิดสิทธิส่วนบุคคล” จาก รายการข่าวเที่ยงไทยรัฐ 2) ข่าว “กลั่นแกล้งเด็ก ละเมิดสิทธิ สร้างปมในใจ?” จาก รายการสดข่าว 3) ข่าว “สิทธิสตรี | สิทธิเรา (ไม่) เท่าเทียม” จาก Thai PBS 4) ข่าว “การทำแท้งปลอดภัยควรเป็นสิทธิ ชวนตั้งคำถามจากกฎหมายยุติการตั้งครรภ์” จาก THE MATTER (ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาประเด็นปัญหานอกเหนือจากนี้ได้)

- ผู้สอนอธิบายความหมายของ “แคมเปญเพื่อสังคม” คือ การทำกิจกรรมเพื่อแสดงออกถึงประเด็นปัญหา หรือ รณรงค์เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สังคมดีขึ้น โดยให้ผู้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แตกต่างกับการทำโปสเตอร์ที่ผู้คนจะได้เพียงอ่านเท่านั้น

7. ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบ “แคมเปญ” ระดมความคิดภายในกลุ่มของตนในหัวข้อ (ผู้เรียนใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม) ออกแบบผ่าน CANVA

- แคมเปญ มีชื่อว่าอะไร
- แคมเปญนั้น มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอย่างไร ตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
- รูปแบบของแคมเปญมีลักษณะเป็นอย่างไร

- แคมเปญของนักเรียนจะมีผลอย่างไรต่อสังคม

8. ผู้เรียนนำผลงานของตนเองลงในเว็บ Padlet

4.4 ขั้นสะท้อนคิด (50 นาที) (การเรียนรู้จากการอภิปราย/Discussion Method) (การระดมสมอง/Brainstorming) (การใช้คำถามแบบโสเครติส/Socrates Questioning Method)

9. ผู้เรียนออกมานำเสนอแคมเปญของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน

10. ผู้เรียนจากกลุ่มอื่น ๆ แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นต่อกลุ่มที่กำลังนำเสนอ เช่น

- มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากที่ได้นำเสนอไปอย่างไร หรือเห็นด้วยอย่างไร

- มีแนวทางส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนรูปแบบอื่น ๆ เสนอหรือไม่

11. ผู้เรียนแต่ละคนร่วมกันโหวตแคมเปญที่ตนคิดว่าชื่นชอบ โดยผู้สอนสุ่มนักเรียนเพื่อสอบถามความคิดเห็นว่า ชื่นชอบแคมเปญไหน เพราะอะไร

12. ผู้สอนร่วมสรุปการเรียนรู้ ความคิดรวบยอดแก่ผู้เรียน (แนวคิดตอบ: สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนล่วงแล้วแต่มีมาตั้งแต่เกิด ความสำคัญคือการใช้สิทธิของเรากำลังละเมิดสิทธิของผู้อื่นอยู่หรือไม่ รวมถึงหากเราพบเห็นการละเมิดสิทธิ เราควรแสดงจุดยืนเพื่อปกป้องสิทธินั้นไว้ไม่ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่น ถึงอย่างไรการกระทำและการแสดงออกเพื่อเรียกร้องสิทธิของเราต้องไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น ไม่ว่าจะต่อใครก็ตาม)

13. ผู้เรียนบันทึกการเรียนรู้ (learning log) ความรู้สึกขณะเรียนรู้ และสะท้อนคิดการเรียนรู้รายบุคคล

5. สื่อและแหล่งเรียนรู้

- สไลด์ประกอบการบรรยาย เรื่อง “ใคร ๆ ก็เป็นฟ้าที่รักพ่อได้”

- แหล่งการเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต

ชื่อแหล่งการเรียนรู้	แหล่งที่มา	คิวอาร์โค้ด
วิดีโอ “ร้อง!เพื่อนบ้านติดกล้องวงจรปิดละเมิดสิทธิส่วนบุคคล”	https://youtu.be/Xuv28NA4gyY?si=-Ba94RglttsGugMfn	
ข่าว “แห่ตำหนิโรงเรียนละเมิดสิทธิส่วนบุคคล”	https://youtu.be/jniMBMSCLfA?si=qy Gil3QQ6qYjNCce	
ข่าว “กลั่นผมเด็กละเมิดสิทธิ สร้างปมในใจ?”	https://youtu.be/VNYEtO9ZU_0?si=fB2OUpMyKGsp-Efl	

ชื่อแหล่งการเรียนรู้	แหล่งที่มา	คิวอาร์โค้ด
ข่าว “สิทธิสตรี สิทธิเรา (ไม่) เท่าเทียม”	https://youtu.be/Ou_CGrb3ZnU?si=5ahW1x8TQvs8Koy0	
ข่าว “การทำแท้งปลอดภัยควรเป็นสิทธิชวนตั้งคำถามจากกฎหมายยุติการตั้งครรภ์”	https://youtu.be/zXybKiChC98?si=7dFnxbk3VnH5ZIVd	

6. การประเมินผล

วัตถุประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ
1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้	ประเมินชิ้นงานและการนำเสนอ	แบบประเมินชิ้นงาน
3. นักเรียนสามารถอภิปรายคุณค่าของสิทธิมนุษยชนในสังคมได้		
2. นักเรียนสามารถร่วมกันหาแนวทางในการปกป้องสิทธิของตนเองได้โดยไม่ละเมิดกับสิทธิของผู้อื่น	สังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม

7. บันทึกผลหลังการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)

แบบบันทึกผลการประเมินชิ้นงาน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 5 คะแนน)				รวม (20)
		การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา	การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา	การเสนอวิธีการป้องกันตนเองจากสถานะการปัญหา	ประเด็นการนำเสนอ	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงาน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพ่อได้

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การ เชื่อมโยง ความรู้	- สามารถวิเคราะห์ ปรากฏการณ์ได้โดย การใช้ความรู้ที่ได้จาก ครูได้อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้นข้อมูล เพิ่มเติม ไปสเตอร์ สะท้อนให้เห็นถึง แนวคิดในการ สร้างสรรค์ - สามารถนำไป เผยแพร่เพื่อเป็น ประโยชน์ได้	- สามารถวิเคราะห์ ปรากฏการณ์ได้โดย การใช้ความรู้ที่ ได้รับจากครูได้ อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้นข้อมูล เพิ่มเติม ไปสเตอร์ สะท้อนให้เห็นถึง แนวคิดในการ สร้างสรรค์	- สามารถ วิเคราะห์ ปรากฏการณ์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับ จากครูได้ อย่างถูกต้อง - มีการสืบค้น ข้อมูลเพิ่มเติม	- สามารถ วิเคราะห์ ปรากฏการณ์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับ จากครูได้ อย่างถูกต้อง	- สามารถ วิเคราะห์ ปรากฏการณ์ ได้โดยการใช้ ความรู้ที่ได้รับ จากครู แต่ อาจมีความ คลาดเคลื่อน ในเนื้อหาอยู่ บ้าง
2. การ เชื่อมโยง ประสบการณ์	- สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ที่เลือก มาได้ชัดเจน - บ่งบอกปัญหาเชิง อัตลักษณ์ในพื้นที่ - เชื่อมโยง และ เปรียบเทียบ ปรากฏการณ์กับ ประสบการณ์จริงของ ตนเองได้อย่าง เหมาะสม	- สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ที่ เลือกมาได้ชัดเจน - บ่งบอกปัญหาเชิง อัตลักษณ์ในพื้นที่ - เชื่อมโยง หรือ เปรียบเทียบ ปรากฏการณ์กับ ประสบการณ์จริง ของตนเองได้อย่าง เหมาะสม	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ ที่เลือกมาได้ แต่ยังไม่ ชัดเจน - บ่งบอก ปัญหาเชิงอัต ลักษณ์ในพื้นที่	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ ที่เลือกมาได้ แต่ยังไม่ ชัดเจน	- สามารถ อธิบาย ปรากฏการณ์ ที่เลือกมาได้ แต่ยังไม่ ชัดเจน
3. การ วิเคราะห์ ปรากฏการณ์	สามารถดำเนินการได้ 4 ประเด็นดังต่อไปนี้ - สามารถอธิบาย ปรากฏการณ์ได้ว่าคือ อะไร เป็นอย่างไร - บอกความเกี่ยวข้อง กับสิทธิมนุษยชนได้	สามารถดำเนินการ ได้ 4 ประเด็น (เดียวกับเกณฑ์ดี เยี่ยม)	สามารถ ดำเนินการได้ 3 ใน 4 จาก ประเด็น (เดียวกับ เกณฑ์ดีเยี่ยม)	สามารถ ดำเนินการได้ 2 ใน 4 จาก ประเด็น (เดียวกับ เกณฑ์ดีเยี่ยม)	สามารถ ดำเนินการได้ 1 ใน 4 จาก ประเด็น (เดียวกับ เกณฑ์ดีเยี่ยม)

รายงาน ประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ				
	ดีเยี่ยม (5)	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
	- บอกวิธีการรับมือ ต่อปรากฏการณ์ที่ ได้รับได้ - บอก วิธีการแก้ไขปัญหาได้ และแนวคิดมีความ สมเหตุสมผลสามารถ เผยแพร่ได้				
4.การ อภิปราย ผลงาน	- สามารถอภิปรายได้ ครบตามประเด็นดังนี้ 1) มีการจับประเด็น สำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบและ 4) สรุปความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถอภิปรายให้ เห็นความสำคัญของ สิทธิมนุษยชนได้	- สามารถอภิปราย ได้ 3 ใน 4 จาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับประเด็น สำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบและ 4) สรุปความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถอภิปราย ให้เห็นความสำคัญ ของสิทธิมนุษยชน ได้	- สามารถ อภิปรายได้ 2 ใน 3 จาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้ เห็น ความสำคัญ ของสิทธิ มนุษยชนได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี - สามารถ อภิปรายให้ เห็น ความสำคัญ ของสิทธิ มนุษยชนได้	- สามารถ อภิปรายได้ 1 ข้อจาก ประเด็นดังนี้ 1) มีการจับ ประเด็นสำคัญ 2) ขยายความ ยกตัวอย่าง 3) เปรียบเทียบ และ 4) สรุป ความคิดรวบ ยอดได้ดี

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง
เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี			

แบบบันทึกผลการประเมินพฤติกรรม
 หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้

เลขที่	ชื่อ-สกุล	ประเด็นการประเมิน (ด้านละ 4 คะแนน)					รวม (20)
		การวางแผนการทำงาน	ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ความร่วมมือในการทำงาน	มีส่วนร่วมในการแสดงความความคิดเห็น	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20 ดีมาก (ผ่าน) คะแนน 11 – 15 ดี (ผ่าน)
 คะแนน 6 – 10 พอใช้ คะแนน 0 – 5 ควรปรับปรุง
 เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพอได้

รายงานประเมิน	คำอธิบายคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและเสนอวิธีแก้ปัญหาหรือทางเลือกในการดำเนินงานอื่น ๆ ได้	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน	มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานน้อย
2. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ และภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ แต่ส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สมบูรณ์ แต่ส่งภายในเวลาที่กำหนด	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จสมบูรณ์ และส่งช้ากว่าเวลาที่กำหนด
3. ความร่วมมือในการทำงาน	ให้ความร่วมมือในการทำงานดีมาก ลงมือปฏิบัติการในทุกขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานดี ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม	ให้ความร่วมมือในการทำงานปานกลาง ลงมือปฏิบัติการในบางขั้นตอน	ให้ความร่วมมือในการทำงานน้อย
4. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนมากและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี	แสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดี	แสดงความคิดเห็นค่อนข้างน้อยและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ปานกลาง	แสดงความคิดเห็นน้อย
5. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถสรุปประเด็นได้ ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก คำนึงเสียงข้างน้อย	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม เคารพเสียงข้างมาก	รับฟังความคิดเห็น ให้เกียรติสิทธิของเพื่อนในกลุ่ม	รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม

เกณฑ์การประเมินในการประเมิน มีดังนี้

คะแนน 16 – 20	ดีมาก (ผ่าน)	คะแนน 11 – 15	ดี (ผ่าน)
คะแนน 6 – 10	พอใช้	คะแนน 0 – 5	ควรปรับปรุง

เกณฑ์การผ่าน คือ ระดับดี

Learning log

ชื่อนามสกุล:	หน่วยการเรียนรู้ () 1 () 2 () 3
---------------------	---

ความรู้สึกขณะเรียนรู้

สะท้อนคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้

เอกสารประกอบการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ใคร ๆ ก็เป็น “ฟ้า” ที่รักพ่อได้

มนุษย์ทุกคนเกิดมาแต่เกิดเสมอ พ่อเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและ
ปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เจมส์ ฮันท์ (2564) ได้อธิบายไว้ว่า ศักดิ์ศรีมนุษย์ชอบ
(ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความยุติธรรม มนุษย์ทุกคนทำในตนเองเสมอ พ่อเมืองจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เข้าใจ
และตระหนักว่าสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยทุกคนที่จะต้องยึดถือเป็นหลักและปกป้องคุ้มครองอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556, หน้า 10-12)
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ
อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพัน
อยู่เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่มีอยู่กัน
เจือปนหรือปนเปื้อน ทั้งใน เช่น เชื้อชาติ ศาสนา **ศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์หนึ่งเดียว** ๑.ได้ใช้ความสามารถผสมผสาน**มีจุดเด่นคือ:
มีสถานะทางสังคม อย่างไม่** และยังคงยึดถือคุณค่า
ตลอดไป ทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือได้เสียชีวิตไปแล้ว
ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่า สิทธิเสรีภาพ
ทั่วไปและเป็นคุณค่าที่อาจล่วงละเมิดได้

การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์**เป็นการยอมรับใน
เกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานะทาง
ทางสังคม** สอดคล้องกับที่จะละเลยศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์ เพราะมีการให้ คุกคามของแตกต่างกัน สังคม
ทั่วไปที่ให้ความสำคัญกับคน ซึ่งสามารถทางสังคม
ของผู้อื่น เช่น เป็นทาส นายทาส นายขี้ริ้วหรือ
ผู้พิพากษา เป็นต้น **สถานะทางทางสังคมของแต่ละคน
ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์** หรือ
ไม่ แต่ที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การที่ทุกคนเท่าเทียม
คนสามารถของสังคมมนุษย์มีไว้สำหรับทุกคน เป็นสิ่งที่
ผู้ทำดี ผู้ชาย และทุกคนเป็นคนมีคุณค่าอื่น หรือยกย่อง
บุคคลทุกคนที่เห็นว่าเป็นผู้ทำดีเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกัน
อย่าง เสมอภาคกัน

กล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความมี
อิสระภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิใน
ชีวิต และร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ
การได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
โดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ และ
วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การถูกดูถูกดูแคลน
สิทธิและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึง การถูกเลือก
ปฏิบัติจากคนในสังคมอื่น ๆ **โดยที่ศักดิ์ศรีของ
ความเป็น
มนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มี
ใคร สามารถพรากสิทธิเด็ดขาดจากความเป็นเอกลักษณ์** (ความ
เป็นตัวเอง) ได้ มนุษย์ทุกคนจึงมีคุณค่าอันสูงส่งในตนเองซึ่งควร
จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

- ข้อเสนอให้สถานศึกษาปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน 4 ข้อ จากเครือข่ายครูของสอสม
- 1. ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม** ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดทางการเมือง ทุกคนที่จบประถมศึกษาต้องมีสิทธิและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรี และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและเป็นธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 - 2. ปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัว** บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกกลั่นแกล้งหรือข่มขู่ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซงสิทธิหรือการละเมิดดังกล่าวนี้
 - 3. ผู้ปกครองหรือศิษย์ในการแสดงออก** ทุกคนมีสิทธิยื่นข้อเรียกร้องแก่ทางคณะและการแสดงออกรวมทั้งสิทธิการพินัย ซึ่งต้องเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง แลวงหา ภัย และส่งข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อคิดผ่านสื่อได้ โดยไม่คำนึงถึงพรรคพวก
 - 4. การจัดการศึกษาควรมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคคลิกภาพ** เสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและสิทธิการพินัยพื้นฐาน และเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนนั้นจะถูกพรากไปไม่ได้ ไม่ว่ากับคนใดก็ตามไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม กลุ่มคน หรือบุคคลใดมีสิทธิในการดำเนินกิจกรรมใด หรือการกระทำใด อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพ

"พระกรศึกษาและสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของทุกคนโดยเสมอภาค และเท่าเทียมกัน"

<https://inskru.com/idea/-MNrMWIEzE-B97DMHR0L>

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สภานานาชาติแห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่าง ๆ ได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนโลกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และถึงแม้ว่าปฏิญญาฉบับนี้จะไม่มีลักษณะผูกมัดระหว่างประเทศแต่ก็จัดเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นว่าต้องเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชนซึ่งได้ตราไว้ในปฏิญญาฉบับนี้ โดยปฏิญญาฉบับนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของสนธิสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ อีกหลายฉบับ รวมทั้งก็มีการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

คำปรารภ

ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีแต่กำเนิด และสิทธิซึ่งเสมอภาคและไมอาจแบ่งแยกกันได้ ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษยชาติอันเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในโลก

ด้วยเหตุที่การเป็นเดชะ และคุณนัยแห่งหยาบคายสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดการอันน่าเป็นอหังการร้ายแรง ซึ่งเป็นการละเมิดในธรรมของมนุษยชาติอย่างร้ายแรง และโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดโดยสามัญชนว่าถึงวาระแห่งโลกแล้วที่มนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูดและในความเชื่อใจ รวมทั้งมีเสรีภาพจากความกลัวและความต้องทรา

ด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็น สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบังคับบังคับให้ทำทางออก โดยการรบกวนต่อกรรชและการกดขี่อันเป็นที่แห่งที่สุดท้าย

ด้วยเหตุที่ประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนอันเป็นพื้นฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอภาคแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง และได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ ดีขึ้น ได้มีเสรีภาพมากขึ้น

ด้วยเหตุที่รัฐสมาชิกได้ปฏิญญาที่จะให้ได้มา โดยร่วมมือกันสหประชาชาติ ซึ่งการส่งเสริมการเคารพและการถือปฏิบัติโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพอันเป็นพื้นฐาน

ด้วยเหตุที่ความเข้าใจตรงกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญยิ่งเพื่อที่ปฏิญญานี้จะเกิดสืบทอดอย่างเต็มเปี่ยม

ดังนั้น บัดนี้ สภานานาชาติประกาศให้

"ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำนึกสำหรับประชาชนทั้งมวลและประชาชนทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายที่ว่าป้องกบุคคลทุกคน และทุกส่วนของสังคม โดยการสำนึกถึงปฏิญญานี้เป็นเบื้องต้น มิฉะนั้นหนึ่งส่งเสริมการเคารพสิทธิ และเสรีภาพเหล่านี้ ด้วยการสอนและการศึกษา และให้มีกรอบและยึดถือโดยสากลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยมาตรการอันก้าวหน้าในประเทศและระหว่างประเทศ ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐบาลอีกด้วยตนเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ใต้อาณัติแห่งรัฐนั้น"

ภาพยนตร์เรื่อง "12 Years a Slave" เรื่องเกี่ยวกับชายผิวดำถูกจับไปเป็นทาสกว่า 12 ปี ที่ไหนก็ถูกข่มขู่และกดขี่ <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/818/>

1.ทุกคนเกิดมาเท่าเทียม

มนุษย์ทั้งปวงเกิดมาเสมอและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรี และสิทธิ ต่างในนามมนุษยธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ

2.ไม่แบ่งแยก

ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าจะเกิดโดยชาติ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น ชนพื้นเมืองชาวพื้นเมือง สติงคน ครีโอล คนพิการหรือคนด้อยโอกาส นอกเหนือจากนี้ จะไม่มีการแบ่งแยกใด บนพื้นฐานของสถานภาพทางเมือง ทางกฎหมาย หรือทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้จะเป็นเอกราช อยู่ในความพิพาท มีได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยอื่นใด

3.สิทธิในกรณีชีวิต

ทุกคนมีสิทธิในกรณีชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยแห่งบุคคล

4.ไม่ตกเป็นทาส

บุคคลใดจะตกอยู่ในความเป็นทาสหรือทาสขายไม่ได้ ทั้งนี้ห้ามความเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบ

5.ไม่ถูกรบกวน

บุคคลใดจะถูกกระทำกรณาน หรือการปฏิบัติ หรือทรงโทษที่กดขี่ร้ายแรงมนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้

6.ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับทุกแห่งหนว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

7.เท่าเทียมกันตามกฎหมาย

ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติได้ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และจากการขู่ข่มขู่ให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว

8.สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอันมีประสิทธิผลจากศาลที่มีอำนาจแท้จริงต่อการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งตนได้รับการรับรองตามกฎหมาย

9.ไม่ถูกข่มขู่โดยพลการ

บุคคลใดจะถูกจับกุม คุมขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

10.ได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม

ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเป็นเอกภาคที่อิสระและในสำเนียงในการพิจารณาคดีอันยุติธรรมและเอื้ออำนวยและเอื้ออำนวยต่อความยุติธรรม

ภาพ: วันเฉลิม : ช่างซ่อมผู้ลี้ภัย
วิดีโอ "ผู้ลี้ภัย"
<https://www.bbc.com/thai/thailand-d-52946342>

11.เป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสิน

-ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาคดีที่เปิดเผยซึ่งตนได้รับสิทธิประกันตัวเป็นทั้งปวงสำหรับกรณีฉุกเฉิน
-บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาได้ฉับพลันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใดอันมีได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่ได้รับการพิจารณาคดีและจะกำหนดโทษหนักกว่าที่บังคับใช้โดยประเทศที่กล่าวหาอาญานั้นไม่ได้

12.สิทธิความเป็นส่วนตัว

บุคคลใดจะถูกข่มขู่หรือข่มขืนโดยความผิดส่วนตัว ครอบครัว คู่สมรสหรือเครือญาติ หรือจะถูกข่มขู่หรือข่มขืนโดยผู้อื่นได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองของกฎหมายจากการแทรกแซงของสิทธิหรือการละเมิดดังกล่าวนี้

13.เสรีภาพในการเดินทาง

-ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเคลื่อนไหวและการอยู่อาศัยภายในพรมแดนของประเทศ
-ทุกคนมีสิทธิที่จะออกนอกประเทศได้ รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และสิทธิที่จะกลับสู่ประเทศตน

14.สิทธิที่จะลี้ภัย

-ทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาและได้ที่ลี้ภัยในประเทศอื่นจากการประหัตประหาร
-สิทธินี้จะยกเว้นในกรณีที่มีการดำเนินคดีที่ตนมีโดยแท้ จากความผิดที่มิใช่ทางการเมืองหรือจากการกระทำอันขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของประชาชาติไม่ได้

15.สิทธิที่จะมีสัญชาติ

-ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติหนึ่ง
-บุคคลใดจะถูกเพิกถอนสัญชาติของตนตามอำเภอใจ หรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของตนไม่ได้

ภาพผู้พลัดถิ่น จากข่าวฝ่ายตรงข้ามของจังหวัดเชียงใหม่ 6 เดือน ที่ผู้พลัดถิ่นลี้ภัยในกว่า 5 พันคน <https://www.bbc.com/thai/articles/c72v5g8jr4zo>

โธมัส ฟัลส์ และ ซาร์ฟิ เดอวีร์ดส์ คู่แต่งงานเพศเดียวกันผู้แรกในโอมิครอนเนเธอร์แลนด์ <https://www.bbc.com/thai/international-55325742>

16 เสรีภาพในการแต่งงาน

บรรดาชายและหญิงที่เฝ้ายอมรับรักร่วมเพศ มีสิทธิ์ที่จะทำการสมรสและก่อร่างสร้างครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใด อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สีผิวชาติหรือศาสนา ต่างย่อมมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรสและขาดจากการสมรส การสมรสจะกระทำกันโดยความยินยอมอย่างอิสระ และเต็มใจของผู้ที่จะเป็นคู่สมรสเท่านั้น ครอบครัวเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และย่อมมีสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

17 สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน

ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และโดยร่วมกับผู้อื่น บุคคลใดจะถูกเอาทรัพย์สินไปจากตนเข้าหาผู้อื่นไม่ได้

การเรียกร้องของประชาชนในประเทศไทย <https://www.amnesty.or.th/our-work/freedom-expression/>

18 เสรีภาพในการนับถือศาสนา

ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด นับถือศาสนา และศาสนา ทั้งนี้ สิทธิมีรวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อต่อ ของตนในการสอน การปฏิบัติ การสักการบูชา และการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และในสาธารณะหรือส่วนบุคคล

19 เสรีภาพในการแสดงออก

ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก รวมถึงอิสรภาพในอันที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง แสวงหา รับ และส่งข้อมูลข่าวสารตลอดจนข้อมูลความคิดเห็นได้ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน

20 เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสันติ

-ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการชุมนุม ร่วมประชุมและการตั้งสมาคมที่สันติ
-บุคคลใดไม่อาจถูกบังคับให้สังกัดสมาคมหนึ่งได้

21. กรณีมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ

-ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยตรงหรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ
-ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศโดยเสมอภาค
-เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจการปกครอง ทั้งนี้ เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทาง การเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องเป็นการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระในทำนองเดียวกัน

22. กรณีได้รับกรณและคุ้มครองจากรัฐ

-ทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมมีสิทธิในหลักประกันทางสังคม สิทธิในการบรรลุถึงซึ่งสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม อันจำเป็นยิ่งยวดสำหรับศักดิ์ศรีของชนและการพัฒนาบุคลิกภาพของชนอย่างอิสระ ผ่านความพยายามแห่งชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศและการจัดการและทรัพยากรของแต่ละรัฐ

23. สิทธิในการทำงาน

-ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระในเงื่อนไขที่ยุติธรรมและเลือกจำนวนเวลาดำเนินงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน
-ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับเงินค่าจ้างที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ
-ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิ์ที่จะได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และเรื่องอำนาจต่อรองกับความเป็นอยู่อันควรค่าแก่ศักดิ์ศรีของมนุษย์สำหรับตนและครอบครัว และหาตราเป็นที่จะได้รับการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบอื่นเพิ่มเติมขึ้นด้วย
-ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะจัดตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อควบคุมการจ้างงานและผลประโยชน์ของตน

ชาวเกาหลีใต้ 2 โดวีซ่า NON-IMMIGRANT B คือ วิชาชีพอีวีซ่า เพื่อทำงาน ติดต๋อธุรกิจ หรือประมุข ซึ่งดำรงตำแหน่งเดิมต้องยื่นใบสงขมายังอีวีซ่ากรมการทำงานในไทย ว่างจาก <https://today.line.me/th/v2/article/x2MDRMj>

24. สิทธิในการพักผ่อน

-ทุกคนมีสิทธิในการพักผ่อนและการผ่อนคลายยามว่าง รวมทั้งจำกัดเวลาทำงานตามสมควรและวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าจ้าง

หัวหน้าไม่ให้งาน สาวไม่ทันดูใจแม่ https://www.youtube.com/watch?v=icwIU_h4g

25. คุณภาพชีวิตที่ดี

-ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความปลอดภัยซึ่งต้องตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยการดูแลสุขภาพทางแพทย์ และบริการทางสังคมที่เป็น และสิทธิในหลักประกัน ยาน ว่างงาน เจ็บป่วย พักการ ฌมาย วยชรา หรือปราศจากการดำรงชีพอื่น ในสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการควบคุมของตน
-มารดาและเด็กย่อมมีสิทธิ์ที่จะรับการดูแลรักษาและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เด็กที่บ่งไม่ว่าจะเกิดในเรือนอกสมรส จะต้องได้รับการคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

<https://www.eef.or.th/news-70689/>

26.สิทธิในการศึกษา

- ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะต้องให้เปล่าอย่างน้อยในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน การประถมศึกษาจะต้องเป็นการบังคับ การศึกษาทางเทคนิคและวิชาชีพจะต้องเป็นการทั่วไป และการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไปจะต้องเข้าถึงได้อย่างเสมอภาคสำหรับทุกคนบนพื้นฐานของคุณสมบัติความเหมาะสม
- การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ยอมรับและมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือศาสนาทั้งหมด และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ
- ผู้ปกครองย่อมมีสิทธิเบื้องต้นที่จะเลือกประเภทการศึกษาให้แก่บุตรของตน

27.การมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

- ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมโดยอิสระในวิถีทางวัฒนธรรมของชุมชนที่จะเพลิดเพลินกับศิลปะและมีส่วนในความรุดหน้าและคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์
- ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางศิลปะและทางวัตถุ อันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมในทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมของตนเป็นผู้สร้าง

28.สันติภาพระหว่างประเทศ

ทุกคนย่อมมีสิทธิในระบอบการปกครองและระหว่างประเทศ ซึ่งจะประกอบกันบรรลุสิทธิและอิสรภาพที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้อย่างเต็มที่

29.เคารพสิทธิผู้อื่น

- ทุกคนมีหน้าที่ต่อชุมชน ซึ่งการพัฒนาบุคลิกภาพของตนโดยอิสระและเต็มที่ จะกระทำได้แต่ในชุมชนเท่านั้น ในการใช้สิทธิและอิสรภาพของตน ทุกคนต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพียงเท่าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเท่านั้น เพื่อวัตถุประสงค์ของการดำเนินซึ่งการยอมรับและการเคารพสิทธิและอิสรภาพอันชอบของผู้อื่น และเพื่อได้สอดคล้องกับความเชื่อการอันเหมาะสมทางศาสนา ศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย
- สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ ไม่อาจใช้ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติไม่ว่ากรณีใดๆ

30. ไม่มีใครเอาสิทธิเหล่านี้ไปจากเราได้

ไม่มีบทใดในปฏิญญานี้ที่อาจตีความได้ว่า เป็นการให้สิทธิใดแก่รัฐ กลุ่มคน หรือบุคคลใดในการดำเนินกิจกรรมใดหรือการกระทำใด อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพที่กำหนดไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณจาก
<https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/>

**ดาวน์โหลดเอกสาร
ประกอบการเรียนรู้**

**ดาวน์โหลดเอกสาร
ใบงานกิจกรรม**

ประวัติวิทยากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติวิทยากร 1

อาจารย์ ดร.ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนะ

สาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการศึกษา

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ทุนแลกเปลี่ยน

2004 Japanese Education Ministry Scholarship
Department of Environmental and Social Studies
Faculty of Humanities Kyoto Seika University Kyoto Japan

ประสบการณ์ทำงาน

ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวชิรวิทย์ฝ่ายมัธยม (2547-2556)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2556-ปัจจุบัน)

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยรับใช้สังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2566-ปัจจุบัน)

ประวัติผลงานวิจัย

ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา, ชรินทร์ มั่งคั่ง, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และชญาณิศวรร ยิ้มสวัสดิ์. (2560).

การสร้างสื่อภาพยนตร์สั้นวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสมรรถนะเทคโนโลยีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชรินทร์ มั่งคั่ง, และ**ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา**. (2560). มโนทัศน์หลักสูตรและแบบเรียนสังคมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชรินทร์ มั่งคั่ง, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, **ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา** และชญาณิศวรร ยิ้มสวัสดิ์. (2559).

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการวัฒนธรรมนิเวศน์พื้นบ้านเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมของพลโลกสำหรับโรงเรียนในเหมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชรินทร์ มั่งคั่ง, **ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา**, ชญาณิศวรร ยิ้มสวัสดิ์ และชัชวาลย์ บุตรทอง. (2559). การ

พัฒนาแหล่งเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เหมียง ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ศูนย์การศึกษากับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ELSuD) สาขาวิชาสังคมศึกษา เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หัวหน้าโครงการโครงการวิจัยเรื่อง : นวัตกรรมเรียนรู้เพื่อสังคมผ่านการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเชิงสหวิทยาการ ศูนย์นวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้ (TLIC) ทูลสนับสนุนโครงการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2566

ตำรา/ หนังสือ

ชรินทร์ มั่งคั่ง, เชษฐภูมิ วรรณไพศาล, **ชัยณรงค์ จารุพงศ์พัฒนา**, ชญาณิศวรร ยิ้มสวัสดิ์, พิมพา นวล

สุวรรณรงค์, พัชณี จันทศิริ และมุกดาวรรณ ศรีชนะ.(2560). คู่มือหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเชิงพื้นที่ด้วยการวิจัยและพัฒนาเป็นฐาน สาขาวิชาสังคมศึกษา เชียงใหม่. เชียงใหม่: ศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประวัติวิทยากร 2

ดร.อรรสิริพิมพ์ บริหารธนโชติ

ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม

ช่องทางติดต่อ

เบอร์ติดต่อ 092-5857050 E-mail onsiripim_b@cmu.ac.th

ประวัติการศึกษา

ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เกียรตินิยมอันดับ 2)

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการทำงาน

ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2555-ปัจจุบัน)

บทบาทหน้าที่หลัก

- หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- หัวหน้างานวิจัยและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม
- หัวหน้างานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
- เลขานุการงานศูนย์พัฒนาวิชาการสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาเชียงใหม่

ผลงานทางวิชาการ

การตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ		
ประเภท	ปีที่ตีพิมพ์	หัวข้อ/ชื่อเรื่อง
การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ	2023	Developing Digital Open Badge Learning Innovation in Social Studies to Enhance Citizenship Characteristics of Secondary School Students
การประชุมวิชาการระดับชาติ Proceeding (บทความวิชาการ)	2020	Civic Nationalization: Cultural Diversity in Education Concepts in the Civic Education Curriculum of Thailand and Singapore
หนังสือ (Thai version)	2021	ปัญญาปกากะญอ กัลยาณีวัฒนาเชียงใหม่
หนังสือ (English version)	2022	Intelligence of P'gaz K' Nyau in Galyani Vadhana Chiang Mai
หนังสือ (Thai version)	2022	Buddhist Ecology in the Indigenous Living of Muang Fang Chiang Mai
คู่มือการจัดการเรียนรู้ (Thai version)	2022	A Local History Toolkit (Action for young historical thinkers to create citizenship)
ผลงานวิจัย		
ตำแหน่ง	หัวข้อ	องค์กร
ผู้ช่วยนักวิจัย	การวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูเพื่อรองรับโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยนักวิจัย	การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผ่านนิเวศสื่อเพื่อการพัฒนาพลเมืองเท่าทันสื่อสุขภาพ	สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสส)
ผู้ช่วยนักวิจัย	ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 จังหวัดเชียงใหม่	สถาบันพระปกเกล้า
หัวหน้าโครงการ	โครงการถอดบทเรียน รูปแบบกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ (MIDL for Inclusive City) และกลไกเครือข่ายเพื่อการพัฒนาคู่มือกระบวนการสำหรับครูและนักเรียน (ภาคเหนือตอนบน)	สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสส.)
คณะทำงาน	E-Book ท่องเที่ยวอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม	สำนักงานนวัตกรรม

ผลงานวิจัย		
ตำแหน่ง	หัวข้อ	องค์กร
โครงการ	และชาติพันธุ์ปกากะญอ ชุมชนบ้านห้วยบง	แห่งชาติ (องค์การมหาชน)
คณะทำงาน	การจัดการท่องเที่ยวสำหรับเยาวชนสร้างสรรค์มรดกชุมชนดงป่า	สำนักงานนวัตกรรม
โครงการ	जू	แห่งชาติ (องค์การมหาชน)

ประวัติวิทยากร 3

กรวิชญ์ จิตวิบูลย์

นักวิชาการด้านการจัดการศึกษา การเรียนการสอนทางสังคมศึกษา

ประวัติการศึกษา

ปัจจุบันกำลังศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน)

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561)

ครุศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (พ.ศ. 2559)

ประสบการณ์ทำงาน

ผู้ช่วยสอนสาขาวิชาสังคมศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ภาควิชาหลักสูตร การสอน และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยวิจัยสาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรการสอน และการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติผลงานวิจัย

นักวิจัย โครงการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรรัษฎเชียงใหม่ ประจำปี 2560

กรวิชญ์ จิตวิบูลย์. (2562). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสาระพุทธทาสศึกษาเพื่อส่งเสริม สมรรถนะ พลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัด สุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประวัติศาสตร์นครศรีอยุธยาเพื่อส่งเสริมสำนึกทางประวัติศาสตร์ความสุขของนักเรียนในพื้นที่นครศรีอยุธยา จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูสังคมศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่สำหรับโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทความที่ได้รับการเผยแพร่

Jitviboon, K., Mangkhang, C., & Dibyamandala, J. (2021). Challenges of Educational Management that Promotes Peace in the Digital Age Social Studies Classroom According to the Concept of Buddhadasa Bhikkhu. PSYCHOLOGY AND EDUCATION, 58(4), 2815-2822.

กรวิชญ์ จิตวิบูลย์, จารุณี ทิพยมณฑล และชรินทร์ มั่งคั่ง. (2562). การวิเคราะห์เนื้อหาสมรรถนะพลเมืองประชาธิปไตยผ่านแนวคิดพระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาส อินทปัญโญ(พุทธทาสภิกขุ) ที่ปรากฏอยู่ในสาระพุทธทาสศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15(3), 21-41.

ชรินทร์ มั่งคั่ง, กรวิชญ์ จิตวิบูลย์, เตชินี ทิมเจริญ และนิติกร แก้วปัญญา. (2564). นวัตกรรมการพัฒนาหลักสูตรด้วยวิธีการเชิงพื้นที่: กรณีศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นประวัติศาสตร์นครศรีอยุธยา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(2), 630-644.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายวรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

วุฒิการศึกษา

รัฐศาสตร์บัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานตีพิมพ์

[1] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร. (2566). การเสริมสร้างคุณลักษณะพลเมืองดี
ของผู้เรียนโดยการตั้งคำถามแบบโสเครติส. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 5(1), EDUCU5101008 (13 pages) Doi:

10.14456/educu.2023.8. Retrieved from

<https://so02.tcithaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/258400>
(TCI 1)

[2] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และคณะ. (2566). การประเมินหลักสูตรกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนสรรพวิทยาคม อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้รูปแบบ
CIPP Model [Paper presentation]. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัย
ระดับชาติ ครั้งที่ 19 (ICE 2023), นครปฐม, ประเทศไทย.

[3] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และคณะ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริม
เรื่อง วรรณคดีไทยเพื่อการเสริมสร้างการคิดวิพากษ์เชิงสร้างสรรค์สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย [Paper presentation]. การประชุม
วิชาการทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 3 และนานาชาติ ครั้งที่ 1 คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่, ประเทศไทย.

[4] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และณัฐกมล ขุนทอง. (2567). บทแนะนำ
หนังสือ เรื่อง ว่างแผ่นดิน ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ “กรุงแตก” ในสาม
ราชอาณาจักร. วารสารไทยคดีศึกษา, 21(2). (TCI1)

[5] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และชรินทร์ มั่งคั่ง. (2567). แนวทางการเรียนรู้
แบบนาโนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนในสังคมยุควิถี
ถัดไป. วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์, 3(1).

[6] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และคณะ. (2567). การศึกษาผลการใช้หลักสูตร
เสริมตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม เรื่อง พลเมืองผู้ดี สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน พรทรัพย์ พรสวัสดิ์ (บ.ก.), บัณฑิต
วิจัย สร้างสรรค์และนวัตกรรม : การบูรณาการศาสตร์และศิลป์ขับเคลื่อน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14(น. H198-H208). มหาวิทยาลัยศิลปากร

[7] วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร และคณะ. (2567). การพัฒนาหลักสูตรเสริม ตามแนวคิดหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคมเพื่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีน รู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารศึกษาศาสตร์ ศิลปากร. 22(2).

